

การประยุกต์แนวคิดโครงการบ้านมั่นคง ในการพัฒนาชุมชนที่อยู่อาศัย
ของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์:
กรณีศึกษา ชุมชนในเขตวังทองหลาง กรุงเทพมหานคร

บทคัดย่อและแฟ้มข้อมูลฉบับเต็มของวิทยานิพนธ์ตั้งแต่ปีการศึกษา 2554 ที่ให้บริการในคลังปัญญาจุฬาฯ (CUIR)
เป็นแฟ้มข้อมูลของนิสิตเจ้าของวิทยานิพนธ์ ที่ส่งผ่านทางบัณฑิตวิทยาลัย

The abstract and full text of theses from the academic year 2011 in Chulalongkorn University Intellectual Repository (CUIR)
are the thesis authors' files submitted through the University Graduate School.

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาเอกพัฒนศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการพัฒนาที่อยู่อาศัย ภาควิชาเคหการ
คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ปีการศึกษา 2558
ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

THE APPLICATION OF BAAN MANKONG CONCEPT
BY CROWN PROPERTY BUREAU: A CASE STUDY OF THE COMMUNITY
IN WANG THONGLANG DISTRICT, BANGKOK

Mr. Tirawat Pimwern

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Housing Development Program in Housing Development

Department of Housing

Faculty of Architecture

Chulalongkorn University

Academic Year 2015

Copyright of Chulalongkorn University

หัวข้อวิทยานิพนธ์	การประยุกต์แนวคิดโครงการบ้านมั่นคง ในการพัฒนาชุมชนที่อยู่อาศัยของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์: กรณีศึกษาชุมชนในเขตวังทองหลาง กรุงเทพมหานคร
โดย	นายถิรวัฒน์ พิมพ์เวิน
สาขาวิชา	การพัฒนาที่อยู่อาศัย
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก	รองศาสตราจารย์ ดร.กฤษณชาติ พานิชภักดิ์

คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัยเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโท

.....คณบดีคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์
(รองศาสตราจารย์ ดร.ปิ่นรัชฎ์ กาญจนนัฐิ)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ สุปรียา ทิรัญโร)
.....อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก
(รองศาสตราจารย์ ดร.กฤษณชาติ พานิชภักดิ์)
.....กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุษรา โปวิททอง)
.....กรรมการ
(อาจารย์ ดร.พรสวรรค์ วิเชียรประดิษฐ์)
.....กรรมการภายนอกมหาวิทยาลัย
(รองศาสตราจารย์ ดร.ฉวีวรรณ เต๋นไพบูลย์)

ฉัตรวัฒน์ พิมพ์เวิน : การประยุกต์แนวคิดโครงการบ้านมั่นคง ในการพัฒนาชุมชนที่อยู่อาศัยของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์: กรณีศึกษา ชุมชนในเขตวังทองหลาง กรุงเทพมหานคร (THE APPLICATION OF BAAN MANKONG CONCEPT BY CROWN PROPERTY BUREAU: A CASE STUDY OF THE COMMUNITY IN WANG THONGLANG DISTRICT, BANGKOK) อ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก: รศ. ดร.กฤษณทศ ทิพย์ พาณิชภักดิ์, 242 หน้า.

สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์มีที่ดินในความดูแลจำนวนมาก และมีการจัดประโยชน์หลายรูปแบบ รูปแบบหนึ่งคือการจัดให้ผู้มีรายได้น้อย-ปานกลางเช่าเพื่ออยู่อาศัย ปัจจุบันใช้การประยุกต์แนวคิดบ้านมั่นคงที่สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.) คิดค้น มาดำเนินการเพื่อให้สอดคล้องกับนโยบาย บริบทผู้เช่าและพื้นที่ของสำนักงานฯ แต่ยังไม่มีการติดตามประเมินผล มีวัตถุประสงค์คือ 1) ศึกษานโยบาย และเป้าหมายของสำนักงานทรัพย์สินฯ 2) ศึกษากระบวนการประยุกต์แนวคิดบ้านมั่นคง 3) ศึกษาผลการดำเนินงานประยุกต์แนวคิดบ้านมั่นคง 4) เสนอแนะแนวทางในการพัฒนากระบวนการดำเนินงาน โดยศึกษากรณีศึกษา 3 ชุมชน คือ ชุมชนร่วมสามัคคี ชุมชนรุ่งมณีพัฒนา และชุมชนเทพลีลา ในพื้นที่บริเวณซอยรามคำแหง 39 ซึ่งเป็นพื้นที่นำร่องในการพัฒนาชุมชนที่อยู่อาศัย เพื่อศึกษาแนวคิดบ้านมั่นคงก่อนและหลังการประยุกต์ โดยออกแบบกระบวนการวิจัย ด้วยการศึกษาดูงาน การสังเกต การสัมภาษณ์ การใช้แบบสอบถาม และการประชุมกลุ่มผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง และการสัมภาษณ์ผู้มีประสบการณ์

ผลการศึกษา พบว่า 1) นโยบายและเป้าหมายของสำนักงานทรัพย์สินฯ มีพัฒนาการในการดูแลผู้อยู่อาศัยในลักษณะชุมชนอย่างต่อเนื่อง มีการปรับเปลี่ยนนโยบายให้สอดคล้องกับสถานการณ์แต่ละยุคสมัย ซึ่งปัจจุบันมีเป้าหมาย คือ 3S Survival (การอยู่ดีมีสุข) Self-reliance (การพึ่งพาตนเอง) และ Sustainable (การอยู่อย่างยั่งยืน) แต่ปัจจุบันยังไม่มีการแปลงเป้าหมายสู่การนำไปปฏิบัติ และยังไม่มีความชัดเจนเพื่อประเมินผลการดำเนินงาน 2) การศึกษากระบวนการประยุกต์ พบว่าสำนักงานทรัพย์สินฯ มีการประยุกต์กระบวนการทั้งหมด 10 ขั้นตอนจาก 11 ขั้นตอน โดยยังคงกระบวนการหลักของสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชนอย่างครบถ้วน และทำการประยุกต์ในรายละเอียดและวิธีการ โดยมีแนวทางในการประยุกต์คือ เพิ่มกิจกรรมเพื่อบรรลุเป้าหมาย เพิ่มกระบวนการมีส่วนร่วม เปิดโอกาสในการกำหนดแนวทางการพัฒนา เพิ่มการกระจายอำนาจ เพิ่มหน่วยงานภายนอกและผู้เชี่ยวชาญในบางกระบวนการ และเพิ่มการเรียนรู้ด้วยตนเอง 3) ผลการดำเนินงานประยุกต์ พบว่า ผลการดำเนินงานที่ได้จากการสังเกต สัมภาษณ์ พบว่าประสบความสำเร็จ ผู้อยู่อาศัยมีทัศนคติที่ดีขึ้นเมื่อเปรียบเทียบกับช่วงก่อนและหลังการพัฒนา 4) ผลจากกระบวนการประยุกต์สอดคล้องกับเป้าหมายของสำนักงานทรัพย์สินฯ และพบว่า กระบวนการประยุกต์บางอันสามารถบรรลุเป้าหมายของสำนักงานฯได้อย่างครบถ้วนทั้ง 3 ด้าน แต่บางกระบวนการประยุกต์สามารถบรรลุเป้าหมายได้เพียงบางด้านเท่านั้น

ผลจากการวิจัยมีข้อเสนอแนะว่า 1) ควรมีการกำหนดนโยบาย กำหนดค่านิยมและตัวชี้วัดที่ชัดเจน เพื่อให้สามารถแปลงนโยบายและเป้าหมายไปสู่การปฏิบัติได้ 2) ควรมีการทำความเข้าใจเชิงลึกเกี่ยวกับแนวคิดบ้านมั่นคง เพื่อสามารถออกแบบกระบวนการที่มีความสอดคล้องทั้งแนวคิดบ้านมั่นคง และนโยบายเป้าหมายของสำนักงานฯมากยิ่งขึ้น 3) ควรมีการติดตามประเมินผลโครงการทั้งในอดีตและที่กำลังดำเนินการอยู่ เพื่อทราบข้อจำกัดปัญหา และอุปสรรคของกระบวนการประยุกต์ นำไปสู่การถอดบทเรียน การบันทึกถ่ายทอดความรู้ และควรมีการจัดทำเป็นคู่มือบ้านมั่นคงของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์เอง

ภาควิชา เคหการ

ลายมือชื่อนิสิต

สาขาวิชา การพัฒนาที่อยู่อาศัย

ลายมือชื่อ อ.ที่ปรึกษาหลัก

ปีการศึกษา 2558

5773313525 : MAJOR HOUSING DEVELOPMENT

KEYWORDS: APPLICATION / BAAN MAN KONG / COMMUNITY DEVELOPMENT / THE CROWN PROPERTY BUREAU / HOUSING

TIRAWAT PIMWERN: THE APPLICATION OF BAAN MANKONG CONCEPT BY CROWN PROPERTY BUREAU: A CASE STUDY OF THE COMMUNITY IN WANG THONGLANG DISTRICT, BANGKOK. ADVISOR: ASSOC. PROF. KUNDOLDIBYA PANITCHPAKDI, Ph.D., 242 pp.

The Crown Property Bureau (CPB) has an amount of land under its authority and makes use of this property in various ways. One approach by the CPB is to provide affordable rental housing for the lower- and middle-income populations. A recent strategy is the application of Baan Mankong concept which aligns renters' needs with CPB property potential. However, there has not yet been an evaluation of this procedure. This thesis aims to examine the following: (1) Policy and goals of the CPB; (2) Process of application of the Baan Mankong concept; (3) Outcomes of application of the Baan Mankong concept; and (4) Guidelines for improving implementation of the strategy. This research conducted case studies of three communities: Ruam Samakhi, Rung Manipatana, and Thepleela which are situated in the Ramkamhaeng Soi 39 Area that represents pilot sites for CPB's community development projects based on the Baan Mankong concept. The research methodologies are the review of related documents and collected primary data by observation, and in-depth interviews and small group discussion with the principal informants.

The research findings are: (1) The CPB policy and goals have continued to evolve over time, and have been adjusted to suit the changing environment and trends. At the time of this evaluation, the aim of the CPB focused on the 3 S's: Survival, Self-reliance, and Sustainability. However, there are no specific guidelines for implementation of the 3 S's. There is no set of indicators and targets against which to evaluate progress; (2) The CPB follows a ten-step process out of 11 steps incorporates the full set of principles of Baan Mankong concept of the Community Organizations Development Institute (CODI). The CPB steers implementation to serve its goals and objectives. There are emphasizes community participation in the process, decentralizes decision-making and authority, promotes self-learning, and recruits external agencies and experts as part of the team for some steps; (3) Based on the observations, interviews, and discussion in this evaluation research, the CPB pilot project has been a success. The residents feel they are better off than before the project; (4) Project implementation is consistent with the goals of the CPB. The overall process of applying the strategy met the 3 S's policy. However, some components were not successful to meet all 3S.

Based on the findings, the following recommendations are proposed: (1) There should be clear definition of terms and indicators for CPB's policy to guide the implementation; (2) There should be more in-depth understanding of the Baan Mankong concept to inform the design of the implementation process of CPB to help align the Baan Mankong strategy with the CPB goals and objectives; (3) There should be a more thorough monitoring and evaluation of the past and current implementation and lessons learned to develop CPB's community development process itself and should produce a handbook with guidelines for implementation.

Department: Housing
Field of Study: Housing Development
Academic Year: 2015

Student's Signature

Advisor's Signature

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์หัวข้อการประยุกต์แนวคิดโครงการบ้านมั่นคง ในการพัฒนาชุมชนที่อยู่อาศัยของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ :กรณีศึกษา ชุมชนในเขตวังทองหลาง กรุงเทพมหานคร ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยการให้ความกรุณา การสนับสนุน ตลอดจนการให้กำลังใจ จากบุคคล และองค์กรที่เกี่ยวข้องหลายๆฝ่าย ผู้วิจัยจึงขอขอบพระคุณทุกท่านไว้ ดังนี้

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.คุณชลทิพย์ พานิชภัคดี อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลักและแม่คนที่ 2 ที่คอยให้การสนับสนุน ให้คำแนะนำ ได้ตลอดเวลา แม้จะเป็นเวลาวันหยุด ก็สามารถชี้แนะและแนวทางในการแก้ปัญหาตั้งแต่เริ่มจนสามารถทำการศึกษาวิจัยลุล่วงไปด้วยดี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุษรา โปวาทอง ที่คอยให้คำปรึกษา และคอยประคับประคองให้การวิจัยเป็นไปในเส้นทางที่ควรจะเป็น ไม่ออกนอกกลุ่มนอกทาง และเดือนสตืออยู่เสมอเมื่อหลงทาง

ผู้มีประสบการณ์เกี่ยวกับบ้านมั่นคง คุณสมสุข บุญญะบัญชา คุณทิพย์รัตน์ นพดลารมย์ คุณสมภพ พร้อมพวชิ่งบุญ อาจารย์ปฐมา หุ่นรักวิทย์ ที่ให้ความเมตตาและสละเวลาในการช่วยตรวจสอบ ให้คำแนะนำ เป็นที่ปรึกษา และคอยสอนเรื่องที่ไม่สามารถหาได้ในห้องเรียน เจ้าหน้าที่สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ คุณพิชิตศักดิ์ มีมาก คุณธนวรรณ ทิรัญกุล คุณวัชรพงษ์ จตุพร คุณอัญชลี เงินโพธิ์ คุณณัชฌิมา หนันทา และคุณเมธาวี ฐานกุล ที่กรุณาสละเวลา และให้โอกาสในการสัมภาษณ์ และเอื้อเฟื้อข้อมูลในการทำวิทยานิพนธ์ ผู้อยู่อาศัยในชุมชนร่วมสามัคคี ชุมชนรุ่งมณีพัฒนา และชุมชนเทพลีลา โดยเฉพาะคุณภวัต นุชพันธ์ คุณกัลยาศรี หมอมกมณี คุณไพรัช โยมมงคล คุณเพ็ญศรี เชิดชัยภูมิ คุณนิภา กล้าประทุม คุณสุปรียา ปัญญาเกิด คุณอรนุช แยมปัญญา ที่กรุณาให้ความอนุเคราะห์ในการสัมภาษณ์ ดูแลความสะดวกสบายทุกครั้งที่ตั้งพื้นที่ ตลอดจนให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อวิทยานิพนธ์

ทีมงานคุณภาพและทีมงานจำเป็น คุณณัฐพล ศักดิ์สุภาวัฒน์กุล ที่พร้อมจะช่วยเหลือทุกอย่าง ทุกที่ ทุกเวลา คุณศาสตรา ศรีหาภาค คุณธรรมบุญ เล่าห์ปิยะวิสุทธิ คุณศุภวรรณ โหมวานิชย์ คุณกฤตภัค วรดิพิงศ์ ผู้ช่วยในการจัดประชุมกลุ่มไม่ว่าจะร้อน จะเหนียวแค่ไหนก็ไม่หวั่น คุณมนต์พิช มะกล้าทอง คุณเกริดา โคตรซารี ทีมพิสูจน์อักษรช่วยทำให้บทความ การเขียนกระชับได้ใจความมาก คุณวันพร ทานตะวัน และคุณนิชชดา อู่อยู่ทัย ทีมบทคัดย่อภาษาอังกฤษที่เร็วที่สุดในโลก ที่ขาดไม่ได้คุณทานตะวัน กิจทวี ที่คอยช่วยเหลือทุกอย่างแม้ว่าจะมีงานเยอะงานหนักแค่ไหนก็สามารถช่วยน้องได้เสมอ

ขอขอบคุณภาควิชาเคหการ ที่ให้ทุนอุดหนุนการศึกษาจนจบการศึกษา คณาจารย์ในภาควิชาเคหการทุกท่าน ที่ได้ประสิทธิประสาทวิชาความรู้แก่ผู้วิจัยตลอดระยะเวลาที่เข้าศึกษา ซึ่งส่งผลให้ผู้วิจัยมีความรู้ต่างๆ ในการดำเนินการจัดทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้จนสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี และขอขอบคุณเพื่อนๆ เคหการ รุ่น 27 และรุ่นที่รุ่นน้องเคหการทุกท่านที่ให้กำลังใจและความช่วยเหลือในการจัดทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้

ขอขอบคุณสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย สำหรับทุนวิจัยมหาบัณฑิตด้านมนุษยศาสตร์-สังคมศาสตร์ ประจำปีงบประมาณ 2559 ที่สนับสนุนงานวิจัยชิ้นนี้

สุดท้ายนี้ ขอกราบขอบพระคุณ บิดา มารดา และครอบครัว ที่ให้การสนับสนุนผู้วิจัยมาโดยตลอด จนสามารถสำเร็จการศึกษาตามที่มุ่งหวังและตั้งใจทุกประการ และที่ขาดไม่ได้ต้องขอบคุณตัวเองที่อดทน พยายาม และลงทั้งแรงกาย แรงใจทำการศึกษาวิจัยชิ้นนี้ให้ดีที่สุดเท่าที่จะสามารถทำได้

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	1
สารบัญภาพ	1
สารบัญแผนภูมิ.....	5
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญ	1
1.2 คำถามในการวิจัย.....	4
1.3 วัตถุประสงค์ของการวิจัย	4
1.4 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	4
1.5 คำศัพท์เฉพาะ	5
บทที่ 2 แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	6
2.1 แนวความคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง	6
2.1.1 แนวคิดการติดตามประเมินผล	6
2.1.2 แนวคิดโครงการบ้านมั่นคง	9
2.1.3 แนวคิดการมีส่วนร่วม (Participation)	13
2.1.4 แนวคิดการพัฒนาชุมชนแออัดที่ยั่งยืน	17
2.1.5 แนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืน	18
2.1.6 แนวคิดการพึ่งตนเอง (Self-Reliance)	22
2.1.7 แนวคิดเกี่ยวกับคุณภาพชีวิต.....	24

บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	29
3.1 กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	29
3.2 ขอบเขตการวิจัย	30
3.3 กระบวนการ และวิธีการวิจัย	34
3.3.1 การศึกษาแนวคิดทฤษฎีเพื่อสร้างกรอบแนวคิดในการวิจัย.....	34
3.3.2 การศึกษานโยบายและเป้าหมายของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์	36
3.3.3 การศึกษากระบวนการประยุกต์แนวคิดบ้านมั่นคงของสำนักงานทรัพย์สินส่วน พระมหากษัตริย์	41
3.3.4 การศึกษาผลการดำเนินงานของการประยุกต์แนวคิดบ้านมั่นคง.....	45
3.3.5 สรุประเบียบวิธีวิจัยที่ใช้ในการศึกษา.....	49
3.4 ระยะเวลาในการดำเนินการวิจัย	50
3.5 ข้อจำกัดในการวิจัย.....	52
บทที่ 4 นโยบายในการพัฒนาที่อยู่อาศัยของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์.....	53
4.1 พัฒนาการของนโยบาย และพัฒนาการการดำเนินงานด้านชุมชนของสำนักงานทรัพย์สิน ส่วนพระมหากษัตริย์.....	53
4.2 ช่วงที่ 1 ช่วงก่อนการนำแนวคิดบ้านมั่นคงมาใช้ในการพัฒนา	53
4.3 ช่วงที่ 2 ช่วงระหว่างการนำแนวคิดบ้านมั่นคงมาใช้ในการพัฒนา	57
4.4 ช่วงที่ 3 ช่วงการประยุกต์แนวคิดบ้านมั่นคง.....	58
4.5 สรุปนโยบายของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์.....	63
บทที่ 5 กระบวนการประยุกต์แนวคิดบ้านมั่นคงของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์	65
5.1 ลักษณะและองค์ประกอบของบริเวณพื้นที่กรณีศึกษา.....	65
5.1.1 ชุมชนที่ใช้แนวคิดโครงการบ้านมั่นคง โดยสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.).....	67
5.1.1.1 ชุมชนร่วมสามัคคี.....	67
5.1.2 ชุมชนที่ใช้แนวคิดโครงการบ้านมั่นคง โดยสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ ...	80

5.1.2.1	ชุมชนรุ่งมณีพัฒนา.....	80
5.1.2.2	ชุมชนเทพลีลา.....	93
5.2	สรุปกระบวนการแนวคิดบ้านมั่นคงของสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.).....	102
5.3	กระบวนการประยุกต์แนวคิดบ้านมั่นคงของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์	103
5.3.1	กระบวนการประยุกต์แนวคิดบ้านมั่นคงในการพัฒนา ชุมชนร่วมสามัคคี	103
5.3.2	กระบวนการประยุกต์แนวคิดบ้านมั่นคงในการพัฒนา ชุมชนรุ่งมณีพัฒนา	104
5.3.3	กระบวนการประยุกต์แนวคิดบ้านมั่นคงในการพัฒนา ชุมชนเทพลีลา.....	106
5.4	สรุปกระบวนการประยุกต์แนวคิดบ้านมั่นคงของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์..	108
บทที่ 6	ผลการดำเนินงานของการพัฒนาชุมชนที่อยู่อาศัย โดยใช้แนวคิดโครงการบ้านมั่นคงในการพัฒนา	117
6.1	ผลการดำเนินงานด้านกายภาพและสิ่งแวดล้อม	117
6.1.1	ผลการดำเนินงานด้านกายภาพและสิ่งแวดล้อม ชุมชนร่วมสามัคคี	117
6.1.2	ผลการดำเนินงานด้านกายภาพและสิ่งแวดล้อม ชุมชนรุ่งมณีพัฒนา	121
6.1.3	ผลการดำเนินงานด้านกายภาพและสิ่งแวดล้อม ชุมชนเทพลีลา	127
6.2	ผลการดำเนินงานด้านเศรษฐกิจ.....	132
6.2.1	ผลการดำเนินงานด้านเศรษฐกิจ ชุมชนร่วมสามัคคี.....	132
6.2.2	ผลการดำเนินงานด้านเศรษฐกิจ ชุมชนรุ่งมณีพัฒนา.....	135
6.2.3	ผลการดำเนินงานด้านเศรษฐกิจ ชุมชนเทพลีลา	138
6.3	ผลการดำเนินงานด้านสังคมวัฒนธรรม.....	140
6.3.1	ผลการดำเนินงานด้านสังคมวัฒนธรรม ชุมชนร่วมสามัคคี.....	140
6.3.2	ผลการดำเนินงานด้านสังคมวัฒนธรรม ชุมชนรุ่งมณีพัฒนา	142
6.3.3	ผลการดำเนินงานด้านสังคมวัฒนธรรม ชุมชนเทพลีลา	143
6.4	ผลการดำเนินงานด้านการมีส่วนร่วม.....	144

6.4.1 ผลการดำเนินงานด้านการมีส่วนร่วม ชุมชนร่วมสามัคคี.....	144
6.4.2 ผลการดำเนินงานด้านการมีส่วนร่วม ชุมชนรุ่งมณีพัฒนา.....	145
6.4.3 ผลการดำเนินงานด้านการมีส่วนร่วม ชุมชนเทพลีลา	146
6.5 สรุปผลการดำเนินงานของกระบวนการประยุกต์แนวคิดบ้านมั่นคง	147
6.5.1 สรุปผลการดำเนินงานด้านกายภาพและสิ่งแวดล้อม	147
6.5.2 สรุปผลการดำเนินงานด้านเศรษฐกิจ.....	149
6.5.3 สรุปผลการดำเนินงานด้านสังคมวัฒนธรรม	149
6.5.4 สรุปผลการดำเนินงานด้านการมีส่วนร่วม.....	150
6.5.5 สรุปผลการดำเนินงานระหว่างแนวคิดบ้านมั่นคงของสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.) กับการประยุกต์ของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์	151
บทที่ 7 การวิเคราะห์ สรุปผล อภิปรายผลการศึกษา และข้อเสนอแนะ.....	153
7.1 การวิเคราะห์ความสอดคล้องระหว่างกระบวนการประยุกต์กับเป้าหมาย	153
7.1.1 กระบวนการประยุกต์ที่สามารถบรรลุเป้าหมายของสำนักงานทรัพย์สินส่วน พระมหากษัตริย์ได้อย่างครบถ้วน	153
7.1.2 กระบวนการประยุกต์ที่สามารถบรรลุเป้าหมายของสำนักงานทรัพย์สินส่วน พระมหากษัตริย์ 2 เป้าหมาย	154
7.1.3 กระบวนการประยุกต์ที่สามารถบรรลุเป้าหมายของสำนักงานทรัพย์สินส่วน พระมหากษัตริย์ 1 เป้าหมาย	155
7.2 การวิเคราะห์ความสอดคล้องระหว่างผลการดำเนินงานกับเป้าหมาย	156
7.2.1 ความสอดคล้องระหว่างผลการดำเนินงานกับเป้าหมาย “การอยู่ดีมีสุข (Survival)”	156
7.2.2 ความสอดคล้องระหว่างผลการดำเนินงานกับเป้าหมาย “การพึ่งพาตนเอง (Self- Reliance)”	158
7.2.3 ความสอดคล้องระหว่างผลการดำเนินงานกับเป้าหมาย “การพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable)”	160

7.3 การสรุปผลการศึกษา.....	163
7.3.1 การประยุกต์แนวคิดบ้านมั่นคงของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์.....	163
7.3.2 การสรุปผลตามกรอบแนวคิดในการวิจัย.....	164
1. นโยบายและเป้าหมายของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ (Input).....	164
2. กระบวนการ (Process).....	165
3. ผลผลิตที่ได้จากการดำเนินงาน (Outputs).....	166
7.4 ข้อเสนอแนะ	166
7.4.1 ข้อเสนอแนะของผู้วิจัย	166
7.4.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป.....	172
รายการอ้างอิง.....	173
ภาคผนวก.....	176
ภาคผนวก ก. เครื่องมือในการวิจัย	177
ภาคผนวก ข. การแปลงนโยบายและเป้าหมายเป็นตัวแปรในการประเมินผลการดำเนินงาน ...	197
ภาคผนวก ค. ตารางแสดงผลการดำเนินงานจากแบบสอบถาม	231
ภาคผนวก ง. ประวัติผู้มีประสบการณ์เกี่ยวกับโครงการบ้านมั่นคง	238
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์	242

สารบัญตาราง

ตารางที่ 1 รายชื่อชุมชนบนพื้นที่ตามแนวพระราชดำริ บวร. ห้วยขวาง - วังทองหลาง.....	3
ตารางที่ 2 จำนวนประชากร.....	46
ตารางที่ 3 สรุปกระบวนการ และเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	49
ตารางที่ 4 ระยะเวลาในการดำเนินงานการวิจัย.....	50
ตารางที่ 5 นโยบายช่วงที่ 1 ช่วงก่อนการนำแนวคิดบ้านมั่นคงมาใช้ในการพัฒนา.....	63
ตารางที่ 6 นโยบายช่วงที่ 2 ช่วงระหว่างการนำแนวคิดบ้านมั่นคงมาใช้ในการพัฒนา.....	64
ตารางที่ 7 นโยบายช่วงที่ 3 ช่วงการประยุกต์แนวคิดบ้านมั่นคง.....	64
ตารางที่ 8 สรุปการประยุกต์แนวคิดบ้านมั่นคงของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์.....	152

สารบัญภาพ

ภาพที่ 1 ผังแสดงแนวคิดการติดตามประเมินผล.....	7
ภาพที่ 2 ระดับการมีส่วนร่วมในการวางแผนปฏิบัติการพัฒนาชุมชน Nabeel Hamdi. (1997).....	16
ภาพที่ 3 กรอบแนวคิดการติดตามประเมินผล.....	29
ภาพที่ 4 กรอบแนวคิดในการวิจัย	30
ภาพที่ 5 ชุมชนที่อยู่อาศัยในความดูแลของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์	31
ภาพที่ 6 พื้นที่ชุมชนนำร่องในการพัฒนาชุมชนที่อยู่อาศัย ห้วยขวาง-วังทองหลาง.....	31
ภาพที่ 7 พื้นที่ชุมชนที่อยู่อาศัยเขตห้วยขวาง-วังทองหลาง.....	32
ภาพที่ 8 ชุมชนร่วมสามัคคีก่อนการพัฒนา	32
ภาพที่ 9 ชุมชนร่วมสามัคคีหลังการพัฒนา	32
ภาพที่ 10 ชุมชนรุ่งมณีพัฒนาก่อนการก่อสร้าง.....	33
ภาพที่ 11 ชุมชนรุ่งมณีพัฒนาหลังการก่อสร้าง	33
ภาพที่ 12 ชุมชนเทพลีลาก่อนการก่อสร้าง.....	33
ภาพที่ 13 ชุมชนเทพลีลาก่อนการก่อสร้าง.....	33
ภาพที่ 14 วิธีการวิจัย	34

ภาพที่ 15 การศึกษาแนวคิดทฤษฎีเพื่อสร้างกรอบแนวคิดในการวิจัย.....	36
ภาพที่ 16 วิธีการสร้างตัวแปร.....	38
ภาพที่ 17 การประชุมกลุ่ม เพื่อตรวจสอบตัวแปร.....	41
ภาพที่ 18 กระบวนการประยุกต์แนวคิดบ้านมั่นคงของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์.....	42
ภาพที่ 19 การประชุมกลุ่มเพื่อทราบกระบวนการพัฒนาจากเจ้าหน้าที่ระดับปฏิบัติการ.....	44
ภาพที่ 20 การประชุมกลุ่มเพื่อทราบกระบวนการพัฒนา ชุมชนรุ่งมณีพัฒนา.....	44
ภาพที่ 21 การประชุมกลุ่มเพื่อทราบกระบวนการพัฒนา ชุมชนเทพลีลา.....	45
ภาพที่ 22 การศึกษาผลการดำเนินงานของการประยุกต์แนวคิดบ้านมั่นคง.....	45
ภาพที่ 23 การประชุมกลุ่มรายงานผลการศึกษาต่อเจ้าหน้าที่สำนักงานทรัพย์สินฯ.....	46
ภาพที่ 24 ขั้นตอนในการวิเคราะห์.....	47
ภาพที่ 25 ขั้นตอนการรายงานผลการศึกษาและการเสนอแนะ.....	47
ภาพที่ 26 นโยบายก่อนนำแนวคิดบ้านมั่นคงมาใช้ในการพัฒนา.....	55
ภาพที่ 27 นโยบายหลังนำแนวคิดบ้านมั่นคงมาใช้ในการพัฒนา.....	61
ภาพที่ 28 เป้าหมายของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์.....	62
ภาพที่ 29 พื้นที่ชุมชนที่อยู่อาศัยบนที่ดินของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ ในกรุงเทพมหานคร.....	65
ภาพที่ 30 ชุมชนในเขตห้วยขวาง-วังทองหลาง.....	66
ภาพที่ 31 ชุมชนบนพื้นที่ซอยรามคำแหง 39.....	66
ภาพที่ 32 ภาพถ่ายทางอากาศ ชุมชนร่วมสามัคคี.....	67
ภาพที่ 33 ผังชุมชนร่วมสามัคคี.....	67
ภาพที่ 34 เปรียบเทียบสภาพชุมชนร่วมสามัคคีก่อนและหลังการเข้าร่วมโครงการบ้านมั่นคง(1).....	68
ภาพที่ 35 เปรียบเทียบสภาพชุมชนร่วมสามัคคีก่อนและหลังการเข้าร่วมโครงการบ้านมั่นคง(1).....	69
ภาพที่ 36 รูปแบบที่อยู่อาศัยภายในชุมชนร่วมสามัคคี.....	69
ภาพที่ 37 ภาพถ่ายทางอากาศ ชุมชนรุ่งมณีพัฒนา.....	80
ภาพที่ 38 ผังชุมชนรุ่งมณีพัฒนา.....	81
ภาพที่ 39 สภาพชุมชนรุ่งมณีพัฒนา(2).....	81
ภาพที่ 40 สภาพชุมชนรุ่งมณีพัฒนา(1).....	82
ภาพที่ 41 สภาพชุมชนรุ่งมณีพัฒนา(3).....	86

ภาพที่ 42 สภาพชุมชนรุ่งมณีพัฒนา(3).....	87
ภาพที่ 43 ภาพถ่ายทางอากาศชุมชนเทพลีลา.....	93
ภาพที่ 44 ผังชุมชนเทพลีลา.....	93
ภาพที่ 45 สภาพชุมชนเทพลีลา(2).....	95
ภาพที่ 46 สภาพชุมชนเทพลีลา(1).....	95
ภาพที่ 47 สรุปรกระบวนการพัฒนาชุมชนกรณีศึกษา.....	101
ภาพที่ 48 กระบวนการประยุกต์ชุมชนร่วมสามัคคี (หลังการก่อสร้าง).....	104
ภาพที่ 49 การประยุกต์ชุมชนรุ่งมณีพัฒนา (ก่อน-ระหว่าง-หลังการก่อสร้าง).....	106
ภาพที่ 50 กระบวนการประยุกต์ชุมชนเทพลีลา (ก่อนการก่อสร้าง).....	108
ภาพที่ 51 สภาพชุมชนร่วมสามัคคีก่อนการพัฒนา.....	118
ภาพที่ 52 สภาพชุมชนร่วมสามัคคีในปัจจุบัน.....	118
ภาพที่ 53 สภาพภายในบ้านหลังมีการพัฒนาชุมชน.....	119
ภาพที่ 54 ผังการใช้ประโยชน์ที่ดิน ชุมชนร่วมสามัคคี.....	119
ภาพที่ 55 (ซ้าย)การจอดรถบนพื้นที่สาธารณะ (ขวา)การจอดรถบนถนนของชุมชน.....	119
ภาพที่ 56 ตัวอย่างแบบบ้านชุมชนร่วมสามัคคี บ้านแฝด.....	120
ภาพที่ 57 ตัวอย่างแบบบ้านชุมชนร่วมสามัคคี บ้านแฝด.....	120
ภาพที่ 58 สภาพภายในบ้านชุมชนรุ่งมณีพัฒนา หลังการพัฒนา.....	122
ภาพที่ 59 สภาพชุมชนรุ่งมณีพัฒนาก่อนการพัฒนา.....	122
ภาพที่ 60 ที่อยู่อาศัยที่ชาวชุมชนเป็นผู้ก่อสร้างเอง.....	122
ภาพที่ 61 ผังการใช้ประโยชน์ที่ดิน ชุมชนรุ่งมณีพัฒนา.....	123
ภาพที่ 62 (ซ้าย)ศูนย์ชุมชนรุ่งมณีพัฒนา (ขวา)ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก.....	123
ภาพที่ 63 (ซ้าย)ลานกีฬา (ขวา)สถาบันการเงินชุมชน.....	123
ภาพที่ 64 ตัวอย่างแบบบ้านชุมชนรุ่งมณีพัฒนา บ้านเดี่ยว.....	124
ภาพที่ 65 ตัวอย่างแบบบ้านชุมชนรุ่งมณีพัฒนา บ้านเดี่ยว.....	124
ภาพที่ 66 ตัวอย่างแบบบ้านชุมชนรุ่งมณีพัฒนา บ้านแฝด รูปแบบ 1.....	125
ภาพที่ 67 ตัวอย่างแบบบ้านชุมชนรุ่งมณีพัฒนา บ้านแฝด รูปแบบ 1.....	125
ภาพที่ 68 ตัวอย่างแบบบ้านชุมชนรุ่งมณีพัฒนา บ้านแฝด รูปแบบ 2.....	126

ภาพที่ 69 ตัวอย่างแบบบ้านรุ่งมณีพัฒนา บ้านแฝด รูปแบบ 2.....	126
ภาพที่ 70 สภาพที่อยู่อาศัยในชุมชนเทพลีลา.....	127
ภาพที่ 71 สภาพภายในที่อยู่อาศัยในชุมชนเทพลีลา.....	128
ภาพที่ 72 สภาพภายในที่อยู่อาศัยในชุมชนเทพลีลา.....	128
ภาพที่ 73 สภาพที่อยู่อาศัยในชุมชนเทพลีลา.....	128
ภาพที่ 74 สภาพที่อยู่อาศัยในชุมชนเทพลีลา.....	128
ภาพที่ 75 ผังการใช้ประโยชน์ที่ดิน ชุมชนเทพลีลา.....	129
ภาพที่ 76 อาคารเอนกประสงค์ชุมชนเทพลีลา.....	129
ภาพที่ 77 (ซ้าย) ศูนย์สุขภาพชุมชน (ขวา) ภายในศูนย์สุขภาพชุมชน/ อสส.....	129
ภาพที่ 78 ตัวอย่างแบบบ้านชุมชนเทพลีลา (ผังพื้นที่ 1).....	130
ภาพที่ 79 ตัวอย่างแบบบ้านชุมชนเทพลีลา (ผังพื้นที่ 2).....	130
ภาพที่ 80 ตัวอย่างแบบบ้านชุมชนเทพลีลา (รูปด้าน).....	130
ภาพที่ 81 ตัวอย่างแบบบ้าน ข.018 ชุมชนเทพลีลา.....	131
ภาพที่ 82 ตัวอย่างแบบบ้าน ข.018 ชุมชนเทพลีลา (ผังพื้นที่ 2).....	131
ภาพที่ 83 (ซ้าย)ศูนย์สุขภาพชุมชน (ขวา)อาคารศูนย์ชุมชน.....	132
ภาพที่ 84 สรุปผลการดำเนินงาน.....	151
ภาพที่ 85 ความสัมพันธ์ระหว่างกระบวนการและเป้าหมาย.....	155
ภาพที่ 86 ความสัมพันธ์ระหว่างกระบวนการและเป้าหมาย(ต่อ).....	156
ภาพที่ 87 ตัวแปรเกี่ยวกับการอยู่ดีมีสุข (Survival).....	157
ภาพที่ 88 ตัวแปรเกี่ยวกับการพึ่งพาตนเอง(Self-Reliance).....	158
ภาพที่ 89 ตัวแปรเกี่ยวกับการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable).....	160
ภาพที่ 90 ความสอดคล้องระหว่างเป้าหมายกับผลการดำเนินงาน.....	162
ภาพที่ 91 แบบสัมภาษณ์เพื่อทราบกระบวนการพัฒนาชุมชนที่อยู่อาศัย สำหรับผู้อยู่อาศัย.....	177
ภาพที่ 92 แบบสัมภาษณ์เพื่อทราบกระบวนการพัฒนาชุมชนที่อยู่อาศัย สำหรับเจ้าหน้าที่.....	178

สารบัญแผนภูมิ

แผนภูมิที่ 1 ผลการดำเนินการด้านกายภาพและสิ่งแวดล้อม ชุมชนร่วมสามัคคี	121
แผนภูมิที่ 2 ผลการดำเนินการด้านกายภาพและสิ่งแวดล้อม ชุมชนรุ่งมณีพัฒนา	127
แผนภูมิที่ 3 ผลการดำเนินการด้านกายภาพและสิ่งแวดล้อม ชุมชนเทพลีลา	132
แผนภูมิที่ 4 ผลการดำเนินการด้านเศรษฐกิจ ชุมชนร่วมสามัคคี	133
แผนภูมิที่ 5 รายได้เฉลี่ยของชาวชุมชนร่วมสามัคคี	134
แผนภูมิที่ 6 ความเพียงพอของรายได้ ชุมชนร่วมสามัคคี.....	134
แผนภูมิที่ 7 การประกอบอาชีพของชาวชุมชนร่วมสามัคคี.....	134
แผนภูมิที่ 8 หนี้สินของชาวชุมชนร่วมสามัคคี.....	135
แผนภูมิที่ 9 ผลการดำเนินการด้านเศรษฐกิจ ชุมชนรุ่งมณีพัฒนา	136
แผนภูมิที่ 10 รายได้เฉลี่ยของชาวชุมชนรุ่งมณีพัฒนา	136
แผนภูมิที่ 11 การประกอบอาชีพของชาวชุมชนรุ่งมณีพัฒนา.....	137
แผนภูมิที่ 12 ความเพียงพอของรายได้ ชุมชนรุ่งมณีพัฒนา	137
แผนภูมิที่ 13 หนี้สินของชาวชุมชนรุ่งมณีพัฒนา	137
แผนภูมิที่ 14 ผลการดำเนินการด้านเศรษฐกิจ ชุมชนเทพลีลา.....	139
แผนภูมิที่ 15 รายได้เฉลี่ยของชาวชุมชนเทพลีลา.....	139
แผนภูมิที่ 16 ความเพียงพอของรายได้ ชุมชนเทพลีลา	139
แผนภูมิที่ 17 การประกอบอาชีพของชาวชุมชนเทพลีลา	140
แผนภูมิที่ 18 หนี้สินของชาวชุมชนเทพลีลา	140
แผนภูมิที่ 19 ผลการดำเนินการด้านสังคมวัฒนธรรม ชุมชนร่วมสามัคคี.....	141
แผนภูมิที่ 20 ผลการดำเนินการด้านสังคมวัฒนธรรม ชุมชนรุ่งมณีพัฒนา.....	142
แผนภูมิที่ 21 ผลการดำเนินการด้านสังคมวัฒนธรรม ชุมชนเทพลีลา.....	143
แผนภูมิที่ 22 ผลการดำเนินการด้านการมีส่วนร่วม ชุมชนร่วมสามัคคี.....	145
แผนภูมิที่ 23 ผลการดำเนินการด้านการมีส่วนร่วม ชุมชนรุ่งมณีพัฒนา.....	146
แผนภูมิที่ 24 ผลการดำเนินการด้านการมีส่วนร่วม ชุมชนเทพลีลา.....	147
แผนภูมิที่ 25 เปรียบเทียบผลการดำเนินงานด้านกายภาพและสิ่งแวดล้อม 3 กรณีศึกษา.....	147

แผนภูมิที่ 26 เปรียบเทียบผลการดำเนินงานด้านเศรษฐกิจ 3 กรณีศึกษา	149
แผนภูมิที่ 27 เปรียบเทียบผลการดำเนินงานด้านสังคมวัฒนธรรม 3 กรณีศึกษา	149
แผนภูมิที่ 28 เปรียบเทียบผลการดำเนินงานด้านสังคมวัฒนธรรม 3 กรณีศึกษา	150
แผนภูมิที่ 29 ผลการดำเนินงานด้านการอยู่ดีมีสุข ชุมชนร่วมสามัคคี.....	157
แผนภูมิที่ 30 ผลการดำเนินงานด้านการอยู่ดีมีสุข ชุมชนรุ่งมณีพัฒนา.....	157
แผนภูมิที่ 31 ผลการดำเนินงานด้านการอยู่ดีมีสุข ชุมชนเทพลีลา	158
แผนภูมิที่ 32 ผลการดำเนินงานด้านการพึ่งพาตนเอง ชุมชนร่วมสามัคคี	159
แผนภูมิที่ 33 ผลการดำเนินงานด้านการพึ่งพาตนเอง ชุมชนรุ่งมณีพัฒนา	159
แผนภูมิที่ 34 ผลการดำเนินงานด้านการพึ่งพาตนเอง ชุมชนเทพลีลา.....	159
แผนภูมิที่ 35 ผลการดำเนินงานด้านการพัฒนาที่ยั่งยืน ชุมชนร่วมสามัคคี.....	160
แผนภูมิที่ 36 ผลการดำเนินงานด้านการพัฒนาที่ยั่งยืน ชุมชนรุ่งมณีพัฒนา.....	161
แผนภูมิที่ 37 ผลการดำเนินงานด้านการพัฒนาที่ยั่งยืน ชุมชนเทพลีลา	161

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญ

สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ ถือกำเนิดขึ้นอย่างเป็นทางการ ในปี พ.ศ.2491 หลังจากมีพระราชบัญญัติจัดระเบียบทรัพย์สินฝ่ายพระมหากษัตริย์ (ฉบับที่ 3) โดยมีหน้าที่ในการจัดการ ดูแลทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ โดยทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ หมายถึง ทรัพย์สินที่ทรงได้จากการดำรงตำแหน่งพระมหากษัตริย์ อยู่ในการดูแลของกระทรวงการคลัง และได้ยกฐานะสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ขึ้นเป็น “นิติบุคคล” ในปีเดียวกัน¹ ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ได้มีการปรับปรุงการดำเนินงานมาโดยตลอด ในฐานะองค์กรอิสระที่ไม่ได้อยู่ภายใต้การควบคุมหรือกำกับดูแลของรัฐบาล โดยมีบทบาทหน้าที่จำแนกเป็น 2 ส่วนหลัก คือ 1) การจัดประโยชน์ด้านอสังหาริมทรัพย์ โดยประกอบด้วยที่ดินและอาคาร และ 2) การลงทุนด้านธุรกิจหลักทรัพย์

สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ เป็นหน่วยงานที่มีที่ดินในความดูแลเป็นจำนวนมากทั้งในกรุงเทพมหานครและต่างจังหวัด มีพื้นที่รวมกันประมาณ 41,000 ไร่ โดยมีนโยบายที่จะบริหารจัดการทรัพย์สินในความรับผิดชอบ เพื่อให้เกิดประโยชน์ที่ยั่งยืนต่อชุมชน ผู้อยู่อาศัย และสังคมโดยรวม โดยมีการให้ประชาชนที่มีรายได้น้อย-ปานกลาง หน่วยงานราชการ รัฐวิสาหกิจ และองค์กรทำประโยชน์เพื่อสังคมเข้า คิดเป็นร้อยละ 93 ของที่ดินในความดูแล และให้เอกชนเข้าพัฒนาเชิงพาณิชย์ในทำเลที่มีศักยภาพสูง ร้อยละ 7 ของที่ดินในความดูแล

ในกรุงเทพมหานคร สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์มีที่ดินในความดูแลเป็นจำนวนมาก โดยการใช้ประโยชน์ในที่ดินของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์² สามารถจำแนกประเภทการให้เช่าที่ดินออกเป็น 4 ประเภท คือ 1) ชุมชนเมืองผู้เช่ารายย่อยเพื่ออยู่อาศัย และยังมีที่พักเล็กน้อย 2) มูลนิธิ, สมาคมหรือองค์กรสาธารณกุศล 3) หน่วยงานราชการและรัฐวิสาหกิจ และ 4) ผู้เช่าใช้ประโยชน์เชิงพาณิชย์ ทั้งนี้ผู้เช่า 3 ประเภทแรก มีสัดส่วนมากกว่าร้อยละ 90 ของการใช้ประโยชน์ที่ดินทั้งหมด สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์มีชุมชนที่ตั้งอยู่บนพื้นที่ในความดูแล จำนวนมากถึง 118 ชุมชน³ โดยมีการใช้รูปแบบในการพัฒนาที่หลากหลาย

สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ ได้มีความพยายามในการพัฒนาบริหารจัดการชุมชนในพื้นที่ในความดูแลให้เป็นไปตามนโยบายของสำนักงานฯ ตั้งแต่ก่อตั้งสำนักงานในปี พ.ศ. 2479 จนถึงปัจจุบัน โดยสามารถแบ่งพัฒนาการในการดำเนินงานด้านบริหารงานชุมชน ได้เป็น 4 ยุค คือ

ยุคที่ 1 พ.ศ. 2491 ขณะนั้นอยู่ในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ประชากรที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ชนบทมีการอพยพ ย้ายถิ่นฐานเข้ามาอาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานครเป็นจำนวนมาก ทำให้ที่ดินของสำนักงานทรัพย์สินส่วน

¹ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์, รายงานโครงการศึกษาและวิจัย, พัฒนาการในการดำเนินงาน โครงการอสังหาริมทรัพย์ ชุมชน และที่อยู่อาศัย สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์, ed. รายงานขึ้นต้น(2558).

² สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์, "นโยบายการบริหารจัดการอสังหาริมทรัพย์ "(2558).

³ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์, รายงานโครงการศึกษาและวิจัย, พัฒนาการในการดำเนินงาน โครงการอสังหาริมทรัพย์ ชุมชน และที่อยู่อาศัย สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์.

พระมหากษัตริย์กลายเป็นชุมชนที่อยู่อาศัยของผู้ที่มีรายได้น้อย และกระจายตัวอยู่ทั่วกรุงเทพมหานคร ต่อมาเมื่อสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ยกฐานะขึ้นเป็นนิติบุคคล ได้มีการกำหนดให้สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ มีหน้าที่ในการดูแลรักษา และจัดประโยชน์เกี่ยวกับทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์⁴ ในยุคนี้สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ มีนโยบายในการนำที่ดินมาใช้ให้เกิดประโยชน์คุ้มค่า จึงให้เอกชนเช่าที่ดินเพื่อการพัฒนา และให้ดำเนินการเจรจา รื้อย้ายผู้อยู่อาศัยในชุมชนเอง ซึ่งมักเกิดปัญหาความขัดแย้งในการรื้อย้ายอยู่บ่อยครั้ง

ยุคที่ 2 ปี พ.ศ. 2531 เป็นยุคที่สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ นำแนวทางการแบ่งปันที่ดิน (Land Sharing) มาใช้ในการพัฒนาชุมชน โดยแบ่งที่ดินเป็น 2 ส่วน คือ 1) ทำการพัฒนาเพื่อเป็นที่อยู่อาศัยรองรับผู้เช่าเดิมในชุมชน 2) นำที่ดินอีกส่วนหนึ่งไปพัฒนาในเชิงพาณิชย์ และนำรายได้ส่วนหนึ่งมาใช้ในการดูแลคุณภาพชีวิตของผู้อยู่อาศัยในโครงการ เช่น ชุมชนสามยอด ชุมชนคลองไผ่สิงโต และชุมชนเทพประทาน ฯลฯ แต่จากการติดตามผลการดำเนินงานของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ พบว่า การดำเนินงานไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร เนื่องจากการรื้อย้ายชุมชนขึ้นไปอยู่อาศัยบนอาคารสูงไม่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของชาวชุมชน ภายหลังจึงได้นำแนวคิดไปใช้ในโครงการตามแนวราบ พบว่า ประสบความสำเร็จมากขึ้น เช่น โครงการพลับพลา⁵

ยุคที่ 3 ปี พ.ศ. 2547 เป็นยุคที่สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ ได้ทำความร่วมมือกับสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.) โดยได้นำแนวคิดบ้านมั่นคงมาใช้ในการพัฒนาชุมชนแออัดบนที่ดินในความดูแล ซึ่งโครงการบ้านมั่นคง เป็นโครงการแก้ปัญหาที่อยู่อาศัยของชุมชนคนจนเมือง ภายใต้การสนับสนุนของสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.) มีเป้าหมายในการแก้ปัญหาความไม่มั่นคงในที่อยู่อาศัยของผู้มีรายได้น้อย สร้างความมั่นคงในการถือครองที่ดิน ให้ชาวชุมชนได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาสาธารณูปโภค สิ่งแวดล้อม ชุมชนที่สอดคล้องกับวิถีชีวิต คำนึงถึงความสามารถในการจ่ายของแต่ละครัวเรือน วางแผนและบริหารจัดการในการพัฒนาชุมชน โดยการทำงานร่วมกันหลายฝ่าย และในปี พ.ศ.2546 มีโครงการนำร่องโดยใช้แนวคิดบ้านมั่นคงทั้งหมด 10 ชุมชน และมีโครงการที่อยู่บนพื้นที่ในความดูแลของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์จำนวน 3 ชุมชน คือ ชุมชนร่วมสามัคคี ชุมชนบ่อนไก่ และชุมชนแก้วพัฒนา⁶ ปัจจุบันมีโครงการที่ใช้กระบวนการบ้านมั่นคงในการพัฒนาบนที่ดินของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ ทั้งหมด 39 ชุมชน ภายในระยะเวลากว่า 6 ปี

ยุคที่ 4 หลังจากปีพ.ศ.2547 ยุคที่สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ทำการประยุกต์แนวคิดบ้านมั่นคง ให้เหมาะสมและสอดคล้องกับลักษณะทางกายภาพ เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมของผู้เช่ามากขึ้น และได้เห็นความสำคัญเรื่องการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้อยู่อาศัย ในปี พ.ศ.2550 สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ ได้ยกระดับส่วนงานที่ทำหน้าที่ในการพัฒนาที่อยู่อาศัยประเภทชุมชน ขึ้นเป็นฝ่ายบริหารงานชุมชน มีหน้าที่ในการบริหารจัดการและดูแลผู้เช่าบนพื้นที่ที่มีลักษณะเป็นชุมชน และเพิ่มการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้เช่าควบคู่กันไป

⁴ สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์, "นโยบายการบริหารจัดการอสังหาริมทรัพย์".

⁵ ทิตยา พึ่งสุจริต, "การติดตามผลการดำเนินงานโครงการแบ่งปันที่ดินของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์: กรณีศึกษาโครงการพลับพลา เขตวังทองหลาง กรุงเทพมหานคร" (จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2555).

⁶ สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน, "รู้จักกับโครงการบ้านมั่นคง,"(2558).

ปัจจุบันการดำเนินงานของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ ได้ดำเนินมาถึงช่วงที่ใช้แนวคิด “การพัฒนาคนสู่องค์กรยั่งยืนอย่างพอเพียง”⁷ โดยโครงการพัฒนาด้านชุมชนที่อยู่อาศัย ได้เริ่มดำเนินการพัฒนาพื้นที่ตามแนวพระราชดำริ “บ้าน วัด โรงเรียน (บวร.)” ควบคู่ไปกับการดูแลคุณภาพชีวิต โดยมีการประยุกต์เรื่องการดูแลคุณภาพชีวิตของผู้อยู่อาศัยในทุกช่วงกระบวนการของการพัฒนา โดยมีชุมชนนำร่องในการพัฒนาคือ ชุมชนบนพื้นที่ตามแนวพระราชดำริ บวร. เขตห้วยขวาง-วังทองหลาง ทั้งหมด 11 ชุมชน โดยมี 9 ชุมชนที่ใช้แนวคิดบ้านมั่นคง ซึ่งแต่ละชุมชนอยู่ในขั้นตอนของการพัฒนาที่แตกต่างกัน คือ กระบวนการก่อนการพัฒนา ขณะดำเนินการพัฒนา และหลังการพัฒนา ดังนี้

ตารางที่ 1 รายชื่อชุมชนบนพื้นที่ตามแนวพระราชดำริ บวร. ห้วยขวาง - วังทองหลาง⁸

	ชื่อโครงการ	จำนวนหน่วย	ขั้นตอนในการพัฒนา ณ ตุลาคม 2558
1	ชุมชนบึงพระราม 9 พัฒนา	210	เริ่มกระบวนการเฟส 2
2	ชุมชนบึงพระราม 9	195	กำลังก่อสร้างเฟส 2
3	ชุมชน 9 พัฒนา	34	แล้วเสร็จ
4	ชุมชนวัดเทพศิลา	170	เริ่มกระบวนการ
5	ชุมชนรุ่งมณีพัฒนา	350	กำลังก่อสร้างเฟส3
6	ชุมชนน้อมเกล้า	147	กำลังก่อสร้างเฟส4
7	ชุมชนทรัพย์สินเก่า	650	กำลังก่อสร้าง
8	ชุมชนทรัพย์สินใหม่	350	แล้วเสร็จ
9	ชุมชนร่วมสามัคคี	131	แล้วเสร็จ

อย่างไรก็ตาม การประยุกต์แนวคิดบ้านมั่นคงของสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.) โดยสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ เป็นแนวคิดที่ประยุกต์กระบวนการระหว่างการพัฒนาด้านกายภาพ สิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ และการพัฒนาด้านคุณภาพชีวิตควบคู่กันไป ซึ่งทั้ง 9 ชุมชนบนพื้นที่ห้วยขวาง-วังทองหลางถือเป็นชุมชนนำร่องที่ใช้แนวคิดบ้านมั่นคงในการพัฒนา และมีการประยุกต์กระบวนการพัฒนาให้มีความเหมาะสมกับบริบทพื้นที่และผู้เช่าในความดูแล

สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ มีแนวคิดที่จะนำแนวทางนี้ ไปใช้ในการบริหารชุมชนในความดูแลของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์พื้นที่อื่นๆ อีกเป็นจำนวนมาก ซึ่งการดำเนินงานในครั้งนี้ นับว่าเป็นนวัตกรรมในการบริหารจัดการพัฒนาชุมชนที่อยู่อาศัยในเขตเมือง ที่จะสามารถนำไปเป็นต้นแบบให้กับเจ้าของที่ดินรายอื่นๆ ทั้งในประเทศไทยและในต่างประเทศ ที่ให้ความสำคัญต่อการพัฒนาชุมชนแบบบูรณาการ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้เช่าต่อไป จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องทำศึกษากระบวนการ ติดตามประเมินผล ตลอดจนวิเคราะห์บทเรียนของกระบวนการในแต่ละช่วงเวลาโครงการนำร่องดังกล่าว เพื่อให้เข้าใจการประยุกต์โครงการในทุกๆ กระบวนการ ซึ่งกระบวนการที่ใช้ต้องมีความสอดคล้อง มีความเหมาะสมกับอัตลักษณ์ และเอกลักษณ์ของชุมชนนั้นๆ เพื่อให้เป็นไปตามนโยบาย และบรรลุจุดประสงค์ขององค์กรต่อไป

⁷ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์, รายงานโครงการศึกษาและวิจัย. พัฒนาการในการดำเนินงาน โครงการอสังหาริมทรัพย์ ชุมชน และที่อยู่อาศัย สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์.

⁸ พิษิตศักดิ์ มีมาก, interview by ผู้วิจัย, 25 กันยายน, 2558.

พื้นที่เขตวังทองหลาง กรุงเทพมหานคร ถือเป็นพื้นที่ที่มีชุมชนบนพื้นที่ของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์มากที่สุดพื้นที่หนึ่ง โดยมีจำนวนชุมชนมากถึง 11 ชุมชน ในขณะเดียวยังเป็นพื้นที่นาร่องการพัฒนาชุมชนที่อยู่อาศัยโดยใช้แนวคิดบ้านมั่นคงในการพัฒนา อีกทั้งยังเป็นพื้นที่ที่มีความสำคัญ คือ เป็นพื้นที่ตามแนวพระราชดำริ บ้าน วัด โรงเรียน (บวร.) ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว โดยทำการศึกษาจำนวน 3 ชุมชน ซึ่งแต่ละชุมชนอยู่ในขั้นตอนการพัฒนาที่แตกต่างกัน ประกอบด้วย ชุมชนร่วมสามัคคี ที่จะศึกษากระบวนการบ้านมั่นคงของสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชนและกระบวนการประยุกต์หลังการก่อสร้าง ชุมชนรุ่งณีพัฒนาศึกษากระบวนการประยุกต์ขณะก่อสร้าง และชุมชนเทพลีลาทำการศึกษากระบวนการประยุกต์ก่อนการก่อสร้าง เพื่อให้เห็นการประยุกต์กระบวนการที่เกิดขึ้นภายใต้การพัฒนาของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ตลอดทั้งกระบวนการและนำผลการศึกษาที่ได้นำไปปรึกษาผู้มีประสบการณ์ และนักวิชาการ เพื่อนำมาสรุปเป็นข้อเสนอแนะต่อไป

1.2 คำถามในการวิจัย

การประยุกต์แนวคิดบ้านมั่นคงของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์เป็นอย่างไร มีกระบวนการในการดำเนินงานอย่างไร และประสบความสำเร็จตามเป้าหมายหรือไม่

1.3 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษานโยบาย และเป้าหมายของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์
2. เพื่อศึกษาการดำเนินงานในการประยุกต์แนวคิดบ้านมั่นคงของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์
3. เพื่อติดตามผลการประยุกต์แนวคิดบ้านมั่นคงของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์
4. เพื่อเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาการดำเนินงานประยุกต์แนวคิดบ้านมั่นคงของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์

1.4 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.4.1 ประโยชน์แก่ สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์

1. นำผลการศึกษาไปพัฒนา และปรับปรุงวิธีการดำเนินงาน ของการพัฒนาโครงการประเภทชุมชนบนพื้นที่ของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ที่จะเกิดขึ้นในอนาคต
2. ทราบปัญหาและอุปสรรคของการประยุกต์ในปัจจุบัน

1.4.2 ประโยชน์ต่อชุมชน

1. เพื่อให้ชาวชุมชนเกิดความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการพัฒนาที่เกิดขึ้นในชุมชนมากยิ่งขึ้น เพื่อนำไปสู่วางแผนในการพัฒนาชุมชนในอนาคตด้วยตัวเอง
2. เพื่อให้ชาวชุมชนสามารถนำปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จที่ได้จากประสบการณ์ในการพัฒนา ไปใช้ในการพัฒนาด้านอื่นๆ ในชุมชนของตนเอง

1.4.3 ประโยชน์ด้านวิชาการ

1. เพื่อเป็นเอกสารในการค้นคว้าวิจัยเกี่ยวกับแนวคิด เป้าหมาย และกระบวนการบ้านมั่นคง
2. เพื่อเป็นเอกสารในการค้นคว้าวิจัยเกี่ยวกับแนวคิดบ้านมั่นคงของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์
3. เพื่อเป็นเอกสารแนวทางในการนำไปประยุกต์กระบวนการของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

1.5 คำศัพท์เฉพาะ

คพชส.	เครือข่ายองค์กรชุมชน บนที่ดินของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์
พชม.	สำนักงานพัฒนาชุมชนเมือง ภายใต้การเคหะแห่งชาติ
พอช.	สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน)
สอช.	สหพันธ์พัฒนาองค์กรชุมชนคนจนเมืองแห่งชาติ
พม.	กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

การประยุกต์ การนำบางสิ่งมาใช้ประโยชน์ โดยปรับใช้อย่างเหมาะสมกับสถานะที่เฉพาะเจาะจง "บางสิ่ง" ที่นำมาใช้ ประโยชน์นั้น อาจเป็นทฤษฎี หลักการ แนวคิด ความรู้เกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่ง และนำมาใช้ประโยชน์ในภาคปฏิบัติ โดยปรับให้เข้า กับบริบทแวดล้อม ที่เป็นอยู่อย่าง เหมาะสม นอกจากนี้ "บางสิ่ง" นั้นอาจเป็นวัตถุดิบของที่นำมานอกเหนือ บทบาทหน้าที่เดิม ให้เหมาะสมกับบริบทใหม่ การประยุกต์เป็นการนำทฤษฎี หลักการ กฎเกณฑ์แนวคิดเกี่ยวกับ เรื่องใดเรื่องหนึ่ง ไปปรับใช้ให้เกิด ประโยชน์ในภาคปฏิบัติ โดยเฉพาะในศาสตร์ สาขาวิชาต่างๆ มักมีการประยุกต์ภาคทฤษฎีสู่ภาคปฏิบัติ เพื่อประโยชน์ในการนำไปใช้จริง ในการแก้ไขปัญหา และการพัฒนาในรูปแบบต่างๆ เพราะมีความเป็นรูปธรรมมากกว่า การประยุกต์เป็นการนำสิ่งหนึ่ง หรือแนวคิดหนึ่ง มาปรับใช้ เพื่อตอบสนองวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายที่เฉพาะเจาะจง การประยุกต์จึงแตกต่างจากการลอกเลียนแบบ การลอกเลียนเป็น การนำสิ่งที่อยู่ในบริบทหนึ่งมาใช้ในอีกบริบทหนึ่งทั้ง หลักการ วิธีการ และรูปแบบ โดยไม่คำนึงถึงความเหมาะสม ในบริบทที่แตกต่าง กัน คนที่คิดเชิงประยุกต์ได้ดีจะสามารถนำ สิ่งหนึ่งมาใช้ แก้ปัญหาที่เกิดขึ้นได้อย่างลงตัว โดยคำนึงถึงสภาพความเป็นจริงในขณะนั้น

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาเรื่องการประยุกต์แนวคิดโครงการบ้านมั่นคง ในการพัฒนาชุมชนที่อยู่อาศัยของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ :กรณีศึกษา ชุมชนในเขตวังทองหลาง กรุงเทพมหานครนั้น ผู้วิจัยได้มีการดำเนินการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งมีประเด็นสำคัญในการศึกษา ดังต่อไปนี้

2.1 แนวความคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

- 2.1.1 แนวคิดการติดตามประเมินผล
- 2.1.2 แนวคิดโครงการบ้านมั่นคง
- 2.1.3 แนวคิดการมีส่วนร่วม (Participation)
- 2.1.4 แนวคิดการพัฒนาชุมชนแออัดที่ยั่งยืน
- 2.1.5 แนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืน
- 2.1.6 แนวคิดการพึ่งตนเอง (Self-Reliance)
- 2.1.7 แนวคิดเกี่ยวกับคุณภาพชีวิต

2.1 แนวความคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

2.1.1 แนวคิดการติดตามประเมินผล

ความหมายของ การประเมินผลโครงการ⁹

Anderson and Ball, 1978 กล่าวว่า “ความหมายของการประเมินโครงการคือ การเก็บข้อมูลที่มีระบบ และมีการวิเคราะห์เพื่อหาค่าของกิจกรรมต่างๆ ในโครงการเพื่อเป็นเครื่องช่วยการจัดการ การวางแผน การฝึกอบรม บุคลากร การปฏิบัติงานในโครงการ เพื่อเป็นเครื่องส่งเสริมโครงการให้ดำเนินต่อไปเพื่อความเจริญของสังคมยิ่งขึ้น”

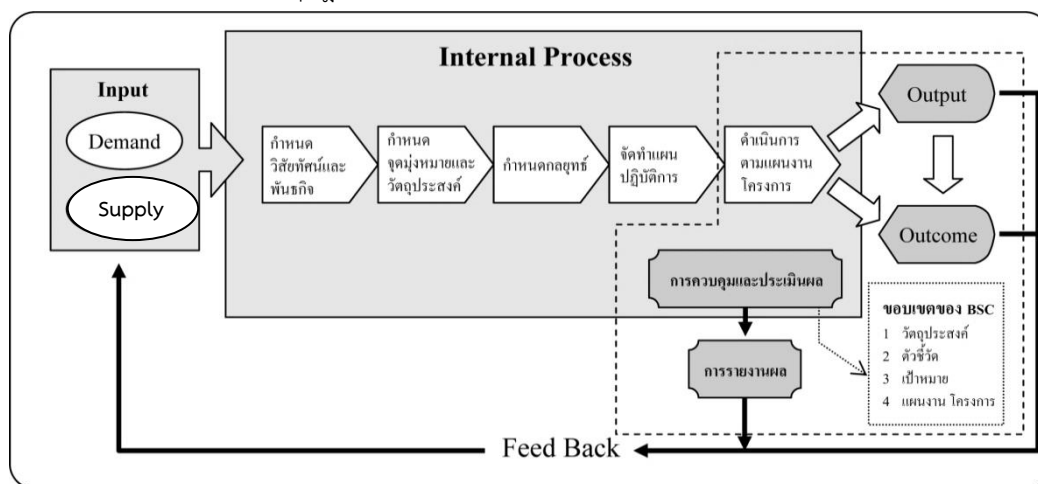
Robert S. Kaplan และ David P. Norton ได้กล่าวไว้ว่า “กระบวนการติดตามและประเมินผลเป็นตัววัดผลของกิจการ โดยการวัดผลนั้นนอกจากวัดผลการดำเนินงานที่เกิดขึ้น ต้องมีการวัดผลความพึงพอใจของผู้ที่รับบริการอีกด้วย”¹⁰ โดยของเขตในการวัดผลประกอบด้วย

- 1) วัดดูประสงค์ คือ เพื่อเป็นการกำหนดวัตถุประสงค์ของแต่ละมุมมองที่ต้องการจะชี้วัด
- 2) ตัวชี้วัด คือ ตัวชี้วัดนั้นจะแสดงให้เห็นว่าองค์กรได้บรรลุถึงวัตถุประสงค์ในแต่ละ ด้วยหรือไม่
- 3) เป้าหมาย คือ เป้าหมายหรือค่าตัวเลขที่ตั้งไว้ เพื่อให้องค์กรบรรลุถึงค่านั้นๆ
- 4) แผนโครงการที่ตั้งใจ คือ แผนการปฏิบัติงานที่มีการลำดับเป็นขั้นในการจัดทำกิจกรรม¹¹

⁹ S.B. & Ball Anderson, S. , *The Profession and Practice of Program Evaluation*(San Francisco: Jossey-Bass, 1978).

¹⁰ Robert S. Kaplan, and David P. Norton. ,, "The Balanced Scorecard: Measures That Drive Performance," *Harvard Business Review* Jan.-Feb.(1992).

ซึ่งจากทฤษฎีดังกล่าว สามารถนำมากำหนดเป็นแบบเพื่ออธิบายกระบวนการบริหารจัดการองค์กรในภาพรวม ซึ่งเป็นการผสมผสานระหว่างแนวคิดด้านการบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์ วัดผลตามแนวคิดของ Balanced Scorecard ภายใต้ตัวแบบของทฤษฎีระบบได้ดังนี้

ภาพที่ 1 ผังแสดงแนวคิดการติดตามประเมินผล

Linda G. Morra Imas และ Ray C. Rist กล่าวว่า “การติดตามประเมินผลเป็นการวัดประสิทธิภาพในการทำงาน เนื่องจากเป็นกระบวนการที่ต่อเนื่องจากการเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยชี้วัดที่สำคัญ โดยทำการเปรียบเทียบผลที่เกิดขึ้นจริงกับผลที่คาดว่าจะได้รับ ส่วนนโยบายและแผนการดำเนินงานของโครงการเป็นกระบวนการที่จะวัดความก้าวหน้าของโครงการให้มีความชัดเจนมากขึ้น ทั้งในระยะสั้นจนถึงระยะยาว การติดตามผลนี้จะสามารถรายงานผลของการดำเนินงานนี้กลับไปยังผู้ทำโครงการและสามารถนำข้อดีข้อเสียไปปรับปรุงประสิทธิภาพในการดำเนินงานให้ดียิ่งขึ้น” การวัดผลจากการติดตามและประเมินผลอาจต้องอาศัย แบบที่สามารถนำไปใช้สัมภาษณ์เพื่อให้ได้ผลตามที่ต้องการ โดยมี 5 องค์ประกอบหลัก ดังนี้

1. Inputs คือ แผนการดำเนินงาน หรือนโยบายโครงการ
2. Activities คือ การดำเนินงานของโครงการ
3. Outputs คือ ผลผลิตที่ได้จากการดำเนินงาน
4. Outcomes คือ ผลลัพธ์ที่มาจากผลิตผล
5. Impacts คือ ผลกระทบในระยะยาวที่มาจากผลลัพธ์ของผลิตผลที่เราดำเนินการ¹²

การติดตามผลโครงการ อาจแบ่งเป็นได้ 3 ประเภทใหญ่ๆ ด้วยกัน คือ

1. การติดตามผลการปฏิบัติงาน คือ การศึกษาติดตาม ว่าการปฏิบัติของโครงการนั้น ได้ผลงานก้าวหน้าและเป็นไปในทิศทางที่สอดคล้องกับแผนการปฏิบัติงานตลอดจนงบประมาณที่กำหนดไว้หรือไม่

¹¹ อัญชานา ณ ระนอง, "เอกสารการบรรยาย วิชา รอ.701 การจัดการปฏิบัติการ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์," (2558), http://www.geocities.com/dol_nida/Strategic_07_1.html.

¹² Morra-Imas and Linda G, The Road to Results Designing and Conducting Effective Development Evaluations, (The World Bank, 1818 H Street NW, Washington, DC 20433, 2016).

2. การติดตามประสิทธิภาพของโครงการ คือ การศึกษาติดตาม ว่าเมื่อมีการปฏิบัติงานเพื่อให้ได้ผลผลิตของโครงการ ได้ใช้วิธีการผลิต หรือวิธีดำเนินงานที่ประหยัดที่สุดหรือไม่ โดยอาจจะมีการเทียบเคียงให้เห็นสัดส่วนของการผลิต กับปัจจัยนำเข้าของโครงการ

3. การติดตามประสิทธิผลของโครงการ คือ การศึกษาติดตาม ว่าการปฏิบัติงานตามโครงการนั้นก่อให้เกิดผลผลิตตามที่กำหนดไว้หรือไม่ และผลผลิตสามารถบรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการได้มากน้อยเพียงใด เช่น โครงการปรับปรุงการคมนาคมได้มีการก่อสร้างถนนหนทางไปได้มากน้อยเพียงใด และถนนดังกล่าวได้ช่วยแก้ปัญหาการคมนาคมมากน้อยเพียงใด เป็นต้น¹³

ประโยชน์ของการติดตามผลการปฏิบัติงาน¹⁴

- ช่วยในการตอบปัญหาในการบริหารจัดการว่า การปฏิบัติงานได้ผลลัพธ์ตามที่ต้องการหรือไม่ มีกิจกรรมใดที่ผู้บริหารต้องให้ความสนใจมากขึ้น และการใช้ทรัพยากรต่างๆ มีเหตุผลสมควรหรือไม่ นอกจากนี้ยังมีประโยชน์ในด้านอื่นๆ ดังต่อไปนี้

- ช่วยกระตุ้นให้เกิดการสื่อสารระหว่างผู้บริหาร เจ้าหน้าที่โครงการ ตลอดจนผู้เกี่ยวข้องในเรื่องเป้าหมาย ความก้าวหน้า อุปสรรค และผลสัมฤทธิ์ของโครงการ

- ช่วยในการกำหนด ปรับปรุงนโยบาย โดยสามารถแจ้งผลการปฏิบัติงานของโครงการแก่ผู้กำหนดนโยบายทราบได้

- ช่วยให้เห็นภาพรวมของโครงการและนโยบาย เพื่อประเมินความก้าวหน้า นำไปสู่การลดปัญหาการดำเนินการ และช่วยแสดงให้เห็นถึงปัจจัยที่กระตุ้นหรือเร่งให้เกิดผลสัมฤทธิ์ตามความมุ่งหมาย

- ช่วยส่งเสริมความน่าเชื่อถือขององค์กร และทำให้ประชาชนเกิดความมั่นใจ โดยการรายงานให้ทราบถึงผลสัมฤทธิ์ของโครงการ

- ช่วยในการจัดทำและรายงานผลการใช้งบประมาณ ซึ่งประกอบด้วย 1)การกำหนดงานที่จะนำทรัพยากรที่มีอยู่จำกัดไปใช้ 2)การขอเพิ่มงบประมาณ 3)การพยายามรักษาระดับของงบประมาณที่เคยได้รับอยู่ในปัจจุบันไว้

- ช่วยสนับสนุนการวิเคราะห์แนวโน้มโดยการใช้อุปกรณ์การปฏิบัติงานและผลสัมฤทธิ์ระยะยาว แนวโน้มที่เบี่ยงเบนต่างไปจากเดิม อาจนำมาใช้เพื่อกระตุ้นให้มีการวิเคราะห์ว่าเหตุใดผลสำเร็จของงานจึงสูงขึ้นหรือลดลงได้

- ช่วยแสดงให้เห็นองค์ประกอบหรืองานในโครงการที่มีศักยภาพเพื่อจะได้มีการศึกษาอย่างจริงจังมากขึ้น เป็นการชี้โอกาสในการประเมินโครงการที่ต้องใช้ทรัพยากรมากขึ้นและความละเอียดมากขึ้น

ลักษณะงานของการประเมินโครงการ¹⁵

งานประเมินคือ งานต่อเนืองที่พยายามจะชี้ให้เห็นผล(Result) และหน้าที่(Function) ของกิจกรรมต่างๆ และเป็นวิธีที่นำไปสู่การบรรลุเป้าหมายของโครงการ และจะแสดงผลให้เห็นได้ว่า กิจกรรมเหล่านั้นเมื่อเสร็จสิ้นแล้ว

¹³ ปาจารย์ ถ้าอุทก, "การติดตามผลด้านการบริหารจัดการด้านการเงินของสหกรณ์และกลุ่มออมทรัพย์ที่อยู่อาศัยในบ้านมั่นคง : กรณีศึกษาโครงการนำร่อง กรุงเทพมหานคร" (จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2550).

¹⁴ นิศา ชูโต, การประเมินโครงการ(กรุงเทพมหานคร2531).

¹⁵ Morra-Imas and Linda G, *The Road to Results Designing and Conducting Effective Development Evaluations*.

สามารถใช้การประเมินเป็นเครื่องมือในการทำให้ทราบถึงความสำเร็จ หรือล้มเหลวของโครงการ การประเมินโครงการ แบ่งขั้นตอน ได้ดังนี้

1. การประเมินโครงการระหว่างวางแผนและการจัดทำรายละเอียด ในการวางแผนโครงการ และการจัดรายละเอียดต่างๆ จำเป็นต้องมีการประเมินความต้องการและศึกษาความเป็นไปได้ของโครงการ ซึ่งถือว่าเป็นการประเมินความเป็นไปได้ด้านต่างๆ ได้แก่ ด้านเศรษฐศาสตร์ ด้านการเงิน ด้านเทคนิค

2. การประเมินในช่วงระหว่างโครงการ เป็นการประเมินความก้าวหน้า ติดตามงาน และควบคุมให้งานดำเนินไปตามแผนงาน เพื่อให้แน่ใจว่าระหว่างปฏิบัติตามโครงการนั้น โครงการได้ดำเนินไปอย่างถูกต้องครบถ้วนตามระยะเวลาที่กำหนด และมีการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ สามารถแก้ไขปัญหา และข้อผิดพลาดได้ทันเวลาที่

3. การประเมินหลังจากเสร็จสิ้นโครงการ เป็นเครื่องวัดผลของโครงการ ว่าเป็นไปตามที่วางไว้หรือไม่ และเป็นการประเมินผลหลังจากดำเนินโครงการเสร็จเรียบร้อยแล้ว รวมทั้งเป็นการศึกษาถึงวัตถุประสงค์ของโครงการว่าโครงการที่เกิดขึ้นเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้หรือไม่ และมีการถอดบทเรียนโดยการศึกษาผลเสียที่ไม่คาดหวังไว้ หาทางแก้ไขข้อขัดข้อง และพิจารณาแนวทางในปรับปรุงโครงการต่อไป

2.1.2 แนวคิดโครงการบ้านมั่นคง

นโยบายของรัฐบาล กับการแก้ไขปัญหาที่อยู่อาศัยคนจนในเมืองอย่างบูรณาการ ภายใต้ “โครงการบ้านมั่นคง” ที่ผ่านมารัฐบาลได้ให้ความสำคัญ และมุ่งเน้นให้เกิดการแก้ไขปัญหาความมั่นคงในการอยู่อาศัยของชุมชนแออัดและชุมชนบุกรุก โดยเห็นชอบการดำเนินโครงการ “บ้านมั่นคง” ที่กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ โดยสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.) เสนอ ในปี พ.ศ. 2546 โดยให้ดำเนินงาน 10 โครงการนำร่อง และใน ปี พ.ศ. 2547 ได้ทำการขยายผลการดำเนินโครงการจากเดิมอีก 42 เมือง/เขตทั่วประเทศ ครอบคลุม 15,016 ครัวเรือน 174 ชุมชน ซึ่งถือเป็นโครงการสำคัญโครงการหนึ่งที่ตอบสนองนโยบายแก้ไขปัญหาความยากจนอย่างบูรณาการของรัฐ

เนื่องจากแนวทางในการดำเนินโครงการ “บ้านมั่นคง” เป็นแนวทางการแก้ไขปัญหาโดยเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชน และท้องถิ่นอย่างแท้จริงในทุกกระบวนการ โดยชุมชนที่เป็นเจ้าของปัญหาเป็นผู้นำ และเป็นแกนหลักในการพัฒนา โดยชุมชนและท้องถิ่นจะร่วมมือกัน พร้อมทั้งเชื่อมโยงกับหน่วยงาน/ภาคีพัฒนาต่าง ๆ ให้เกิดการแก้ไขปัญหาอย่างเป็นระบบ ครอบคลุมในแต่ละพื้นที่เมือง/เขต ถือเป็นการพัฒนาอย่างบูรณาการที่คำนึงถึงมิติการพัฒนาอย่างรอบด้านทั้งทางกายภาพ เศรษฐกิจ สังคม และสภาพแวดล้อม เป็นการจักระบบสวัสดิการของชุมชนให้คนจนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น เกิดระบบการดูแลคนทุกคนในชุมชน ไม่ว่าจะเป็นคนจนที่จนที่สุด ผู้สูงอายุ เด็กที่ไม่มีผู้ดูแล คนเร่ร่อน ทั้งนี้ในการดำเนินโครงการมุ่งให้เกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่องและเป็นกระบวนการในการสร้างองค์ความรู้ เชื่อมโยงการเรียนรู้อย่างกว้างขวางทั่วประเทศ เพื่อสร้างกำลังความสามารถและความพร้อมในการแก้ไขปัญหาและการพัฒนาโดยชุมชนและท้องถิ่นในแต่ละพื้นที่

วัตถุประสงค์ของโครงการบ้านมั่นคง¹⁶

1. เพื่อให้เกิดการแก้ไขปัญหาชุมชนแออัดอย่างเป็นระบบในแต่ละเมืองทั่วประเทศ มีระบบข้อมูลและแผนรวมของการพัฒนาชุมชนแออัด
2. คนจนในเมืองมีชุมชนที่มั่นคง มีคุณภาพชีวิตดีครอบคลุมมิติการพัฒนาทั้งด้านกายภาพ เศรษฐกิจ สังคม เกิดความมั่นคงในเรื่องที่อยู่อาศัยและสิทธิการครอบครองที่ดิน
3. เกิดรูปธรรมและรูปแบบการแก้ปัญหาที่อยู่อาศัยของชุมชนแออัดอย่างหลากหลาย เกิดการจัดการร่วมกันของชุมชนท้องถิ่น สถาบันวิชาการ หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และองค์กรพัฒนาต่างๆ
4. สร้างความพร้อมความสามารถ องค์กรความรู้ และกระบวนการเรียนรู้ให้กับชุมชน/ท้องถิ่น
5. เกิดการปรับปรุง/ผ่อนปรนกฎระเบียบให้เอื้อต่อการพัฒนา
6. เกิดการปรับปรุงพัฒนาที่อยู่อาศัยให้มีความมั่นคง สวยงามน่าอยู่ มีรูปแบบสอดคล้องกับวิถีชีวิตและความสามารถในการจ่ายของคนในชุมชน
7. เกิดแผนและทิศทางการพัฒนาชุมชนอย่างบูรณาการ โดยเชื่อมโยงกับการพัฒนาเศรษฐกิจสังคมสวัสดิการ สิ่งแวดล้อม มีการออมทรัพย์เพื่อการสร้างทุนของชุมชน ฯลฯ
8. เกิดการรับรองสถานภาพของชุมชนและคนจนโดยได้รับการยอมรับจากหน่วยงาน สังคมและองค์กรที่เกี่ยวข้อง
9. เกิดระบบการจัดการของชุมชนที่มีประสิทธิภาพ ตรวจสอบได้ สามารถเชื่อมโยงการพัฒนากับระบบภายในชุมชนและนอกชุมชน
10. ใช้กระบวนการดำเนินงานโดยการสร้างความพร้อม สร้างองค์กรความรู้ และกระบวนการเรียนรู้ให้กับชุมชนและท้องถิ่น เพื่อรองรับการกระจายอำนาจ

เป้าหมายของบ้านมั่นคง¹⁷

เป้าหมายบ้านมั่นคง คือ การสร้างความมั่นคงในการครอบครองที่ดินสำหรับการอยู่อาศัย และสร้างการพัฒนาาระบบสาธารณูปโภค ที่อยู่อาศัย การพัฒนาองค์กรและชุมชนด้านอื่นๆ ทั้งเศรษฐกิจ สังคม สวัสดิการให้เชื่อมโยงกันในชุมชนแออัด โดยมีรูปแบบการพัฒนาที่หลากหลายตามลักษณะปัญหา ความต้องการ เงื่อนไขที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งความยินยอมพร้อมใจของผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งชุมชน เจ้าของที่ดิน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยมีหลักสำคัญที่องค์กรชุมชนเป็นแกนหลัก และเป็นผู้มีส่วนร่วมสำคัญ

¹⁶ สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน), “โครงการบ้านมั่นคง” การพัฒนาที่อยู่อาศัยโดยองค์กรชุมชนและท้องถิ่น (กรุงเทพมหานคร: สำนักงานบ้านมั่นคง).

¹⁷ ปาจรีย์ ถ้าอุทก, "การติดตามผลด้านการบริหารจัดการด้านการเงินของสหกรณ์และกลุ่มออมทรัพย์ที่อยู่อาศัยในบ้านมั่นคง : กรณีศึกษาโครงการนำร่อง กรุงเทพมหานคร."

รูปแบบการพัฒนาความมั่นคงในที่อยู่อาศัย “โครงการบ้านมั่นคง”

สามารถดำเนินการได้หลายรูปแบบขึ้นอยู่กับความต้องการและเงื่อนไขต่างๆ ของชุมชน¹⁸ เช่น

1) **การปรับปรุงชุมชนในที่เดิม (Slum Upgrading)** เป็นการปรับปรุงชุมชนในที่เดิม คือการปรับปรุงพัฒนาระบบสาธารณูปโภคหรือบริการพื้นฐานที่จำเป็น ตลอดจนพัฒนาสภาพแวดล้อมของชุมชนให้ดีขึ้น เพื่อให้คุณภาพชีวิตของชาวชุมชนดีขึ้นและเชื่อมโยงกับการพัฒนาสังคมด้านอื่นๆ เป็นรูปแบบที่ยังคงรูปแบบชุมชนเดิมให้มีอยู่ต่อไป

2) **การปรับผังที่ดิน (Slum Reblocking)** เป็นการปรับปรุงแบบชุมชนเดิมให้เกิดระบบ มีผังและโครงสร้างสาธารณูปโภคพื้นฐานที่ดีขึ้น โดยอาจมีการปรับรื้อย้ายบ้านบางส่วนและพัฒนาระบบสาธารณูปโภคให้ดีขึ้น เป็นการดำเนินการในกรณีที่สามารถเช่าที่ดินระยะยาวหรือซื้อที่ดินที่ชุมชนอยู่เดิมได้ ซึ่งชุมชนมีความมั่นคงในการอยู่อาศัยและเกิดการพัฒนาที่อยู่อาศัยของตนเองได้อย่างค่อยเป็นค่อยไป

3) **การแบ่งปันที่ดิน (Land Sharing)** เป็นการประสานประโยชน์ระหว่างชุมชนและเจ้าของที่ดินโดยเจ้าของที่ดินให้เช่าหรือขายที่บางส่วนให้ชุมชนในราคาถูก เพื่อแลกกับการใช้ประโยชน์จากที่ดินส่วนที่เหลือ ซึ่งชุมชนสามารถอยู่ในที่ดินโดยมีความมั่นคงระยะยาวหรือมีกรรมสิทธิ์ในที่ดิน เกิดการจัดปรับผัง เกิดการก่อสร้างและการพัฒนาที่อยู่อาศัยร่วมกันของชุมชนขึ้นใหม่ในที่ดินที่เล็กลง เช่น ชุมชนบ้านมนังคศิลา ชุมชนซอยเซ่งกี ชุมชนคลองลำปูน โดยรัฐให้การสนับสนุนในด้านสาธารณูปโภคที่จำเป็นและชุมชนใช้เงินออมและสินเชื่อจากสถาบันการเงินในการพัฒนาที่อยู่อาศัยของตนเอง

4) **การรื้อสร้างและสร้างใหม่ (Reconstruction)** เป็นการรื้อย้ายจากบริเวณเดิมจากจุดหนึ่งไปอยู่อีกจุดหนึ่งโดยชุมชนต้องก่อสร้างที่อยู่อาศัยใหม่ทั้งหมด เมื่อชุมชนมีโอกาส มีความมั่นคง ชาวบ้านก็พร้อมที่จะลงทุนจะเห็นภาพการเปลี่ยนแปลงที่ชัดเจน ซึ่งการรื้อย้ายและสร้างชุมชนใหม่ที่อยู่ในบริเวณเดิมทำให้ชุมชนยังคงสามารถอยู่ใกล้บริเวณชุมชนเดิมและแหล่งงาน ไม่ต้องปรับตัวมากและมีความมั่นคงโดยการเช่าที่ระยะยาว

5) **การรื้อย้ายชุมชนออก (Relocation)** ชุมชนบางแห่งมีขนาดเล็ก กระจายกันอยู่ ไม่สามารถอยู่ในที่ดินเดิมได้ หรือบางแห่งมีปัญหาการถูกไล่ที่ จำเป็นต้องรื้อย้ายพร้อมกัน จึงเกิดรูปแบบของการไปสร้างชุมชนในที่ใหม่ โดยหาที่ดินใหม่ ซึ่งอาจซื้อที่ดินร่วมกันหรือเช่าจากรัฐ วางผังออกแบบเพื่อสร้างชุมชนในที่ใหม่ สร้างระบบสาธารณูปโภคใหม่หมด และก่อสร้างจัดระบบบ้าน ระบบคนในที่ใหม่

6) **การรื้อย้ายไปที่ดินที่ไกลจากตัวเมือง**

7) **การรื้อย้ายเพื่อสร้างชุมชนกึ่งเกษตรกรรมชานเมือง**

8) **การซื้อ/เช่าโครงการบ้านจัดสรร**

กระบวนการสำคัญของบ้านมั่นคง ควรให้ผู้อยู่อาศัยมีส่วนอย่างสำคัญในการร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมทำอย่างครบกระบวนการ ตั้งแต่กำหนดรูปแบบผังชุมชน แบบแปลนบ้าน การก่อสร้าง การจัดการและงบประมาณ ซึ่งพื้นฐานการดำเนินงานระดับชุมชนจะขึ้นอยู่กับผู้อยู่อาศัยในแต่ละชุมชนและความร่วมมือของเครือข่ายองค์กรชุมชนในพื้นที่เดียวกันโดยการสนับสนุนการดำเนินงานขององค์กรและหน่วยงานพัฒนาในท้องถิ่น ทั้งนี้เพราะโครงการบ้านมั่นคงมีแนวทางสำคัญที่จะทำให้องค์กรชุมชนรวมทั้งหน่วยงานต่างๆ ในแต่ละเมือง ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการสำรวจ

¹⁸ สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน, "ความสำคัญของการวางผังและการออกแบบ," (2556), <http://www.codi.or.th/index.php/2015-08-03-14-50-29/8123-2013-06-16-13-15-54>.

ข้อมูลของเมือง เพื่อนำไปสู่การวางแผน รวมถึงการจัดการเพื่อแก้ปัญหาที่อยู่อาศัยของชุมชน รวมทั้งที่อยู่อาศัยของ
คนจนทั่วไปในแต่ละเมืองและยังเป็นขบวนการที่กลไกต่างๆ ในท้องถิ่นได้พัฒนาความรู้จากเรื่องที่อยู่อาศัยเชื่อมโยง
ไปสู่การพัฒนาทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม อันเป็นแนวทางการพัฒนาเมืองน่าอยู่ ชุมชนน่าอยู่ต่อไป

ส่วนผู้ดำเนินการนั้นจะมีองค์กรที่เกี่ยวข้องอยู่ 3 ส่วน¹⁹ คือ

1) องค์กรชุมชน ทั้งระดับชุมชนและเครือข่ายองค์กรชุมชนจะเป็นกลไกหลักในการทำงานและการจัดการ
ทั้งนี้เพราะชุมชนเป็นเจ้าของปัญหาและรู้ถึงความต้องการของตนเอง

2) หน่วยงานระดับท้องถิ่น ได้แก่ เทศบาล องค์พัฒนาเอกชน นักวิชาการ หน่วยงานของรัฐและเอกชนใน
ท้องถิ่น ฯลฯ เป็นหน่วยงานหลักที่จะมีส่วนร่วมพัฒนา สนับสนุนและแก้ปัญหา ร่วมกับองค์กรชุมชน ตลอดจน
เชื่อมโยงการพัฒนาที่อยู่อาศัยไปสู่การพัฒนาด้านอื่นๆ ในท้องถิ่นร่วมกัน

3) สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) หรือ พอช. เป็นหน่วยงานส่วนกลางที่มีบทบาทส่งเสริม
สนับสนุนและอำนวยความสะดวกให้เกิดการทำงานร่วมกันในแต่ละเมืองอย่างเป็นขบวนการโดยเชื่อมโยงให้เกิดขบวนการ
เรียนรู้ ส่งเสริมให้เกิดกลไกการทำงานร่วมกันอย่างกว้างขวางและต่อเนื่องถาวรอีกทั้งเป็นหน่วยงานที่ผ่าน
งบประมาณมาจากรัฐสู่ชุมชน

หลักการสำคัญบ้านมั่นคง

- 1) แก้ปัญหาชุมชนแออัดที่มีอยู่เดิม
- 2) ทำให้เกิดความมั่นคงในที่อยู่อาศัย
- 3) เกิดการพัฒนาาระบบสาธารณูปโภคและสิทธิพื้นฐาน
- 4) เกิดการปรับปรุงพัฒนาและก่อสร้างที่อยู่ให้เกิดความมั่นคง/ สวยงาม
- 5) ให้มีการเชื่อมโยงกับการพัฒนาความมั่นคงด้านกายภาพ
- 6) องค์กรผู้อยู่อาศัยในชุมชน/ เครือข่ายองค์กรชุมชนในพื้นที่เป็นหลักในการดำเนินงาน โดยการสนับสนุน
จากองค์กรพัฒนาในท้องถิ่น
- 7) เกิดการทำแผนพัฒนาชุมชนและที่อยู่อาศัยอย่างเป็นองค์รวมขึ้นในแต่ละเมือง และเชื่อมโยงกับการ
พัฒนาด้านอื่นๆ
- 8) องค์กรส่วนกลางมีหน้าที่ช่วยเหลือ สนับสนุนให้กับองค์กรชุมชนและกลไกร่วมในท้องถิ่น โดยการ
กระจายงบประมาณให้จัดการกันเอง

¹⁹ ปาจรีย์ ถ้าอุทก, "การติดตามผลด้านการบริหารจัดการด้านการเงินของสหกรณ์และกลุ่มออมทรัพย์ที่อยู่อาศัยในบ้านมั่นคง :
กรณีศึกษาโครงการนำร่อง กรุงเทพมหานคร."

กระบวนการจัดตั้งโครงการบ้านมั่นคง²⁰

1) สร้างความเข้าใจที่ตรงกันของคนในชุมชนทุกคน เพราะบ้านมั่นคงชาวชุมชนต้องร่วมแรงร่วมใจกันทำงานในทุกขั้นตอนโดยพร้อมเพรียงกัน

2) ตั้งกลุ่มออมทรัพย์ เพื่อใช้เป็นฐานการเงินของชุมชนสู่การสร้างบ้าน ทั้งยังเป็นหลักประกันในการใช้สินเชื่อจากสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.) หรือสถาบันการเงินอื่นๆ โดยชุมชนสามารถขอคำแนะนำจากองค์กรที่มีเครือข่ายทั่วไป หรือหากชุมชนมีกลุ่มออมทรัพย์อยู่แล้ว สามารถใช้เป็นโอกาสในการปรับปรุงระบบการออมทรัพย์ให้มีประสิทธิภาพดียิ่งขึ้น

3) จัดตั้งคณะกรรมการบ้านมั่นคง ทำหน้าที่รับผิดชอบตามความเหมาะสมของแต่ละชุมชน โดยแบ่งความรับผิดชอบออกเป็นกลุ่มๆ หัวหน้ากลุ่มจะแบ่งเบาภาระในทุกๆ เรื่องจากคณะกรรมการบ้านมั่นคง

4) สสำรวจข้อมูลชุมชนเพื่อใช้ในการวางแผนสร้างบ้านมั่นคง และใช้ในการพิจารณาสิทธิที่อยู่อาศัยอย่างเป็นธรรม รวมถึงใช้ในการวางแผนพัฒนารายครัวเรือนที่อาจมีขึ้นในอนาคตต่อไป

5) การจัดระบบสิทธิในที่อยู่อาศัย โดยอาศัยข้อมูลร่วมกันสำรวจเป็นหลัก ร่วมกับการเอื้อเพื่อเข้าใจกัน เพื่อให้ลักษณะการอยู่อาศัยในแบบเดิม ทั้งในแบบเช่าพื้นที่ เช่าบ้าน เช่าห้อง เจ้าบ้านเดิม ผู้เข้ามาอยู่ใหม่ ผู้เช่าช่วง ครอบครัวขยาย ได้รับสิทธิอย่างถูกต้องเป็นธรรม

6) ร่วมวางแผนชุมชน สร้างแปลนบ้าน โดยชุมชนมีส่วนร่วมในการทำ รูปแบบ แต่ละชุมชนจะแตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับความพึงพอใจและความสามารถในการจ่ายของชุมชน

7) ร่วมกันสร้างระบบสาธารณูปโภคและการสร้างบ้าน โดยรัฐบาลจะสนับสนุนงบประมาณแบบให้เปล่า เป็นค่าพัฒนาระบบสาธารณูปโภค ทั้งค่าถมดิน ระบบน้ำประปา ไฟฟ้า เป็นต้น และเงินสินเชื่อที่ต้องชำระคืนเพื่อใช้ในการสร้างบ้านและซื้อที่ดิน

8) สร้างระบบดูแลซึ่งกันและกันในชุมชน โดยชุมชนร่วมกันดำเนินการเองหรือขอคำแนะนำเพิ่มเติมจากสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.) ซึ่งระบบนี้ต้องดำเนินการตั้งแต่ต้นพร้อมกับการสร้างที่อยู่อาศัย เช่น การตั้งกลุ่มออมทรัพย์ที่ขยายผลไปสู่การกุ๊ยมเพื่อประกอบอาชีพมีกองทุนสวัสดิการช่วยเหลือเรื่องอาชีพ การดูแลเด็ก เป็นต้น

2.1.3 แนวคิดการมีส่วนร่วม (Participation)

การมีส่วนร่วม (Participation) เป็นกระบวนการที่นำมาใช้ในการศึกษาเพื่อพัฒนาชุมชน ซึ่งเป็นกระบวนการที่สนับสนุนให้เกิดปฏิสัมพันธ์ (Interaction) นำไปสู่การแลกเปลี่ยนและสร้างความเข้าใจร่วมกันของผู้ที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้เกิดการที่ส่งผลกระทบต่อผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องที่มีความหลากหลายเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ช่วยให้เกิดการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดได้อย่างเหมาะสม โดยทุกคนต้องมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาขั้นตอนอย่างเสรี²¹

²⁰ สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน, "กระบวนการจัดตั้งโครงการบ้านมั่นคง," (มปป).

²¹ กลิน ประสิทธิ์โชค, "แนวทางการออกแบบอย่างมีส่วนร่วมของที่พักอาศัยสำหรับนักศึกษาในสถาบันการศึกษาส่วนภูมิภาค : กรณีศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล วิทยาเขตนครสวรรค์" (มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2554).

ความหมายของการมีส่วนร่วม²²

ปารีชาติ วลัยเสถียร และคณะ ได้รวบรวมผู้ให้คำนิยามของ “การมีส่วนร่วม” และสรุปความหมายของการมีส่วนร่วมไว้ดังนี้

WHO/UNICEF กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนก่อให้เกิดกระบวนการและโครงสร้างที่ประชาชนในชนบทสามารถที่จะแสดงออกซึ่งความต้องการของคน การจัดอันดับความสำคัญการเข้าร่วมในการพัฒนา และได้รับประโยชน์จากการพัฒนานั้น โดยเน้นการให้อำนาจการตัดสินใจแก่ประชาชนในชนบท

สายทิพย์ สุดดิพันธ์ ได้กล่าวว่า การมีส่วนร่วมเป็นการเปลี่ยนแปลงกลไกในการพัฒนาจากการพัฒนาโดยรัฐมาเป็นการพัฒนาที่ประชาชนมีบทบาทเป็นหลัก การมีส่วนร่วมของประชาชนจึงหมายถึง การคืนอำนาจ (Empowerment) ในการกำหนดการพัฒนาให้แก่ประชาชนอย่างน้อยที่สุด ประชาชนต้องมีส่วนร่วมในการริเริ่มวางแผนและการดำเนินการในกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับสภาพความเป็นอยู่และอนาคตของเขา

ทวีทอง หงส์วิวัฒน์ กล่าวว่า การที่ประชาชนหรือชุมชนพัฒนาขีดความสามารถของตนในการจัดการควบคุมการใช้ ทำให้ประชาชนได้พัฒนาการเรียนรู้เพื่อประโยชน์ต่อการดำรงชีพทางเศรษฐกิจและสังคมในการกำหนดชีวิตของตน โดยภาครัฐจะต้องคืนอำนาจในการกำหนดการพัฒนาให้สังคมมีโอกาสในการแสดงความต้องการแสวงหาทางเลือก หรือเสนอข้อเรียกร้องเพื่อปกป้องผลประโยชน์ร่วมของกลุ่ม และผู้ที่มีบทบาทหลักในการดำเนินกิจกรรมพัฒนาชุมชน คือ เป็นผู้กำหนดความจำเป็นพื้นฐานของชุมชนและผู้ระดมทรัพยากรต่างๆ เพื่อสนองตอบความจำเป็นพื้นฐาน และบรรลุวัตถุประสงค์บางประการทางสังคม เศรษฐกิจ การเมือง(ปกรณัม ปรียกร, 2530: 64) และ(Rudolpho Stawenhagen, 1970: 60)

จากความหมายของการมีส่วนร่วมข้างต้น ทำให้ ปารีชาติ วลัยเสถียร และคณะ สรุปความหมายของการมีส่วนร่วมไว้ 2 ลักษณะ²³ คือ

1. การมีส่วนร่วมในลักษณะที่เป็นกระบวนการของการพัฒนา โดยให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนา ตั้งแต่เริ่มจนถึงสิ้นสุดกระบวนการ ได้แก่ การร่วมค้นหาปัญหา การวางแผน การตัดสินใจ การระดมทรัพยากร และเทคโนโลยีที่ใช้ในท้องถิ่น การบริหารจัดการ การติดตามประเมินผล รวมทั้งการรับผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากโครงการ โดยโครงการพัฒนาดังกล่าว จะต้องมีความสอดคล้องกับวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของชุมชน

2. การมีส่วนร่วมในนัยทางการเมือง แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ

- 2.1 การส่งเสริมสิทธิและพลังอำนาจของพลเมืองโดยประชาชน หรือชุมชนพัฒนา ขีดความสามารถของตนในการจัดการ เพื่อรักษาผลประโยชน์ของกลุ่ม ควบคุมการใช้และการกระจายทรัพยากรชุมชน อันก่อให้เกิดกระบวนการและโครงสร้างที่ประชาชนในชนบทสามารถแสดงออกซึ่งความสามารถของตนและได้รับผลประโยชน์จากการพัฒนา

- 2.2 การเปลี่ยนแปลงกลไกการพัฒนาโดยรัฐ มาเป็นการพัฒนาที่ประชาชนมีบทบาทหลัก โดยการกระจายอำนาจในการวางแผนจากส่วนกลางมาเป็นส่วนภูมิภาค เพื่อให้ภูมิภาคเป็นเอกเทศ ให้มีอำนาจทางการเมือง การ

²² พิชิตศักดิ์ มีมาก, "กระบวนการในการพัฒนาโครงการที่อยู่อาศัยในพื้นที่ชุมชนที่ถูกเพลิงไหม้ : กรณีศึกษาชุมชนหลังตลาดเก่าวัดพระยาไกร เขตบางคอแหลม กรุงเทพมหานคร" (จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2548).

²³ ปารีชาติ วลัยเสถียร และคณะ, กระบวนการและเทคนิคการทำงานของนักพัฒนา(กรุงเทพมหานคร: สำนักกองทุนสนับสนุนการวิจัย, 2543).

บริหาร มีอำนาจต่อรองในการจัดสรรทรัพยากรให้อยู่ในมาตรฐานเดียวกัน โดยประชาชนสามารถตรวจสอบได้ อาจกล่าวได้ว่าเป็นการคืนอำนาจ (Empowerment) ในการพัฒนา ได้แก่ ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการกำหนดอนาคตของตนเอง ทั้งนี้ต้องคำนึงถึงการพัฒนาคู่ที่เท่าเทียมกันของชายและหญิง (Gender) ในการดำเนินงานพัฒนาด้วย

ความสำคัญของการมีส่วนร่วม

ปัจจุบันแนวคิดการมีส่วนร่วมในงานพัฒนา ได้รับการยอมรับและได้ใช้เป็นแนวทางปฏิบัติในการพัฒนาชุมชน กระบวนการมีส่วนร่วมไม่ได้ขึ้นอยู่กับภาครัฐในการริเริ่ม วางแผน แต่กระบวนการขึ้นอยู่กับประชาชนในชุมชนเป็นหลัก คือ ประชาชนในชุมชนต้องเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการอย่างเป็นทางการ โดยเน้นการทำงานในกลุ่มหรือองค์ชุมชนที่มีวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน พลังกลุ่มจะเป็นตัวการสำคัญที่ทำให้การพัฒนาต่างๆ บรรลุเป้าหมาย นอกจากนี้การพัฒนาในรูปแบบการมีส่วนร่วม จำเป็นต้องมีภาคีหรือเครือข่าย ได้แก่ ภาครัฐ ภาคเอกชน องค์กรพัฒนาเอกชน นักวิชาการ และประชาชน เพื่อร่วมกันแก้ไขปัญหาของท้องถิ่น

ระดับการมีส่วนร่วม²⁴

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาตนเองไว้ว่า การมีส่วนร่วมของประชาชน มิใช่การบังคับ การขอร้อง การขู่เข็ญ หรือการเสียสละ และแตกต่างจากการให้ความร่วมมือ (อคิน รพีพัฒน์ และคณะ, 2525)

โดยทั่วไป การมีส่วนร่วมของประชาชนอาจแบ่งออกได้เป็น 5 ระดับ คือ

1. ประชาชนมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและความต้องการของชุมชน เรียงลำดับความสำคัญของปัญหาร่วมกับผู้ปฏิบัติงานร่วมในขณะนั้น
2. ประชาชนมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์สาเหตุ ปัญหา และแนวทางที่จะนำไปสู่การแก้ไข
3. ประชาชนมีส่วนร่วมในการพิจารณาแนวทางและวิธีการที่จะใช้ในการแก้ไขปัญหา และวางแผน เพื่อแก้ปัญหาร่วมกันกับผู้ปฏิบัติงานร่วมในขณะนั้น
4. ประชาชนมีส่วนร่วมในการดำเนินงานตามแผนเพื่อแก้ปัญหา
5. ประชาชนมีส่วนร่วมในการติดตามผลการปฏิบัติงานร่วมกับผู้ปฏิบัติงานร่วมในขณะนั้น

โดยทั่วไปในกระบวนการมีส่วนร่วมประชาชน ได้เข้ามามีส่วนร่วมในระดับที่ 4 เท่านั้น กระบวนการที่ 1-3 และ 5 ได้ขาดหายไป ซึ่งในความเป็นจริงแล้ว กระบวนการขั้นที่ 1-3 ถือว่าเป็นหัวใจของกระบวนการมีส่วนร่วม เพราะการที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหา วิเคราะห์สาเหตุ รวมถึงขั้นตอนกันเลือกสรรวิธีการวางแผนในการแก้ปัญหา สิ่งเป็นสิ่งที่สำคัญที่จะทำให้ประชาชนในชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองได้ และได้แบ่งการมีส่วนร่วมออกเป็น 4 แบบ คือ

1. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Decision Making) ประกอบด้วย การริเริ่ม ตัดสินใจ ดำเนินการตัดสินใจ และตัดสินใจปฏิบัติการ
2. การมีส่วนร่วมปฏิบัติการ (Implementation) ประกอบด้วย การสนับสนุนทรัพยากร การบริหาร การประสานความร่วมมือ

²⁴ N. Hamdi, *Educating for Real: The Training of Professionals for Development Practice*(London: Intermediate Technology Publications, 1996).

3. การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ (Benefit) ประกอบด้วย ผลประโยชน์ด้านวัสดุ ด้านสังคม และส่วนบุคคล

4. การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (Evaluation)²⁵

ในแต่ละสังคมพบว่ามีความเหมาะสมต่อการมีส่วนร่วมในระดับที่แตกต่างไม่เท่ากัน ในสังคมตะวันตก การมีส่วนร่วมได้หยั่งรากลึกมานานแล้ว ระดับของการมีส่วนร่วมก็สามารถใช้ในระดับที่เข้มข้นได้ กล่าวคือ ประชาชนมีบทบาทสูงถึงขั้นที่เข้ามามีส่วนในการบริหารจัดการได้ ระดับของการมีส่วนร่วมสามารถแบ่งได้เป็น 3 ระดับใหญ่ๆ ดังนี้

- 1) ระดับที่ถือว่ายังไม่มีส่วนร่วม ไปจนถึงมีส่วนร่วมน้อย (Non-Participation)
- 2) ระดับที่ถือว่ามีส่วนร่วมพอสมควร (Degree of Tokenism)
- 3) ระดับที่ถือว่ามีส่วนร่วมสูง (Degree of Citizen Power)

ดังนั้น การมีส่วนร่วมของชุมชนจึงต้องวิเคราะห์ทางด้านสังคมเศรษฐกิจให้ได้ว่าจะสามารถดำเนินการมีส่วนร่วมได้ในระดับใด ในขั้นตอนไหนถึงจะมีความเหมาะสมส่วนระดับการมีส่วนร่วมในการวางแผนปฏิบัติการพัฒนาชุมชน Nabeel Hamdi ได้เตือนให้นักวางแผนตระหนักว่า นักวางแผนเป็น “คนนอก” และความยั่งยืนของแผนขึ้นอยู่กับระดับความมีส่วนร่วมของ “คนใน” ชุมชน หาก “คนใน” มีส่วนร่วมในระดับมากขึ้นเท่าไร ย่อมทำให้กระบวนการวางแผนมีความยั่งยืน และมีการนำไปสู่การปฏิบัติได้มากขึ้นเท่านั้น ระดับของการมีส่วนร่วมแบ่งได้เป็น

- 1) ระดับที่ “คนนอก” เป็นตัวแทน (Surrogate) เมื่อ “คนใน” ชุมชนมีความเกี่ยวข้องน้อยหรือไม่เกี่ยวข้องเลย อย่างมากที่สุดคือ “คนใน” ชุมชนเกี่ยวข้องโดยทางอ้อม
- 2) ระดับที่ “คนนอก” เป็นผู้นำทางความคิด (Advocate) เมื่อชุมชนเริ่มมีบทบาทในลักษณะเป็น กลุ่มผลประโยชน์ (Interest Group) กลุ่มผลประโยชน์จะเป็นผู้ที่ต้องการผลจากงาน แต่ “คนนอก” ยังเป็นผู้ตัดสินใจ ในกระบวนการขั้นต่างๆ อยู่
- 3) ระดับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholder) ในระดับนี้ทั้ง “คนนอก” และชาวชุมชน จะเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเหมือนกัน มีบทบาทในกระบวนการวางแผนร่วมกัน
- 4) ระดับที่ “คนนอก” เป็นทรัพยากร (Resource) และชาวชุมชนเป็นหลัก (Principle) ในกระบวนการ ชาวชุมชนจะเป็นผู้ดำเนินโครงการเองโดยขอความช่วยเหลือหรือคำปรึกษาจาก “คนนอก”

LEVELS OF PARTICIPATION	COMMUNITY ROLES	OUTSIDER ROLES
NONE		 SURROGATE
INDIRECT		 SURROGATE
CONSULTATIVE	INTEREST GROUP 	 ADVOCATE
SHARED CONTROL	STAKEHOLDER 	 STAKEHOLDER
FULL CONTROL	PRINCIPLE 	 RESOURCE

ภาพที่ 2 ระดับการมีส่วนร่วมในการวางแผนปฏิบัติการพัฒนาชุมชน Nabeel Hamdi. (1997).

²⁵ Ibid.

2.1.4 แนวคิดการพัฒนาชุมชนแออัดที่ยั่งยืน

คณะอนุกรรมการนโยบายที่อยู่อาศัย สำนักคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ได้แต่งตั้งคณะทำงานกำหนดแนวทางแก้ไขปัญหาชุมชนแออัดอย่างถาวร ซึ่งประกอบด้วย ผู้ทรงคุณวุฒิที่เกี่ยวข้องกับภาครัฐ ภาคเอกชน และชาวชุมชน เพื่อร่วมกันจัดทำรายละเอียด แผนการแก้ไขปัญหาชุมชนแออัด และพัฒนาคุณภาพชีวิตคนจนในเมืองอย่างยั่งยืน เพื่อนำไปใช้ให้เกิดผลในการปฏิบัติในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8²⁶

สาระสำคัญของแผน

1. หลักการและแนวคิด

1.1 ปัญหาของคนจนในเมือง ถือว่าเป็นปัญหาระดับชาติที่มีความจำเป็นต้องเร่งแก้ไข โดยอาศัยความร่วมมือของทุกฝ่ายอย่างมีขั้นตอน และสอดคล้องกับสมรรถนะที่มีอยู่ของชาวชุมชน

1.2 คนจนในเมืองถือว่าเป็นส่วนประกอบหนึ่งที่มีความสำคัญของเศรษฐกิจ จำเป็นต้องอาศัยอยู่ในเมืองร่วมกับกลุ่มชนชั้นอื่นๆ ในลักษณะพึ่งพาตนเองและแบ่งปันซึ่งกันและกัน

1.3 การพัฒนาและแก้ไขปัญหาคคนจนในเมือง ควรทำอย่างครบวงจร โดยอาศัยการพึ่งพาตนเอง และชาวชุมชนเป็นพื้นฐานในการพัฒนา

1.4 คนจนในเมืองควรจะพัฒนากระบวนการเรียนรู้ในการก่อสร้างตน โดยต้องสร้างความมุ่งมั่นเป็นหลักสำคัญ หนุนให้เกิดการก่อสร้างตน มีการรวมตัวกันเป็นองค์กรชุมชน และเป็นแกนหลักในการพัฒนาแก้ไขปัญหามุมชน เพื่อเกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนต่อไป

1.5 กระบวนการและวิธีการแก้ไขปัญหามุมชนแออัดและคนจนในเมือง ควรมีลักษณะเป็นแบบค่อยเป็นค่อยไป เพื่อให้คนจนสามารถเลื่อนฐานะความเป็นอยู่ให้สูงขึ้นได้ด้วยสมรรถนะของตนเองเป็นหลัก และควรเป็นแบบผสมผสานในลักษณะร่วมกันคิดร่วมกันแก้ไขปัญหา

1.6 ส่งเสริมให้การกระจายการพัฒนาไปสู่ภูมิภาคและชนบทมากขึ้น และป้องกันการเพิ่มขึ้นของชุมชนแออัดในเมืองใหญ่ต่างๆ

2. วัตถุประสงค์

2.1 เพื่อให้ชาวชุมชนแออัด และคนจนในเมืองมีทัศนคติที่มุ่งเน้นในการก่อสร้างสร้างตนเอง สามารถก้าวหน้าและยกระดับฐานะความเป็นอยู่ให้หลุดพ้นจากความยากจนได้อย่างยั่งยืน

2.2 เพื่อพัฒนาและแก้ไขปัญหามุมชนแออัด และคนจนในเมืองอย่างมีระบบครบวงจร

2.3 เพื่อเสริมโอกาสในการเข้าถึงปัจจัยทางเศรษฐกิจการเงิน และบริการสังคมของรัฐ

2.4 เพื่อเสริมสร้างองค์กรและกลไกของชุมชนที่เข้มแข็ง มีขีดความสามารถในการตัดสินใจ และบริหารจัดการชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

²⁶ พิชิตศักดิ์ มีมาก, "กระบวนการในการพัฒนาโครงการที่อยู่อาศัยในพื้นที่ชุมชนที่ถูกเพลิงไหม้ : กรณีศึกษาชุมชนหลังตลาดเก่าวัดพระยาไกร เขตบางคอแหลม กรุงเทพมหานคร."

3. เป้าหมาย

3.1 พัฒนาอาชีพ และรายได้ของคนจนในเมือง เพื่อให้คนจนเมืองมีอาชีพที่มั่นคงและรายได้สูงขึ้นจนพ้นขีดความยากจน

3.2 พัฒนาและปรับปรุงชุมชนแออัดอย่างครบวงจรให้เหมาะสมกับการอยู่อาศัยได้ไม่น้อยกว่า 200,000 ครัวเรือน ภายในปี พ.ศ.2549

3.3 จัดหาแหล่งที่ตั้งชุมชนและพัฒนาที่อยู่อาศัย เพื่อรองรับชุมชนไร้รัฐ และการอพยพเข้ามาหาทำงานของคนจนในชนบทไม่น้อยกว่าปีละ 20,000 หน่วย

3.4 เพิ่มความสามารถของหน่วยงานรัฐที่เกี่ยวข้องในการให้บริการพื้นฐานที่จำเป็นได้อย่างเพียงพอและทั่วถึง

2.1.5 แนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืน

ในช่วงต้นทศวรรษที่ 1990s มีการนิยามการพัฒนาที่ยั่งยืนมากกว่า 70 ความหมาย (Holmberg และ Sandbrook, 1992 อ้างถึงใน Elliott, 2006) เช่น

คอนเวย์ (Conway, 1987) ได้ให้ความหมายว่า การพัฒนาที่ยั่งยืน หมายถึง การที่พัฒนามุ่งเน้นการรักษาอัตราการเจริญเติบโตในรายได้รายต่อหัวของประชากรโดยที่ไม่ให้มีการสูญเสียทุนของชาติ และทุนทางธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

เทอนเนอร์ (Turner, 1988) ได้ให้ความหมายว่า การพัฒนาที่ยั่งยืน หมายถึง การมีผลผลิตภาพสุทธิจากชีวมวล (มวลที่เหลือต่อหน่วยพื้นที่หรือหน่วยเวลา) ที่รักษาไว้ได้ตลอดทศวรรษและศตวรรษ

คอร์สัน (Corson, 1990) ได้ให้ความหมายว่า การพัฒนาที่ยั่งยืน คือ การพัฒนาที่ตอบสนองความต้องการของคนในปัจจุบัน โดยไม่ทำลายทรัพยากรซึ่งจะเป็นที่ต้องการของคนในอนาคต

เอลเลียต (Elliott, 2006) ได้ให้ความหมายของการพัฒนาที่ยั่งยืน หมายถึง การทำให้มีการพัฒนาอยู่ตลอดเวลา

คณะกรรมการโลกว่าด้วยสิ่งแวดล้อมและการพัฒนา (World Commission on Environment and Development) หรือ WCED ให้ความหมายของการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development) คือ การพัฒนาที่ตอบสนองความต้องการของคนในรุ่นปัจจุบันโดยไม่ทำให้คนรุ่นต่อไปในอนาคตต้องประนีประนอมยอมลดความสามารถในการตอบสนองความต้องการของตนเอง (UNESCO, 1997)

สำหรับในประเทศไทย พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต, 2539) ได้ให้ความหมายว่าการพัฒนาที่ยั่งยืนเป็นการพัฒนาที่มีลักษณะบูรณาการ เป็นองค์รวมและมีคุณภาพหรือการทำให้กิจกรรมของมนุษย์สอดคล้องกับกฎเกณฑ์ของธรรมชาติ

แม้ว่าการแปลความหมาย “การพัฒนาที่ยั่งยืน” จะแตกต่างกันไป แต่ก็มีความหมายที่เหมือนกัน 3 ประการ²⁷ คือ

²⁷ พุทธิ ศิริบรรณพิทักษ์, การจัดการศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน : พื้นฐานการศึกษาด้านเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อม (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ไทนสัมพันธ์, 2551); *ibid.*

1) การพัฒนาที่ดำเนินไปโดยคำนึงถึงขีดจำกัดของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และตอบสนองความต้องการในปัจจุบันโดยไม่ส่งผลเสียต่อความต้องการในอนาคต

2) การพัฒนาที่คำนึงถึงความเป็น “องค์รวม” คือ มองว่าการจะทำสิ่งใดต้องคำนึงถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นกับสิ่งอื่นๆ ดังนั้น การพัฒนาแนวนี้จึงยึดหลักความรอบรอบ และค่อยเป็นค่อยไป รวมทั้งเปิดโอกาสให้ภาคีการพัฒนาต่างๆ เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาด้วย

3) การพัฒนาที่ยั่งยืนไม่ได้ระบุว่าจะต้องปฏิรูประบบเทคโนโลยี แต่ต้องคำนึงว่าเทคโนโลยีที่นำมาใช้นั้นควรเป็นไปในทิศทาง “สร้างสรรค์” ไม่ใช่ “ทำลาย”

การพัฒนาที่ยั่งยืน มีแนวคิด 2 กระแส กระแสที่หนึ่ง เป็นแนวคิดของสมาชิกโลกว่าด้วยสิ่งแวดล้อมและการพัฒนา (WCED) ที่ให้ความสำคัญแก่สิ่งแวดล้อมเป็นหลักในการพัฒนา เนื่องจากการพัฒนาที่ผ่านมามุ่งพัฒนาเศรษฐกิจจนเกิดผลร้ายต่อธรรมชาติแวดล้อมเป็นการพัฒนาที่ไม่สมดุล ดังนั้นหลักการพัฒนาแบบใหม่จะต้องพัฒนาให้เกิดความสมดุลระหว่างเศรษฐกิจกับสิ่งแวดล้อมธรรมชาติอย่างยั่งยืน คือการสร้างความสำเร็จเติบโตทางเศรษฐกิจและรักษาธรรมชาติแวดล้อมไว้ได้ด้วย การพัฒนาที่ยั่งยืนตามแนวคิดกระแสนี้ จึงเน้น การพัฒนา คู่กับ สิ่งแวดล้อม (OLSP, 1996)

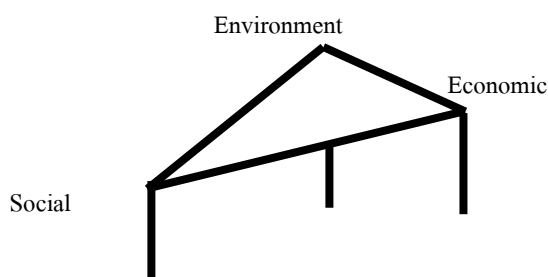
ส่วนกระแสที่สอง เป็นแนวคิดของยูเนสโก (UNESCO) ที่จัดให้มี ทศวรรษโลกเพื่อการพัฒนาเชิงวัฒนธรรม (World Decade for Cultural Development) โดยให้ความสำคัญแก่วัฒนธรรมเป็นหลักในการพัฒนา เนื่องจากการพัฒนาแบบใหม่จะต้องพัฒนาให้เกิดความสมดุลระหว่างเศรษฐกิจกับวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน คือ การสร้างความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและรักษาคุณค่าของมนุษย์ไว้ได้ด้วย การพัฒนาที่ยั่งยืนตามกระแสนี้จึงเป็น การพัฒนา คู่กับ วัฒนธรรม

ปี พ.ศ. 2543 ธนาคารโลกได้จัดทำรายงานการศึกษาเรื่อง “การเติบโตอย่างมีคุณภาพ (The Quality of Growth)” (World Bank, 2000) ซึ่งได้ประเมินผลการพัฒนาที่ผ่านมาว่าเกิดภาวะการถดถอยทางเศรษฐกิจของประเทศต่างๆ ในช่วงปลายศตวรรษที่ 21 และเสนอว่าการพัฒนาจะต้องเกี่ยวข้องกับความเป็นอยู่ คุณภาพชีวิตของประชาชน และสิ่งแวดล้อม การพัฒนาคือการยกระดับความเป็นอยู่ (development as well-being) การพัฒนาจะต้องไม่จำกัดเฉพาะการเติบโตทางเศรษฐกิจ แต่จะต้องรวมถึงการกระจายและความยั่งยืนในการพัฒนาด้วย เรียกว่า การเติบโตอย่างมีคุณภาพ ซึ่งจะทำให้ได้โดยการให้ความสำคัญกับการลงทุนใน 3 ด้านอย่างสมดุล ได้แก่ 1)ทุนทางกายภาพ (Physical capital) 2)ทุนมนุษย์ (Human capital) และ 3)ทุนธรรมชาติ (Natural capital)

ภาคีการเรียนรู้สู่การพัฒนาที่ยั่งยืนของออนตารีโอ ประเทศแคนาดา (Learning for Sustainability Partnership) (OLSP, 1996) ได้เสนอแนวคิดว่าการพัฒนาที่ยั่งยืน หมายถึง การมีอนาคตที่มีความรุ่งเรืองทางเศรษฐกิจ ความเป็นธรรมทางสังคม และมีการปกป้องคุ้มครองสิ่งแวดล้อมธรรมชาติพร้อมๆ กันทั้งสามด้าน

การพัฒนาที่ยั่งยืน ต้องมีการพัฒนาในด้านกายภาพสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ และสังคมไปพร้อมๆ กัน ไม่สามารถขาดสิ่งใดสิ่งหนึ่งไปได้²⁸

²⁸ กุณฑลทิพย์ พานิชภักดิ์, "Natural & Built Environment Agenda 21 Sustainable Development Impacts of Climate Change to Community & Housing," เอกสารประกอบการสอน (2557).

ภาพที่ 3 องค์ประกอบการพัฒนาที่ยั่งยืน

ตัวบ่งชี้การพัฒนาที่ยั่งยืน²⁹ แต่ละด้านมีดังนี้

1. การพัฒนาเศรษฐกิจที่ยั่งยืน (Sustainable Economic Development) ประกอบด้วย ตัวบ่งชี้ที่สำคัญ 5 ตัวบ่งชี้ คือ

- 1) การเติบโตที่ยั่งยืน (Sustainable growth)
- 2) ความมีชีวิตชีวา (Vitality)
- 3) ความเป็นธรรม (Equity)
- 4) ประสิทธิภาพ (Efficiency)
- 5) การแข่งขันควบคู่ความร่วมมือ (Competition/ Cooperation)

2. การพัฒนาสังคมที่ยั่งยืน (Sustainable Social Development) ประกอบด้วยตัวบ่งชี้สำคัญที่ทำให้สังคมอยู่ดีมีสุข (Social well-being) 6 ตัวบ่งชี้ คือ

- 1) การเสริมสร้างพลังอำนาจ (Empowerment)
- 2) การมีส่วนร่วม (Participation)
- 3) การเลื่อนชั้นทางสังคม (Social mobility)
- 4) ความสมานฉันท์ของสังคม (Social cohesion)
- 5) ความหลากหลายควบคู่กับเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม (Cultural diversity/ Identity)
- 6) ความเป็นอยู่และสุขภาพที่ดี (Health and Well-being)

3. การพัฒนาสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืน (Sustainable Environment Development) การมีคุณภาพสิ่งแวดล้อมที่ดี (Quality) ประกอบด้วย 8 ตัวบ่งชี้ คือ

- 1) อยู่ดีมีสุข (Well-Being)
- 2) ความสมบูรณ์ของระบบนิเวศน์ (Ecosystem Integrity)
- 3) ความสามารถในการรองรับของเสีย (Carrying Capacity)
- 4) ความหลากหลายทางชีวภาพ (Bio-Diversity)
- 5) ประเด็นปัญหาระดับโลก (Global Issues)
- 6) การอนุรักษ์ทรัพยากร (Resource Conservation)

²⁹ พลฤทธิ์ ศิริบรรณพิทักษ์, การจัดการศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน : พื้นฐานการศึกษาด้านเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อม.

7) การป้องกันมลภาวะ (Pollution Prevention)

8) การลดของเสีย (Waste Reduction)

จากการวิจัยของ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ โดย วิจิต นันทสุวรรณ และจำนง แรกพิณิจ³⁰ ซึ่งได้ศึกษาบทบาทของ ชุมชนต่อการศึกษาได้เสนอผลการวิจัยในประเด็นชุมชนยั่งยืนว่า องค์กรชุมชนและเครือข่ายการเรียนรู้มีบทบาทสำคัญในสังคมไทย โดยการสร้างระบบพึ่งพาตนเองและระบบการพึ่งพาอาศัยกันและกันตามกระบวนการทางภูมิปัญญาในชุมชน ซึ่งได้สร้างระบบที่เกี่ยวข้องกัน 10 ระบบ ที่เรียกว่า แนวทางการพัฒนาเพื่อความยั่งยืนของชุมชน หรือชุมชนยั่งยืน (Sustainable Community) โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. ระบบคุณค่า เป็นนามธรรมที่คอยกำกับกิจกรรมหรือการดำเนินกิจกรรมของระบบอื่นๆ โดยมีคนและการอยู่ร่วมกับชุมชนเป็นเป้าหมายสำคัญ ระบบคุณค่า จะเน้นการจัดความสัมพันธ์ระหว่างคนกับคน (สังคมหรือชุมชน) ความสัมพันธ์ระหว่างคนกับธรรมชาติ (การผลิต การจัดการทรัพยากร และการเลือกใช้เทคโนโลยี) และคนกับคุณธรรม (กายและจิต) ระบบคุณค่าจึงปรากฏอยู่ในกฎระเบียบต่างๆ ของสังคมในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ และกระบวนการถ่ายทอดเรียนรู้ของชุมชน

2. ระบบการเรียนรู้ เป็นแกนกลางของกิจกรรมทุกระบบเป็นการเรียนรู้ที่เชื่อมต่อความรู้ภูมิปัญญาเข้ากับความรู้ทางสากล พัฒนางค์ความรู้ใหม่ที่สอดคล้องและรับใช้ชีวิตและชุมชนในปัจจุบัน กิจกรรมหรือระบบอื่นๆ จึงต้องมีการเรียนรู้เฉพาะระบบหรือเฉพาะด้านโดยมีภูมิปัญญาเป็นแกนกลาง เชื่อมทุกส่วนเข้าด้วยกันเป็นองค์ความรู้ใหม่

3. ระบบเกษตรที่ยั่งยืน คือการเกษตรที่คำนึงถึงวงจรความอุดมสมบูรณ์โดยธรรมชาติหลีกเลี่ยงเทคนิคที่ส่งผลกระทบต่อวิถีธรรมชาติ เกษตรกรรมยั่งยืนในทางรูปธรรม รวมถึงเกษตรผสมผสาน วนเกษตร ไร่นา ฯลฯ ที่มีเป้าหมายเพื่อการบริโภคและมีส่วนเกินเพื่อการแบ่งปันและแลกเปลี่ยนทั้งผ่านระบบการแลกเปลี่ยนแบบวัฒนธรรมชุมชนและแบบใหม่

4. ระบบทุนชุมชน ความคิดนี้ก่อตัวขึ้นจากปัญหาหนี้สินและการพึ่งพาสถาบันทุนของระบบใหญ่ คือการพึ่งตนเองด้านทุน หรือนัยหนึ่งคือ ระบบการสะสมทุนของชุมชนที่มีรูปแบบและวิธีการทางวัฒนธรรมเข้ามามีบทบาททั้งในด้านการระดม การบริหารจัดการ หลักเกณฑ์และกฎระเบียบต่างๆ รากฐานความคิดจึงแตกต่างจากการสะสมทุนของระบบทุนนิยม และมีเป้าหมายเพื่อตอบสนองปัจจัยพื้นฐานของสมาชิกในชุมชน

5. ระบบธุรกิจชุมชน หรือการตลาดที่ชุมชนต้องการ ซึ่งประกอบด้วย การจัดการด้านการตลาดเพื่อเพิ่มมูลค่าของผลิตผลของตนเอง การจัดการด้านการตลาดเพื่อลดต้นทุนสินค้าอุปโภค บริโภค ที่ชุมชนผลิตเองไม่ได้ต้องนำเข้ามาจากภายนอกชุมชน และสุดท้ายคือการจัดการด้านระบบแลกเปลี่ยนผลผลิตระหว่างชุมชนต่อชุมชน และระหว่างผู้ผลิตระหว่างชุมชนต่อชุมชนและระหว่างผู้ผลิตกับผู้บริโภค

6. ระบบอุตสาหกรรมชุมชน เป็นระบบคู่กับระบบธุรกิจชุมชน แต่มีพัฒนาการต่อเนื่องจากกระบวนการพึ่งตนเองโดยที่ครอบครัวเป็นผู้แปรรูปเพื่อเก็บถนอมผลิตผลของตนเองไว้บริโภคในระยะยาว โดยมีเทคนิควิทยาการแปรรูปต่างๆ เช่น เครื่องสีมือ การผลิตเครื่องมือเครื่องใช้พื้นบ้านต่างๆ เป็นต้น ศักยภาพพื้นฐานเดิมนี้ไม่ได้รับโอกาสในการพัฒนาโดยชุมชนและเป็นชุมชนของตนเอง ในปัจจุบันอุตสาหกรรมชุมชนในความหมายนี้จึงมี 3 แบบ คือ

³⁰ วิจิต นันทสุวรรณ และจำนง แรกพิณิจ, รายงานการศึกษาวิจัย "บทบาทของชุมชนกับการศึกษา" เสนอสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ(กรุงเทพมหานคร: สำนักนายกรัฐมนตรี, 2541).

อุตสาหกรรมชุมชนแปรรูปผลผลิตของตนเอง อุตสาหกรรมชุมชนผลิต ผลิตภัณฑ์จากทรัพยากรในท้องถิ่น และ อุตสาหกรรมชุมชนที่นำวัตถุดิบจากภายนอกมาผลิตเพื่อตอบสนองการบริโภคและใช้สอยในชุมชน

7. ระบบสิ่งแวดล้อม นอกเหนือจากการเกษตรและอุตสาหกรรมที่คำนึงถึงผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมแล้ว ระบบสิ่งแวดล้อมของชุมชนยังครอบคลุมถึงดิน น้ำ ป่า อากาศ การจัดการทางกายภาพของชุมชน เช่น ถนนน้ำ ศูนย์กลางชุมชน และสภาพแวดล้อมทางสังคมที่เอื้อต่อการเจริญของชีวิตด้วย

8. ระบบสวัสดิการชุมชน ความคิดแรกเริ่มของชุมชนคือ ชาวบ้านต้องมีสวัสดิการเหมือนข้าราชการ เมื่อรัฐไม่ให้ชุมชนก็ต้องดำเนินการเอง จึงเกิดกองทุนสวัสดิการชุมชนที่นำผลกำไรของกองทุนชุมชนต่างๆ มาจัดระบบเป็นค่าพยาบาล ค่าทำศพ บำนาญ ทุนการศึกษา ฯลฯ เมื่อสำเร็จแล้วพบว่า เป้าหมายสำคัญของระบบสวัสดิการชุมชน คือการสร้างหลักประกันความมั่นคงในชีวิตร่วมกัน หลักประกันที่ว่านี้ อาจหมายรวมถึง การแก้ปัญหาทางด้านเศรษฐกิจ เช่น การช่วยเหลือให้ผู้ไม่มีที่ดินทำกินมีที่ดินทำกินของตัวเองได้ด้วย

9. ระบบรักษาสุขภาพของชุมชน ตั้งอยู่บนรากฐานของความรู้ด้านการแพทย์ที่เรียกรวมๆ ว่าแพทย์แผนไทย ซึ่งไม่ได้เน้นที่การรักษา แต่เน้นการดูแลสุขภาพที่เชื่อมโยงตั้งแต่ภาวะร่างกายของคน (ธาตุ) ฤดูกาล อาหาร และยาสมุนไพร เกี่ยวข้องโดยตรงกับการจัดการผลิตในระบบเกษตรกรรมยั่งยืนและระบบการรักษาสิ่งแวดล้อมของชุมชน

10. ระบบการจัดการของชุมชน นอกเหนือจากการที่ทุกระบบมีการจัดการของตนเองแล้ว ทั้งชุมชนจะต้องมีการจัดการร่วมเพื่อให้อยู่ในทิศทางเดียวกัน ระบบการจัดการชุมชนนี้อาจหมายถึง ระบบแม่ของทั้ง 9 ระบบที่ทำให้องค์กรชุมชน (ใหม่) ที่เกิดขึ้นพัฒนาภาวะความเป็นสถาบันทางสังคมให้สมาชิกในชุมชนพึ่งพาได้ทดแทนบทบาทของสถาบันหมู่บ้าน (เดิม) ที่อ่อนตัวลง

2.1.6 แนวคิดการพึ่งตนเอง (Self-Reliance)

แนวคิดการพึ่งตนเอง (Self-Reliance) ได้มีการกล่าวถึงและให้ความสำคัญอย่างต่อเนื่อง และได้ทวีความสำคัญขึ้นในช่วงที่ผ่านมา ดังที่รินธรรม อโศกตระกูล (2546) ได้กล่าวถึงการพึ่งตนเองของบุคคลและชุมชนที่นับวันจะเข้าสู่วิกฤต สรุปได้ว่านับจากช่วงระหว่างปี พ.ศ.2529-2532 เป็นต้นมาได้มีความพยายามที่จะศึกษาต้นเหตุของสภาวะการพึ่งตนเอง เพื่อนำไปสู่การแสวงหาวิธีการที่จะเข้าถึงการพึ่งตนเอง ช่วงต่อมาได้มีการให้ความสำคัญกับประเด็นการมุ่งพัฒนาประเทศให้เจริญเท่าเทียมกับอารยประเทศด้านต่างๆ โดยพิจารณาจากรายได้มวลรวม ความเจริญ และความทันสมัยของเทคโนโลยี ต่อมาในปี พ.ศ.2540 ประเด็นการพึ่งตนเองได้ถูกหยิบยกขึ้นมาพิจารณาอีกครั้งเนื่องจาก ปี พ.ศ.2540 ซึ่งเป็นปีที่ประเทศไทยเกิดวิกฤตเศรษฐกิจเช่นเดียวกับในหลายภูมิภาคของโลก ประเทศไทยจึงหันกลับมากระตุ้นและส่งเสริมให้ทั้งประชาชน ภาครัฐ และเอกชนมีส่วนร่วมในการเสริมสร้างภาวะการพึ่งตนเองอีกครั้งหนึ่ง

ความหมายของการพึ่งตนเอง

สัญญา สัญญาวิวัฒน์ ได้ให้คำนิยามของคำว่า “พึ่งตนเอง” ไว้ว่า การพึ่งตนเองหมายถึง ความสามารถ ดำรงอยู่ตามลำพังโดยพึ่งคนอื่นแต่น้อย หรือความหมายถึงความสมดุลในชีวิต โดยสร้างคุณค่าในชีวิตด้วยการ

ความเจริญเติบโต มีความสามารถ มีความสมดุล นอกจากนี้ยังได้กล่าวถึง ปัจจัยที่สำคัญที่ทำให้พึ่งตนเองได้³¹

กาญจนา แก้วเทพและกนกศักดิ์ แก้วเทพ³² ให้ความหมายของการพึ่งตนเอง 2 ลักษณะ คือ

1) **ในเชิงปัจเจกบุคคล:** การพึ่งตนเอง หมายถึง กิจกรรมทั้งหลายที่กระทำโดยปัจเจกและครัวเรือน เพื่อบรรลุถึงหลักประกันของการดำรงชีพของเขา

2) **ในลักษณะกลุ่ม:** การพึ่งตนเอง หมายถึง (กลุ่ม) ที่มีการจัดระบบเพื่อให้ประชาชนสามารถดำเนินการตอบสนองความต้องการของตน (Self-Fulfillment) ด้วยวิธีการช่วยเหลือตนเอง ด้วยความร่วมมือกับคนอื่นที่อยู่ในสถานการณ์เดียวกัน ทั้งนี้การพึ่งตนเองอย่างแท้จริงต้องกินความรวมถึงกลุ่มชั้นชั้นมีอิสระในการตั้งเป้าหมายและมีอิสระในการดำเนินการให้บรรลุเป้าหมายโดยอาศัยความพยายามและกำลังของตน(กาญจนา แก้วเทพ และกนกศักดิ์ แก้วเทพ 2530)

สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (ม.ป.ป.) ให้ความหมายของคำว่า “การพึ่งตนเอง” ไว้ว่า หมายถึง ความสามารถในการดำรงตนอยู่อย่างอิสระมั่นคงสมบูรณ์ ซึ่งการพึ่งตนเองได้นั้นมีทั้งในระดับบุคคลและชุมชน

หลักการและแนวทางการพึ่งตนเอง

การพึ่งตนเองต้องสามารถผันเปลี่ยนไปตามเวลาได้ เพื่อให้เกิดความเหมาะสมสอดคล้องและสมดุล หลักการและแนวทางเพื่อให้ชุมชนสามารถพึ่งตนเองได้ ตามหลักทางสังคมวิทยา มี 5 ประการ คือ

1. การพึ่งตนเองได้ทางเทคโนโลยี หมายถึง การมีปริมาณและคุณภาพของเทคโนโลยีทางวัตถุ เช่น เครื่องมือ เครื่องมือ เครื่องจักรกล และเทคโนโลยีทางสังคม การจัดวางโครงการ การจัดการ เป็นต้น การรู้จักใช้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งการนำภูมิปัญญาชาวบ้านมาใช้หรือประยุกต์ใช้ให้เหมาะสม

2. การพึ่งตนเองได้ทางเศรษฐกิจ หมายถึง ความสามารถในการทำมาหากินเลี้ยงชีพที่มีความมั่นคงสมบูรณ์พูนสุขพอสมควรหรืออย่างมีสมดุล

3. การพึ่งตนเองได้ทางทรัพยากรธรรมชาติ หมายถึง ความสามารถในการใช้ทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด และความสามารถในการรักษาทรัพยากรธรรมชาติให้ดำรงอยู่ไม่ให้เกิดเสียหายไปจนหมดสิ้นหรือไม่ให้เสียสมดุลธรรมชาติ

4. การพึ่งตนเองทางจิตใจ หมายถึง การมีสภาพจิตใจที่กล้าแข็งเพื่อที่สามารถต่อสู้กับปัญหาอุปสรรคต่างๆ ทั้งการหาเลี้ยงชีพ การพัฒนาชีวิตให้เจริญก้าวหน้า การยึดมั่นปฏิบัติตนตามหลักสายกลาง

5. การพึ่งตนเองได้ทางสังคม หมายถึง การที่กลุ่มคนกลุ่มหนึ่งมีความเป็นปึกแผ่นเหนียวแน่น มีผู้นำที่มีประสิทธิภาพ สามารถนำกลุ่มคนเหล่านี้ให้ดำเนินการใดๆ เพื่อบรรลุเป้าหมายด้วยตนเอง หรือสามารถหาความช่วยเหลือจากภายนอกเข้ามาช่วยทำให้ชุมชนช่วยตนเอง

³¹ สัญญา สัญญาวิวัฒน์, การพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจในชนบท : ฉบับรวมชุด(กรุงเทพฯ: สภาวิจัยแห่งชาติ, 2544).

³² กาญจนา แก้วเทพ และกนกศักดิ์ แก้วเทพ, การพึ่งตนเองศักยภาพในการพัฒนาของชนบท(กรุงเทพฯ: สำนักเลขาธิการ สภาคทอภิกแห่งประเทศไทยเพื่อการพัฒนา, 2530).

สำหรับการพึ่งตนเองในระดับชุมชนนั้น สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย(2536) ได้สรุปถึงความสำคัญในการสร้างให้ชุมชนพึ่งตนเองได้และพัฒนาอย่างถาวร โดยที่ชุมชนจะพึ่งตนเองได้นั้น ต้องประกอบด้วย การพึ่งตนเอง 5 ด้าน คือการพึ่งตนเองในด้าน

1. เทคโนโลยี (Technology: T) มีลักษณะเหมาะสมในสภาพชนบท ซึ่งอาจรวมถึงเครื่องมือเครื่องใช้ในบ้าน และเทคโนโลยีสมัยใหม่ที่มีความทันสมัยแต่คนในชุมชนสามารถควบคุมได้
2. เศรษฐกิจ (Economic: E) อยู่ในลักษณะที่สามารถสร้างภาวะสมดุลให้เกิดขึ้นระหว่างความต้องการและขีดความสามารถการสนองความต้องการ เป็นระบบเศรษฐกิจที่มีพัฒนาการต่อเนื่อง มีประสิทธิภาพในการแข่งขันกับภายนอก สามารถในการออมและการลงทุนสามารถรวมกลุ่มเพื่อการผลิตและการตลาด ตลอดจนมีการวางแผนสำหรับอนาคตด้วย
3. ทรัพยากรธรรมชาติ (Resource: R) ควรมีอยู่อย่างอุดมสมบูรณ์หรือสามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้อย่างมีคุณภาพของระบบนิเวศ และอยู่ในสภาพที่ฟื้นฟูได้
4. คน/จิตใจ (Man/ Mental: M) คนในชุมชนควรมีจิตสำนึกในการพึ่งตนเอง มีจิตใจใฝ่รู้ใฝ่พัฒนา มีความรู้และความสามารถในการประยุกต์ มีคุณภาพ อดทนอดบายนุช และมีความขยันหมั่นเพียร
5. สังคมวัฒนธรรม (Social: S) ชุมชนมีภาวะผู้นำดี การมีส่วนร่วมสูง ความเป็นปึกแผ่นทางสังคมมีองค์กรทางสังคมที่เข้มแข็งรวมทั้งมีความรู้และข่าวสารที่เท่าทันโลกภายนอกระบบการพึ่งตนเองทั้ง 5 ด้าน จะต้องมีการประสานการเพื่อสร้างการพึ่งตนเองและการพัฒนาของชุมชน

ฉัตรทิพย์ นาถสุภา (2540) กล่าวถึงเงื่อนไขของการพึ่งตนเองของชุมชน 6 ประการ คือ

1. การพัฒนาต้องเป็นกลุ่ม (Collective) ชาวบ้านต้องอยู่รวมกันเป็นกลุ่ม เป็นหมู่บ้าน ไม่ใช่ต่างคนต่างอยู่
2. ต้องมีจิตสำนึก มีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน (Mutual Aid) พื้นฐานคือการพึ่งตนเองขึ้นกับจิตใจ ความสมัครใจที่จะทำเช่นนั้น (กิจกรรมพัฒนา) ของผู้คน (ชาวบ้าน)
3. จิตสำนึก ต้องมีการผลิตซ้ำขึ้นมาได้อีก ต้องมีการสร้างขึ้นมาใหม่อย่างแจ่มชัดต่อเนื่อง
4. ต้องมีการรวมตัวกันในรูปแบบสหพันธ์อย่างใดอย่างหนึ่ง ต้องมีการรวมตัวกันเป็นกลุ่มในหน่วยย่อยคือในหมู่บ้าน และหมู่บ้านเหล่านี้สามารถที่จะรวมกันเป็นสหพันธ์ แบ่งเป็นเขต แต่ละเขตควรมียังฉาง โรงสี โรงเรียน และศูนย์วัฒนธรรม มีอำนาจต่อรองกับสถาบันภายนอก เช่น พ่อค้าและรัฐได้อย่างมีพลัง ซึ่งการรวมตัวกันนี้เพื่อก่อให้เกิดเครือข่ายของหมู่บ้าน
5. การประสานวัฒนธรรม จะต้องมีการส่งเสริมให้ชาวบ้านประสานวัฒนธรรมของตนเอง หรือกิจกรรมของตัวกับคนกลุ่มอื่นๆ ในสังคม
6. ชุมชนควรมีความสัมพันธ์ที่เหมาะสมกับสภาวะแวดล้อมธรรมชาติ นั่นคือเป็นชุมชนที่อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมธรรมชาติ

2.1.7 แนวคิดเกี่ยวกับคุณภาพชีวิต

คำว่า “คุณภาพชีวิต (Quality of Life)” เป็นคำที่มีความหมายกว้างขวาง และมีลักษณะเป็นนามธรรมอย่างมาก นานนับศตวรรษแล้วที่ นักปรัชญา นักศาสนา ได้กล่าวถึงการมีชีวิตที่ดี (Good life) การอยู่ดีมีสุข (Well-Being) หรือการมีคุณภาพชีวิตที่ดี แต่ความหมายของคุณภาพชีวิตยังคงคลุมเครือ ทั้งคำจำกัดความ และวิธีการวัด

“คุณภาพชีวิต” ถ้าแยกตามรากศัพท์แล้วพบว่ามาจากคำ 2 คำ คือ “คุณภาพ” และ “ชีวิต” คำว่า คุณภาพหมายถึง ลักษณะความดี ส่วนคำว่า ชีวิตหมายถึง ความเป็นอยู่ที่ดี ดังนั้นคุณภาพชีวิตอาจจะแปลได้ว่า ลักษณะความเป็นอยู่ที่ดี

ความหมายของคุณภาพชีวิต

“คุณภาพชีวิต” เป็นคำที่มีลักษณะเป็นนามธรรมที่ไม่สามารถจับต้องได้ และเป็นแนวคิดที่ยากที่จะนิยาม ให้เป็นที่ยอมรับอย่างเป็นสากล เหตุผล ประการแรกคือ เป็นกระบวนการทางด้านจิตใจที่สามารถบรรยายตีความ โดยผ่านตัวกรองด้านความคิด และภาษาที่แตกต่างกัน ความคลาดเคลื่อนจากการมองที่หลากหลาย เกิดจาก ประสบการณ์ พื้นฐานความรู้ ประเด็นนำเสนอ และข้อเท็จจริงต่างๆ ประการที่สอง คือ แนวความคิดเรื่องคุณภาพ ชีวิตขึ้นอยู่กับคุณค่าที่แฝงอยู่อย่างมาก นักวิจัยจึงต้องกำหนดกรอบความหมายให้ชัดเจน เพื่อให้ประเมินผลได้ กระบวนการและผลต่างๆที่ถือว่าเป็นคุณภาพชีวิตที่ดีกว่านั้น ย่อมเป็นการยอมรับ และกำหนดคุณค่าโดยบุคคลใน สังคมเดียวกัน ซึ่งมักพบว่าเป็นคนชนชั้นกลางของสังคมนั้น ประการที่สาม ความคิดที่ก่อให้เกิดความเข้าใจในความ เจริญงอกงาม และพัฒนาการของมนุษย์ การมีอายุยืนยาว กระบวนการทางด้านจิตใจ ล้วนอยู่ภายใต้อิทธิพลของ องค์ประกอบต่างๆ รวมทั้งค่านิยมด้วย ซึ่งหากนิยามเป็นแบบเดียวกันก็หมายความถึงคนทุกคน โดยไม่มีการคำนึงถึง ความแตกต่างด้านอายุ ช่วงชั้นทางสังคม การศึกษา ล้วนแล้วแต่ได้รับอิทธิพลจากสิ่งต่างๆ คล้ายคลึงกัน ซึ่งคงยากที่ จะยอมรับจุดนี้ได้³³

จากเหตุผลดังกล่าวจึงเป็นการยากที่จะกำหนดนิยามของคุณภาพชีวิตให้ยอมรับเป็นสากล แต่อย่างไรก็ ตามนักปรัชญา นักวิชาการ รวมถึงนักเศรษฐศาสตร์ได้ให้ค่านิยมคุณภาพชีวิตไว้เป็นจำนวนมาก ดังนี้

ลิว (Lui, 1975) กล่าวว่า คุณภาพชีวิตเป็นชื่อใหม่ของความดั้งเดิม (Old notion) ซึ่งเรียกกว้างๆ ว่าการ เป็นอยู่ที่ดี (Well-Being) คือการเป็นอยู่ที่ดีของคน และสิ่งแวดล้อมตามสภาพทั่วไป ในด้านส่วนบุคคล คุณภาพชีวิต จะแสดงออกในรูปแบบความต้องการ (Wants) เมื่อได้รับการตอบสนองแล้วทำให้บุคคลนั้นๆ มีความสุข หรือความ พอใจ แต่ในทางสังคมและสภาพแวดล้อมการมีชีวิตอย่างมีคุณภาพต้องไปเป็นภาระ หรือก่อให้เกิดปัญหาทางสังคม (ชัยวัฒน์ ปัญจพงษ์, 2523)

Campbell (1976) ให้ความหมายคุณภาพชีวิตไว้ว่า คุณภาพชีวิตเป็นเรื่องเกี่ยวข้องกับสุขภาวะ (Well-Being) ไม่เพียงแต่หมายถึงความอุดมสมบูรณ์ทางด้านวัตถุ เช่นการมีอาหารเพียงพอ หรือการมีที่อยู่อาศัยอย่างดี เท่านั้น หากรวมถึงสิ่งที่มีคุณค่าความสำคัญทางจิตใจหรือความรู้สึกที่จับต้องไม่ได้ เช่นความรู้สึกเป็นเจ้าของชุมชน ความสำเร็จในหน้าที่การงาน ความปลอดภัย เป็นต้น

วัลเลส (Wallace, 1974: 6) กล่าวว่า คุณภาพชีวิตหมายถึง องค์ประกอบทั้งหลายที่ให้ความพึงพอใจแก่ บุคคล ทั้งทางร่างกาย และจิตใจในช่วงเวลาหนึ่ง

ชาร์มา (Shama, 1975) อธิบายว่า คุณภาพชีวิตเป็นเรื่องที่สลับซับซ้อนมาก ทั้งนี้เพราะคุณภาพชีวิต หมายถึงความพึงพอใจอันเกิดมาจากการได้รับการตอบสนองความต้องการทางด้านจิตใจและสังคม ทั้งในระดับ

³³ กมลกิจ ประศาสน์วุฒิ, "การวิเคราะห์ทางสถิติเพื่อสร้างตัวชี้วัดคุณภาพชีวิต ของคนไทยในชนบท" (จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2543).

จุลภาคและมหภาค และยังเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับความสามารถทางสังคมในการตอบสนองความต้องการขั้นพื้นฐานของสมาชิกในสังคมด้วย

Fradier (1976) ให้ความหมายของคุณภาพชีวิตว่า คือ ความสัมพันธ์ทุกด้านระหว่างบุคคลกับสิ่งแวดล้อมตามธรรมชาติที่บุคคลอาศัยอยู่ โดยแต่ละด้านจะมีลักษณะเฉพาะในการสนองความต้องการของบุคคล

ยูเนสโก (UNESCO, 1978) ได้สรุปความคิดเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตว่า คุณภาพชีวิตเป็นความรู้สึกของการอยู่อย่างพึงพอใจต่อองค์ประกอบต่างๆ ของชีวิต ซึ่งมีส่วนสำคัญมากที่สุดของบุคคล

Dalkey and Rooke ให้นิยามคุณภาพชีวิตว่าเป็นความรู้สึกของบุคคลเกี่ยวกับความเป็นอยู่ที่ดี ความพึงพอใจ หรือความไม่พึงพอใจเกี่ยวกับชีวิต หรือความสุข หรือความไม่สุขของเขา

องค์ประกอบของคุณภาพชีวิต

การนิยามคุณภาพชีวิตที่ได้กล่าวมาข้างต้น จะเห็นได้ว่า คุณภาพชีวิตก็คือรูปแบบชีวิตที่มีความสุข เป็นการกำหนดกรอบทางด้านนามธรรมเท่านั้น ดังนั้น เพื่อให้สามารถกำหนดแนวทางในการพิจารณาคุณภาพชีวิตที่เป็นรูปธรรมได้ จึงกำหนดองค์ประกอบของคุณภาพชีวิตว่าควรเป็นอย่างไร นักวิจัยได้เสนอความคิดเห็นต่างๆ โดยอาจจะเป็นองค์ประกอบที่ซ้ำกันบ้าง และแตกต่างกันบ้าง ซึ่งสามารถแยกออกเป็น 2 ระดับ ดังนี้

1. องค์ประกอบคุณภาพชีวิตระดับบุคคล

หากพิจารณาว่ามียุทธศาสตร์ประกอบใดบ้าง ที่ช่วยให้เกิดคุณภาพชีวิตที่มีความเป็นอยู่ที่ดีในระดับปัจเจกบุคคลได้ นับเป็นการพิจารณาในระดับจุลภาค (micro level) นักวิชาการบางท่านได้เสนอความคิด ดังนี้

แคมเบล (Cambell, 1972) เสนอองค์ประกอบของคุณภาพชีวิตว่าควรประกอบด้วยองค์ประกอบ 3 ด้าน คือ องค์ประกอบด้านกายภาพ เช่น สภาพมลภาวะ ความหนาแน่นของประชากร และสภาพที่อยู่อาศัย เป็นต้น องค์ประกอบด้านสังคม เช่น การศึกษา สุขภาพอนามัยมั่นคงของครอบครัว เป็นต้น สุดท้ายคือองค์ประกอบด้านจิตวิทยา เช่น ความพึงพอใจ ความสำเร็จ เป็นต้น

คอนโด (Allan K. Kondo in UNESCO, 1985) ได้เสนอความคิดเกี่ยวกับปัจจัยที่เป็นองค์ประกอบคุณภาพชีวิตว่า ควรประกอบด้วยองค์ประกอบ 3 ด้าน คือ 1) มาตรฐานความเป็นอยู่ทางด้านร่างกาย (Physical Standard of Living) ประกอบด้วย ปัจจัยสี่ 2) จิตใจหรืออารมณ์ (Mental/ Emotion) ประกอบด้วยความรักหรือความเป็นเพื่อน การแต่งงาน ครอบครัว ความมั่งคั่ง สถานภาพ ฯลฯ และ 3) ความรู้สึกนึกคิด (Spiritual) ประกอบด้วย การมีอิสระต่อความเชื่อ การมีอิสระต่อการปฏิบัติตามความเชื่อของตน

ยูเนสโก (UNESCO, 1981) เห็นว่ามีปัจจัยหลายด้านที่สัมพันธ์กับคุณภาพชีวิต ได้แก่ 1)อาหาร 2)สุขภาพอนามัย 3)การศึกษา 4)สิ่งแวดล้อมและทรัพยากร 5)ที่อยู่อาศัยและการตั้งถิ่นฐาน 6)การมีงานทำ 7)ค่านิยม ศาสนา จริยธรรม กฎหมาย และปัจจัยด้านจิตวิทยา

จากนักวิชาการหลายท่านได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตที่คล้ายคลึงกัน สามารถสรุปได้ว่า องค์ประกอบคุณภาพชีวิตควรประกอบด้วย

1. **องค์ประกอบทางด้านร่างกายและสติปัญญา** หมายถึงการมีคุณภาพชีวิตที่ดีนั้น จะต้องมีความปกติของร่างกายและสติปัญญาเป็นพื้นฐาน ได้แก่ การมีร่างกายมีสมบูรณ์ครบถ้วน สุขภาพแข็งแรง มีระดับการพัฒนาสติปัญญาเป็นปกติ สามารถคิดไตร่ตรองเหตุผลต่างๆ รวมทั้งสามารถแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นได้

2. องค์ประกอบด้านปัจจัยที่จำเป็นในการดำรงชีวิต หมายถึง ความสามารถที่จะจัดหาสิ่งที่จำเป็นต่างๆ ที่จะช่วยให้ชีวิตดำรงอยู่ได้ด้วยดีตามฐานะของตน ตลอดจนสภาพสังคม เศรษฐกิจ และยุคสมัย ปัจจัยเหล่านี้ ได้แก่ ปัจจัยสี่ สิ่งอำนวยความสะดวกสบายต่างๆ การศึกษา การพักผ่อน ฯลฯ ซึ่งจำเป็นต้องจัดหาหรือจัดให้มีตามความจำเป็น ในสภาพสังคมและสิ่งแวดล้อมของตน การมีปัจจัยจำเป็นในการดำรงชีวิตที่เพียงพอ ย่อมช่วยให้มีความสะดวกสบาย ไม่ลำบากขัดสน ย่อมนำมาสู่ความสุข ความพึงพอใจในชีวิต นั่นคือการมีคุณภาพชีวิตที่ดีนั่นเอง

3. องค์ประกอบทางด้านจิตใจและอารมณ์ เป็นกลไกในจิตใจ และร่างกายซึ่งช่วยทำให้มนุษย์เกิดความรู้สึกอึดอัดใจ ได้แก่ ความมีศักดิ์ศรี ความพึงพอใจ ความสามารถในการสร้างสรรค์ และความรู้สึกว่าตนเองเป็นที่รักของคนอื่น ฯลฯ (Stockdale, 1972 และ Lui, 1975) รวมถึงการเป็นผู้ที่มีจิตใจดีงาม มีความมั่นคงในอารมณ์ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ การมีพื้นฐานด้านจิตใจและอารมณ์ที่ดี ช่วยให้เกิดความสุขและความสงบในการดำรงชีวิต

4. องค์ประกอบทางด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม เป้าหมายในการพัฒนาเมืองสองบริการทางด้านสังคม พื้นฐานที่จำเป็นทางด้านวัตถุ โดยเฉพาะการให้บริการทางด้านสุขภาพอนามัย การศึกษา และการคมนาคม เป็นต้น (จักกฤษณ์ นรนิติผดุง, 2528) แต่ในการพัฒนาเช่นนี้ก่อให้เกิดปัญหาสังคมบางประการ เพราะการดำเนินชีวิตของคนในสังคมเกิดการแข่งขัน แข่งชิงกันมาก ซึ่งอาจเกิดปัญหาอาชญากรรม ความไม่ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนในสังคม (ศรีผ่อง จิตกรณกิจศิลป์, 2536)

2. องค์ประกอบของคุณภาพชีวิตในระดับสังคม

ตามแนวคิดของ Ramesh Chandra และ R.C. Sharma ผู้เชี่ยวชาญประจำ UNESCO ภาคพื้นเอเชียและแปซิฟิก คุณภาพชีวิตของสังคมมีอิทธิพลอย่างยิ่งต่อคุณภาพชีวิตของบุคคลนั้น ซึ่งประกอบด้วยองค์ประกอบ 6 ประการ คือ

1. **มาตรฐานการดำรงชีพ (Standard of Living)** หมายถึงระดับความเป็นอยู่ของคนในสังคม แต่ละสังคมจะมีระดับหรือมาตรฐานที่แตกต่างกัน มาตรฐานการดำรงชีพจึงหมายถึงเกณฑ์ที่คนส่วนใหญ่ในสังคมจะสามารถเข้าถึงหรือบรรลุได้ มาตรฐานการดำรงชีพสามารถพิจารณาได้จากมาตรฐานขององค์ประกอบย่อย ดังนี้

1.1 รายได้ประชากรต่อหัว หมายถึง รายได้เฉลี่ยต่อคนต่อปี แสดงให้เห็นถึงภาวะการครองชีพและเศรษฐกิจของประชาชนในประเทศ

1.2 สุขภาพอนามัย หมายถึง สุขภาพกาย และสุขภาพจิตของประชากรในสังคม

1.3 การศึกษา เป็นรากฐานและเครื่องมือในการเสริมสร้างและพัฒนาคุณภาพชีวิตของบุคคลในทุกด้าน เนื่องจากผู้ที่มีการศึกษามากจะมีการตัดสินใจ และการแก้ปัญหาโดยใช้เหตุผล มีความคิดที่ดี รู้จักการปรับปรุงพัฒนาตนเองและสังคม

1.4 ที่อยู่อาศัย เป็นหนึ่งในปัจจัยพื้นฐานที่จำเป็นอย่างมาก ซึ่งประกอบด้วย 1)ความเป็นเจ้าของ หรือสภาพถือครอง 2)วัสดุก่อสร้างและสภาพที่ตั้ง 3)บริเวณภายในบ้าน

1.5สวัสดิการสังคม ช่วยให้ประชากรมั่นใจได้ว่า จะมีความสุข ความปลอดภัยในการอยู่อาศัยในสังคมของตน

2. **ภาวะประชากร** เป็นองค์ประกอบที่สำคัญ และมีอิทธิพลมากต่อสภาวะความเป็นอยู่ หรือลักษณะการดำรงชีวิตของประชากรในสังคม ซึ่งประกอบด้วย

2.1 ขนาดหรือจำนวนประชากร มีผลโดยตรงต่อการนำทรัพยากรของสังคมมาใช้ เช่น ความต้องการพื้นที่ในहारอยู่อาศัย และการทำกิน

2.2 อัตราการเพิ่มของประชากร การเพิ่มจำนวนประชากรมีผลต่อทรัพยากรในการดำรงชีวิตโดยตรง ถ้าอัตราการเพิ่มประชากรไม่สมดุลกับอัตราเพิ่มทรัพยากรแล้ว ปัญหาต่างๆ ก็จะเกิดตามมา

2.3 อัตราเกิดและอัตราย เป็นตัวแปรสำคัญที่มีผลโดยตรงต่อการเปลี่ยนแปลงของประชากรในสังคม อีกทั้งอัตราการตายยังเป็นตัวบ่งชี้ให้เห็นถึงคุณภาพชีวิตทางการสาธารณสุขได้อย่างชัดเจน

2.4 การย้ายถิ่น เกิดจากความจำเป็นในด้านประชากร เศรษฐกิจ และสังคม

3. ระบบสังคมและวัฒนธรรม หมายถึง ระบบสำคัญที่มีอยู่ในสังคม และเป็นส่วนที่มีอิทธิพลในการดำรงชีวิต ความเป็นอยู่ สิทธิหน้าที่ แนวปฏิบัติ ตลอดจนความคิดความเชื่อของประชาชน ทำให้รูปแบบการดำเนินชีวิตของประชากรมีลักษณะของคุณภาพชีวิตที่ดีหรือด้อย ระบบต่างๆ เหล่านี้ ได้แก่ ระบบการปกครอง ระบบเศรษฐกิจ ระบบสังคม ค่านิยม เป็นต้น

4. กระบวนการพัฒนา หมายถึง ขั้นตอนและวิธีการต่างๆ ที่รัฐใช้สร้างความกินดีอยู่ดีให้กับประชาชน ซึ่งโดยทั่วไปต้องมีการพัฒนาควบคู่กันทั้งสองด้าน คือด้านประชากรมนุษย์ และด้านวัตถุ จึงจะทำให้การพัฒนาประเทศสำเร็จได้

5. ทรัพยากร แบ่งแยกออกเป็น ทรัพยากรมนุษย์ คือ ประชากรที่มีสุขภาพที่ดี มีความรู้ความสามารถ ฯลฯ ทรัพยากรที่มนุษย์ได้จากธรรมชาติ เป็นปัจจัยพื้นฐานในการนำไปพัฒนาประเทศ ทรัพยากรที่มนุษย์สร้างขึ้น เช่น เทคโนโลยี

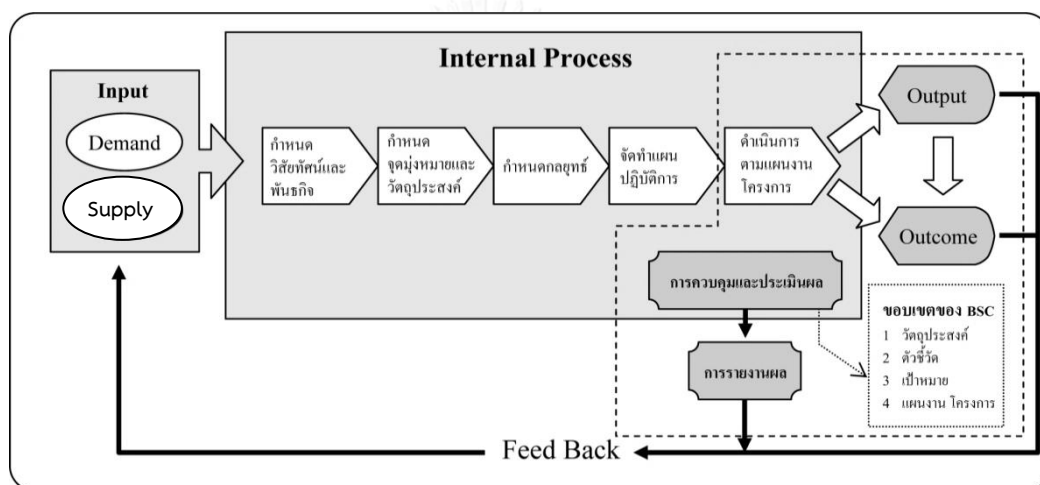
6. สิ่งแวดล้อม หมายถึง ทุกสิ่งที่อยู่รอบตัวมนุษย์ ทั้งที่มีชีวิต และไม่มีชีวิต สังคมที่มีสภาพแวดล้อมที่ดีย่อมทำให้ผู้อยู่อาศัยเกิดความสุขทั้งทางกายและใจ

บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย

ในการศึกษาเรื่องการประยุกต์แนวคิดโครงการบ้านมั่นคง ในการพัฒนาชุมชนที่อยู่อาศัยของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์: กรณีศึกษา ชุมชนในเขตวังทองหลาง กรุงเทพมหานคร มีขั้นตอน และวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

3.1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

แนวคิดทฤษฎีการติดตามและประเมินผล โดยประกอบไปด้วย 1) Inputs คือ แผนการดำเนินงาน หรือนโยบายโครงการ 2) Activities คือ การดำเนินงานของโครงการ 3) Outputs คือ ผลผลิตที่ได้จากการดำเนินงาน³⁴

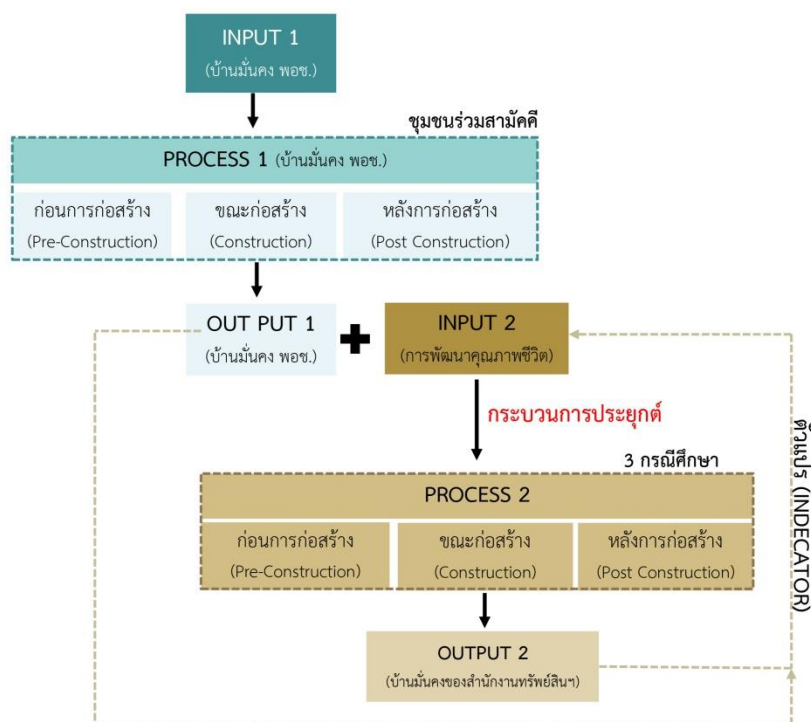

ภาพที่ 4 กรอบแนวคิดการติดตามประเมินผล

โดยเป้าหมายของการศึกษาคือ เพื่อศึกษาว่า สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์มีการประยุกต์กระบวนการอย่างไรบ้าง และกระบวนการที่สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ประยุกต์ขึ้นมานั้น สามารถบรรลุตามนโยบายและเป้าหมายองค์กรหรือไม่ เพื่อนำผลการศึกษาที่ได้นำไปปรึกษาผู้ที่มีประสบการณ์ เพื่อการเสนอแนะต่อไป โดยกระบวนการศึกษามีกรอบแนวคิดในการวิจัย แบ่งออกเป็น 3 ส่วน คือ

- 1) การศึกษากระบวนการบ้านมั่นคงของสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน ก่อนที่จะมีการเพิ่มเป้าหมาย แนวคิดการพัฒนาคุณภาพชีวิตของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์
- 2) การศึกษาการประยุกต์แนวคิดบ้านมั่นคง หลักจากที่มีการเพิ่มเป้าหมาย แนวคิดการพัฒนาคุณภาพชีวิตของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์
- 3) การศึกษาว่าผลของการดำเนินงานสามารถบรรลุต่อเป้าหมายของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์หรือไม่

โดยมีกรอบแนวคิดในการวิจัยดังต่อไปนี้

ภาพที่ 5 กรอบแนวคิดในการวิจัย

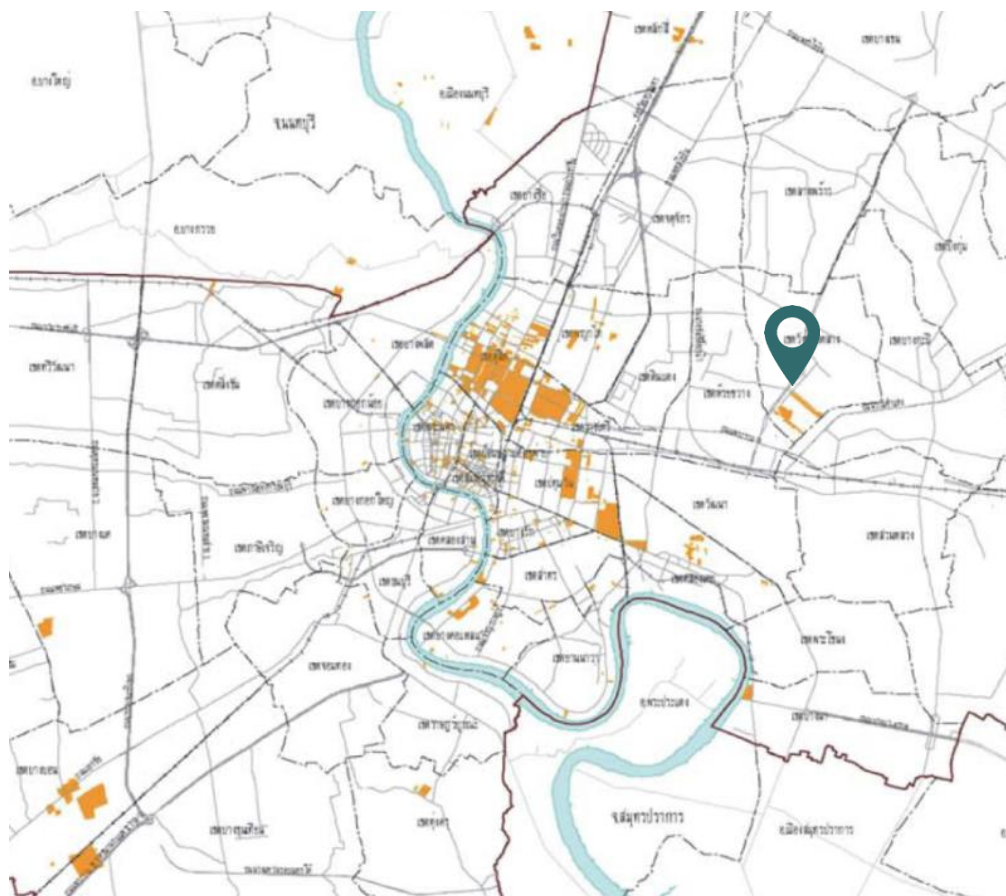
3.2 ขอบเขตการวิจัย

ในการคัดเลือกพื้นที่กรณีศึกษา เพื่อให้ทราบกระบวนการประยุกต์แนวคิดบ้านมั่นคงทุกกระบวนการ ไม่ว่าจะ เป็นกระบวนการก่อนการก่อสร้าง ระหว่างการก่อสร้าง และหลังการก่อสร้าง นอกจากนี้ยังมีตัวแทนพื้นที่ที่สามารถศึกษากระบวนการบ้านมั่นคงของสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.) เพื่อนำมาศึกษาว่าสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ได้ทำการประยุกต์เพิ่ม ลด กระบวนการของ พอช. อย่างไรบ้าง

3.2.1 ขอบเขตด้านพื้นที่ศึกษา

ศึกษาชุมชนบนพื้นที่พระราชดำริ บวร. ห้วยขวาง-วังทองหลาง ของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ จำนวน 3 ชุมชน ประกอบด้วยชุมชนร่วมสามัคคี ชุมชนรุ่งมณีพัฒนา และชุมชนวัดเทพศิลา ซึ่งแบ่งออกเป็นชุมชนที่เสร็จสิ้นกระบวนการ อยู่ระหว่างการดำเนินงาน และก่อนกระบวนการตามลำดับ โดยมีขั้นตอนการคัดเลือกชุมชนกรณีศึกษาดังต่อไปนี้

วิธีการคัดเลือกพื้นที่กรณีศึกษา คือ 1) เลือกพื้นที่ในความดูแลของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ ที่มีขนาดใหญ่ และมีลักษณะเป็นชุมชนที่อยู่อาศัยในกรุงเทพมหานคร รวมทั้งเป็นพื้นที่ที่มีความสำคัญ และเป็นพื้นที่ที่ถูกคัดเลือกเพื่อเป็นพื้นที่นำร่องในการพัฒนาชุมชนที่อยู่อาศัย

ภาพที่ 6 ชุมชนที่อยู่อาศัยในความดูแลของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์

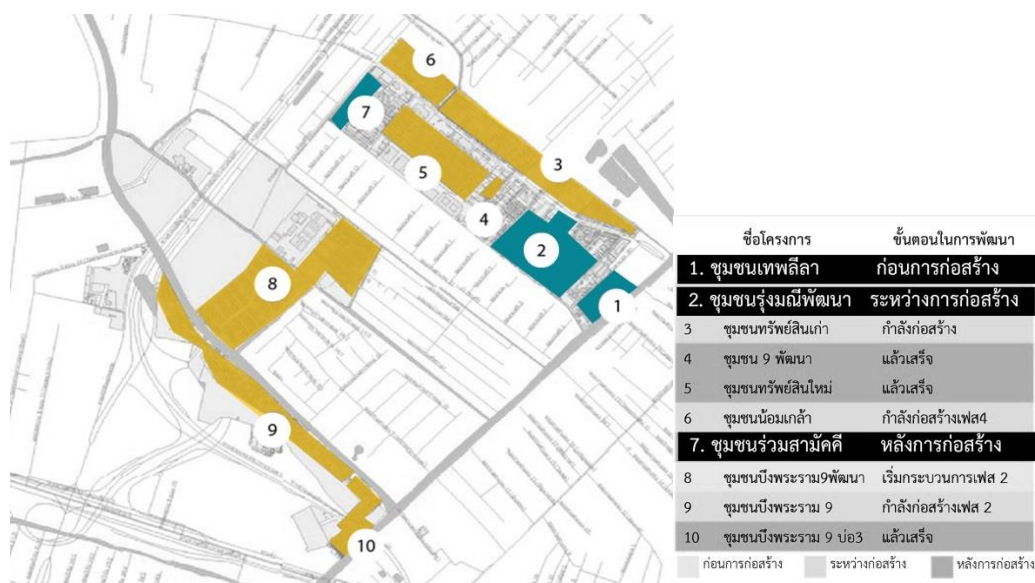
2) พื้นที่ตามแนวพระราชดำริห้วยขวาง-วังทองหลางเป็นพื้นที่นาร่องในการพัฒนาชุมชนที่อยู่อาศัยของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ ซึ่งประกอบไปด้วยชุมชนทั้งหมด 10 ชุมชน โดยมี 9 ชุมชนที่ใช้แนวคิดบ้านมั่นคงในการพัฒนา

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาพที่ 7 พื้นที่ชุมชนนาร่องในการพัฒนาชุมชนที่อยู่อาศัย ห้วยขวาง-วังทองหลาง

3) หลังจากที่ได้ชุมชนที่ใช้แนวคิดบ้านมั่นคงในการพัฒนาแล้ว ผู้วิจัยทำการแบ่งประเภทของแต่ละชุมชนว่า แต่ละชุมชนอยู่ในขั้นตอนใดของการพัฒนา คือ ก่อนการก่อสร้าง ระหว่างการก่อสร้าง และหลังการก่อสร้าง และนำไปปรึกษากับเจ้าหน้าที่สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์เพื่อเลือกชุมชนกรณีศึกษา ที่สามารถอธิบายและสะท้อนการทำงานของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ได้ดีที่สุด

ภาพที่ 8 พื้นที่ชุมชนที่อยู่อาศัยเขตห้วยขวาง-วังทองหลาง

ผลการคัดเลือกชุมชนกรณีศึกษา ได้ชุมชนกรณีศึกษาจำนวน 3 ชุมชน ที่สามารถทำการศึกษาทั้งกระบวนการบ้านมั่นคงของสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.) และกระบวนการประยุกต์แนวคิดบ้านมั่นคงของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ในทุกขั้นตอน ไม่ว่าจะเป็นกระบวนการก่อน ระหว่าง และหลังการก่อสร้าง ซึ่งชุมชนกรณีศึกษา ดังนี้

1) ชุมชนร่วมสามัคคี ศึกษากระบวนการบ้านมั่นคงของ พอช. และกระบวนการประยุกต์หลังการก่อสร้าง

ภาพที่ 9 ชุมชนร่วมสามัคคีก่อนการพัฒนา

ภาพที่ 10 ชุมชนร่วมสามัคคีหลังการพัฒนา

2) ชุมชนรุ่งมณีพัฒนา ศึกษากระบวนการประยุกต์ขณะการก่อสร้าง

ภาพที่ 11 ชุมชนรุ่งมณีพัฒนาก่อนการก่อสร้าง

ภาพที่ 12 ชุมชนรุ่งมณีพัฒนาหลังการก่อสร้าง

3) ชุมชนเทพลีลา ศึกษากระบวนการประยุกต์ก่อนการก่อสร้าง

ภาพที่ 13 ชุมชนเทพลีลาก่อนการก่อสร้าง

ภาพที่ 14 ชุมชนเทพลีลาก่อนการก่อสร้าง

3.2.2 ขอบเขตด้านเนื้อหา

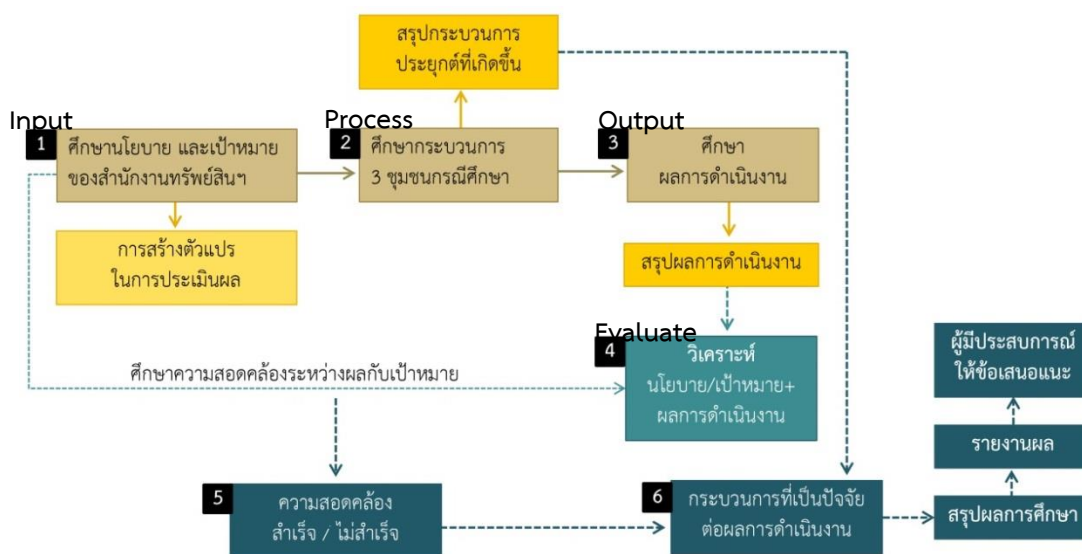
การศึกษาครั้งนี้ แบ่งการศึกษาออกเป็น 2 ส่วน คือ 1) การศึกษากระบวนการพัฒนาโดยแนวคิดบ้านมั่นคงของสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน(พอช.) 2) การศึกษาการประยุกต์แนวคิดบ้านมั่นคงของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ ซึ่งกระบวนการวิจัยแบ่งการศึกษาออกเป็น 4 ส่วน คือ

- 1) การศึกษานโยบายและเป้าหมายของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์
- 2) การศึกษาแนวคิดบ้านมั่นคงของสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน
- 3) การศึกษากระบวนการบ้านมั่นคงของสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.) และการประยุกต์แนวคิดบ้านมั่นคงของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์

4) การศึกษาผลการดำเนินงานของกระบวนการ โดยทำการพิจารณาระหว่างชุมชนร่วมสามัคคี (ดำเนินงานโดย พอช.) และชุมชนรุ่งมณีพัฒนา (ดำเนินงานโดยสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์) ซึ่งทั้ง 2 ชุมชนมีส่วนพื้นที่การพัฒนาที่แล้วเสร็จ สามารถทราบผลของการดำเนินงานได้

5) การศึกษาความสอดคล้องว่ากระบวนการสามารถบรรลุตามนโยบาย และเป้าหมายของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์หรือไม่ การติดตามผลการดำเนินงานของโครงการนี้ จะเน้นที่ผลสัมฤทธิ์ตามวัตถุประสงค์โครงการ โดยวิเคราะห์เปรียบเทียบแผนพัฒนากับการดำเนินการจริง วิเคราะห์ปัจจัยต่างๆที่นำไปสู่ความสำเร็จ ปัญหาและอุปสรรคต่างๆ ที่เกิดขึ้นกับโครงการ

3.3 กระบวนการ และวิธีการวิจัย

ภาพที่ 15 วิธีการวิจัย

กระบวนการ และวิธีวิจัยที่ใช้ในการศึกษา เรื่องการประยุกต์แนวคิดโครงการบ้านมั่นคง ในการพัฒนาชุมชนที่อยู่อาศัยของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์: กรณีศึกษา ชุมชนในเขตวังทองหลาง กรุงเทพมหานคร สามารถแบ่งออกเป็น 5 ขั้นตอนหลัก ตามกรอบแนวคิดการติดตามประเมินผล ได้แก่

- 1) การศึกษาแนวคิดทฤษฎีเพื่อสร้างกรอบแนวคิดในการวิจัย
- 2) การศึกษานโยบาย และเป้าหมายของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ (Input)
- 3) การศึกษากระบวนการประยุกต์แนวคิดบ้านมั่นคงของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ (Process)
- 4) การศึกษาผลการดำเนินงานของการประยุกต์แนวคิดบ้านมั่นคง (Output)
- 5) การวิเคราะห์ความสอดคล้องผลการดำเนินงานกับนโยบายและเป้าหมาย (Evaluation)
- 6) สรุปลงการศึกษา และการเสนอแนะ

3.3.1 การศึกษาแนวคิดทฤษฎีเพื่อสร้างกรอบแนวคิดในการวิจัย

1) ขั้นตอนในการศึกษาแนวคิดทฤษฎีเพื่อสร้างกรอบแนวคิดในการวิจัย

1.1 ศึกษาแนวคิดทฤษฎีการติดตามประเมินผล ทั้งในส่วนของความหมาย วิธีการ และองค์ประกอบที่จำเป็นในการติดตามประเมินผล พบว่า ประกอบด้วย Input Proceed และ Output

1.2 ศึกษางานวิจัย และวิทยานิพนธ์ที่เกี่ยวข้องกับการติดตามประเมินผล เพื่อเป็นแนวทางในการศึกษารวมไปถึงการศึกษาเรื่องข้อจำกัดของการวิจัย เพื่อในเฝ้าระวังปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้นในกระบวนการวิจัย และนำไปสู่การออกแบบวิธีการวิจัยอย่างมีประสิทธิภาพ

2) วิธีการวิจัย การศึกษาเอกสาร

3) เครื่องมือในการวิจัย แบบบันทึกประเด็นสำคัญ

4) ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

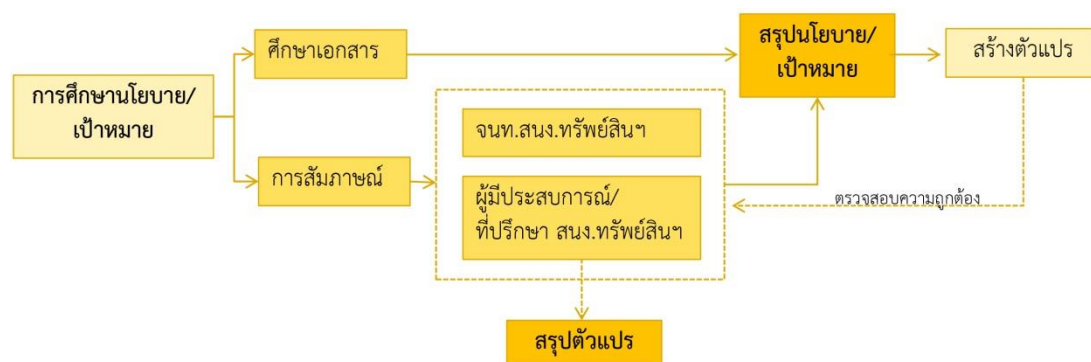
วิธีการคัดเลือกกลุ่มประชากรกลุ่มตัวอย่าง คือ การคัดเลือกแนวคิดทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการติดตามประเมินผล

แนวคิด/ทฤษฎี	แหล่งที่มา	เนื้อหา
การติดตามประเมินผล	Morra-Imas and Linda G,	“การติดตามประเมินผลเป็นการวัดประสิทธิภาพในการทำงาน เนื่องจากเป็นกระบวนการที่ต่อเนื่องจากการเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยชี้วัดที่สำคัญ โดยทำการเปรียบเทียบผลที่เกิดขึ้นจริงกับผลที่คาดว่าจะได้รับ ส่วนนโยบายและแผนการดำเนินงานของโครงการ เป็นกระบวนการที่จะวัดความก้าวหน้าของโครงการให้มีความชัดเจนมากขึ้น ทั้งในระยะสั้นจนถึงระยะยาว การติดตามผลนี้จะสามารถรายงานผลของการดำเนินงานนี้กลับไปยังผู้ทำโครงการและสามารถนำข้อดีข้อเสียไปปรับปรุงประสิทธิภาพในการดำเนินงานให้ดียิ่งขึ้น”
	ทิตยา พิงสุจริต	การติดตามประเมินผล มี 5 องค์ประกอบหลัก ดังนี้ 1)Inputs คือ แผนการดำเนินงาน หรือนโยบายโครงการ 2)Activities คือ การดำเนินงานของโครงการ 3)Outputs คือ ผลผลิตที่ได้จากการดำเนินงาน 4)Outcomes คือ ผลลัพธ์ที่มาจากผลิตผล 5)Impacts คือ ผลกระทบในระยะยาวที่มาจากผลลัพธ์ของผลิตผลที่เราดำเนินการ
	ศาดรา ศรีหาภาค	การประเมินโครงการจะต้องมีความต่อเนื่องกัน ซึ่งอาจจะแจกแจงได้เป็น 3 ลักษณะใหญ่ ดังมีรายละเอียด ดังนี้คือ 1) การประเมินในระหว่างวางแผนและวิเคราะห์โครงการ 2) การประเมินในช่วงระหว่างโครงการ 3) การประเมินหลังจากเสร็จสิ้นโครงการ
	พรทิพย์ ดวงวัง	ขั้นตอนที่สำคัญในการจัดทำระบบติดตามผลการปฏิบัติงาน คือ 1)กำหนดผลสัมฤทธิ์ที่ต้องการ 2)กำหนดตัวชี้วัดผลสำเร็จของงาน 3)เลือกวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล 4)กำหนดมาตรฐานการปฏิบัติงาน 5)รายงานผลสัมฤทธิ์ 6)ใช้ประโยชน์ข้อมูลการวัดผลการปฏิบัติงาน

5) การออกแบบเครื่องมือในการวิจัย แบบบันทึก

3.3.2 การศึกษานโยบายและเป้าหมายของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์

เป็นการศึกษาพัฒนาการของนโยบายและเป้าหมายของสำนักงานทรัพย์สินฯ ว่ามีพัฒนาการด้านนโยบายและเป้าหมายอย่างไรบ้าง รวมถึงความเป็นมาของนโยบายการพัฒนาด้านที่อยู่อาศัยประเภทชุมชน โดยการศึกษาเอกสาร และการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ ทั้งในระดับนโยบาย และระดับปฏิบัติการ

ภาพที่ 16 การศึกษาแนวคิดทฤษฎีเพื่อสร้างกรอบแนวคิดในการวิจัย

1) ขั้นตอนในการศึกษานโยบายและเป้าหมายของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์

1.1 ศึกษา นโยบายและเป้าหมายของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ ทั้งในระดับองค์กร และด้านชุมชน จากเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1.2 ศึกษา นโยบายและเป้าหมายของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ โดยการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ทั้งระดับนโยบาย และระดับปฏิบัติการ

1.3 การสร้างตัวแปรในการประเมินผลการดำเนินงาน โดยการศึกษาแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง การสัมภาษณ์ผู้มีประสบการณ์ และการประชุมกลุ่ม

1.4 การนำตัวแปรในการประเมินผลการดำเนินงาน ไปตรวจสอบกับเจ้าหน้าที่สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ โดยการจัดประชุมกลุ่ม

1.5 สรุปตัวแปรในการประเมินผลการดำเนินงาน และนำไปสู่การสร้างแบบสอบถาม

2) วิธีการวิจัย

2.1 การศึกษา และวิเคราะห์ตัวแปรเอกสารของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ และแนวคิดทฤษฎี งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.2 การสัมภาษณ์

2.3 การแปลงนโยบายและเป้าหมาย สู่ตัวแปรในการประเมินผลการดำเนินงาน

2.4 การประชุมกลุ่ม

3) เครื่องมือในการวิจัย

แบบบันทึก, แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง, เอกสารสำหรับการจัดประชุมกลุ่ม

4) ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

4.1 เอกสารที่ใช้ในการศึกษาอ้างอิง

4.1.1 หนังสือฉบับพัฒนา

4.1.2 รายงานโครงการศึกษาและวิจัย. พัฒนาการในการดำเนินงาน โครงการ
อสังหาริมทรัพย์ ชุมชน และที่อยู่อาศัย สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์

4.2 ผู้ให้สัมภาษณ์

การคัดเลือกผู้ให้สัมภาษณ์ มีหลักเกณฑ์ในการคัดเลือก คือ เจ้าหน้าที่สำนักงาน ทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ ทั้งระดับนโยบายและปฏิบัติการ ซึ่งได้ผู้ให้สัมภาษณ์ ดังต่อไปนี้

4.2.1 เจ้าหน้าที่ระดับนโยบายสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์

คุณพิชิตศักดิ์ มีมาก หัวหน้าฝ่ายบริหารงานชุมชน

4.2.3 เจ้าหน้าที่ระดับปฏิบัติการ

คุณวัชรพงษ์ จตุพร หัวหน้าแผนกอาวุโส แผนกโครงการชุมชน 1

คุณธนวรรณ หิรัญกุล หัวหน้าแผนกโครงการชุมชน 2

คุณณัชฌิมา ทันทา รักษาการหัวหน้าแผนกโครงการชุมชน 3

4.3 ผู้เข้าร่วมการประชุมกลุ่มสร้างตัวชีวิต

5) การออกแบบเครื่องมือในการวิจัย

5.1 การสร้างตัวแปรในการประเมินผลของกระบวนการ เนื่องจากนโยบายและเป้าหมายของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ คือ 3S ประกอบด้วย Survival (การอยู่รอด, อยู่ดีมีสุข) Self – Reliance (การพึ่งพาตนเอง) และSustainable (การอยู่อย่างยั่งยืน) ค่อนข้างเป็นนามธรรม ไม่สามารถจับต้องได้อย่างรูปธรรมทำให้ผู้วิจัยต้องทำการแปลงนโยบายสู่ตัวแปรที่ค่อนข้างเป็นรูปธรรม เพื่อใช้เป็นตัวแปรสำหรับ ประเมินผลของกระบวนการ โดยมีวิธีการดังนี้

1. ศึกษา นโยบาย และเป้าหมายสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์
2. การศึกษานิยามและความหมายของแต่ละเป้าหมาย ด้วยการศึกษานวนคิด ความหมาย นิยามศัพท์จากเอกสาร ตำรา งานวิจัย และวิทยานิพนธ์ที่เกี่ยวข้อง
3. วิเคราะห์ “คำสำคัญ” (Keywords) ในความหมาย/ นิยามศัพท์ของแต่ละเป้าหมาย ของนโยบาย และเป้าหมายสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์
4. การจัดหมวดหมู่ “คำสำคัญ” ออกเป็น 4 ด้านตามแนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืน ประกอบด้วย ด้านกายภาพสิ่งแวดล้อม ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคมวัฒนธรรม และด้านการมีส่วนร่วม
5. กำหนดตัวแปรหลัก และตัวแปรรอง เพื่อนำไปใช้ในการติดตามประเมินผลการดำเนินงานการประยุกต์แนวคิดบ้านมั่นคงของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์
6. การกำหนด “รายละเอียดสิ่งที่นำไปใช้วัด” เพื่อสามารถนำไปวัดผลการดำเนินได้ในรูปธรรม แต่ละชุมชนกรณีศึกษา (อ้างอิง ภาคผนวก ก.)

จากการสร้างตัวแปรในการประเมินผลของกระบวนการ ต้องมีการจัดลำดับความสำคัญ และเลือกเฉพาะตัวแปรที่มีความสำคัญ เพราะตัวแปรที่ได้มีจำนวนมาก ซึ่งจะเป็นปัญหาต่อการนำไปใช้ในการติดตามประเมินผล

ตัวอย่าง การสร้างตัวแปรในการประเมินผลของกระบวนการ

- 1) แนวคิด แนวคิดเกี่ยวกับคุณภาพชีวิต
- 2) คำสำคัญ สภาพที่อยู่อาศัย, สภาพแวดล้อม, ความเป็นอยู่, ความเป็นเจ้าของ
- 3) ตัวแปรหลัก สภาพที่อยู่อาศัย
- 4) ตัวแปรรอง ความมั่นคงแข็งแรง, ขนาดของที่อยู่อาศัย, รูปแบบของที่อยู่อาศัย, ความเป็นระเบียบเรียบร้อย/ความสะอาด/การดูแลรักษา, ความสวยงามของที่อยู่อาศัย, ความปลอดภัย
- 5) รายละเอียดสิ่งที่นำไปใช้วัดเรื่อง ความมั่นคงแข็งแรง คือ ชนิดของโครงสร้าง, วัสดุที่ใช้ และอายุของอาคาร

ภาพที่ 17 วิธีการสร้างตัวแปร

โดยตัวแปรในการประเมินผลของกระบวนการ ที่ได้ทั้งหมดประกอบด้วย 117 ตัวแปร ซึ่งผู้วิจัยแบ่งตัวแปรที่ได้แบ่งออกเป็น 2 รูปแบบ คือ

1) **ตัวแปรที่แบ่งตามด้านต่างๆ** สำหรับนำไปประเมินผลการดำเนินงานของชุมชนกรณีศึกษา ประกอบด้วย ตัวแปรด้านกายภาพและสิ่งแวดล้อม 48 ตัวแปร ด้านเศรษฐกิจ 20 ตัวแปร ด้านสังคมและวัฒนธรรม 32 ตัวแปร และด้านการมีส่วนร่วม 17 ตัวแปร โดยสามารถแบ่งและจัดหมวดหมู่ตัวแปรได้ดังต่อไปนี้

1. ตัวแปรด้านกายภาพและสิ่งแวดล้อม 48 ตัวแปร

- ขนาดและพื้นที่ของหน่วยพักอาศัย
- องค์ประกอบ สภาพแวดล้อม ความเป็นชุมชน
- ความสะดวกในการเข้าถึงสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ
- ความสามารถของชาวชุมชน

2. ตัวแปรด้านเศรษฐกิจ 20 ตัวแปร

- ระบบเศรษฐกิจครัวเรือน

- ระบบเศรษฐกิจชุมชน
- ระบบกลุ่มออมทรัพย์และสหกรณ์เคหะสถาน
- ความสามารถในการจ่าย
- ความสามารถในการออม

3. ตัวแปรด้านสังคมและวัฒนธรรม 32 ตัวแปร

- ความสัมพันธ์ในครัวเรือน/ ในชุมชน
- บทบาทหน้าที่ในชุมชน
- การจัดตั้งกลุ่มต่างๆ ในชุมชน
- องค์กรชุมชน
- ประเพณีวัฒนธรรมในชุมชน

4. ตัวแปรด้านการมีส่วนร่วม 17 ตัวแปร

- การมีส่วนร่วมด้านกายภาพ
- การมีส่วนร่วมด้านเศรษฐกิจ
- การมีส่วนร่วมด้านสังคมและวัฒนธรรม
- การมีส่วนร่วมของหน่วยงาน องค์กร และภาคี (อ้างอิง ภาคผนวก ก.)

2) ตัวแปรที่แบ่งตามเป้าหมายของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ เพื่อนำไปหาความสอดคล้องระหว่างผลการดำเนินงานกับเป้าหมาย ประกอบด้วย ตัวแปรตามเป้าหมายการอยู่ดีมีสุข (Sustainable) ตัวแปรตามเป้าหมายการพึ่งพาตนเอง (Self-Reliance) และตัวแปรตามเป้าหมายการอยู่อย่างยั่งยืน (Sustainable) โดยสามารถแบ่งและจัดหมวดหมู่ ดังต่อไปนี้

1. ตัวแปรตามเป้าหมายการอยู่ดีมีสุข (Sustainable)

- 1.1 ด้านกายภาพและสิ่งแวดล้อม
 - 1.1.1 สภาพที่อยู่อาศัย
 - 1.1.2 สภาพแวดล้อม
 - 1.1.3 หน่วยพักอาศัย
 - 1.1.4 ความเป็นชุมชน
- 1.2 ด้านเศรษฐกิจ
 - 1.2.1 ความสามารถในการหารายได้
 - 1.2.2 ความสามารถในการจ่าย
- 1.3 ด้านสังคมวัฒนธรรม
 - 1.3.1 ความสัมพันธ์ในครอบครัว
 - 1.3.2 ความสัมพันธ์ในชุมชน
- 1.4 ด้านการมีส่วนร่วม
 - 1.4.1 การมีส่วนร่วมด้านกายภาพ
 - 1.4.2 การมีส่วนร่วมด้านเศรษฐกิจ
 - 1.4.3 การมีส่วนร่วมด้านสังคมวัฒนธรรม
 - 1.4.4 การมีส่วนร่วมของหน่วยงาน/องค์กร

2. ตัวแปรตามเป้าหมายการพึ่งพาตนเอง (Self-Reliance)

- 2.1 ด้านกายภาพและสิ่งแวดล้อม
 - 2.1.1 ความรู้ของชาวชุมชน
 - 2.1.2 ความสามารถของชาวชุมชน
 - 2.1.3 การเข้าถึงสาธารณูปโภค
 - 2.1.4 การเข้าถึงสาธารณูปการ
- 2.2 ด้านเศรษฐกิจ

2.2.1 ความสามารถในการหารายได้	2.2.2 ความสามารถในการออม
2.2.3 การวางแผนการเงินในอนาคต	2.2.4 การจัดตั้งกลุ่มอาชีพ
2.2.5 กลุ่มออมทรัพย์และสหกรณ์	

2.3 ด้านสังคมวัฒนธรรม

2.3.1 ความสัมพันธ์ในครอบครัว	2.3.2 ความสัมพันธ์ในชุมชน
2.3.3 วัฒนธรรมในชุมชน	2.3.4 กิจกรรมในชุมชน

2.4 ด้านการมีส่วนร่วม

2.4.1 การมีส่วนร่วมด้านกายภาพ	2.4.2 การมีส่วนร่วมด้านเศรษฐกิจ
2.4.3 การมีส่วนร่วมด้านสังคมวัฒนธรรม	2.4.4 การมีส่วนร่วมของหน่วยงาน/องค์กร

3. ตัวแปรตามเป้าหมายการอยู่อย่างยั่งยืน (Sustainable)

3.1 ด้านกายภาพและสิ่งแวดล้อม

3.1.1 ความรู้ของชาวชุมชน	3.1.2 ความสามารถของชาวชุมชน
3.1.3 การเข้าถึงสาธารณูปโภค	3.1.4 การเข้าถึงสาธารณูปการ
3.1.5 สภาพแวดล้อมในชุมชน	

3.2 ด้านเศรษฐกิจ

3.2.1 ความสามารถในการหารายได้	3.2.2 ความสามารถในการจ่าย
3.2.3 การเข้าถึงแหล่งเงินทุน	3.2.4 การจัดตั้งกลุ่มอาชีพ
3.2.5 กลุ่มออมทรัพย์และสหกรณ์	

3.3 ด้านสังคมวัฒนธรรม

3.3.1 บทบาทหน้าที่ในชุมชน	3.3.2 องค์กรชุมชน
3.3.3 วัฒนธรรมในชุมชน	3.3.4 กิจกรรมในชุมชน

3.4 ด้านการมีส่วนร่วม

3.4.1 การมีส่วนร่วมด้านกายภาพ	3.4.2 การมีส่วนร่วมด้านเศรษฐกิจ
3.4.3 การมีส่วนร่วมด้านสังคมวัฒนธรรม	3.4.4 การมีส่วนร่วมของหน่วยงาน/องค์กร

5.2 การตรวจสอบตัวแปรในการประเมินผลของกระบวนการ

หลังที่ได้ตัวแปรในการประเมินผลของกระบวนการ ผู้วิจัยได้นำไปปรึกษาผู้มีประสบการณ์เพื่อตรวจสอบและเสนอแนะตัวแปรที่ได้ หลังจากตรวจสอบของผู้เชี่ยวชาญแล้วผู้วิจัยได้ทำการแก้ไข และนำไปประชุมกลุ่มกับเจ้าหน้าที่ของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ทั้งระดับนโยบาย และระดับปฏิบัติการ เพื่อยืนยันตัวแปรที่ได้ และนำไปใช้ในการวิจัยขั้นอื่นๆ ต่อไป โดยสามารถแบ่งกระบวนการตรวจสอบออกเป็น 2 ขั้นตอน คือ

5.2.1 การสัมภาษณ์ผู้มีประสบการณ์เกี่ยวกับบ้านมั่นคง เพื่อตรวจสอบตัวแปรในการประเมินผลของกระบวนการ โดยมีวิธีการดำเนินงาน คือ

1. ส่งตัวแปรให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง
2. การเตรียมเอกสาร และไฟล์ในการนำเสนอตัวแปรในการประเมินผลของกระบวนการ

3. สัมภาษณ์ผู้มีประสบการณ์เกี่ยวกับแนวคิดบ้านมั่นคง
4. ปรับปรุง และแก้ไขตัวแปรในการประเมินผลของกระบวนการ

5.2.2 การประชุมกลุ่ม เพื่อตรวจสอบแปรในการประเมินผลของกระบวนการ คือ

1. ส่งตัวแปรให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง และผู้ที่เข้าร่วมการประชุมกลุ่ม ซึ่งประกอบด้วย เจ้าหน้าที่สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ ทั้งระดับนโยบายและปฏิบัติการ

2. การเตรียมเอกสาร และไฟล์ในการนำเสนอตัวแปรในการประเมินผลของกระบวนการ
3. จัดการประชุมกลุ่ม
4. รับฟังข้อเสนอแนะ เพื่อนำไปการปรับปรุง และแก้ไขตัวแปรในการประเมินผลของกระบวนการ

ในการจัดประชุมกลุ่มเพื่อตรวจสอบตัวแปรในการประเมินผลของกระบวนการ ได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดี เนื่องจากเป็นช่วงที่สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์กำลังพัฒนาตัวแปรในการประเมินผลการดำเนินงานเช่นเดียวกัน

ภาพที่ 18 การประชุมกลุ่ม เพื่อตรวจสอบตัวแปร

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

3.3.3 การศึกษากระบวนการประยุกต์แนวคิดบ้านมั่นคงของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์

เป็นการศึกษากระบวนการในการพัฒนาชุมชนที่อยู่อาศัยของแต่ละกรณีศึกษา 3 กรณี เพื่อทราบกระบวนการพัฒนานานาที่เกิดขึ้นว่ามีขั้นตอนอย่างไร รวมถึงทราบกระบวนการที่สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ทำการประยุกต์

1) ขั้นตอนในการศึกษากระบวนการประยุกต์แนวคิดบ้านมั่นคงของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์

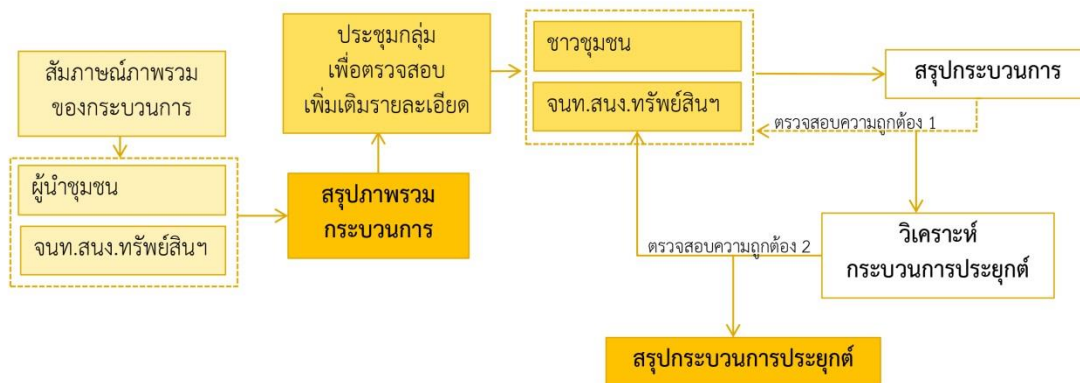
1.1 ศึกษาแนวคิดบ้านมั่นคง ซึ่งเป็นการศึกษาแนวคิด กระบวนการ และวิธีการ รวมถึงเป้าหมายของแต่ละกระบวนการ

1.2 การตรวจสอบรอบที่ 1 คือ สัมภาษณ์กระบวนการพัฒนาเบื้องต้นจากผู้อยู่อาศัย และเจ้าหน้าที่สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ เพื่อทราบขั้นตอน และกระบวนการของการพัฒนาแต่ละชุมชน

1.3 การตรวจสอบรอบที่ 2 คือ จัดประชุมกลุ่ม เพื่อนำผลสรุปที่ได้จากการสัมภาษณ์ในข้อ (1.2) มาให้ผู้เข้าร่วมประชุมกลุ่มตรวจสอบ

1.4 สรุปกระบวนการการพัฒนา และสรุปกระบวนการประยุกต์ของแต่ละกรณีศึกษา

1.5 นำกระบวนการที่ได้ไปตรวจสอบกับผู้อยู่อาศัย และเจ้าหน้าที่สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ เพื่อตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล

ภาพที่ 19 กระบวนการประยุกต์แนวคิดบ้านมั่นคงของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์

2) วิธีการวิจัย

2.1 การสัมภาษณ์ 4 ครั้ง (ผู้อยู่อาศัยชุมชนกรณีศึกษา ชุมชนละ 1 ครั้ง, เจ้าหน้าที่สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ 1 ครั้ง)

2.2 การจัดประชุมกลุ่ม 6 ครั้ง (ผู้อยู่อาศัยชุมชนกรณีศึกษา ชุมชนละ 1 ครั้ง, เจ้าหน้าที่สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ 3 ครั้ง)

3) เครื่องมือในการวิจัย

แบบบันทึก, แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง, เอกสารสำหรับการจัดประชุมกลุ่ม

4) ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

การคัดเลือกประชากร และกลุ่มตัวอย่าง โดยมีข้อเงื่อนไขในการคัดเลือกประชากรกลุ่มตัวอย่างคือ ผู้ที่มีส่วนร่วมในการพัฒนาของแต่ละกรณีศึกษา

4.1 ผู้ให้สัมภาษณ์

มีวิธีการคัดเลือกประชากรและกลุ่มตัวอย่าง คือ เจ้าหน้าที่สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ผู้ที่มีส่วนร่วมในการพัฒนา และผู้ดูแลรับผิดชอบชุมชนกรณีศึกษา, ผู้อยู่อาศัยที่มีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนา

4.1.1 เจ้าหน้าที่สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์

1. คุณธนวรรณ ทิรัญกุล หัวหน้าแผนกโครงการชุมชน 2
2. นายวัชรพงษ์ จตุพร หัวหน้าแผนกอาวุโส แผนกโครงการชุมชน 1

4.1.2 ผู้อยู่อาศัย

1. คุณภวัต นุชนธ์ ชุมชนร่วมสามัคคี
2. คุณกัลยาตรี หมอมกมณี ชุมชนรุ่งมณีพัฒนา
3. คุณไพรัช ไยมงคล ชุมชนเทพลีลา

4.2 ผู้เข้าร่วมการประชุมกลุ่มเจ้าหน้าที่สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ เพื่อทราบ

กระบวนการพัฒนาชุมชนกรณีศึกษา และตรวจสอบข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ โดยมีวิธีการคัดเลือกประชากรและกลุ่มตัวอย่าง คือ เจ้าหน้าที่สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ผู้ที่มีส่วนร่วมในการพัฒนา และผู้ดูแลรับผิดชอบชุมชนกรณีศึกษา ต้องประกอบด้วยเจ้าหน้าที่ระดับหัวหน้า และระดับปฏิบัติการ

4.2.1 ชุมชนร่วมสามัคคี

1. คุณณัชชัชดา	ทนันทา	รักษาการหัวหน้าแผนกโครงการชุมชน 3
2. คุณภูติศ	กุลนิธิไพบูลย์	จนท.บริหารชุมชนแผนกโครงการชุมชน 3
3. คุณสรศักดิ์	การินทร์	พนักงานปฏิบัติงานชุมชน อาวุโส
แผนกโครงการชุมชน 3

4.2.2 ชุมชนรุ่งมณีพัฒนา

1. คุณธนวรรณ	ทิริญกุล	หัวหน้าแผนกโครงการชุมชน 2
2. คุณรุจิรา	รัตนธรรม	จนท.บริหารชุมชน แผนกโครงการชุมชน 2

4.2.3 ชุมชนเทพลีลา

1. คุณอัญชลี	เงินโพธิ์	จนท.บริหารชุมชน แผนกโครงการชุมชน 1
2. คุณหทัยทิพย์	นราแหวน	จนท.บริหารชุมชน แผนกโครงการชุมชน 1

4.3 ผู้เข้าร่วมการประชุมกลุ่มผู้อยู่อาศัย เพื่อทราบกระบวนการพัฒนาชุมชนกรณีศึกษาโดยทำการคัดเลือกผู้ที่มีส่วนร่วมในการพัฒนา ซึ่งประกอบด้วย ประธานชุมชน ตัวแทนกลุ่มออมทรัพย์ และชาวชุมชน

4.3.1 ชุมชนร่วมสามัคคี

1. คุณภวัต	นุพันธ์	ประธานชุมชน
2. คุณประจวบ	วงษ์ราศ	คณะกรรมการชุมชน
3. คุณเพ็ญศรี	เชิดชัยภูมิ	คณะกรรมการกลุ่มออมทรัพย์
4. คุณนันทิกา	คำโสภา	ชาวชุมชน
5. คุณนิภา	กล้าประทุม	ชาวชุมชน

4.3.2 ชุมชนรุ่งมณีพัฒนา

1. คุณไพศาล	สารทสุทธิ	ประธานชุมชน
2. คุณสมบุญ	จันทร์ชัย	คณะกรรมการชุมชน
3. คุณกัลยาศรี	หมอกมณี	คณะกรรมการกลุ่มออมทรัพย์
4. คุณวรรณคดี	สลามเต๊ะ	ชาวชุมชน
5. คุณละเมียด	ยินดีประเสริฐ	ชาวชุมชน

4.3.3 ชุมชนเทพลีลา

1. คุณไพรัช	ไยมงคล	ประธานชุมชน
2. คุณบุญมา	วงศ์บุญช่วย	คณะกรรมการชุมชน
3. คุณฉลวย	เสื่อสะอาด	คณะกรรมการกลุ่มออมทรัพย์
4. คุณอรนุช	แย้มปัญญา	ชาวชุมชน
5. คุณสุปรียา	ปัญญาเกิด	ชาวชุมชน

ภาพที่ 20 การประชุมกลุ่มเพื่อทราบกระบวนการพัฒนาจากเจ้าหน้าที่ระดับปฏิบัติการ

5) การออกแบบเครื่องมือในการวิจัย

5.1 การประชุม/สัมภาษณ์กลุ่ม เป็นอีกกระบวนการหนึ่งที่มีความสำคัญในการเก็บข้อมูล และการตรวจสอบผลการศึกษาที่ได้ ซึ่งสามารถได้ข้อมูลที่ครบถ้วน ถูกต้อง และใช้เวลาน้อยกว่าปกติ โดยข้อดีของการจัดการประชุม/การสัมภาษณ์กลุ่ม คือ 1) มีผู้เข้าร่วมในการประชุม/สัมภาษณ์ครั้งละหลายคน 2) ผู้วิจัยสามารถอธิบายความเป็นมาและวัตถุประสงค์ของการวิจัยให้ผู้เข้าร่วมประชุมได้เข้าใจ และสามารถตั้งคำถามได้ 3) ข้อมูลที่ได้เกิดจากประสบการณ์ร่วมกันของผู้เข้าร่วมประชุม สามารถช่วยกันในการเพิ่มเติมรายละเอียดและเนื้อหาในสิ่งที่ตนเองรู้ 4) เป็นการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลในขณะเดียวกัน 5) ใช้เวลาน้อยแต่ได้ข้อมูลที่ครบถ้วน แต่วิธีการนี้อาจมีข้อจำกัดคือ วิธีการเลือกผู้เข้าร่วมประชุม หากผู้เข้าร่วมประชุมมีระดับชั้นในสังคมที่ต่างกัน อาจส่งผลให้คนที่อยู่ในระดับที่ต่ำกว่า ไม่กล้าแสดงความคิดเห็นได้ ดังนั้นการคัดเลือกผู้เข้าร่วมประชุมจึงมีความสำคัญ³⁵

ภาพที่ 21 การประชุมกลุ่มเพื่อทราบกระบวนการพัฒนา ชุมชนรุ่งมณีพัฒนา

5.2 อุปกรณ์ที่ใช้ในการจัดประชุมกลุ่ม

5.2.1 สื่อและเอกสารที่ใช้ในการจัดประชุมกลุ่ม เนื่องจากเป็นนำเสนอความเป็นมาของการวิจัย เพื่อให้ผู้เข้าร่วมประชุมเกิดความเข้าใจ และเกิดความคล้อยตาม โดยสื่อและเอกสารในการจัดประชุมกลุ่ม ประกอบด้วย การนำเสนอด้วยคอมพิวเตอร์ และเอกสาร โดยต้องเป็นสื่อและเอกสารที่ง่ายต่อการสร้างความเข้าใจ สั้นและกระชับ แต่ยังสามารถอธิบายงานวิจัยได้อย่างมีประสิทธิภาพ

³⁵ Writer แบ่งปันความรู้ สู้กันและกัน, "การนำเทคนิคการสนทนากลุ่มย่อย (Fgd) มาใช้เพื่อการพัฒนาองค์กรและบุคลากร," (2006), http://www.tpa.or.th/writer/read_this_book_topic.php?bookID=303&read=true&count=true.

5.2.2 อุปกรณ์ที่ใช้ในการจัดประชุม ต้องประกอบด้วยกระดาษสำหรับเขียนข้อมูลที่ได้จากผู้ประชุม เพื่อที่จะสามารถสื่อสารความคิดของผู้เข้าประชุมให้เป็นลายลักษณ์อักษร เพื่อนำไปสู่การตรวจสอบความถูกต้อง และเปิดโอกาสให้ผู้ประชุมท่านอื่นแสดงความคิดเห็นเพิ่มเติมไปพร้อมๆกัน

ภาพที่ 22 การประชุมกลุ่มเพื่อทราบกระบวนการพัฒนา ชุมชนเทพลีลา

3.3.4 การศึกษาผลการดำเนินงานของการประยุกต์แนวคิดบ้านมั่นคง

การศึกษาของการดำเนินงานของแนวคิดบ้านมั่นคง เป็นการศึกษาผลของกระบวนการว่ามีการพัฒนาในด้านต่างๆอย่างไร รวมถึงทัศนคติของผู้อยู่อาศัยต่อผลของกระบวนการที่เกิดขึ้น โดยทำการเปรียบเทียบผลก่อนและหลังของการพัฒนา

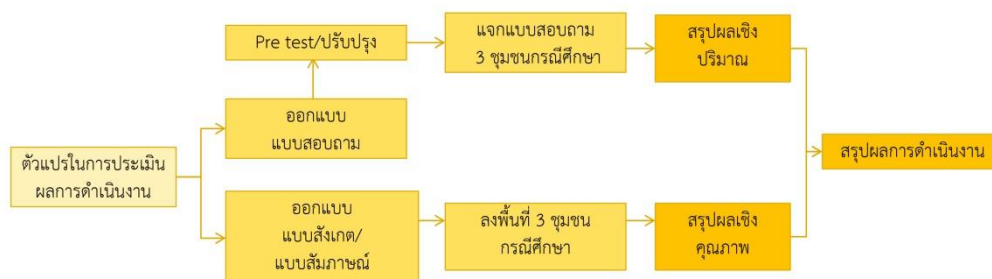
1) ขั้นตอนในการศึกษาผลการดำเนินงานของการประยุกต์แนวคิดบ้านมั่นคง

1.1 ออกแบบแบบสังเกต แบบสอบถามสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง และแบบสอบถามเพื่อใช้ในการประเมินผลการดำเนินงาน

1.2 ศึกษาผลของการดำเนินงาน โดยสังเกตสภาพของชุมชนกรณีศึกษาในแต่ละด้าน

1.3 แบบสอบถามและสัมภาษณ์ทัศนคติผู้อยู่อาศัย

1.4 นำผลจากการสังเกต สัมภาษณ์ และแบบสอบถามมาวิเคราะห์รวมกัน และสรุปเป็นผลการดำเนินงาน

ภาพที่ 23 การศึกษาผลการดำเนินงานของการประยุกต์แนวคิดบ้านมั่นคง

2) วิธีการวิจัย

2.1 การสังเกต

2.2 การสอบถาม

2.3 การสัมภาษณ์

3) เครื่องมือในการวิจัย แบบสังเกต แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง

4) ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

4.1 ผู้ตอบแบบสอบถาม คือ ผู้อยู่อาศัยกรณีศึกษา 3 ชุมชน ได้แก่ ชุมชนร่วมสามัคคี ชุมชนรุ่งมณีพัฒนา และชุมชนเทพลีลา โดยมีจำนวนประชากรดังนี้ ชุมชนวัดเทพลีลา 1,031 คน ชุมชนรุ่งมณีพัฒนา 1,500 คน และชุมชนร่วมสามัคคี 464 คน รวมเป็น 2,995 คน โดยใช้ทฤษฎียามาเน่ ความคลาดเคลื่อน 10% จะได้กลุ่มตัวอย่าง 97 คน โดยวิธีสุ่มและกระจายกลุ่มประชากรทั่วพื้นที่

4.2 ผู้ใช้สัมภาษณ์ คือ ตัวแทนผู้อยู่อาศัยชุมชนละ 10 คน โดยใช้วิธีแบบสุ่ม

ตารางที่ 2 จำนวนประชากร

ชุมชนกรณีศึกษา	ประชากร(คน)		ทฤษฎียามาเน่ ความคลาดเคลื่อน 10%	กลุ่มตัวอย่าง ในการสัมภาษณ์
1. ชุมชนร่วมสามัคคี	464	16%		15
2. ชุมชนรุ่งมณีพัฒนา	1,500	50%		48
3. ชุมชนเทพลีลา	1,031	35%		34
รวม	2,995	100%	97	97

5) การออกแบบเครื่องมือในการวิจัย -

3.3.4 การวิเคราะห์ผล สรุปผลการศึกษา การรายงานผลการศึกษาและการเสนอแนะ

การวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูล เป็นหาค่าความสัมพันธ์และความสอดคล้องของข้อมูลด้านต่างๆที่ทำการศึกษา โดยสิ่งที่จะนำมาวิเคราะห์ประกอบด้วย นโยบายและเป้าหมายการดำเนินงานของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ การบวนการประยุกต์แนวคิดบ้านมั่นคง และผลการดำเนินงานของการประยุกต์แนวคิดบ้านมั่นคง

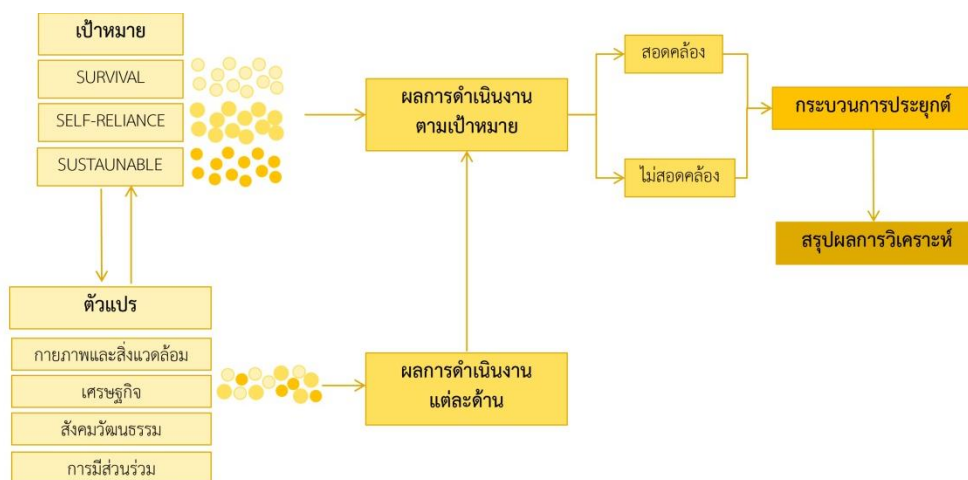
ภาพที่ 24 การประชุมกลุ่มรายงานผลการศึกษาต่อเจ้าหน้าที่สำนักงานทรัพย์สินฯ

1) ขั้นตอนในการวิเคราะห์ สรุปผลการศึกษา

1.1 แบ่งผลการดำเนินงานออกเป็น 2 ส่วน คือ 1) ผลการดำเนินงานตามเป้าหมาย 2) ผลการดำเนินงานแต่ละด้าน

1.2 ทำการวิเคราะห์ความสอดคล้องระหว่างผลการดำเนินงานกับเป้าหมาย ว่า กระบวนการประยุกต์ใดบ้างที่สามารถบรรลุ และไม่สามารถบรรลุเป้าหมายของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ได้บ้าง

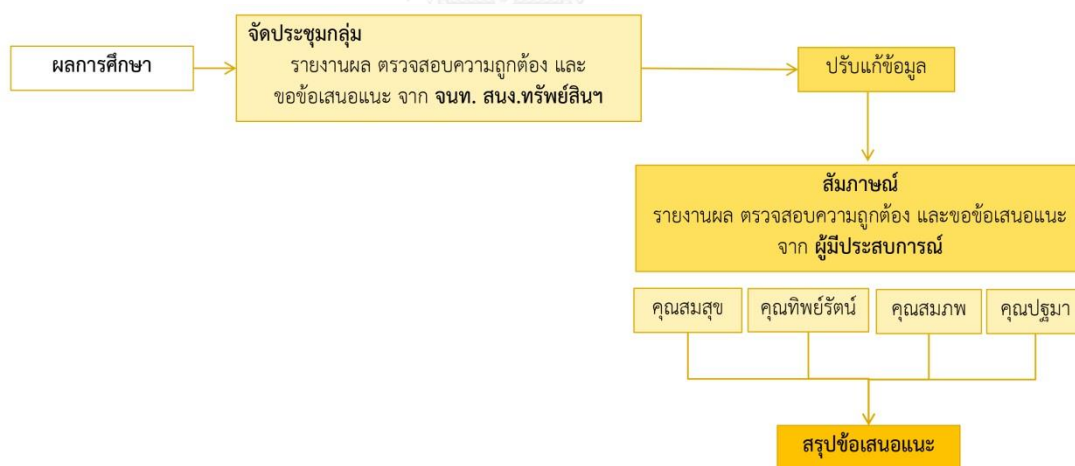
1.3 สรุปกระบวนการประยุกต์ที่มีความสำคัญ สามารถบรรลุเป้าหมายของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ได้อย่างครบถ้วน และกระบวนการที่ควรมีการปรับกระบวนการเพื่อนำไปสู่การบรรลุเป้าหมายอย่างครบถ้วน

ภาพที่ 25 ขั้นตอนในการวิเคราะห์

2) ขั้นตอนการรายงานผลการศึกษาและการเสนอแนะ

- 2.1 รายงานผลการศึกษาวิจัย ครั้งที่ 1 ต่อเจ้าหน้าที่ฝ่ายบริหารงานชุมชน สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์
- 2.2 แก้ไขความถูกต้องตามคำแนะนำของเจ้าหน้าที่ฝ่ายบริหารงานชุมชน สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์
- 2.3 การตรวจสอบความถูกต้องแม่นยำของผล ครั้งที่ 2 โดยการรายงานผลต่อผู้มีประสบการณ์ เพื่อขอข้อเสนอแนะ

ภาพที่ 26 ขั้นตอนการรายงานผลการศึกษาและการเสนอแนะ

3) วิธีการวิจัย

- 3.1 การวิเคราะห์ข้อมูลทั้งหมดโดยผู้วิจัย
- 3.2 การจัดประชุมกลุ่ม เพื่อตรวจสอบความถูกต้องแม่นยำ โดยวิธีรายงานผลการศึกษาวิจัยต่อเจ้าหน้าที่ฝ่ายบริหารงานชุมชน สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์
- 3.3 การสัมภาษณ์ เพื่อรายงานผลต่อผู้มีประสบการณ์ เพื่อขอข้อเสนอแนะ

4) เครื่องมือในการวิจัย แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง

5) ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

5.1 เจ้าหน้าที่ฝ่ายบริหารงานชุมชน สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์

โดยมีวิธีการคัดเลือกประชากรกลุ่มตัวอย่าง คือ เจ้าหน้าที่สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ ทั้งในระดับนโยบายและปฏิบัติการ โดยฝ่ายปฏิบัติการประกอบด้วยระดับหัวหน้า และระดับปฏิบัติการ

คุณพิชิตศักดิ์	มีมาก	หัวหน้าฝ่ายบริหารงานชุมชน
คุณประจวบ	ค้ำยวง	หัวหน้าแผนกโครงการชุมชน 8
คุณธนวรรณ	หิรัญกุล	หัวหน้าแผนกโครงการชุมชน 2
คุณนิรุต	ป้อมสุวรรณ	หัวหน้าแผนกโครงการชุมชน 10
คุณอนุชิต	อรรคสังข์	เจ้าหน้าที่บริหารชุมชน แผนกโครงการชุมชน 10
คุณจุฑารัตน์	จันทร์ตัน	เจ้าหน้าที่บริหารชุมชน แผนกโครงการชุมชน 10

5.2 ผู้มีประสบการณ์เกี่ยวกับโครงการบ้านมั่นคง

วิธีการคัดเลือกผู้ที่มีประสบการณ์เกี่ยวกับโครงการบ้านมั่นคง คือ ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการคิดค้น ออกแบบ และมีประสบการณ์ในการพัฒนาชุมชนที่อยู่อาศัยโดยใช้กระบวนการ บ้านมั่นคงในการพัฒนา โดยมีรายชื่อผู้เชี่ยวชาญ(ภาคผนวก ฉ. ประวัติผู้เชี่ยวชาญ) ดังต่อไปนี้

คุณสมสุข บุญญะบัญชา	ผู้อำนวยการสำนักส่งเสริมที่อยู่อาศัย
คุณทิพรรัตน์ นพถาวรรมย์	ที่ปรึกษาสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.)
คุณสมภพ พร้อมพ้อชื่นบุญ	ที่ปรึกษาสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.) และที่ปรึกษาสำนักงานทรัพย์สินส่วน พระมหากษัตริย์
คุณปฐมมา หรุ่นรักวิทย์	ผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาที่อยู่อาศัยและชุมชน

6) การออกแบบเครื่องมือในการวิจัย

งานวิจัยนี้การวิเคราะห์ข้อมูลแบ่งออกเป็น การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพที่เก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถาม และการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ จากข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามผลการดำเนินงาน ได้แก่

6.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

ผู้วิจัยใช้แนวทางการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยมีขั้นตอน ดังนี้

6.1.1 ศึกษาความเป็นมา นโยบาย วัตถุประสงค์ ของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์

6.1.2 ศึกษารายละเอียดที่เกี่ยวกับแนวคิดโครงการบ้านมั่นคง

6.1.3 ศึกษารายละเอียดที่เกี่ยวกับกระบวนการของแต่ละกรณีศึกษา และผลของกระบวนการ

6.1.4 ศึกษาปัญหาและอุปสรรคที่มีผลให้การดำเนินงานไม่เป็นไปตามเป้าหมาย ทำการวิเคราะห์เพื่อ

สรุปผลการศึกษา จากการรวบรวมข้อมูลเอกสารประกอบกับข้อมูลจากการสัมภาษณ์และข้อเสนอแนะต่อการดำเนินงานในปัจจุบันของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์

6.2 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ โดยการใช้สถิติเชิงบรรยาย (Descriptive statistics)

โดยการใช้โปรแกรม SPSS ในการคำนวณหาค่าเฉลี่ย (Mean) ความถี่ (Frequency) และร้อยละของตัวแปรที่ต้องการศึกษา การใช้ Likert Scale ในการวิเคราะห์ข้อมูลในด้านทัศนคติของผู้เข้าในโครงการ ซึ่งแบ่งระดับของตัวแปรตามความเหมาะสมของการดำเนินโครงการ ออกเป็น 5 ระดับ คือ พึงพอใจมากที่สุด (5) พึงพอใจมาก

(4) ฟังพอใจปานกลาง (3) ฟังพอใจน้อย (2) ฟังพอใจน้อยที่สุด (1) โดยใช้เกณฑ์ในการวิเคราะห์ และแปลผลข้อมูล (ชานินทร์ ศิลป์จารุ 2555) ดังนี้

คะแนนเฉลี่ย 4.50-5.00	กำหนดให้อยู่ในเกณฑ์	ฟังพอใจมากที่สุด
คะแนนเฉลี่ย 3.50-4.49	กำหนดให้อยู่ในเกณฑ์	ฟังพอใจมาก
คะแนนเฉลี่ย 2.50-3.49	กำหนดให้อยู่ในเกณฑ์	ฟังพอใจปานกลาง
คะแนนเฉลี่ย 1.50-2.49	กำหนดให้อยู่ในเกณฑ์	ฟังพอใจน้อย
คะแนนเฉลี่ย 1.00-1.49	กำหนดให้อยู่ในเกณฑ์	ฟังพอใจน้อยที่สุด

(ที่มา : การวิจัยและวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ SPSS และ AMOS)

6.3 การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยใช้วิธีการวิเคราะห์โดยนำผลที่ได้แต่ละด้านมาวิเคราะห์แบบหาความสัมพันธ์ (Cross tab) โดยทำการวิเคราะห์ ดังนี้

6.3.1 การวิเคราะห์ระหว่างนโยบายและเป้าหมายของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ กับกระบวนการประยุกต์ที่เกิดขึ้น

6.3.2 การวิเคราะห์ระหว่างนโยบายและเป้าหมายของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ กับผลการดำเนินงาน

6.3.2 การวิเคราะห์ระหว่างผลการดำเนินงาน กับกระบวนการประยุกต์ที่เกิดขึ้น

3.3.5 สรุประเบียบวิธีวิจัยที่ใช้ในการศึกษา

ตารางที่ 3 สรุปกระบวนการ และเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

กระบวนการวิจัย	วิธีการวิจัย				
	การศึกษาจากเอกสาร	การสัมภาษณ์	การสังเกต	แบบสอบถาม	การประชุม/สัมภาษณ์กลุ่ม
1. การศึกษานโยบายและเป้าหมายของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์	√	√			
2. การศึกษาแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	√				
3. การสร้างตัวแปรในการประเมินผลการดำเนินงาน		√			√
4. การออกแบบเครื่องมือในการเก็บข้อมูล	√				
5. การศึกษาแนวคิดโครงการบ้านมั่นคง		√			

3.5 ข้อจำกัดในการวิจัย

3.5.1 สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ยังไม่เคยมีการแปลงนโยบายและเป้าหมายออกมาในรูปแบบที่นามธรรมและนำไปสู่การปฏิบัติได้ ทำให้ขั้นตอนในการออกแบบตัวแปรค้อยข้างมาความซับซ้อน แลใช้เวลาในการขั้นตอนนี้นานพอสมควร แต่ขั้นตอนนี้ถือว่าเป็นขั้นตอนหนึ่งที่มีความสำคัญในกระบวนการวิจัยทั้งหมด ทำให้ต้องมีการตรวจสอบตัวแปรถึง 2 ครั้ง ทั้งในส่วนของผู้มีประสบการณ์เกี่ยวกับบ้านมั่นคง และเจ้าหน้าที่สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์เอง

3.5.2 ตัวแปรบางตัวมีความเป็นนามธรรมค่อนข้างสูง ทำให้ต้องมีการบัญญัติและนิยามสิ่งที่สามารถไปวัดจริงในชุมชนได้ ทำให้เกิดความชัดเจนและสามารถนำตัวแปรที่ได้ไปใช้ในการประเมินผลการดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและครบถ้วน

3.5.3 การนัดผู้มีประสบการณ์ต้องใช้เวลาพอสมควร เนื่องจากแต่ละท่านมีภารกิจ และมีเวลารว่างค่อนข้างจำกัด

3.5.4 การนัดหมายวันเวลาในการจัดประชุมกลุ่มค่อนข้างยาก เนื่องจากผู้เข้าร่วมแต่ละคนมีเวลารว่างที่สามารถเข้าร่วมการประชุมไม่ตรงกัน ทำให้ผู้วิจัยต้องวางแผนการจัดประชุมแบบสามารถปรับเปลี่ยนได้ตลอดเวลา ทั้งในส่วนของเจ้าหน้าที่สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ และชาวชุมชนกรณีศึกษา และการนัดประชุมกลุ่มในวันเดียวกัน ทำให้มีการล่าช้าเนื่องจากชาวชุมชนอาจจะมีความวุ่นวายที่ไม่ตรงกัน และมาเข้าร่วมประชุมล่าช้า ทำให้การจัดประชุมในชุมชนต่อไปล่าช้าไปด้วย

3.5.5 ผู้ที่จะตอบแบบสอบถาม มีเวลาค่อนข้างจำกัด โดยเฉพาะอย่างยิ่งในวันจันทร์-ศุกร์ที่เป็นวันทำงาน ทำให้ไม่มีผู้ตอบแบบสอบถาม และในวันหยุดเสาร์อาทิตย์ชาวชุมชนต้องการพักผ่อนมากกว่าการให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม ทำให้ผู้วิจัยต้องลงพื้นที่ในการเก็บแบบสอบถามเป็นเวลาที่ค่อนข้างล่าช้า

3.5.6 วิธีการกระจายแบบสอบถามให้ทั่วทั้งชุมชน ทำให้ผู้วิจัยต้องทำการแจกแบบสอบถามบ้านรายหลัง เนื่องจากจะได้ทราบตำแหน่งการกระจายของแบบสอบถาม

บทที่ 4

นโยบายในการพัฒนาที่อยู่อาศัยของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์

4.1 พัฒนาการของนโยบาย และพัฒนาการดำเนินงานด้านชุมชนของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์

สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ ถือกำเนิดขึ้นอย่างเป็นทางการ ในปี พ.ศ.2491 หลังจากมีพระราชบัญญัติจัดระเบียบทรัพย์สินฝ่ายพระมหากษัตริย์ (ฉบับที่ 3) โดยมีหน้าที่ในการจัดการ ดูแลทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ โดยทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ หมายถึง ทรัพย์สินที่ทรงได้จากการดำรงตำแหน่งพระมหากษัตริย์ อยู่ใน การดูแลของกระทรวงการคลัง และได้ยกฐานะสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ขึ้นเป็น “นิติบุคคล” ในปีเดียวกัน

ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ได้ปรับปรุงการดำเนินงานมาโดยตลอด ในฐานะที่เป็นองค์กรอิสระ ไม่ได้อยู่ภายใต้การควบคุมหรือกำกับดูแลของรัฐบาล โดยมีบทบาทหน้าที่จำแนกเป็น 2 ส่วนหลัก คือ 1) การจัดประโยชน์ด้านอสังหาริมทรัพย์ โดยประกอบด้วยที่ดินและอาคาร และ 2) การลงทุนด้านธุรกิจหลักทรัพย์³⁶

ในปี พ.ศ. 2530 ได้เกิดการเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญต่อสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ เนื่องจากผู้อำนวยการสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ (นายจิรายุ อิศรางกูร ณ อยุธยา) ได้นำรูปแบบการบริหารที่ทันสมัยมาใช้ ซึ่งดำเนินการต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน มีการพัฒนาระบบการดูแล และบริหารจัดการที่ดินในความดูแล โดยแบ่งออกเป็น 4 ด้านหลัก คือ 1) ด้านการบริหารอสังหาริมทรัพย์ 2) ด้านการพัฒนาโครงการพิเศษ 3) ด้านการบริหารและพัฒนาชุมชน และ 4) งานด้านโครงการพัฒนาเชิงอนุรักษ์ โดยสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ ได้มีพัฒนาการของนโยบายการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง โดยสามารถแบ่งพัฒนาการของนโยบายออกเป็น 3 ช่วง ดังนี้

ช่วงที่ 1	พ.ศ.2491 - 2546	ช่วงก่อนการนำแนวคิดบ้านมั่นคงมาใช้ในการพัฒนา
ช่วงที่ 2	พ.ศ.2547	ช่วงระหว่างการนำแนวคิดบ้านมั่นคงมาใช้ในการพัฒนา
ช่วงที่ 3	พ.ศ.2547 – ปัจจุบัน	ช่วงการประยุกต์แนวคิดบ้านมั่นคง

4.2 ช่วงที่ 1 ช่วงก่อนการนำแนวคิดบ้านมั่นคงมาใช้ในการพัฒนา

4.2.1 นโยบายของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์

ภารกิจหลักของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ในเวลานั้น คือ การจัดประโยชน์ในทรัพย์สินที่ได้รับโอนมาให้อยู่ในความดูแล ซึ่งสามารถนำไปจัดประโยชน์ให้เกิดดอกผล แล้วจึงจะสามารถนำดอกผลนั้นมาใช้ประโยชน์เพื่อกิจการในสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์

³⁶ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์, รายงานโครงการศึกษาและวิจัย. พัฒนาการในการดำเนินงาน โครงการอสังหาริมทรัพย์ ชุมชน และที่อยู่อาศัย สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์.

ต่อมา สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ ได้มีความพยายามบริหารสัญญาเช่าให้เป็นกลางมากที่สุด โดยคำนึงถึง “ความถูกต้อง” “ความเป็นธรรม” และ “ความยั่งยืน” มีแนวคิดที่จะพัฒนาพื้นที่ในที่ดินซึ่งมีทำเลที่ตั้งที่ดีเยี่ยม (prime location) ให้เป็นโครงการเชิงธุรกิจ ในขณะที่เดียวกันสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ ก็ได้เริ่มให้ความสำคัญกับการดำเนินการด้านชุมชนไปพร้อมๆ กัน

สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ ได้มีการนำวิธีการบริหารองค์กรสมัยใหม่ พร้อมให้ความสำคัญกับเป้าหมายทางสังคม โดยมีนโยบายในการดำเนินงาน 4 ส่วน คือ

1) มุ่งพัฒนาให้ผู้อยู่อาศัยในชุมชนบนพื้นที่ที่มีที่อยู่อาศัยที่มั่นคง ถูกสุขลักษณะ และได้รับสาธารณูปโภคที่เหมาะสมครบถ้วน

2) จัดทำระบบการจัดรูปที่ดินในเมืองและการแบ่งปันการใช้ประโยชน์ที่ดินมาพัฒนาพื้นที่ เพื่อให้ส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตความเป็นอยู่และสภาพความเป็นชุมชนน้อยที่สุด แต่เกิดประโยชน์สูงสุดในขณะเดียวกัน โดยการนำรูปแบบการพัฒนาที่ดินที่เรียกว่า การประสานประโยชน์ที่ดิน หรือ Land Sharing มาใช้ในการพัฒนา

3) เปิดโอกาสให้ผู้อยู่อาศัยได้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน โดยการสนับสนุนการพัฒนาศักยภาพบุคลากรและองค์กรในพื้นที่ที่สามารถดูแลช่วยเหลือกันเองได้ โดยการกำหนดรูปแบบและวิธีการพัฒนาที่ยืด “คน” และ “ชุมชน” เป็นศูนย์กลางในการพัฒนา พร้อมทั้งสร้างเครือข่ายความร่วมมือ เพื่อมาช่วยส่งเสริมและสนับสนุนการปฏิบัติการกิจด้านการพัฒนาชุมชน และเปิดโอกาสให้ชาวชุมชนมีสิทธิ มีเสียง มีโอกาสในการแสดงความคิดเห็นตามกระบวนการ “การสร้างการมีส่วนร่วม”

4) สนับสนุนการจัดตั้งศูนย์กลาง เพื่อประสานความร่วมมือระหว่างองค์กรชาวชุมชนในการบริหารโครงการพัฒนาที่อยู่อาศัย

ในปีพ.ศ.2540 ประเทศไทยประสบวิกฤตเศรษฐกิจและวิกฤตคือสังหาริมทรัพย์ครั้งสำคัญในประวัติศาสตร์ และส่งผลกระทบต่อไปยั้งทั่วโลก โดยพบว่าอสังหาริมทรัพย์เกิดสภาวะล้นตลาด ส่งผลอย่างรุนแรงต่อสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ จึงจำเป็นต้องมีการทบทวนนโยบายและการดำเนินงานครั้งใหญ่ โดยให้บริษัท โจนส์ แลงด์ลาซาล จำกัด มาศึกษาพื้นที่ที่อยู่ภายใต้การดูแลทั้งหมด เพื่อเสนอแนะแนวทางในการจัดการทรัพย์สินและการกำหนดประเภทผู้เช่าและกำหนดอัตราค่าเช่าใหม่ให้มีความเหมาะสมและมีความเป็นธรรมมากขึ้น โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อเพื่อลดความเหลื่อมล้ำ โดยปรับปรุงระบบการจัดเก็บค่าเช่า ดังนี้

1) การเรียกค่าธรรมเนียมและปรับขึ้นค่าเช่า ส่วนผู้เช่าเดิมจะมีการปรับค่าเช่าขึ้นไม่มากนัก ทำให้ค่าเช่าใหม่กับค่าเช่าเดิมแตกต่างกันมาก

2) การจัดระบบอัตราค่าเช่า โดยแบ่งตามชั้นทำเลของแปลงดิน

3) ผ่อนผันค่าเช่าให้กับผู้เช่าที่ดินไม่เกิน 100 ตารางวา และผู้เช่าอาคารไม่เกิน 100 ตารางเมตร เพื่อไม่ให้ผู้เช่าได้รับผลกระทบจากวิกฤตเศรษฐกิจ

4) วิธีการคิดค่าเช่าโดยใช้การแบ่งสัดส่วนตามมูลค่าปัจจุบันสุทธิ (Net Present Value: NPV) ของโครงการและค่าเช่าล่วงหน้า (Up-front fee) ส่งผลให้การจ่ายค่าเช่าในแต่ละเดือนอยู่ในอัตราที่ต่ำ เมื่อเทียบกับค่าเช่าในกลุ่มอื่นๆ

สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ มีการปรับแนวทางในการดูแลรักษาและพัฒนาอสังหาริมทรัพย์ การบริหารจัดการ และโครงสร้างองค์กร โดยมีแนวทางพัฒนาพื้นที่เพื่อพลิกฟื้นให้มีความคุ้มค่าในเชิงเศรษฐกิจ สอดคล้องกับผังเมืองรวมและแผนพัฒนากรุงเทพมหานคร ฉบับใหม่ (ผังเมืองรวมกรุงเทพมหานคร พ.ศ.2542) โดย

มุ่งเน้น “มูลค่า” การลงทุน “ความคุ้มค่า” ทางเศรษฐกิจและ “คุณค่าเพิ่ม” ทางสังคม เพื่อให้กรุงเทพมหานคร มีความสมดุลในการใช้ที่ดินระหว่างความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ และการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ปรับปรุงนโยบาย การพัฒนาอาคารที่มีคุณค่าและพื้นที่ที่มีเอกลักษณ์เฉพาะให้ความสำคัญกับส่วนรวม และผู้เช่าเดิมเป็นสำคัญ และมีการเปลี่ยนนโยบายจากการให้บริษัทเอกชนเป็นผู้เจรจากับผู้อยู่อาศัยเดิม มาเป็นการที่สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ดำเนินการเจรจาผู้เช่าเดิมเอง เพื่อลดปัญหาระหว่างผู้อยู่อาศัยและผู้พัฒนาที่ดิน

ภาพที่ 27 นโยบายก่อนนำแนวคิดบ้านมั่นคงมาใช้ในการพัฒนา

4.2.2 การดำเนินงานด้านชุมชนของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์

เริ่มแรก สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์มีนโยบายในการจัดประโยชน์ในทรัพย์สินที่ได้รับโอนมาให้อยู่ในความดูแล ซึ่งสามารถนำไปจัดประโยชน์ให้เกิดดอกผลเป็นหลัก จึงส่งผลให้ไม่มีนโยบายในการพัฒนา และดูแลพื้นที่ที่เป็นลักษณะชุมชน

พื้นที่ชุมชนต่างๆ ในกรุงเทพมหานครขณะนั้น หลายชุมชนประสบปัญหาอาชญากรรม ปัญหาสิ่งแวดล้อม ความแออัด และอุบัติเหตุต่างๆ เช่น เพลิงไหม้ เป็นต้น โดยในปี พ.ศ.2525 ได้เกิดเพลิงไหม้ในชุมชนสามยอด จากนั้นการเคหะแห่งชาติ ได้เข้าสำรวจและเริ่มวางแผนพัฒนา และทำที่สุด สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ ได้เสนอโครงการพัฒนาพื้นที่ชุมชนสามยอดด้วยการแบ่งปันที่ดิน (Land-Sharing) เป็นโครงการแรก และในปีพ.ศ. 2532 สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ได้เสนอโครงการพัฒนาพื้นที่ด้วยวิธีการแบ่งปันที่ดิน (Land-Sharing) ให้กับชุมชนเทพประทาน หลังเกิดปัญหาผู้อยู่อาศัยต่อต้านไม่รื้อย้าย

ต่อมา สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ มีนโยบายการพัฒนาชุมชนต่างๆ ที่ตั้งอยู่บนพื้นที่ของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ โดยมุ่งให้ผู้อยู่อาศัยในพื้นที่ที่มีที่อยู่อาศัยที่มั่นคง ถูกสุขลักษณะ และได้รับสาธารณูปโภคที่เหมาะสมครบถ้วน มีการปรับปรุงการใช้ประโยชน์ที่ดินของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ ในช่วงนี้ สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ได้นำระบบการจัดรูปที่ดินในเมืองและการประสานประโยชน์ที่ดินตามความเหมาะสมมาใช้ เปิดโอกาสให้ผู้อยู่อาศัยในพื้นที่ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน โดยการสนับสนุนการพัฒนาศักยภาพบุคลากรในพื้นที่ รวมทั้งการพัฒนาก่อสร้างชุมชนให้สามารถดูแลช่วยเหลือกันเองได้

สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ได้ทำการศึกษาข้อมูลชุมชนบนพื้นที่ในความดูแล ผ่านหน่วยงานอิสระชื่อ “โครงการสร้างสรรค์และพัฒนาชุมชนเมือง” จะเห็นได้ว่า สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ มีการจัดตั้งหน่วยงาน และสร้างบุคลากรภายในองค์กร เพื่อรองรับงานพัฒนาด้านชุมชนภายในสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ เรียกได้ว่าเป็นจุดกำเนิดของงานบริหารชุมชนของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ นับจากนั้นเป็นต้นมา ภายใต้การนำของ รศ.ดร.ม.ร.ว.อคิน ระพีพัฒน์ นางสาวสมสุข บุญญะบัญชา และอีกหลายท่านที่ไม่ได้เอ่ยชื่อนามในที่นี้ ซึ่งเป็นกลุ่มคนที่ได้นำแนวคิดการประสานประโยชน์ที่ดิน (Land sharing) มาใช้พัฒนาพื้นที่ของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์

สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ เริ่มทดลองใช้แนวคิดการประสานประโยชน์ที่ดิน (Land sharing) ในการจัดให้ผู้อยู่อาศัยในพื้นที่รายย่อยขึ้นไปอยู่บนอาคารสูง และการจัดที่อยู่อาศัยให้ผู้ที่อยู่อาศัยอยู่ในพื้นที่อย่างกระจัดกระจายให้เป็นระเบียบเรียบร้อย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้อยู่อาศัยให้ดีขึ้น โดยสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์จะเป็นผู้ออกค่าใช้จ่ายในการก่อสร้างทั้งหมด วิธีการนี้ทำให้สามารถนำที่ดินส่วนที่เหลือจากการก่อสร้างอาคารสูงสำหรับผู้อยู่อาศัยมาพัฒนาให้เกิดประโยชน์ในเชิงพาณิชย์ ซึ่งรายได้จากการให้เช่าพื้นที่เชิงพาณิชย์นี้จะนำกลับไปพัฒนาชุมชนในพื้นที่ โดยโครงการในแนวคิดการประสานประโยชน์ที่ดินและแบ่งปันที่ดิน (Land Sharing) ในแนวตั้ง ได้แก่ โครงการสามยอด โครงการคลองไผ่สิ่งโตตรอกปลาเค็ม และโครงการเทพประทาน

เมื่อเริ่มดำเนินการบริหารโครงการอาคารสูง หลังการเข้าอยู่ในระยะแรก พบปัญหาคือ ผู้เช่าที่ได้รับสิทธิจำนวนหนึ่งได้ทำการเช่าสิทธิการอยู่อาศัยในอาคารสูงนั้นต่อให้กับผู้อื่น แล้วตนเองก็ไปบุกรุกพื้นที่บริเวณใกล้เคียงต่อไป เนื่องจาก การออกแบบอาคารไม่สามารถตอบสนองวิถีชีวิต การทำกิจกรรม การประกอบอาชีพ วิถีชีวิต หรือวัฒนธรรมชุมชนของชาวบ้านได้ ผู้เช่าส่วนมากประกอบอาชีพ ค้าขาย หาบเร่ ดังนั้น เมื่อต้องย้ายขึ้นไปอยู่บนอาคารสูงจะไม่สามารถนำรถเข็นขึ้นไปด้วยได้ จึงต้องเก็บไว้ใต้อาคาร และเกิดปัญหาสูญหาย หรือขารูด ผู้เช่าจึงเลือกที่จะเช่าสิทธิ์และย้ายออกจากพื้นที่ ปัญหาอีกประการหนึ่ง คือ การไม่เคยชินกับวิถีชีวิตบนตึกสูง เพราะตนเองอาศัยอยู่บนที่ราบมาโดยตลอด จึงขาดความรู้สึกว่าตนเป็นเจ้าของที่อยู่อาศัย จึงไม่ดูแลรักษาทรัพย์สินแต่กลับทำให้เสียหาย เช่น ชีตเขียนหรือเอาบุหรี่ยีฉนวนฉนวนไฟต์ หลอดไฟส่วนกลางถูกถอดออกไปใช้ส่วนตัว นำท่อดับเพลิงไปใช้ล้างรถยนต์ เป็นต้น จากปัญหาทั้งหมดที่เกิดขึ้น สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ จึงได้ทำการทบทวนการดำเนินการแบบการประสานประโยชน์ที่ดินในรูปแบบอาคารสูง และค้นหว่าแนวทางการดำเนินการแบบใดจะเหมาะสมที่จะใช้เพื่อพัฒนาให้คนในชุมชนมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

ต่อมาสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ ได้จัดทำโครงการในแนวคิดการประสานประโยชน์ที่ดินและแบ่งปันที่ดิน (Land Sharing) ในแนวราบ ได้แก่ โครงการพลับพลา (46 ไร่) โดย ปัจจัยที่ส่งผลให้การดำเนินการได้รับความสำเร็จของโครงการพลับพลา คือ การมีส่วนร่วมระหว่างผู้อยู่อาศัยในโครงการกับเจ้าหน้าที่ของสำนักงาน

ทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ และปัจจัยที่เป็นอุปสรรคในการดำเนินงาน ได้แก่ การขาดประสบการณ์และความรู้ ในการพัฒนาที่ดินในรูปแบบการประสานประโยชน์ที่ดิน และการขาดกระบวนการมีส่วนร่วมในการพัฒนาโครงการ ร่วมกับผู้อยู่อาศัยตั้งแต่ต้น แสดงให้เห็นว่า ควรใช้กระบวนการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานตั้งแต่การเริ่มต้นโครงการ และควรมีการวางแผนและติดตามผลการดำเนินงานเพื่อปรับปรุงกระบวนการอย่างเป็นระบบ

ชุมชนร่วมสามัคคีเริ่มก่อเกิดขึ้นในปี พ.ศ.2541 เมื่อสำนักงานพัฒนาชุมชนเมือง (ต่อมาได้พัฒนามาเป็น สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) หรือ พอช. ในปัจจุบัน) ได้เข้ามาให้คำแนะนำเกี่ยวกับการรวมกลุ่ม เพื่อจัดตั้ง “กลุ่มออมทรัพย์” เพื่อออมเงินสำหรับใช้ในกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อสมาชิกและชุมชน โดยเฉพาะเรื่อง การสร้างความมั่นคงในที่อยู่อาศัย ซึ่งมีสมาชิกเริ่มต้น 40 คน หลังจากนั้นชาวชุมชนก็เริ่มมีกิจกรรมร่วมกันเรื่อยมา โดยมีสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) หรือ พอช. และสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์คอยให้การสนับสนุน ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นให้เกิด “โครงการบ้านมั่นคง”

4.3 ช่วงที่ 2 ช่วงระหว่างการนำแนวคิดบ้านมั่นคงมาใช้ในการพัฒนา

4.3.1 นโยบายของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์

สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์มีแนวทางการพัฒนา โดยการยึด “คน” และ “ชุมชน” เป็น ศูนย์กลางการพัฒนา โดยมีความมุ่งหวังให้ชุมชนได้เกิดกระบวนการร่วมคิด ร่วมตัดสินใจในการพัฒนาและจัดการ ตนเองได้ จึงได้นำหลักโครงการบ้านมั่นคงของสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) หรือ พอช. มาปรับใช้ ในการดำเนินงานพัฒนาพื้นที่ชุมชนแออัด ทบทวนและค้นหาแนวทางการพัฒนา ที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ผู้อยู่อาศัยมี คุณภาพชีวิตดีขึ้น โดยได้ทำความร่วมมือ (MOU) กับสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.) ในปีพ.ศ.2547 ในการนำ แนวคิดบ้านมั่นคงมาใช้ในการพัฒนาพื้นที่ในลักษณะชุมชนที่อยู่อาศัย เพื่อให้ชาวชุมชนเป็นแกนนำในการพัฒนา ชุมชนที่อยู่อาศัยของตนเอง รวมทั้งเป็นการพัฒนาที่ใช้กระบวนการมีส่วนร่วมของชาวชุมชน และหน่วยงานที่ เกี่ยวข้องเป็นตัวขับเคลื่อนในการพัฒนา

4.3.2 การดำเนินงานด้านชุมชนของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์

ในปีพ.ศ.2546 สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ ได้มีการดำเนินงานโครงการบ้านมั่นคง โดยสืบ เนื่องมาจากรัฐบาลได้ดำเนินการโครงการบ้านล้านหลังเพื่อการฟื้นฟูเศรษฐกิจ ประกอบด้วยโครงการบ้านเอื้ออาทร ที่ดำเนินงานโดยการเคหะแห่งชาติ และ โครงการบ้านมั่นคง ดำเนินการโดยสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การ มหาชน) หรือ พอช. ในการนี้ชาวชุมชนร่วมสามัคคี และชุมชนบ่อนไก่ในพื้นที่ในความดูแลของสำนักงานทรัพย์สิน ส่วนพระมหากษัตริย์ เกิดความสนใจในแนวคิดการพัฒนาและริเริ่มดำเนินการตามแนวทางบ้านมั่นคง ทำให้สำนักงาน ทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ได้เห็นความสำคัญและมีแนวคิดที่จะนำกระบวนการบ้านมั่นคงมาใช้ในการพัฒนา ชุมชนในพื้นที่ของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์

ปีพ.ศ.2547 สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ ได้มีการจัดทำบันทึกความร่วมมือด้านการพัฒนา กับ สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) หรือ พอช. โดยมีเจตนาสนับสนุนในการส่งเสริมงานด้านการพัฒนา คุณภาพชีวิตและคุณภาพของการอยู่อาศัยของคนในชุมชนผู้มีรายได้น้อยในเมืองให้มีความมั่นคง ตามกระบวนการ “บ้านมั่นคง” โดยมีพื้นที่โครงการนำร่อง 10 ชุมชน เป็นชุมชนในพื้นที่สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ จำนวน 3 ชุมชน ได้แก่ ชุมชนพัฒนาบ่อนไก่ ชุมชนร่วมสามัคคี และชุมชนเก่าพัฒนา ซึ่งในปี พ.ศ.2550 ได้มีการ

จัดทำบันทึกความร่วมมือด้านการพัฒนากับสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) หรือ พอช. เพิ่มเติมเป็น 34 ชุมชน แต่ในทางปฏิบัติได้มีการดำเนินการด้าน การพัฒนาร่วมกันใน 39 ชุมชน โดยเพิ่มเติมชุมชนทรัพย์สินพัฒนา ชุมชนเชื่อมสัมพันธ์ ชุมชนโพธิ์โมสต์ (เพิ่งได้รับการรับรองการเป็นชุมชนจากสำนักงานเขตเมื่อปี พ.ศ.2556) และชุมชนสี่แยกทศกัณฑ์ (พุทธมณฑลสาย 2) ชุมชนดอกกรักริมทางรถไฟ ซึ่งยังไม่ได้รับการรับรองการเป็นชุมชน

แนวคิดบ้านมั่นคง มีข้อดีหลายประการ ได้แก่ กระบวนการมีส่วนร่วมของผู้ที่เกี่ยวข้อง เช่น การจัดการเงินออม การจัดสิทธิ การจัดการทรัพย์สินส่วนกลาง การดูแลบริหารจัดการชุมชนด้วยตัวเองให้ยั่งยืน ให้คนในชุมชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ไม่เพียงเฉพาะด้านที่อยู่อาศัย ส่งผลให้มีการแข่งขันที่ลดลง เพราะเมื่อมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นแล้ว คนจึงอยากอยู่ในพื้นที่นั้นต่อ ความสัมพันธ์ในชุมชนที่เปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นอย่างเห็นได้ชัดและปัญหาเรื่องต่างคนต่างอยู่ลดน้อยลง เกิดความร่วมมือร่วมใจ มีความสามัคคีมากขึ้น ช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน พร้อมทั้งรวมกลุ่มในการทำกิจกรรมต่างๆ ในแต่ละช่วงวัย

ข้อจำกัดบ้านมั่นคง การดำเนินงานตามโครงการบ้านมั่นคง พบว่าผู้อยู่อาศัยในพื้นที่ของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์มีลักษณะแตกต่างจากผู้อยู่อาศัยในชุมชนบ้านมั่นคงทั่วไป กล่าวคือ ผู้อยู่อาศัยในชุมชนบนพื้นที่ของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์เป็นผู้เช่า จึงมีความมั่นคงในการถือครองที่อยู่อาศัยอยู่ในระดับหนึ่ง ไม่เห็นความจำเป็นในการที่ต้องกู้เงินมาเพื่อปรับปรุงที่อยู่อาศัยและชุมชนที่ตนเองอยู่อาศัย การดำเนินงานของสำนักงานส่วนพระมหากษัตริย์ตามแนวทาง”บ้านมั่นคง” จึงไม่ราบรื่นเท่าที่ควร

4.4 ช่วงที่ 3 ช่วงการประยุกต์แนวคิดบ้านมั่นคง

4.4.1 นโยบายของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์

สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ ได้น้อมนำ “หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว มาปรับใช้กับการดำเนินภารกิจขององค์กร ทั้งการบริหารจัดการภายใน และการบริหารจัดการสินทรัพย์ รวมทั้งยังเป็นการเตรียมความพร้อมรับสถานการณ์ที่เหนือความคาดหมาย เพื่อให้องค์กรรอดพ้นจากวิกฤติภัยและดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงและยั่งยืนท่ามกลางกระแสความเปลี่ยนแปลง สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 10 โดยกำหนดเป้าหมายในการเป็น “องค์กรที่ดำเนินกิจการเพื่อสังคม (Social Enterprise)” และสนับสนุนการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน

ในปี พ.ศ.2550 สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ ได้มีความพยายามพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้อยู่อาศัยและผู้เช่าควบคู่ตลอดเวลา ในการดำเนินงานสู่เป้าหมายในการเป็นองค์กรกิจการเพื่อสังคม (Social Enterprise) ได้ดำเนินการพัฒนาชุมชน การส่งเสริมศิลปะ วัฒนธรรม และการอนุรักษ์ โครงการทางสังคมอันเนื่องมาจากพระราชดำริ โครงการที่เกี่ยวข้องหรือสนับสนุนสถาบันพระมหากษัตริย์ และการสนับสนุนองค์กรที่ทำได้เพื่อสังคม

สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ได้ประกาศนโยบายการดำเนินงานต่อสาธารณะอย่างเป็นทางการในปี พ.ศ.2552 ในหนังสือ “มันพัฒนา บนเส้นทางแห่งความยั่งยืน” โดยประกาศว่าสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ มีเป้าหมายการเป็น “องค์กรแห่งการเรียนรู้ สู่การพัฒนาที่ยั่งยืน” โดยมีแนวทางหลัก 5 แนวทาง คือ (1)พัฒนามั่นคงบนรากฐานแห่งความยั่งยืน (2)สร้างคุณค่าเพิ่มพูน มูลค่าเพิ่ม เพื่อสังคม (3)อนุรักษ์ผสมผสานพัฒนาบนวิถีแห่งดุลยภาพ (4)เข้มแข็งมั่นคง เพราะพึ่งตนเองได้ และ (5)จงกามด้วยความร่วมมือ มุ่งพัฒนาสู่การเป็น “องค์กรแห่งการเรียนรู้” ซึ่งแนวทางหลักนี้ เป็นการมุ่งมั่นสานต่อเจตนารมณ์ที่ว่า “คน” คือปัจจัยความเข้มแข็งและ

ยั่งยืน การสร้างสำนึกร่วมแห่งการเป็นเจ้าของชุมชนการส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชนให้เข้มแข็งพึ่งพาตนเองได้ สร้างสังคมแห่งความร่วมมือ สร้างสภาพแวดล้อมที่ดีในการดำรงชีวิต เสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรมในชุมชน มั่นคงด้วยการพัฒนาอย่างมีคุณภาพในทุกมิติ

ในปี พ.ศ.2553 สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์มีนโยบายดูแลรักษา และบริหารจัดการ ภายใต้แนวคิดการพัฒนาแบบองค์รวม ทั้งในด้านกายภาพ เศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรม รวมทั้งคำนึงถึงมิติแห่งการอนุรักษ์และการไม่แสวงหารายได้สูงสุดควบคู่กันไป โดยมีประโยชน์สุขของผู้เช่าและสังคม มีการกำหนดเป้าหมายเป็น “องค์กรแห่งการเรียนรู้” ต่อเนื่องจากในปี พ.ศ.2552 ซึ่งจะนำพาให้สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ มุ่งสู่องค์กรที่มีคุณภาพระดับโลก (World-Class Quality)

ในปี พ.ศ.2555 สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ ได้มีนโยบายพัฒนาพื้นที่อย่างสมประโยชน์ เพื่อร่วมสร้างสังคมแห่งคุณภาพชีวิต สร้างความสมดุลและประโยชน์แก่ส่วนรวมโดยพลังชุมชน ทำหน้าที่ดูแลบริหารงาน อสังหาริมทรัพย์ในความรับผิดชอบให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อส่วนรวม โดยไม่ได้คำนึงถึงรายได้เป็นสำคัญ ทั้งยังได้นำหลักการทรงงานของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว คือ “เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา” และเรื่องของความเพียร มาประยุกต์ใช้ทั้งในงานด้านการพัฒนาอสังหาริมทรัพย์ และงานด้านกิจการสังคม โดยคำนึงถึงประโยชน์สุขของสังคมเป็นที่ตั้ง

สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ ได้มีนโยบายการพัฒนาคูณการและองค์กร โดยได้นำคุณค่าหลักร่วมกัน (Shared Core Values) อันได้แก่ มุ่งมั่นทำดี (Virtues) มีความรับผิดชอบ (Accountability) มอบความภักดี (Loyalty) รักร่วมกัน (Unity) ใฝ่ดีเรียนรู้ (Enlightenment) อยู่อย่างพอเพียง (Sufficiency) หรือ เรียกว่า “VALUES” มาใช้เป็นแนวทางในการบริหารคน และบริหารงาน ร่วมมือกับผู้เช่าเดิมในการปรับปรุงพัฒนาสถานที่เช่า ให้พ้นจากสภาพความเสื่อมโทรมโดยการจัดการอสังหาริมทรัพย์ ในปีพ.ศ.2556 แบ่งเป็น 5 ประเภทคือ

- 1) ด้านการพัฒนาชุมชน ทั้งด้านกายภาพ และการยกระดับคุณภาพชีวิตในทุกมิติ
- 2) ด้านการดูแลอสังหาริมทรัพย์ นอกจากการจัดประโยชน์ให้เช่า ยังให้ความสำคัญกับการดูแลให้ผู้อยู่อาศัยมีคุณภาพชีวิตดีขึ้น ที่อยู่อาศัยที่ดีขึ้น
- 3) ด้านการพัฒนาเชิงอนุรักษ์ พัฒนาโดยคำนึงถึงคุณค่า ทางศิลปวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ และสถาปัตยกรรม โดยการจัดข้อมูลพื้นที่ที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ และดำเนินการส่งเสริมศิลปะ วัฒนธรรม และการอนุรักษ์
- 4) ด้านการบูรณปฏิสังขรณ์และเผยแผ่พระพุทธศาสนา เนื่องจากสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ให้ความสำคัญเชิงสังคม จึงดำเนินการบูรณปฏิสังขรณ์สถานที่ที่มีความสำคัญทางพุทธศาสนา พร้อมทั้งดำเนินการเผยแผ่พระพุทธศาสนา โดยจัดทำโครงการที่เกี่ยวข้องหรือสนับสนุนสถาบันพระมหากษัตริย์และสถาบันศาสนา
- 5) ด้านการพัฒนาพื้นที่ขนาดใหญ่ ในความดูแลของ ฝ่ายโครงการพิเศษ ที่มีหลักแนวคิดในการพัฒนาเพื่อปรับปรุงที่อยู่อาศัยให้ดีขึ้น โดยให้ผู้เช่าได้มีโอกาสเข้ามา มีส่วนร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมทำ ร่วมสนับสนุนงบประมาณในการพัฒนา เพื่อสร้างสรรค์คุณภาพชีวิตของผู้อยู่อาศัยให้ดีขึ้น อยู่อาศัยในพื้นที่อย่างมีความสุข

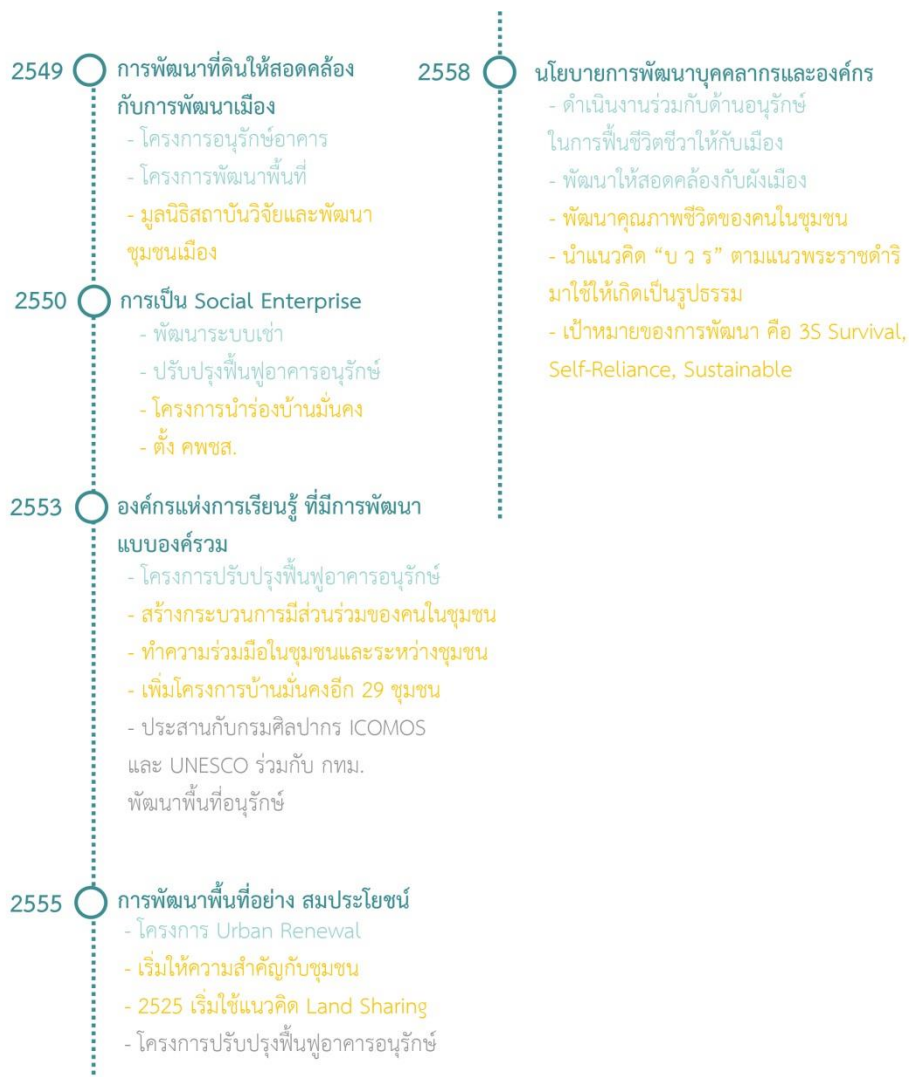
4.4.2 การดำเนินงานด้านชุมชนของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์

สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ได้มีการทำบันทึกความร่วมมือกับสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) หรือ พอช. เพิ่มเติม เพื่อดำเนินงานพัฒนาที่อยู่อาศัยและคุณภาพชีวิตชุมชน บนพื้นที่สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ภายใต้โครงการ “บ้านมั่นคง” สืบเนื่องจากโครงการนำร่องบ้านมั่นคงจำนวน 10 ชุมชน โดยเพิ่มชุมชนเข้าร่วมโครงการเป็น 34 ชุมชน แต่ในทางปฏิบัติ ได้มีการดำเนินการด้านการพัฒนาร่วมกันใน 39 ชุมชน สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ ยังได้จัดตั้ง “กลุ่มเครือข่ายความร่วมมือพัฒนาระหว่างชุมชนบนพื้นที่สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ (คพชส.)” ซึ่งภายหลังได้กลายเป็นแกนสำคัญในการขับเคลื่อนงานพัฒนาชุมชน อีกทั้งยังเป็นปีที่ก่อตั้งมูลนิธิสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์อีกด้วย

สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ได้มีการดำเนินงานโครงการคุณภาพชีวิตเข้าไปในชุมชน เพื่อหนุนเสริมการพัฒนาคุณภาพชีวิตชุมชนให้ครอบคลุมทุกมิติ เช่น โครงการฝึกอบรมอาชีพ โครงการ Big Cleaning Day โครงการพื้นที่ปลอดภัย ศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน โครงการกองทุนเพื่อการศึกษา เครือข่ายเยาวชนรักชุมชน โครงการค่ายอาสาพัฒนาตามโครงการพระราชดำริ โดยมีวิธีการ คือ

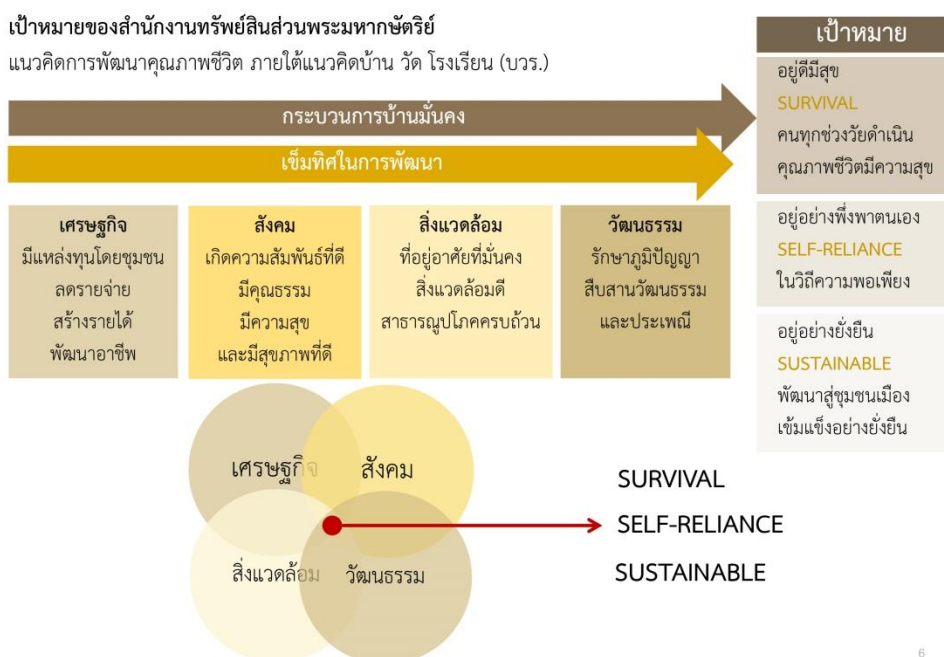
- (1) การสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน
- (2) ประสานความร่วมมือในชุมชนและระหว่างชุมชน
- (3) ส่งเสริมกระบวนการออมในชุมชน ให้ชุมชนมีการออมในรูปแบบต่างๆ เพิ่มขึ้นทั้งการออมเพื่อที่อยู่อาศัยตลอดจนการออมเพื่อเป็นกองทุนหมุนเวียน และสวัสดิการชุมชน ปัจจุบันมี “กลุ่มสัจจะออมทรัพย์” ภายใต้การส่งเสริมกระบวนการออมในชุมชน 16 กลุ่ม และมีการออมทรัพย์เพื่อที่อยู่อาศัยครบทั้ง 39 ชุมชน ส่งเสริมให้ชุมชนได้รับโอกาสในการเข้าถึงกองทุนสวัสดิการชุมชนจากภาครัฐ
- (4) การดูแลและพัฒนาที่อยู่อาศัย เพื่อให้อยู่ในสภาพสมบูรณ์พร้อมใช้
- (5) การพัฒนาชุมชนร่วมกับหน่วยงานภาครัฐ ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง อาทิ กรุงเทพมหานคร การเคหะแห่งชาติ และการรถไฟฟ้ามหานครแห่งประเทศไทย
- (6) การพัฒนาเชิงอนุรักษ์
- (7) การส่งเสริมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมด้วยการพัฒนาที่อยู่อาศัย

ในปี พ.ศ.2554 กลุ่มเครือข่ายความร่วมมือพัฒนาระหว่างชุมชนบนพื้นที่สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ (คพชส.) และกลุ่มเยาวชนบนพื้นที่สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ ร่วมกันสร้างชุมชนและสังคมให้เข้มแข็งอย่างยั่งยืน โดยการสร้างระบบการจัดการของชุมชนโดยเฉพาะเรื่อง “ระบบทุนชุมชน” และ “ระบบสวัสดิการชุมชน” ด้วยการจัดตั้ง “กลุ่มออมทรัพย์เพื่อที่อยู่อาศัย” เพื่อเป็นเงินสมทบสำหรับสร้างที่อยู่อาศัยของตนเองส่วนหนึ่ง และ “กลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์” ของชุมชนเพื่อแก้ไขปัญหาการกู้เงินนอกระบบ และมียอดเงินหมุนเวียนในกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์รวมทั้งหมดกว่า 3 ล้านบาท แต่ผลพลอยได้ที่มีคุณค่ายิ่งกว่านั้น คือ สมาชิกในชุมชนได้เรียนรู้ถึงวิธีการบริหารจัดการกลุ่มผ่านการออมทรัพย์ เกิดความเอื้ออาทรต่อกัน และเกิดการจัดสวัสดิการเพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

ภาพที่ 28 นโยบายหลังนำแนวคิดบ้านมั่นคงมาใช้ในการพัฒนา

ปัจจุบัน ฝ่ายบริหารงานชุมชน สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์มีนโยบายในการพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้แนวคิดบ้าน วัด โรงเรียน(บวร.) ในการพัฒนาพื้นที่ที่มีลักษณะเป็นที่อยู่อาศัยประเภทชุมชน โดยเป็นแนวทางที่ทำให้เกิดการพัฒนาชุมชนที่อยู่อาศัยแบบองค์รวม ไม่ว่าจะเป็นด้านกายภาพและสิ่งแวดล้อม ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคมวัฒนธรรม โดยมีเป้าหมายในการพัฒนา คือ การอยู่รอด (Survival) การพึ่งพาตนเอง (Self-Reliance) และการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable)

ภาพที่ 29 เป้าหมายของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์

โดยเป้าหมายของแนวคิดการพัฒนาคุณภาพชีวิต ภายใต้แนวคิดบ้าน วัด โรงเรียน (บวร.) คือ 3S ประกอบด้วย

1. **Survival** คือ การอยู่ดีมีสุขของคนทุกช่วงวัย การดำเนินชีวิตภายใต้คุณภาพชีวิตที่ดี อย่างมีความสุข
2. **Self-Reliance** การอยู่อย่างพึ่งพาตนเอง ในวิถีของความพอเพียง
3. **Sustainable** การพัฒนาและการอยู่อาศัยอย่างยั่งยืน ซึ่งสามารถนำไปสู่การพัฒนาชุมชนเมืองที่เข้มแข็งอย่างยั่งยืน

ซึ่งในการประเมินผลการดำเนินงานของกระบวนการประยุกต์แนวคิดบ้านมั่นคง และวิเคราะห์หาความสอดคล้องของเป้าหมาย จะเป็นการศึกษาว่า ผลการดำเนินงานที่เกิดขึ้นสามารถบรรลุเป้าหมาย 3S การอยู่รอด (Survival) การพึ่งพาตนเอง (Self-Reliance) และการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable) ได้หรือไม่ รวมทั้งวิเคราะห์ว่า กระบวนการใดบ้างที่สามารถส่งผลให้เกิดการบรรลุเป้าหมายได้อย่างครบถ้วน จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องมีการแปลงนโยบายและเป้าหมาย (3S) ที่ค่อนข้างเป็นนามธรรม ให้สามารถนำไปประเมินผลอย่างเป็นรูปธรรมได้

ในการติดตามประเมินผลการดำเนินงาน การประยุกต์แนวคิดบ้านมั่นคงของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ ผู้วิจัยใช้เป้าหมายปัจจุบันของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ในการติดตามและประเมินผล เพื่อทราบว่า การดำเนินงานที่ผ่านมา และผลการดำเนินงานในปัจจุบัน สามารถบรรลุเป้าหมายในปัจจุบันหรือไม่ เพื่อนำไปสู่การเสนอแนะเพื่อสามารถออกแบบกระบวนการที่สามารถบรรลุเป้าหมายปัจจุบันได้อย่างครบถ้วน

4.5 สรุปนโยบายของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์

4.5.1 ช่วงที่ 1 ช่วงก่อนการนำแนวคิดบ้านมั่นคงมาใช้ในการพัฒนา

ตารางที่ 5 นโยบายช่วงที่ 1 ช่วงก่อนการนำแนวคิดบ้านมั่นคงมาใช้ในการพัฒนา

นโยบายของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์	การดำเนินงานด้านชุมชน ของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์
การจัดประโยชน์ในทรัพย์สินที่ได้รับโอนมาให้อยู่ในความดูแล ซึ่งสามารถนำไปจัดประโยชน์ให้เกิดดอกผล แล้วจึงจะสามารถนำดอกผลนั้นมาใช้ประโยชน์เพื่อกิจการในสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์	สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ ได้เสนอโครงการพัฒนาพื้นที่ชุมชนสามยอดด้วยการแบ่งปันที่ดิน (Land-Sharing)
บริหารสัญญาเช่าให้เป็นกลางมากที่สุด โดยคำนึงถึง “ความถูกต้อง” “ความเป็นธรรม” และ “ความยั่งยืน” มีแนวคิดที่จะพัฒนาพื้นที่ในที่ดินซึ่งมีทำเลที่ตั้งที่ดีเยี่ยม (prime location) ให้เป็นโครงการเชิงธุรกิจ ในขณะที่เดียวกันสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ ก็ได้เริ่มให้ความสำคัญกับการดำเนินการด้านชุมชนไปพร้อมๆ กัน	มีนโยบายการพัฒนาชุมชนต่างๆ ที่ตั้งอยู่บนพื้นที่ของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ โดยมุ่งให้ผู้อยู่อาศัยในพื้นที่ที่มีที่อยู่อาศัยที่มั่นคง ถูกสุขลักษณะ และได้รับสาธารณูปโภคที่เหมาะสมครบถ้วน มีการปรับปรุงการใช้ประโยชน์ที่ดิน
สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ ได้มีการนำวิธีการบริหารองค์กรสมัยใหม่ ประกอบด้วย 1) มุ่งพัฒนาให้ผู้อยู่อาศัยในชุมชนบนพื้นที่ที่มีที่อยู่อาศัยที่มั่นคง 2) จัดทำระบบการจัดรูปที่ดินในเมืองและการแบ่งปันการใช้ประโยชน์ที่ดินมาพัฒนาพื้นที่ 3) เปิดโอกาสให้ผู้อยู่อาศัยได้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน 4) สนับสนุนการจัดตั้งศูนย์กลาง เพื่อประสานความร่วมมือระหว่างองค์กรชาวชุมชน	จัดตั้งหน่วยงาน และสร้างบุคลากรภายในองค์กร เพื่อรองรับงานพัฒนาด้านชุมชนภายในสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ เรียกได้ว่าเป็นจุดกำเนิดของงานบริหารชุมชนของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์
กำหนดประเภทผู้เช่าและกำหนดอัตราค่าเช่าใหม่ให้มีความเหมาะสมและมีความเป็นธรรมมากขึ้น โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อเพื่อลดความเหลื่อมล้ำ โดยปรับปรุงระบบการจัดเก็บค่าเช่า	เริ่มทดลองใช้แนวคิดการประสานประโยชน์ที่ดิน (Land sharing) ในการจัดให้ผู้อยู่อาศัยในพื้นที่รายจ่ายขึ้นไปอยู่บนอาคารสูง
ปรับแนวทางการพัฒนาพื้นที่เพื่อพลิกฟื้นให้มีความคุ้มค่าในเชิงเศรษฐกิจ สอดคล้องกับผังเมืองรวมและแผนพัฒนากรุงเทพมหานคร ฉบับใหม่ โดยมุ่งเน้น “มูลค่า” การลงทุน “ความคุ้มค่า” ทางเศรษฐกิจและ “คุณค่าเพิ่ม” ทางสังคม	สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ จึงได้ทำการทบทวนการดำเนินการแบบการประสานประโยชน์ที่ดินในรูปแบบอาคารสูง และค้นหว่าแนวทางการดำเนินการแบบใดจะเหมาะสมที่จะใช้ เพื่อพัฒนาให้คนในชุมชนมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

4.5.2 ช่วงที่ 2 ช่วงระหว่างการนำแนวคิดบ้านมั่นคงมาใช้ในการพัฒนา

ตารางที่ 6 นโยบายช่วงที่ 2 ช่วงระหว่างการนำแนวคิดบ้านมั่นคงมาใช้ในการพัฒนา

นโยบายของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์	การดำเนินงานด้านชุมชน ของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์
แนวทางการพัฒนา โดยการยึด “คน” และ “ชุมชน” เป็นศูนย์กลางการพัฒนา โดยมีความมุ่งหวังให้ชุมชนได้เกิดกระบวนการร่วมคิด ร่วมตัดสินใจในการพัฒนาและจัดการตนเองได้	พัฒนาชุมชนในพื้นที่โครงการนำร่อง 10 ชุมชน เป็นชุมชนในพื้นที่สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ จำนวน 3 ชุมชน ได้แก่ ชุมชนพัฒนาบ่อนไก่ ชุมชนร่วมสามัคคี และชุมชนเก่าพัฒนา
ทำความร่วมมือ (MOU) กับสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.) ในปีพ.ศ.2547 นำหลักโครงการบ้านมั่นคงของสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) หรือ พอช. มาปรับใช้ในการดำเนินงานพัฒนาพื้นที่ชุมชนแออัด ทบทวนและค้นหาแนวทางการพัฒนา ที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ผู้อยู่อาศัยมีคุณภาพชีวิตดีขึ้น	พ.ศ.2550 ได้มีการจัดทำบันทึกความร่วมมือด้านการพัฒนา กับสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) หรือ พอช. เพิ่มเติมเป็น 34 ชุมชน สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์เข้าร่วมรับช่วงต่อในกระบวนการหลังการก่อสร้างของ ชุมชนร่วมสามัคคี

4.5.3 ช่วงที่ 3 ช่วงการประยุกต์แนวคิดบ้านมั่นคง

ตารางที่ 7 นโยบายช่วงที่ 3 ช่วงการประยุกต์แนวคิดบ้านมั่นคง

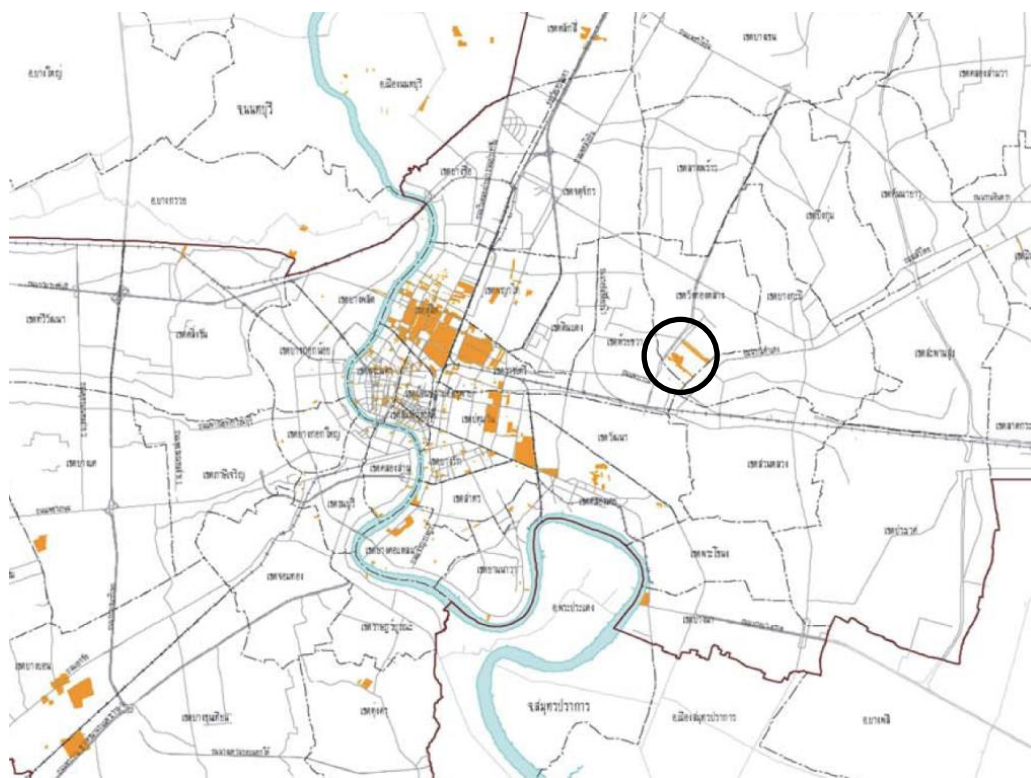
นโยบายของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์	การดำเนินงานด้านชุมชน ของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์
นำ “หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” มาปรับใช้กับการดำเนินภารกิจขององค์กร ทั้งการบริหารจัดการภายใน และการบริหารจัดการสินทรัพย์	เพิ่มชุมชนที่ใช้แนวคิดบ้านมั่นคงในการพัฒนา เป็น 34 ชุมชน แต่ในทางปฏิบัติ ได้มีการดำเนินการด้านการพัฒนาร่วมกันใน 39 ชุมชน
มีความพยายามพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้อยู่อาศัยและผู้เช่า ควบคู่ลดเวลาในการดำเนินงานสู่เป้าหมายในการเป็นองค์กรกิจการเพื่อสังคม (Social Enterprise)	จัดตั้ง “กลุ่มเครือข่ายความร่วมมือพัฒนาระหว่างชุมชนบนพื้นที่สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ (คพชส.)”
มีเป้าหมายการเป็น “องค์กรแห่งการเรียนรู้ สู่อุปกรณ์ที่ยั่งยืน” โดยมีแนวทางหลัก 5 แนวทางคือ (1)พัฒนามั่นคงบนรากฐานแห่งความยั่งยืน (2)สร้างคุณค่าเพิ่มพูน มูลค่าเพิ่มเพื่อสังคม (3)อนุรักษ์ผืนดินพัฒนา บนวิถีแห่งดุลยภาพ (4)เข้มแข็งมั่นคง เพราะพึ่งตนเองได้ และ (5)งอกงามด้วยความร่วมมือ มุ่งพัฒนาสู่การเป็น “องค์กรแห่งการเรียนรู้”	ดำเนินงานโครงการคุณภาพชีวิตเข้าไปในชุมชน เพื่อหนุนเสริมการพัฒนาคุณภาพชีวิตชุมชนให้ครอบคลุมทุกมิติ โดยมีวิธีการคือ(1) การสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน (2) ผลสานความร่วมมือในชุมชนและระหว่างชุมชน (3) ส่งเสริมกระบวนการอ้อมในชุมชน (4) การดูแลและพัฒนาที่อยู่อาศัย (5) การพัฒนาชุมชนร่วมกับหน่วยงานภาครัฐ (6) การพัฒนาเชิงอนุรักษ์
นโยบายดูแลรักษา และบริหารจัดการ ภายใต้แนวคิดการพัฒนาแบบองค์รวม ทั้งในด้านกายภาพ เศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรม	(7) การส่งเสริมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม
นโยบายพัฒนาพื้นที่อย่างสมบูรณ์ เพื่อสร้างสังคมคุณภาพชีวิต สร้างความสมดุลและประโยชน์แก่ส่วนรวมโดยพลังชุมชน	ร่วมกันสร้างชุมชนและสังคมให้เข้มแข็งอย่างยั่งยืน โดยการสร้างระบบการจัดการของชุมชนโดยเฉพาะเรื่อง “ระบบทุนชุมชน” และ “ระบบสวัสดิการชุมชน”
มีนโยบายการพัฒนาบุคลากรและองค์กร โดยได้นำคุณค่าหลักร่วมกัน (Shared Core Values)	พัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้แนวคิดบ้าน วัด โรงเรียน(บวร.)

บทที่ 5

กระบวนการประยุกต์แนวคิดบ้านมั่นคงของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์

5.1 ลักษณะและองค์ประกอบของบริเวณพื้นที่กรณีศึกษา

สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ มีพื้นที่ในความดูแลเป็นจำนวนมาก โดยมีพื้นที่ที่เป็นชุมชนที่อยู่อาศัยในกรุงเทพมหานครมากถึง 118 ชุมชน โดยพื้นที่บริเวณเขตวังทองหลาง ถือว่าเป็นกลุ่มชุมชนที่มีขนาดใหญ่ที่สุดพื้นที่หนึ่งในกรุงเทพมหานครมีพื้นที่ประมาณ 273 ไร่ มีพื้นที่ตั้งอยู่บริเวณสองด้านยาวตลอดถนนซอยรามคำแหง 39 ตั้งแต่ริมคลองแสนแสบยาวไปถึงถนนประดิษฐ์มนูธรรม โดยมีระยะทางประมาณ 1.5 กิโลเมตร

ภาพที่ 30 พื้นที่ชุมชนที่อยู่อาศัยบนที่ดินของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ ในกรุงเทพมหานคร

ในเขตวังทองหลาง ประกอบด้วยชุมชนที่อยู่ในพื้นที่ดินของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ รวมทั้งสิ้น 10 ชุมชน ซึ่งมีจำนวนมากถึง 7 ชุมชนที่ใช้แนวคิดบ้านมั่นคงในการพัฒนา ได้แก่ ชุมชนเทพลีลา ชุมชนรุ่งมณีพัฒนา ชุมชนแก้วพัฒนา ชุมชนทรัพย์สินใหม่ ชุมชนร่วมสามัคคี ชุมชนน้อมเกล้า และชุมชนทรัพย์สินเก่า รวมถึงพื้นที่อันเป็นสถานที่ตั้งของหน่วยงานราชการ องค์กร มูลนิธิ และสถาบัน ห้างร้านต่าง ๆ ของเอกชน โดยพื้นที่นี้ถือว่าตั้งอยู่ใจกลางกรุงเทพมหานคร ใกล้กับมหาวิทยาลัยรามคำแหง ศูนย์กีฬา ห้างร้าน และแหล่งงานที่สำคัญของประเทศ ด้วยความพร้อมทางด้านระบบสาธารณูปโภค สาธารณูปการ รวมทั้งระบบขนส่งมวลชน ทำให้มีการเติบโตของพื้นที่ และเมืองอย่างรวดเร็ว พร้อมทั้งมีการอพยพของประชากรเข้ามาในพื้นที่อย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้มีการ

ปรับปรุง ต่อเติม และการสร้างอาคารทั้งอาคารพักอาศัยและอาคารพาณิชย์ รวมทั้งอาคารหน่วยงานของภาครัฐและเอกชนเรื่อยมา³⁷

ภาพที่ 31 ชุมชนในเขตห้วยขวาง-วังทองหลาง

ชุมชนกรณีศึกษาสามารถแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ 1)ชุมชนที่ใช้แนวคิดโครงการบ้านมั่นคง โดยสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.) ได้แก่ ชุมชนร่วมสามัคคี และ 2)ชุมชนที่ใช้แนวคิดโครงการบ้านมั่นคง โดยสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ ได้แก่ ชุมชนรุ่งมณีพัฒนา และชุมชนเทพลีลา และในเกณฑ์ในการคัดเลือกชุมชนกรณีศึกษาประกอบด้วย ชุมชนที่อยู่ในกระบวนการก่อนการก่อสร้าง ระหว่างการก่อสร้าง และหลังการก่อสร้าง นั่นคือ ชุมชนเทพลีลา ชุมชนรุ่งมณีพัฒนา และชุมชนร่วมสามัคคี ตามลำดับ

ภาพที่ 32 ชุมชนบนพื้นที่ซอยรามคำแหง 39
(บริษัท วิจัยและออกแบบสถาปัตยกรรมที่เหมาะสม จำกัด 2554)

³⁷ บริษัท วิจัยและออกแบบสถาปัตยกรรมที่เหมาะสม จำกัด. (2554). โครงการ ศึกษาแผนพัฒนาและออกแบบปรับปรุงผังชุมชนซอยรามคำแหง 39 เขตวังทองหลาง ที่อยู่บนที่ดินของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์.

5.1.1 ชุมชนที่ใช้แนวคิดโครงการบ้านมั่นคง โดยสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.)

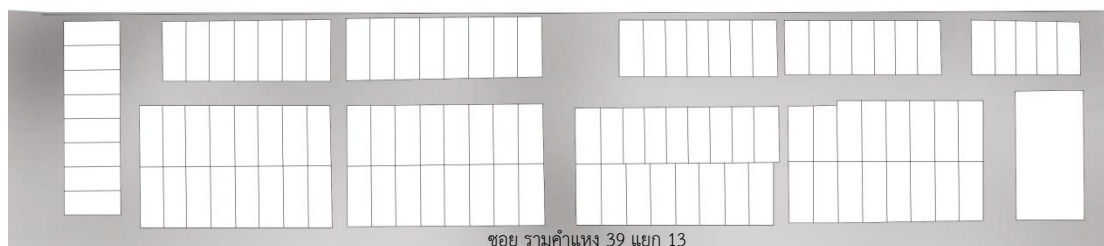
5.1.1.1 ชุมชนร่วมสามัคคี

ภาพที่ 33 ภาพถ่ายทางอากาศ ชุมชนร่วมสามัคคี

1. ลักษณะและองค์ประกอบของ ชุมชนร่วมสามัคคี

- 1) ตำแหน่งที่ตั้ง
ทิศเหนือ	ติดกับ ถนนรามคำแหง 39 และแยกศรีวิรา
ทิศใต้	ติดกับ ลำรางสาธารณะ
ทิศตะวันออก	ติดกับ ชุมชนทรัพย์สินใหม่
ทิศตะวันตก	ติดกับ ถนนศรีวิรา

ภาพที่ 34 ผังชุมชนร่วมสามัคคี

2) ประวัติชุมชน

ชุมชนร่วมสามัคคี เป็นชุมชนที่ตั้งอยู่บนที่ดินของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ ในซอยรามคำแหง 39 ชาวชุมชนทำการบุกเบิกเข้ามาอยู่อาศัยในพื้นที่ชุมชนร่วมสามัคคี ตั้งแต่ปี พ.ศ.2530 และมีความหนาแน่นประมาณในปี พ.ศ.2535 โดยส่วนใหญ่ชาวชุมชนอพยพมาจากต่างจังหวัด และพื้นที่อื่นๆ ในกรุงเทพมหานคร เมื่อมีการสร้างหลักปักฐานอย่างมั่นคงแล้ว ก็จะมีญาติพี่น้องจากต่างจังหวัดของผู้ที่อาศัยอยู่เดิม

เข้ามาอาศัยเพิ่มขึ้น จนอยู่ในสภาพที่แออัด³⁸ โดยชาวชุมชนมีพื้นเพมาจากต่างจังหวัด ประกอบอาชีพที่หลากหลาย ทั้งอาชีพรับจ้าง กรรมกร ราชการ เกษษณ และค้าขายทั่วไป และชาวชุมชนมีความสัมพันธ์แบบเครือญาติ ทำให้มีการช่วยเหลือเกื้อกูลกันทั้งในเรื่องของการทำงาน ที่พักอาศัย มีวัฒนธรรมแบบคนต่างจังหวัด เช่น การลงแขก และมีกิจกรรมร่วมกันบ่อยครั้ง เช่น การรับประทานอาหารร่วมกัน ซึ่งเป็นภาพแห่งความเอื้ออาทรกันที่หาดูได้ยากในสังคมเมืองยุคปัจจุบัน

ภาพที่ 35 เปรียบเทียบสภาพชุมชนร่วมสามัคคีก่อนและหลังการเข้าร่วมโครงการบ้านมั่นคง(1)

ต้นปี 2546 รัฐบาลได้มีนโยบายแก้ปัญหาความไม่มั่นคงในการอยู่อาศัยคนจนในชุมชนแออัด ตามโครงการบ้านมั่นคง โดยมอบหมายให้สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน(องค์การมหาชน) รับผิดชอบดำเนินการ ชุมชนร่วมสามัคคีได้รับคัดเลือกให้เป็น 1 ใน 10 โครงการนำร่อง ซึ่งชาวชุมชนได้ร่วมกันดำเนินการจนประสบความสำเร็จ และกลายเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ที่ชุมชนอื่นนำไปเป็นต้นแบบในการพัฒนาที่อยู่อาศัยของตนให้ดีขึ้น

3) สภาพทั่วไป

เดิมชุมชนร่วมสามัคคี มีลักษณะเป็นชุมชนแออัด ลักษณะอาคารบ้านเรือนเป็นการก่อสร้างแบบง่ายโดยใช้วัสดุที่สามารถหาได้ง่ายและมีราคาถูก มีการต่อเติมอยู่ตลอดเวลาเพื่อให้มีความสมบูรณ์ในการใช้งาน แต่ไม่มีความแข็งแรงเท่าที่ควร โดยตั้งอยู่บนพื้นที่ที่มีน้ำขัง และเมื่อประชากรในชุมชนเพิ่มขึ้น มีการปล่อยของเสียและขยะลงสู่แหล่งน้ำ ทำให้เกิดปัญหาน้ำเน่าเสียและมีสภาพที่ไม่เหมาะสมกับการอยู่อาศัย ส่งผลให้เกิดภาพลักษณ์ที่ไม่ดีต่อสังคมโดยรวม จึงเกิดปัญหาการขอคืนพื้นที่จากเจ้าของที่ดินอยู่บ่อยครั้ง ทำให้ชาวชุมชนต้องมีการรื้อที่อยู่อาศัยอยู่บ่อยครั้ง แต่ก็สามารถสร้างขึ้นมาใหม่ด้วยความร่วมมือร่วมใจของชาวชุมชนภายในระยะเวลาเพียงหนึ่งคืนเท่านั้น³⁹ ซึ่งนั่นแสดงถึงความไม่มั่นคงในการอยู่อาศัย และคุณภาพชีวิตที่ไม่ดีเท่าที่ควรของชาวชุมชน แต่ในอีกด้านหนึ่ง ชาวชุมชนแสดงให้เห็นถึงความร่วมมือ ความสามัคคี และความเข้มแข็งของชุมชน นั่นอาจจะแสดงให้เห็นถึงความพร้อมต่อการพัฒนา และนำไปสู่การได้รับการคัดเลือกให้เป็น 1 ใน 10 โครงการนำร่องที่ใช้แนวคิดบ้านมั่นคงในการพัฒนา

³⁸ ภวัต นุชพันธ์, interview by ผู้วิจัย, 26 พฤศจิกายน, 2558.

³⁹ เพ็ญศรี เชิดชัยภูมิ, interview by ผู้วิจัย, 27 มกราคม 2559.

ภาพที่ 36 เปรียบเทียบสภาพชุมชนร่วมสามัคคีก่อนและหลังการเข้าร่วมโครงการบ้านมั่นคง(1)

ปัจจุบัน มีสภาพโดยทั่วไปเป็นกลุ่มอาคารเรียงตัวกันอย่างเป็นระเบียบ โดยที่อยู่อาศัยประกอบด้วย 3 รูปแบบคือ บ้านแฝด บ้านแถว และอาคารชุด 3 ชั้น มีโครงสร้างอาคารที่แข็งแรงมั่นคง มีพื้นที่ลานกีฬา และอาคารศูนย์ชุมชน และยังมีเส้นทางสัญจรที่เป็นระบบ ชุมชนร่วมสามัคคีถือเป็นหนึ่งใน 10 โครงการบ้านมั่นคงนำร่อง

ภาพที่ 37 รูปแบบที่อยู่อาศัยภายในชุมชนร่วมสามัคคี

2. กระบวนการในการพัฒนาชุมชนที่อยู่อาศัย ชุมชนร่วมสามัคคี

จากการศึกษากระบวนการพัฒนาชุมชนที่อยู่อาศัย ชุมชนร่วมสามัคคีโดยใช้วิธีการสัมภาษณ์ และการจัดประชุมกลุ่มทั้งในส่วนของผู้อยู่อาศัย และเจ้าหน้าที่สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์(3.3.4 กระบวนการและวิธีการวิจัย การศึกษากระบวนการประยุกต์แนวคิดบ้านมั่นคง) สามารถสรุปกระบวนการพัฒนา ได้ดังนี้

1) กระบวนการก่อนการก่อสร้าง

1.1 การจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์

ในปี พ.ศ.2541 ชุมชนร่วมสามัคคีได้จัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์ภายในชุมชน โดยทำการคัดเลือกประธานชุมชน และคณะกรรมการชุมชน โดยขณะนั้นยังถือเป็นที่อยู่อาศัยลักษณะบุกรุก โดยคณะกรรมการชุมชนเป็นผู้เสนอให้มีการจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์ขึ้นภายในชุมชน เพื่อสามารถนำเงินส่วนนี้ไปพัฒนาด้านต่างๆภายในชุมชน โดยมีการออมเงินตามความสามารถของแต่ละครัวเรือน โดยการออมมีวิธีการออมแบบการซื้อหุ้น 1 หุ้นมูลค่า 10 บาท โดยการออมขั้นต่ำต้องมีการออมอย่างน้อย 10 หุ้น คือมูลค่า 100 บาทต่อเดือน โดยการออมขณะนั้นจะอยู่ที่ประมาณ 100, 200 และ 500 บาทต่อเดือน ซึ่งการออมทรัพย์มีการพัฒนาระบบการเก็บเงินตามความสามารถของชาวชุมชน เช่น การเพิ่มจำนวนเงินในการออมทรัพย์ ทำให้ชุมชนมีความพร้อมในการขอสินเชื่อจากสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.)

ระยะเวลา: 6 ปี

ผู้มีส่วนร่วม: สำนักงานพัฒนาชุมชนเมือง ภายใต้การเคหะแห่งชาติ

1.2 การประชุมสร้างความเข้าใจ

ใน พ.ศ.2546 ซึ่งเป็นระยะเวลาเดียวกับการเริ่มพัฒนาโครงการบ้านมั่นคง ในขณะเดียวกันมีการเรียนรู้ บทบาทและหน้าที่ภายในชุมชน โดยชาวชุมชนทำการคัดเลือกคณะกรรมการกลุ่มออมทรัพย์ โดยการเลือกตั้งจาก ลำดับศักดิ์ ผู้ที่ชาวชุมชนให้ความไว้วางใจ เจ้าหน้าที่สำนักงานพัฒนาชุมชนเมือง ภายใต้การเคหะแห่งชาติ (พชม.) เข้ามาชี้แจงเรื่องการพัฒนาที่อยู่อาศัย เพื่อให้สามารถต่อรองกับเจ้าของที่ดิน ซึ่งคือ สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ ซึ่งในขณะนั้นมีหน้าที่ขอพื้นที่คืน เพื่อไปพัฒนาเชิงพาณิชย์ให้ตอบรับกับพื้นที่ที่มีการพัฒนา โดยรอบ มีการจัดประชุมเกี่ยวกับการพัฒนาที่อยู่อาศัยและชุมชนหลายครั้ง ซึ่งจัดที่สำนักงานพัฒนาชุมชนเมือง จ. เพชรบุรี โดยเป็นการประชุมที่ให้ชุมชนที่มีความพร้อมในการพัฒนาเข้าร่วมรับฟังกระบวนการที่จะใช้ในการพัฒนา นอกจากนั้นยังการสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับระบบการเงินในชุมชน โดยสำนักงานพัฒนาชุมชนเมือง เข้ามาเป็นพี่เลี้ยงในการจัดระบบกลุ่มออมทรัพย์ให้ดีขึ้น ช่วงเวลานั้นเองสำนักงานพัฒนาชุมชนเมือง ได้ยกระดับขึ้นเป็น สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.) และทำการพาชาวชุมชนไปดูงานจากชุมชนคลองลำนูน และชุมชนในจังหวัดชัยนาทซึ่งเป็นชุมชนที่กำลังพัฒนาโดยใช้กระบวนการบ้านมั่นคงเช่นเดียวกัน

ระยะเวลา: 2 ปี

ผู้มีส่วนร่วม: สำนักงานพัฒนาชุมชนเมือง ภายใต้การเคหะแห่งชาติ, คณะรัฐบาล

1.3 การสำรวจข้อมูลสมาชิกและชุมชน

สถาปนิกสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.) ทำการสำรวจข้อมูลชุมชน โดยเข้ามาสำรวจพื้นที่เพื่อวางแผนในการพัฒนาพื้นที่และที่อยู่อาศัย โดยแบ่งกลุ่มย่อยทั้งหมด 12 กลุ่ม กลุ่มละประมาณ 10 หลัง เพื่อเป็นการกระจายกลุ่มแกนนำให้ทั่วถึงทั้งชุมชน ถือเป็นการสร้างประชาธิปไตยในชุมชน และเพื่อทราบความสัมพันธ์ที่แท้จริงภายในชุมชน

ระยะเวลา: 1 ปี

ผู้มีส่วนร่วม: สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.)

1.4 การจัดตั้งสหกรณ์เคหะสถาน

ในปี พ.ศ.2548 ชุมชนร่วมสามัคคี มีการยกระดับกลุ่มออมทรัพย์ขึ้นเป็นสหกรณ์เคหะสถานชุมชนร่วมสามัคคี มีคณะกรรมการเป็นกรรมการชุดเดียวกับคณะกรรมการกลุ่มออมทรัพย์ มีการเปิดรับสมาชิก ซึ่งสมาชิกส่วนใหญ่เป็นกลุ่มเดียวกับสมาชิกสหกรณ์ออมทรัพย์ เริ่มต้นมีจำนวนทั้งสิ้น 100 กว่าราย โดยจุดประสงค์ของการจัดตั้งคือ 1) เพื่อการออมเงินเพื่อที่อยู่อาศัยแล้ว 2) สามารถทำการปล่อยกู้ให้แก่สมาชิก และ 3) เป็นการยกระดับกลุ่มออมทรัพย์ให้เป็นที่ยอมรับมากขึ้น ชาวชุมชนได้ออกกฎระเบียบของสหกรณ์เคหะสถาน คือ มีการเสียค่าปรับในกรณีที่ไม่มีการออมตามระยะเวลาที่กำหนด คิดอัตราค่าปรับ คือ บ้านหลัก ปรับ 270 บาท บ้านขยาย ปรับ 240 บาท และอาคารชุด ปรับ 620 บาท และสหกรณ์เคหะสถานยังมีการจัดประชุมสมาชิกบ่อยครั้ง เพื่อรายงานความคืบหน้าของการใช้จ่ายงานของสหกรณ์ ให้สมาชิกรับทราบ

ระยะเวลา: 9 ปี

ผู้มีส่วนร่วม: สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.)

1.5 การจัดระบบที่อยู่อาศัย

ชาวชุมชนเริ่มมีการจัดระบบที่อยู่อาศัย สามารถแบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอน คือ

1) การจัดรูปแบบของการพัฒนา โดยการจัดประชาพิจารณ์ภายในชุมชนว่า ต้องการอยู่บนที่ดินเดิม หรือ ย้ายไปอยู่บนที่ดินผืนใหม่ ซึ่งข้อสรุปคือจะอยู่บนที่ดินเดิม เนื่องจากมีข้อจำกัดด้านแหล่งงาน หลังจากนั้นทำการ แบ่งกลุ่มย่อยภายในชุมชน ทำให้เกิดความต้องการของแต่ละกลุ่ม ถือเป็นกรออกแบบความสัมพันธ์ของแต่ละกลุ่มย่อย ทั้งเรื่องตำแหน่งและขนาดของที่อยู่อาศัย

2) การจัดระบบสิทธิ์ที่อยู่อาศัย โดยชาวชุมชนทำหน้าที่พิจารณาสิทธิ์เองในชุมชน ว่าใครควรได้รับสิทธิ์ หรือไม่ได้ โดยข้อกำหนดของการพิจารณาสิทธิ์คือ ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชนจะได้สิทธิ์บ้านหลัก ส่วนลูกหลานของผู้ได้สิทธิ์เป็นบ้านหลักที่มีครอบครัวแล้ว สามารถขอสิทธิ์เพิ่มได้ แต่จะได้เป็นสิทธิ์บ้านขยายซึ่งมีขนาดเล็กลงมา แต่มีเงื่อนไขคือต้องมีกรออมทรัพย์แยกกับผู้ได้สิทธิ์บ้านหลักตั้งแต่ต้น ในขณะที่เดียวกันทางเขตวังทองหลาง ให้การ สนับสนุนเรื่องวัสดุในการถมที่ เพื่อเป็นการปรับระดับที่ดินให้มีความพร้อมต่อการพัฒนา และชาวชุมชนจัดตั้ง คณะกรรมการที่ทำหน้าที่ในการดูแล การปรับพื้นที่ วัสดุ ช่าง โดยมีคณะกรรมการ 3 ชุด โดยแต่ละชุดดูแลพื้นที่ในแต่ละเฟส โดยการจัดการระบบการเงินในระยเวลานั้น คือสหกรณ์เคหะสถานเป็นผู้ขอสินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัย โดย ชาวชุมชนต้องมีเงินออม 10% ของเงินที่จะขอสินเชื่อ เช่น ต้องออมเงินได้ 10,000 บาท หากจะขอสินเชื่อจำนวน 100,000 บาท ชุมชนยังได้รับเงินสาธารณูปโภคจาก สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.) เพื่อทำการพัฒนาระบบ สาธารณูปโภคภายในชุมชน

ระยะเวลา: 2 ปี

ผู้มีส่วนร่วม: สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.), สำนักงานเขตวังทองหลาง

1.6 การวางผังและออกแบบ

การวางผังและออกแบบ มีการรังวัดและวิเคราะห์ที่ตั้งโดยเจ้าหน้าที่สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.) เป็นผู้ดำเนินงาน หลังจากนั้นได้ร่วมมือกับคณะกรรมการชุมชนในการทำแผนที่ชุมชน เพื่อวิเคราะห์จำนวนพื้นที่ที่ต้องใช้ในการพัฒนา

การออกแบบบ้านและอาคาร สถาปนิกสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.) สสำรวจความต้องการเจ้าของ บ้านและสมาชิกแต่ละหลังคาเรือน โดยทำแบบให้ชาวชุมชนเลือกแบบบ้านตามความต้องการของตนเอง หลังจากนั้น ได้แบบบ้านที่ตนเองต้องการ จึงจัดการออกแบบร่วมกัน โดยทำการแบ่งเป็นแต่ละกลุ่มย่อย เพื่อให้ชาวชุมชนทำการ พูดคุย สอบถามและแลกเปลี่ยนความต้องการของกันและกัน มองเห็นข้อจำกัดของคนอื่นๆที่อยู่กลุ่มเดียวกัน เพื่อได้ แบบที่ทุกคนพึงพอใจร่วมกัน สถาปนิกสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.) ได้ทำแบบแปลน และโมเดล เพื่อให้ ชาวบ้านเกิดความเข้าใจเกี่ยวกับรูปแบบบ้านที่จะทำการก่อสร้าง รวมทั้งสร้างพื้นที่จำลอง เพื่อให้ชาวบ้านเข้าใจ และเห็นภาพเรื่องขนาดพื้นที่ที่จะเกิดขึ้น

ระยะเวลา: 1 ปี

ผู้มีส่วนร่วม: สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.)

1.7 การขอสินเชื่อ

กระบวนการขอสินเชื่อ โดยสมาชิกกลุ่มออมทรัพย์ต้องทำการออมให้ได้ 10% ของเงินที่จะขอสินเชื่อ ถึงจะสามารถขอสินเชื่อในวงเงินสูงสุด 135,000 บาทสำหรับบ้านหลักและบ้านขยาย และขอได้สูงสุด 300,000 บาท สำหรับอาคารชุด ซึ่งมีการชำระเงินคืน ตั้งแต่อยู่ในกระบวนการของการปรับที่ดินและถมที่ โดยข้อจำกัดของการพัฒนาชุมชนร่วมสามัคคี คือ ในขณะนั้นไม่มีการขออนุญาตก่อสร้าง เนื่องจากชาวชุมชนต้องเร่งสร้างที่อยู่อาศัยให้ เป็นรูปธรรมโดยเร็วที่สุด เพื่อใช้ในการต่อรองกับหน่วยงานต่างๆ รวมถึงสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ ที่เป็นเจ้าของที่ดินด้วย

ระยะเวลา: 12 ปี

ผู้มีส่วนร่วม: สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.)

2) กระบวนการระหว่างการก่อสร้าง

2.1 การจัดหาผู้รับเหมา

กระบวนการที่สำคัญอีกกระบวนการหนึ่ง คือ กระบวนการเตรียมการก่อสร้าง โดยชาวชุมชนประกาศหาผู้รับเหมาเพื่อคัดเลือกผู้รับเหมาในการก่อสร้างบ้านและอาคาร แต่ในความเห็นจริงแล้ว ชาวชุมชนร่วมสามัคคีส่วนใหญ่ มีความสามารถในการก่อสร้างเป็นอย่างดี และประกอบอาชีพเป็นช่างก่อสร้าง และผู้รับเหมาจำนวนไม่น้อย ทำให้ได้ผู้รับเหมาที่อยู่ในชุมชนเอง โดยมีทั้งหมด 4 เจ้าหลัก ซึ่งงานที่ผู้รับเหมาได้รับมอบหมาย เป็นงานเฉพาะงาน โครงสร้างอาคารเท่านั้น คือ เสาคาน พื้น หลังคา และผนังรอบนอกอาคาร ส่วนการก่อสร้างหลังจากนั้นเจ้าของบ้านต้องเป็นผู้ดำเนินงานต่อเอง หลังจากที่ได้ผู้รับเหมาแล้ว ผู้รับเหมามีหน้าที่ในการจัดทำแผนการก่อสร้าง แผนงบประมาณ และการจัดหาวัสดุในการก่อสร้าง ซึ่งชุมชนร่วมสามัคคีแบ่งการก่อสร้างของโครงการแบ่งออกเป็น 3 เฟส เฟสแรกสร้างในปีพ.ศ. 2547 ประกอบด้วยบ้านแฝด และอาคารแถว 9 ห้อง เฟส2 ปีพ.ศ. 2548 เป็นอาคารแถว 9 ห้อง และเฟสที่3 ปีพ.ศ. 2549 อาคารชุด 18 ห้อง โดยแต่ละเฟสใช้เวลาประมาณ 1 ปีในการก่อสร้าง ส่วนในเรื่องของแผนงบประมาณ ให้ผู้รับเหมาแต่ละเจ้าจัดทำงบประมาณ เพื่อให้คณะกรรมการชุมชนเป็นผู้พิจารณาและอนุมัติ ในเรื่องการจัดหาวัสดุในการก่อสร้างนั้น วัสดุส่วนหนึ่งได้มาจากงบประมาณของสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.) ที่ชาวชุมชนขอสินเชื่อ ซึ่งบางส่วนไม่ได้รับการสนับสนุนเป็นเงินแต่ได้เป็นวัสดุ และอีกส่วนหนึ่งผู้รับเหมาเป็นผู้ดูแล ภายใต้การควบคุมของคณะกรรมการบ้านมั่นคงชุมชนร่วมสามัคคี

ระยะเวลา: 3 ปี

ผู้มีส่วนร่วม: สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.), คณะกรรมการบ้านมั่นคง

2.2 การก่อสร้างและการควบคุมการก่อสร้าง

การก่อสร้างของชุมชนร่วมสามัคคี เกิดขึ้นตั้งแต่ปีพ.ศ.2547 และเสร็จสิ้นในปีพ.ศ.2549 โดยคณะกรรมการชุมชนเป็นผู้อนุมัติแผนงานของผู้รับเหมา ตรวจสอบและจัดเก็บวัสดุ เจ้าหน้าที่สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.) และคณะกรรมการชุมชนเป็นผู้ตรวจสอบงานและดูแลเรื่องการเบิกจ่ายของผู้รับเหมา ซึ่งสามารถแบ่งออกเป็น 3 งวด คือ งวดที่ 1 ปรับระดับพื้น เสาค้ำ เสาคาน เทพื้น งวดที่ 2 หลังคา, งวดที่ 3 ก่อผนัง

ระยะเวลา: 4 ปี

ผู้มีส่วนร่วม: สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.), คณะกรรมการชุมชน, เครือข่ายโครงการบ้านมั่นคงนำร่อง

3) กระบวนการหลังการก่อสร้าง

ปี พ.ศ.2549 ทำการปิดการก่อสร้างและมีพิธีเปิดโครงการ โดยสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์มาเป็นประธานในการเปิดพิธี และมีเครือข่ายจังหวัดต่างๆมาร่วมเปิดโครงการ โดยมีการดำเนินงานให้ชุมชนร่วมสามัคคีเป็นชุมชนต้นแบบ หลังจากการเปิดโครงการบ้านมั่นคงชุมชนร่วมสามัคคีแล้ว คณะกรรมการชุมชนได้เป็นแกนนำในการขอทะเบียนบ้าน ซึ่งขอได้เฉพาะทะเบียนบ้านชั่วคราว เพราะทำการก่อสร้างก่อนได้รับอนุญาตก่อสร้าง มีเพียงเฉพาะอาคารชุดเท่านั้นที่มีการก่อสร้างเป็นไปตามขั้นตอน จึงไม่มีปัญหาเรื่องทะเบียนบ้าน

หลังจากกระบวนการก่อสร้างแล้วเสร็จ สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ เข้ามามีบทบาทในการบริหารหลังการเข้าอยู่ของชาวชุมชน โดยประกอบด้วย 1) กิจกรรมพัฒนาด้านกายภาพของชุมชน คือ การจัดการภูมิทัศน์ พื้นที่ และพัฒนาด้านความสะอาดของชุมชน โดยจัดขึ้นเดือนละ 1 ครั้ง การจัดการและดูแลเรื่องการรักษาพื้นที่ส่วนกลางของชาวชุมชน 2) กิจกรรมพัฒนาด้านเศรษฐกิจของชุมชน คือ การจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์สำหรับเยาวชน จัดตั้งกลุ่มสัจจะออมทรัพย์ จัดตั้งกองทุนแม่ จัดตั้งกลุ่มแม่บ้าน ทำสบู่ แชมพู น้ำยาล้างจาน และ 3) กิจกรรมพัฒนาด้านสังคมและวัฒนธรรม คือการจัดตั้งกลุ่มผู้สูงอายุ และกลุ่มเยาวชน

ระยะเวลา: 11 ปี

ผู้มีส่วนร่วม: สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์

4) สรุปกระบวนการพัฒนาชุมชนร่วมสามัคคี

กระบวนการพัฒนาชุมชนร่วมสามัคคี มีกระบวนการในการพัฒนาทั้งหมด 11 กระบวนการ โดยเริ่มจากการจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์ภายในชุมชน และทำการบริหารจัดการกลุ่มออมทรัพย์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่งผลให้ได้รับการคัดเลือกเป็นชุมชนนำร่องที่ใช้แนวคิดบ้านมั่นคงในการพัฒนา 10 ชุมชนแรกของไทย โดยกระบวนการที่ใช้เวลาในการดำเนินงานมากที่สุด คือ กระบวนการจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์ ใช้ระยะเวลา 6 ปี ซึ่งเป็นกระบวนการที่สามารถแสดงให้เห็นถึงความพร้อมของชาวชุมชนในการพัฒนาที่อยู่อาศัย

กระบวนการที่เกิดขึ้นทั้งหมดเป็นกระบวนการที่เน้นให้เกิดการมีส่วนร่วมของชาวชุมชน ตามนโยบายของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ที่ให้ “คน” และ “ชุมชน” เป็นศูนย์กลางในการพัฒนา โดยกระบวนการที่เกิดการมีส่วนร่วมของชาวชุมชนสูง คือ การจัดตั้งสหกรณ์เคหะสถาน การเลือกรูปแบบการพัฒนา และการพิจารณาสิทธิ์คัดเลือกผู้ที่มีสิทธิ์ในการอยู่อาศัย

ปัญหาของกระบวนการที่พบขณะทำการพัฒนา คือ

1) กระบวนการพิจารณาสิทธิ์ต้องเป็นไปอย่างล่าช้า เนื่องจากขนาดที่ดินไม่เพียงพอที่สามารถจัดที่อยู่อาศัยได้ตามความต้องการของชาวชุมชนได้ทั้งหมด ทำให้เกิดการออกแบบรูปแบบที่อยู่อาศัยที่หลากหลาย คือ บ้านแฝด บ้านแถว และอาคารชุด เพื่อให้สามารถรองรับจำนวนผู้อยู่อาศัยได้มากที่สุด

2) กระบวนการออกแบบที่อยู่อาศัยและชุมชน มุ่งออกแบบเฉพาะให้ส่วนของที่อยู่อาศัยเท่านั้น ไม่มีการออกแบบพื้นที่สาธารณะ และพื้นที่ส่วนกลาง ทำให้ในชุมชนไม่มีพื้นที่สำหรับทำกิจกรรมร่วมกัน รวมถึงขาดพื้นที่สำหรับจอดรถ ส่งผลให้เกิดปัญหาการจราจร และการสัญจรในปัจจุบัน

3) กระบวนการออกแบบ จำเป็นต้องมีการสร้างพื้นที่สาธิต เพื่อให้ชาวบ้านเห็นภาพที่ชัดเจน เนื่องจากชาวชุมชนต้องการที่อยู่อาศัยที่ดีที่สุด พื้นที่เอเย่ที่สุด ในขณะที่พื้นที่ของชุมชนมีอยู่จำกัด ทำให้สถาปนิกสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน ต้องทำพื้นที่จำลอง เพื่อให้ชาวชุมชนมีเข้าใจเรื่องขนาดและพื้นที่ที่จะเกิดขึ้นในอนาคต

4) กระบวนการในการควบคุมวัสดุในการก่อสร้าง เนื่องจากชาวชุมชนต้องบริหารจัดการวัสดุด้วยตนเอง แต่เนื่องด้วยชาวชุมชนไม่มีประสบการณ์ในการบริหารจัดการ ทำให้เกิดปัญหาวัสดุไม่พื่อต่อความต้องการใช้ในการก่อสร้าง

กระบวนการที่ถือเป็นหัวใจของการพัฒนาชุมชนร่วมสามัคคี คือ กระบวนการจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์ เพราะใช้เวลาในการดำเนินงานมากที่สุด และต้องอาศัยการสร้างความเข้าใจ เพื่อให้ชาวชุมชนมีความเห็นร่วมกัน ที่ต้องการพัฒนาชุมชนที่อยู่อาศัย เพราะกระบวนการพัฒนาที่เกิดขึ้นจะเป็นการพัฒนาที่อยู่อาศัยให้ดีขึ้น แต่ในขณะเดียวกันก็เป็นการสร้างภาระหนี้สินให้กับผู้อยู่อาศัยด้วย ไม่ว่าจะเป็น การผ่อนชำระค่าที่อยู่อาศัย การชำระค่าเช่าที่ดิน ซึ่งเดิมการอยู่อาศัยแบบการบุกรุกพื้นที่ ไม่มีค่าใช้จ่ายส่วนนี้มาก่อน

5.1.2 ชุมชนที่ใช้แนวคิดโครงการบ้านมั่นคง โดยสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์

5.1.2.1 ชุมชนรุ่งมณีพัฒนา

ภาพที่ 38 ภาพถ่ายทางอากาศ ชุมชนรุ่งมณีพัฒนา

1. ลักษณะและองค์ประกอบของ ชุมชนรุ่งมณีพัฒนา

1) จำนวนประชากร และครัวเรือน

ปัจจุบันชุมชนรุ่งมณีพัฒนา มีประชากรรวมทั้งสิ้น 1,500 คน โดยแยกเป็นเพศชาย 780 คน และเพศหญิง 720 คน มีจำนวนครัวเรือนทั้งหมด 450 หลังคาเรือน และ 350 ครัวเรือน โดยมีความหนาแน่นสุทธิต่อครัวเรือน 4.29 คนต่อครัวเรือน และความหนาแน่นสุทธิต่อไร่ 23.80 คนต่อไร่ ประชาชนในชุมชนรุ่งมณีพัฒนาส่วนใหญ่ร้อยละ 99 นับถือศาสนาพุทธ โดยมีวัดเทพศิลาเป็นศูนย์รวมทางจิตใจ และมีกลุ่มบ้านที่นับถือศาสนาอิสลาม โดยความสัมพันธ์ของชาวชุมชนที่มีความต่างทางศาสนาค่อนข้างดี

2) ตำแหน่งที่ตั้ง

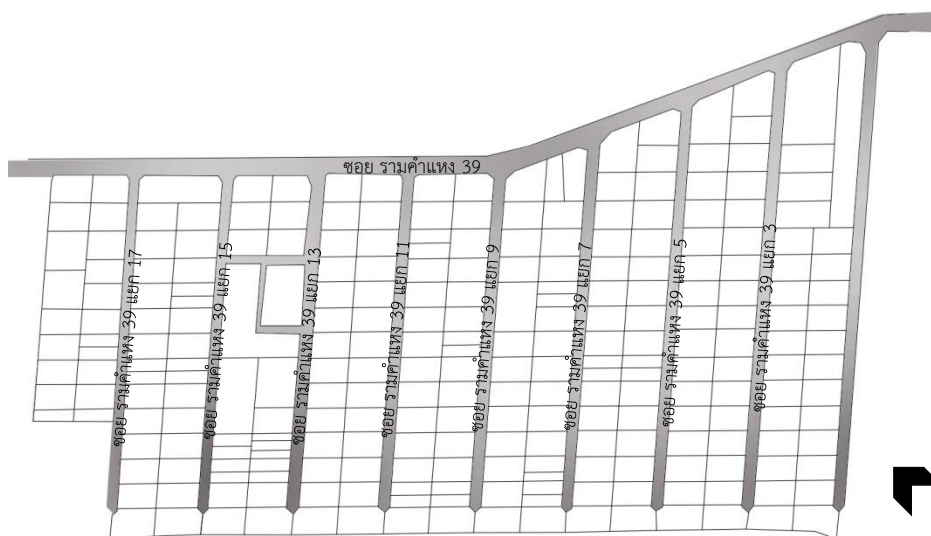
มีพื้นที่ตั้งแต่ซอยรามคำแหง 39 แยก 2 - 8 เขตวังทองหลาง กรุงเทพมหานคร

ทิศเหนือ ติดกับ ถนนซอยรามคำแหง 39

ทิศใต้ ติดกับ ลำรางสาธารณะ

ทิศตะวันออก ติดกับ ชุมชนเทพศิลา

ทิศตะวันตก ติดกับ ชุมชนแก้วพัฒนา

ภาพที่ 39 ผังชุมชนรุ่งมณีพัฒนา

3) ประวัติชุมชน

เดิมบริเวณชุมชนรุ่งมณีพัฒนามีลักษณะเป็นทุ่งนา ยังไม่มีการปลูกสร้างอาคารบ้านเรือนที่อยู่อาศัย จนมาในประมาณปี.ศ. 2527 เริ่มมีคนเข้ามาจับจองที่ดินโดยบางคนจับจองเพื่อการปลูกสร้าง บ้านเรือนเอง และบางส่วนทำการเช่าที่ดินจากสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ โดยอยู่อาศัยกันแบบหนาแน่นและแออัด ประชากรส่วนใหญ่มาจากต่างจังหวัดที่มาทำงานในกรุงเทพมหานคร ต่อมาในปี.ศ. 2534 ชุมชนได้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการขึ้นครั้งแรก โดยมีคุณวินัย สิงห์ธรรม เป็นประธานคนแรก โดยการแต่งตั้งอย่างไม่เป็นทางการ และเมื่อวันที่ 13 ตุลาคม พ.ศ.2535 ได้ประกาศเป็นชุมชนตามระเบียบกรุงเทพมหานครอย่างถูกต้องตามกฎหมาย เอกลักษณะของชุมชนรุ่งมณีพัฒนาคือ การมีสาธารณูปการ สาธารณูปโภคที่ครบถ้วน รวมถึงการเป็นชุมชนที่มีความหลากหลายของระบบเศรษฐกิจในพื้นที่ค่อนข้างมาก เนื่องจากชาวชุมชนมีทั้งผู้ที่ประกอบอาชีพเป็นข้าราชการ รับจ้างทั่วไป พนักงานบริษัท พนักงานโรงงาน จนกระทั่งผู้ประกอบการโรงงานต่าง ๆ

ความสัมพันธ์ของคนในชุมชนรุ่งมณีพัฒนาเป็นความสัมพันธ์กันแบบกึ่งเมืองกึ่งชนบท คือ ยังคงมีคนกลุ่มหนึ่งที่ยังคอยให้ความช่วยเหลือเกื้อกูลกันแบบผู้คนในสังคมชนบท ที่มีพื้นฐานเป็นคนต่างจังหวัดด้วยกันที่ต้องอพยพย้ายเข้ามาหางานหาในกรุงเทพฯ แต่ก็ยังมีอีกกลุ่มหนึ่งที่เป็นแบบอยู่ตามลำพัง อยู่กับครอบครัว รู้จักกันแต่ภายในครอบครัว ออกไปทำงานตั้งแต่เช้าตรู่กลับเข้าบ้านก็มีค่า ซึ่งจะเป็นลักษณะแบบสังคมเมือง แต่เวลามีงานกิจกรรมหรือจัดประเพณีต่างๆ คนในชุมชนก็เข้าร่วมกิจกรรมกันอยู่ไม่น้อย เช่น กิจกรรมวันพ่อ กิจกรรมวันเด็ก เป็นต้น

ภาพที่ 40 สภาพชุมชนรุ่งมณีพัฒนา(2)

4) สภาพทั่วไป

เดิมชุมชนรุ่งมณีพัฒนา เป็นชุมชนแออัดที่มีขนาดใหญ่ที่สุดเมื่อเทียบกับขนาดชุมชนในเขตวังทองหลางทั้งหมด เนื่องจากมีขนาดพื้นที่ที่ค่อนข้างใหญ่กว่าทุกชุมชน อาคารที่อยู่อาศัยใช้วัสดุที่หาได้ง่ายและมีราคาถูก มีการต่อเติมอยู่ตลอดเวลา เพื่อให้เหมาะสมกับการใช้งานและขนาดครอบครัวที่มีขนาดเพิ่มขึ้น แต่อาคารที่อยู่อาศัยขาดความคงทนแข็งแรงทางด้านโครงสร้าง การอยู่อาศัยค่อนข้างมีความแออัด เพราะแต่ละครัวมีลักษณะเป็นครอบครัวขยายทำให้มีการเพิ่มจำนวนที่อยู่อาศัยอย่างต่อเนื่อง และส่งผลให้เกิดปัญหาขยะ และน้ำเน่าเสียตามมา

ภาพที่ 41 สภาพชุมชนรุ่งมณีพัฒนา(1)

ปัจจุบัน ชุมชนรุ่งมณีพัฒนา มีพื้นที่รวม 31ไร่ 2 งาน 18 ตารางวา(เฉพาะพื้นที่ไม่มีสัญญาเช่า) โดยมีการถือครองที่ดิน 2 ประเภท คือ 1)บางสวนบุกรุก /ไม่มีสัญญาเช่า และ 2)บางสวนมีสัญญาเช่า รูปแบบของอาคารมีหลากหลายประเภท คือ บ้านเดี่ยว บ้านแถว อาคารพาณิชย์ อาคารโรงงาน และสถานประกอบการต่าง ๆ นอกจากนั้นยังมีความหลากหลายของการใช้งานอาคาร คือ สำหรับอยู่อาศัย สำหรับปล่อยเช่า⁴⁰

2. กระบวนการในการพัฒนาชุมชนที่อยู่อาศัย ชุมชนรุ่งมณีพัฒนา

ตั้งแต่ปี พ.ศ.2544 สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ มีนโยบายในการจัดการทรัพย์สินและการกำหนดประเภทผู้เช่าและกำหนดอัตราค่าเช่าใหม่ให้มีความเหมาะสมและมีความเป็นธรรมมากขึ้น จึงได้เข้ามารังวัดขนาดอาคาร บ้านเรือนภายในชุมชนรุ่งมณีพัฒนา เพื่อทำการประเมินอัตราค่าเช่าของอาคารแต่ละหลังให้มีความเหมาะสม และดำเนินการเรื่อยมาถึงปีพ.ศ.2548 เป็นช่วงระยะเวลาเดียวกันกับที่ชุมชนร่วมสามัคคีกำลังทำการก่อสร้าง และสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ ทำความร่วมมือกับสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.) ในการใช้แนวคิดบ้านมั่นคงในการพัฒนาชุมชนที่อยู่อาศัย ส่งผลให้สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนรุ่งมณีพัฒนาตั้งแต่ต้นจนถึงสิ้นสุดกระบวนการ ซึ่งจะสามารถเห็นการประยุกต์กระบวนการของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ในการใช้แนวคิดบ้านมั่นคงในการพัฒนาอีกด้วย(3.3.4 กระบวนการ และวิธีการวิจัย การศึกษากระบวนการประยุกต์แนวคิดบ้านมั่นคง)

⁴⁰ กัลยาศรี หมอกมณี, interview by ผู้วิจัย, 11 พฤศจิกายน, 2558.

1) กระบวนการก่อนการก่อสร้าง

1.1 การประชุมสร้างความเข้าใจ

ในปี พ.ศ.2549 หลังจากที่มีการเปิดตัวโครงการบ้านมั่นคง ชุมชนร่วมสามัคคีแล้ว สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ ได้เห็นความสำคัญ และผลที่เกิดขึ้นจากกระบวนการบ้านมั่นคง ทำให้นำแนวคิดบ้านมั่นคงในการพัฒนาชุมชนรุ่งมณีพัฒนาเช่นเดียวกัน เริ่มจากการสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการพัฒนาการพัฒนาที่อยู่อาศัย โดยจัดประชุมสร้างความเข้าใจ ณ สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.) ซึ่งมีตัวแทนชาวชุมชนรุ่งมณีพัฒนา และตัวแทนจากชุมชนบริเวณซอยรามคำแหง 39 เข้าร่วมรับฟัง โดยเนื้อหาของการประชุมประกอบด้วย 1) การชี้แจงเกี่ยวกับแนวทางในการพัฒนา ว่าสามารถพัฒนาไปในทิศทางไหนได้บ้าง 2) สอบถามความต้องการในการพัฒนาจากตัวแทนชุมชนบริเวณซอยรามคำแหง 39 อีกทั้งสร้างความเข้าใจเรื่องระบบการเงินในชุมชน ว่าทำไมต้องมีการออม ออมเงินเพื่ออะไร ซึ่งเดิมชุมชนรุ่งมณีพัฒนามีการจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์ด้วยตัวเอง โดยแกนนำของดร. วิโรจน์ ทำให้ชาวชุมชนมีความเข้าใจเกี่ยวกับระบบการเงินในชุมชนค่อนข้างดีอยู่แล้ว ขณะนั้นชาวชุมชนได้จัดตั้งกลุ่มอาชีพคือการทำกล้วยฉาบ และขนมนางเล็ด ซึ่งสามารถใช้เป็นผลิตภัณฑ์ที่ทำรายได้ให้กับกลุ่มอาชีพและชุมชนอย่างต่อเนื่อง

ระยะเวลา: 10 ปี

ผู้มีส่วนร่วม: กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์, สหพันธ์พัฒนาองค์กรชุมชนคนจนเมืองแห่งชาติ, สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.)

1.2 การจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์

หลังจากที่มีการประชุมสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาที่จะเกิดขึ้น สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ ได้เข้ามาเป็นแกนนำในการจัดตั้งคณะกรรมการกลุ่มออมทรัพย์ และจัดระบบการบริหารกลุ่มออมทรัพย์ให้เป็นระบบระเบียบมากยิ่งขึ้น โดยมีการจัดประชุมเพื่อรายงานผลการดำเนินงานของกลุ่มออมทรัพย์เป็นประจำ ในขณะที่เดียวกันชาวชุมชนได้ทำการคัดเลือกคณะกรรมการบ้านมั่นคง โดยการจัดการเลือกตั้ง ซึ่งคณะกรรมการบ้านมั่นคงอาจจะเป็นคนเดียวกันกับคณะกรรมการกลุ่มออมทรัพย์ก็ได้

ในปีพ.ศ.2550 ชุมชนรุ่งมณีพัฒนา ได้ทำการจัดระบบกลุ่มออมทรัพย์ขึ้นใหม่ โดยทำการจัดประชุม และจัดตั้งคณะกรรมการกลุ่มออมทรัพย์โดยการจัดการเลือกตั้ง โดยคณะกรรมการส่วนใหญ่เป็นกลุ่มเดียวกันกับกลุ่มออมทรัพย์เดิมที่จัดตั้งโดยชุมชน สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ได้มีการจัดดูงานชุมชนน้อมเกล้า ซึ่งเป็นชุมชนนำร่องและมีความสามารถในการบริหารจัดการกลุ่มออมทรัพย์ได้เป็นอย่างดี เริ่มแรกกลุ่มออมทรัพย์ชุมชนรุ่งมณีพัฒนา มีจำนวนสมาชิกทั้งหมดประมาณ 100 คน และออมเงินตามความสามารถของแต่ละหลังคาเรือน ทำให้เงินออมในแต่ละเดือนค่อนข้างน้อย ทำให้ไม่สามารถมีเงินออมที่เพียงพอในการขอสินเชื่อกับทางสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.) ได้ ทำให้ต้องมีการจัดประชุมเพื่อแจ้งปัญหาให้ชาวชุมชนรับทราบโดยทั่วกัน นำไปสู่การปรับวิธีการในการออมเงิน คือ เพิ่มจำนวนเงินออม เพื่อให้สามารถเป็นไปตามเงื่อนไขในการขอสินเชื่อ และมีการจัดประชุมแผนงาน และรายงานผลการดำเนินงานของกลุ่มออมทรัพย์ให้ชาวชุมชนได้รับรู้โดยทั่วกันอย่างสม่ำเสมอ

ระยะเวลา: 1 ปี

ผู้มีส่วนร่วม: สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์

1.3 การสำรวจข้อมูลสมาชิกและชุมชน

กระบวนการสำรวจข้อมูลสมาชิกในชุมชน เกิดขึ้นหลังจากกระบวนการคัดเลือกคณะกรรมการบ้านมั่นคงแล้ว โดยสถาปนิกสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ และกรรมการชุมชนร่วมทำการสำรวจ โดยมี สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.) เข้ามาช่วยในการรังวัดและทำแผนที่ชุมชน และประเมินสภาพที่อยู่อาศัยเป็น 2 ประเภท คือ 1)ปรับปรุง 2)รื้อและสร้างใหม่ จากนั้นทำการสรุปข้อมูลครัวเรือนเพื่อทราบจำนวนผู้อยู่อาศัยจริงภายในชุมชน

ระยะเวลา: 8 ปี

ผู้มีส่วนร่วม: สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.), สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์

1.4 การจัดตั้งสหกรณ์เคหะสถาน

ปัจจุบันชุมชนรุ่งมณีพัฒนา มีความโดดเด่นทางด้านกลุ่มออมทรัพย์เป็นอย่างมาก และอยู่ในขั้นตอนของการจัดเตรียมความพร้อม เพื่อยกระดับกลุ่มออมทรัพย์ขึ้นเป็นกลุ่มสหกรณ์เคหะสถาน

ระยะเวลา: -

ผู้มีส่วนร่วม: -

1.5 การจัดระบบที่อยู่อาศัย

กระบวนการจัดระบบที่อยู่อาศัย สามารถแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ 1)ระบบการพิจารณาสีที โดยดูเงื่อนไขการได้รับสิทธิ์ ซึ่งเป็นเงื่อนไขที่ชาวชุมชนเป็นผู้ออกแบบ โดยมีเงื่อนไขในการพิจารณาสีทีอยู่ 9 ข้อ เช่น ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน เป็นต้น ซึ่งกระบวนการนี้เปิดโอกาสให้ชาวชุมชนเป็นผู้ร่วมการพิจารณา และนำไปสู่การยืนยันต่อไป หลังจากการพิจารณาสีทีแล้ว มีการประกาศสิทธิ์โดยจัดขึ้น ณ วัดเทพศิลา โดยผู้ที่ได้สิทธิ์ คิดเป็น 60% ของประชากรทั้งหมดของชุมชน และได้ทำการแบ่งเฟสพัฒนาออกเป็น 3 เฟส เนื่องจากขนาดของชุมชนค่อนข้างใหญ่ 2)การจัดรูปแบบที่อยู่อาศัยตามความต้องการ โดยสถาปนิกสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชนเป็นผู้สอบถามความต้องการของผู้ที่ได้รับสิทธิ์ ว่าต้องการที่อยู่อาศัยรูปแบบใด บ้านเดี่ยว บ้านแฝด บ้านแถว รวมทั้งสามารถเลือกรูปแบบการใช้งานได้ว่าจะเป็นที่อยู่อาศัย หรือปล่อยให้เช่า โดยอัตราค่าเช่าของการใช้งานแต่ละประเภทจะมีความแตกต่างกัน

ระยะเวลา: 3 ปี

ผู้มีส่วนร่วม: สหพันธ์พัฒนาองค์กรชุมชนคนจนเมืองแห่งชาติ, สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน(พอช.), สำนักงานเขตวังทองหลาง, สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์

1.6 การวางผังและออกแบบ

ต่อมาสถาปนิกสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์เป็นผู้ดำเนินการออกแบบบ้านและอาคาร โดยเริ่มจากสำรวจความต้องการของเจ้าของบ้าน และสมาชิกภายในบ้านว่าต้องการที่อยู่อาศัยรูปแบบใด ซึ่งได้ใช้แบบบ้านของชุมชนน้อมเกล้า เป็นตัวอย่างในการออกแบบ และนำไปสู่การประยุกต์แบบเพื่อให้เป็นไปตามความต้องการของผู้อยู่อาศัย โดยหลังจากการสำรวจความต้องการของผู้อยู่อาศัยแล้ว สถาปนิกสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ได้นำแบบกลับมาให้ชาวชุมชนเลือก โดยมีแบบให้ให้เลือกทั้งหมดประมาณ 30 แบบ

หลังจากที่ชาวชุมชนได้แบบบ้านที่ต้องการแล้ว จะเป็นการวางผังชุมชนโดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมของชาวชุมชนร่วมกับสถาปนิก เพื่อจัดวางตำแหน่งที่อยู่อาศัย เพื่อให้ชาวชุมชนเห็นภาพว่าหลังจากมีการพัฒนาแล้วชุมชนจะมีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างไร โดยสถาปนิกนำเสนอโดยใช้หุ่นจำลองเพื่อสร้างความเข้าใจให้กับชาวชุมชน

ระยะเวลา: 5 ปี

ผู้มีส่วนร่วม: สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.), สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์, ผู้รับเหมา

1.7 การขอสินเชื่อ

ในปีพ.ศ.2552 กลุ่มออมทรัพย์สามารถออมเงินได้ 10%ของเงินที่จะทำการขอสินเชื่อ ตามเงื่อนไขของสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.) โดยระหว่างที่จะมีการขอสินเชื่อทางชุมชนต้องมีผังชุมชน แบบบ้าน ทั้งนี้ทางกลุ่มออมทรัพย์ได้เก็บเงินค่าแรกเข้าเป็นสมาชิกกลุ่มออมทรัพย์ เพื่อใช้เป็นค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานต่างๆ ระหว่างที่สินเชื่อยังไม่ได้รับการอนุมัติ นอกจากเงินที่ทำการขอสินเชื่อแล้ว ชุมชนรุ่งมณีพัฒนาฯยังได้รับเงินสนับสนุนจากสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.) เพื่อพัฒนาระบบสาธารณูปโภค หลังคาเรือนละ 20,000 บาท รวมเป็นงบประมาณ 10 ล้านบาท ปีพ.ศ.2553 ได้รับดอกเบี้ยจากการอุดหนุนเงินกู้สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.) บางส่วน สำหรับจัดซื้อถังบำบัด และการปรับภูมิทัศน์ในชุมชน ปีพ.ศ.2555 ทางรัฐบาลได้มีนโยบายในการสนับสนุนด้านการพัฒนาชุมชนที่อยู่อาศัยทั่วประเทศ ทำให้ชุมชนรุ่งมณีพัฒนาฯได้รับงบประมาณ จากสำนักนายกรัฐมนตรี เพื่อจัดทำป้ายชุมชน และอาคารศูนย์ชุมชน

ระยะเวลา: 12 ปี

ผู้มีส่วนร่วม: สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์

2) กระบวนการระหว่างการก่อสร้าง

2.1 การจัดหาผู้รับเหมา

กระบวนการในการเตรียมการก่อสร้าง คือ คณะกรรมการชุมชนประกาศหาผู้รับเหมา และทำการประมูลผลของการประมูลทำให้ชุมชนรุ่งมณีพัฒนาฯได้ผู้รับเหมา 1 เจ้า ซึ่งชาวชุมชนสามารถมีทางเลือกผู้รับเหมาได้ 3 รูปแบบ คือ 1) ใช้ผู้รับเหมาที่ทางชุมชนจัดหาให้ 2) เจ้าของบ้านทำการจัดหาผู้รับเหมาเอง และ 3) เจ้าของบ้านเป็นผู้รับเหมาและทำการก่อสร้างบ้านเอง ทั้งนี้การที่ชาวชุมชนสามารถเลือกรูปแบบของผู้รับเหมาได้เพื่อให้สามารถลดต้นทุนในการสร้างบ้านของตนเองและกลุ่มออมทรัพย์ได้ และเพื่อสามารถควบคุมคุณภาพของงานก่อสร้างไปพร้อมๆกัน โดยการพัฒนาชุมชนรุ่งมณีพัฒนาฯ สามารถแบ่งการพัฒนาออกเป็น 2 เฟส โดยเฟสที่ 1 เริ่มการประกาศหาผู้รับเหมาในปีพ.ศ.2553 และเฟสที่ 2 เริ่มการประกาศหาผู้รับเหมาในปีพ.ศ.2557 กระบวนการขออนุญาตก่อสร้าง คณะกรรมการชุมชนเป็นผู้เตรียมเอกสารในการขออนุญาตก่อสร้าง โดยผู้นำชุมชนเป็นผู้ยื่นขออนุญาต ปัจจุบันการขออนุญาตยังอยู่ในขั้นตอนการดำเนินงาน เนื่องจากขณะนั้นชาวชุมชนต้องหาผู้เขียนแบบ และทำการลงนามแบบเอง ทั้งสถาปนิก และวิศวกร ซึ่งชาวบ้านไม่มีความรู้เรื่องนี้เลย ทำให้การดำเนินงาน ต้องดำเนินงานโดยสำนักงานเขต ซึ่งยังคงมีปัญหาเรื่องของแบบที่ใช้ยื่นขออนุญาตมาถึงปัจจุบัน

หลังจากที่ได้ผู้รับเหมาแล้ว ผู้รับเหมามีหน้าที่ในการจัดทำแผนงานหลัก แผนงบประมาณโครงการ และแผนการจัดหาวัสดุ เพื่อใช้ประกอบในการลงนามสัญญา โดยแผนดังกล่าวต้องผ่านการอนุมัติจากเครือข่ายองค์กร

ชุมชน บนที่ดินของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ (คพชส.) ก่อนการลงนามสัญญา และทางชุมชนจะทำการหักค่าประกันโครงการจำนวน 5% โดยจะมีการคืนเงินประกันหลักจากโครงการแล้วเสร็จเป็นเวลา 2 ปี หากไม่มีปัญหาที่เกิดจากการก่อสร้าง หลังจากมีการลงนามสัญญา ผู้รับเหมามีหน้าที่ในการสอบถามความต้องการของผู้อยู่อาศัยอีกครั้ง เพื่อปรับแบบเดิมที่ได้ ให้ตอบสนองกับความต้องการของผู้อาศัยให้มากที่สุด

ระยะเวลา: 5 ปี

ผู้มีส่วนร่วม: สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์

2.2 การก่อสร้างและการควบคุมการก่อสร้าง

การก่อสร้างอาคารและที่อยู่อาศัยชุมชนรุ่งมณีพัฒนา เริ่มก่อสร้างในปีพ.ศ.2554 ในเฟสที่ 1 และปีพ.ศ. 2558 ในเฟสที่ 2 โดยมีการตรวจสอบความเรียบร้อยของงาน และการดำเนินงานกับแผนการทำงาน สัปดาห์ละ 2 ครั้ง โดยตัวแทนชุมชน และเครือข่ายองค์กรชุมชน บนที่ดินของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ (คพชส.) โดยมีแบบฟอร์มในการตรวจสอบคุณภาพงานที่สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์เป็นผู้ออกแบบ ที่ต้องระบุรายละเอียดของการตรวจสอบงานทุกครั้ง และระหว่างการดำเนินงานมีการเบิกจ่ายของผู้รับเหมาแบ่งออกเป็น 6 งวด (ตามที่ระบุไว้ในสัญญา) ซึ่งต้องมีการตรวจสอบงานร่วมกันของหลายหน่วยงาน ว่าการก่อสร้างเป็นไปตามสัญญา หากมีข้อผิดพลาดในการก่อสร้างต้องมีการแก้ไข และปรับปรุงผลงาน ก่อนที่จะทำการเบิกได้

หลังจากที่มีการก่อสร้างอาคารบ้านเรือนในเฟสที่ 1 เสร็จในปี พ.ศ.2555 ทำให้สถาปนิกสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ร่วมกับชาวชุมชนออกแบบผังระบบสาธารณูปโภค เช่น ถนนภายในชุมชน เพื่อให้ตอบรับกับตำแหน่งที่อยู่อาศัยที่ได้มีการออกแบบแล้ว สาเหตุที่ไม่มีการออกแบบผังสาธารณูปโภคก่อน เนื่องจากขณะนั้นทางชุมชนยังไม่ได้รับงบประมาณสำหรับที่ใช้ในการพัฒนาระบบสาธารณูปโภค จึงต้องมีการก่อสร้างตัวอาคารที่อยู่อาศัยก่อน

ระยะเวลา: 3 ปี

ผู้มีส่วนร่วม: สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์, เครือข่ายองค์กรชุมชน บนที่ดินของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ (คพชส.), กรรมการกลุ่มออมทรัพย์

ภาพที่ 42 สภาพชุมชนรุ่งมณีพัฒนา(3)

3) กระบวนการหลังการก่อสร้าง

หลังจากที่มีการก่อสร้างเฟสที่ 1 แล้วเสร็จ สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ได้เข้ามามีบทบาทในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้อยู่อาศัยอย่างต่อเนื่อง โดยในปีพ.ศ. 2558 เจ้าหน้าที่สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ได้ทำการสำรวจจำนวนผู้สูงอายุ และเยาวชนในชุมชนเพื่อทราบจำนวน และจัดตั้งกลุ่มผู้สูงอายุ และกลุ่มเยาวชนภายในชุมชนขึ้น ได้จัดกิจกรรมออกกำลังกายผู้สูงอายุโดยมีผู้นำในการออกกำลังกายคือผู้สูงอายุใน

ชุมชนเอง อีกทั้งยังจัดกิจกรรมพาชาวชุมชนไปดูงานด้านอื่นๆของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ ไม่ว่าจะเป็นงานเกี่ยวกับการอนุรักษ์ บูรณะ และซ่อมแซมวัดวาอาราม ซึ่งถือเป็นการประชาสัมพันธ์ให้ชาวชุมชนทราบว่า ในความเป็นจริงแล้วสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ทำงานที่หลากหลาย ชาวชุมชนยังได้จัดตั้งกลุ่มอาชีพในการผลิตและจำหน่ายน้ำยาล้างจาน และแชมพูจากสมุนไพร ซึ่งเป็นอีกวิธีหนึ่งที่สามารถสร้างรายได้ให้ชาวชุมชนอย่างต่อเนื่อง

ระยะเวลา: 15 ปี

ผู้มีส่วนร่วม: สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์

ภาพที่ 43 สภามุมชุมชนรุ่งมณีพัฒนา(3)

4) สรุปกระบวนการพัฒนาชุมชนรุ่งมณีพัฒนา

กระบวนการพัฒนาชุมชนรุ่งมณีพัฒนา มีกระบวนการในการพัฒนาทั้งหมด 10 กระบวนการ ซึ่งแตกต่างจากกระบวนการพัฒนาชุมชนร่วมสามัคคี 1 กระบวนการ คือกระบวนการจัดตั้งสหกรณ์เคหะสถาน ซึ่งปัจจุบันกำลังเตรียมการในการจัดตั้งสหกรณ์ กระบวนการพัฒนาชุมชนรุ่งมณีพัฒนาเริ่มจากกระบวนการสร้างความเข้าใจโดยเจ้าหน้าที่สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ เพื่อให้ชาวชุมชนมีความเข้าใจและเห็นด้วยกับกระบวนการพัฒนาที่จะเกิดขึ้น โดยมีการพาไปดูงานในชุมชนที่ใช้แนวคิดบ้านมั่นคงในการพัฒนา โดยกระบวนการที่ใช้เวลาในการดำเนินงานมากที่สุด คือ กระบวนการจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์ การวางแผนการออมของชาวชุมชน ใช้ระยะเวลา 8 ปี เพื่อที่จะสามารถมีเงินออมตามเงื่อนไข ที่สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชนได้ตั้งไว้

กระบวนการที่มีความสำคัญของชุมชนรุ่งมณีพัฒนา คือ การมีส่วนร่วมของชาวชุมชนในการสำรวจข้อมูลสมาชิกและชุมชน โดยสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์มีการออกแบบกระบวนการในการประเมินที่อยู่อาศัยเป็นรูปแบบต่างๆ เพื่อให้มีทางเลือกในการพัฒนาหลากหลาย เพื่อให้ตรงตามความต้องการของผู้อยู่อาศัยมากที่สุด

ปัญหาที่พบขณะทำการพัฒนา คือ

1) กระบวนการสร้างความเข้าใจ ต้องสร้างความเข้าใจให้กับชาวชุมชนอยู่ตลอดเวลา เนื่องจากเดิมชาวชุมชนมีความเข้าใจว่ากระบวนการพัฒนาชุมชน มีเฉพาะการไถ่รื้อเท่านั้น ทำให้ในช่วงแรกชาวชุมชนจึงไม่มีความต้องการที่จะพัฒนา

2) กระบวนการจัดตั้งสหกรณ์เคหะสถาน ชุมชนรุ่งมณีพัฒนา มีการเปิดสหกรณ์เครดิตยูเนียน ซึ่งสร้างโอกาสในการเข้าถึงแหล่งเงินของผู้ที่เป็นสมาชิก แต่สมาชิกในสหกรณ์เครดิตยูเนียนเป็นใครก็ได้ ทำให้ชาวบ้านส่วนใหญ่ไม่เข้าร่วม เนื่องจากกลัวว่าผลประโยชน์จะตกไปอยู่กับคนนอกพื้นที่ ปัจจุบันกลุ่มออมทรัพย์พยายามที่จะจัดตั้งสหกรณ์เคหะสถานขึ้นภายในชุมชน

3) กระบวนการก่อสร้าง ในการก่อสร้างเฟสแรกในการพัฒนา ถือเป็น การทดลอง เป็นการลองผิดลองถูก เพื่อให้ชาวชุมชนเห็นตัวอย่างการพัฒนาที่เป็นรูปเป็นร่าง ทำให้พื้นที่ใช้สอย รูปแบบที่อยู่อาศัยไม่สอดคล้องกับการใช้งานเท่าที่ควร เพราะไม่มีการปรับแบบเพื่อให้เป็นไปตามความต้องการของผู้อยู่อาศัยอย่างแท้จริง

4) กระบวนการขออนุญาตก่อสร้าง ในการทำแบบเพื่อขออนุญาตก่อสร้าง ชาวชุมชนต้องเป็นผู้ดำเนินงานเอง เนื่องจากเจ้าหน้าที่สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ไม่เพียงพอ ทำให้เกิดความล่าช้า เพราะไม่สามารถหาสถาปนิกและวิศวกรในการเขียนแบบได้

สรุปกระบวนการในการพัฒนาที่อยู่อาศัย โดยใช้แนววิถีกระบวนการบ้านมั่นคงในการพัฒนา: ชุมชนรุ่งงษ์พัฒนา เขตวังทองหลาง กรุงเทพมหานคร

กระบวนการ	วิธีการ	ปี พ.ศ.												การมีส่วนร่วมของชุมชน		ปัญหา/วิธีแก้ปัญหา				
		2544	2545	2546	2547	2548	2549	2550	2551	2552	2553	2554	2555	2556	2557	2558	ระดับการมีส่วนร่วม	หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง	ปัญหาที่พบ	วิธีการแก้ปัญหา
1. กระบวนการก่อนการพัฒนา																				
1.1 การประชุมสร้างความเข้าใจ																				
- การสร้างความเข้าใจ ด้านการพัฒนาที่อยู่อาศัย	1.) สร้างความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาที่อยู่อาศัย 2.) ชี้แจงแนวทางการพัฒนา 3.) สอบถามความต้องการในการพัฒนา																	พม. สนง.ทรัพย์สินฯ	1. ชาวบ้านเข้าใจว่าการพัฒนาและการแก้ปัญหาเป็นการเลือกรองทั้งชุมชน สิ่งไม่เห็นด้วยพัฒนา ทำให้ชาวชุมชนมีสภาพไม่ออก	1. ต้องมีการอธิบายว่าจุดประสงค์ไม่ได้เป็นการไล่รื้อคนออกจากพื้นที่ 2. พยายามชวนชมรมในงาน
- การสร้างความเข้าใจ เรื่องระบบการเงินในชุมชน	1.) สร้างความเข้าใจเรื่องการเงิน 2.) จัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์กันเองภายในชุมชน 3.) จัดประชุมรายงานผลอย่างเป็นประจำ																พอช. สอช.	1. เด็กที่เขวชาญก่อนตั้งกลุ่มออมทรัพย์เอง ซึ่งไม่มีหน่วยงานใดเข้ามาให้คำแนะนำ แต่เป็นการนำของ ดร.วิโรจน์	1. สอนวิธีคิดดอกเบี้ย พยายามจัดการให้เป็นระบบ	
1.2 การจัดตั้งคณะกรรมการ																				
- คณะกรรมการกลุ่มออมทรัพย์	1.) มีการคัดเลือกคณะกรรมการกลุ่มออมทรัพย์																			
- คณะกรรมการบ้านมั่นคง	2.) การคัดเลือกกรรมการบ้านมั่นคง																			
1.3 การสำรวจข้อมูลสมาชิกในชุมชน																				
	1.) รับผิดชอบค่าเช่าของบ้านแต่ละหลัง 2.) หน่วยงานทั้ง 3 ร่วมทำการสำรวจ 3.) สรุปข้อมูลครัวเรือน																	พอช. ตัวแทนชาวชุมชน	1. สนง.ทรัพย์สินฯ สำรวจเพื่อไม่นำไปสู่การพัฒนา มากกว่าการสำรวจเพื่อประเมินค่าเช่า	
1.4 การจัดระบบที่อยู่อาศัย																				
- ระบบการพิจารณาสิทธิ์	1.) พิจารณาสิทธิ์โดยดูเงื่อนไขการได้รับสิทธิ์ 2.) การประกาศสิทธิ์ จัดขึ้น ณ วัดเทพศิลา																พอช. สอช.			
- การจัดรูปแบบ	1.) สอบถามความต้องการของผู้ที่ได้รับสิทธิ์																สนง.ทรัพย์สินฯ			

กระบวนการในการพัฒนา		ปี พ.ศ.												การมีส่วนร่วมของชุมชน		ปัญหา/วิธีแก้ปัญหา				
กระบวนการ	วิธีการ	2544	2545	2546	2547	2548	2549	2550	2551	2552	2553	2554	2555	2556	2557	2558	ระดับการมีส่วนร่วม	หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง	ปัญหาที่พบ	วิธีการแก้ปัญหา
1.5 การจัดการระบบออมทรัพย์	<ul style="list-style-type: none"> ประชุม และจัดตั้งคณะกรรมการกลุ่มออมทรัพย์โดยการจัดทำเลือกตั้ง โดย เริ่มแรกกลุ่มออมทรัพย์ออมเงินปริมาณน้อยต่อเดือนทำให้ไม่สามารถขอสินเชื่อกับ พอช.ได้ จัดการประชุมแผนงานให้ชาวชุมชนได้รับรู้ 																	สนง.ทรัพย์สินฯ	1. การจัดตั้งสหกรณ์เครดิตยูเนียน เปิดโอกาสให้ใครก็ได้เข้ามาเป็นสมาชิก ทำให้สัดส่วนของสมาชิกในชุมชนน้อยกว่าสมาชิกภายนอก	1. ชาวชุมชนจึงจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์เอง เพื่อให้เป็นประโยชน์กับชาวชุมชนมากที่สุด
1.6 การวางแผนและออกแบบ	<ul style="list-style-type: none"> เรียนรู้ขั้นตอนการทำงาน มีการจัดงานชุมชนน้อยแก้ว เป็นชุมชนนำร่อง 																			
	<ul style="list-style-type: none"> สำรวจข้อมูลครัวเรือน การวิเคราะห์และรังวัดที่ดิน ทำแผนที่ชุมชน 																			
	<ul style="list-style-type: none"> การวางแผนชุมชน 																			
	<ul style="list-style-type: none"> การตั้งรูปแบบใหม่ วางผังสาธารณูปโภค 																	พอช.		
	<ul style="list-style-type: none"> การสร้างแบบจำลอง/ยุทธศาสตร์ออกแบบ 																		1. การดูตัวอย่างจากโมเดลชาวบ้านไม่เห็นขนาดพื้นที่จริงทำให้เกิดปัญหา พื้นที่ไม่พอต่อความต้องการ	
	การออกแบบบ้านและอาคาร																			
	<ul style="list-style-type: none"> สำรวจความต้องการของเจ้าของบ้าน และสมาชิกในบ้าน สถานเป็นผู้นำแบบให้เลือก แบบจริง ผู้รับเหมาเป็นผู้ใช้เงิน 																	สนง.ทรัพย์สินฯ พอช./ผู้รับเหมา	1. เฟสแรกทำให้เกิดการหลงผิดหลงถูก พื้นที่ใช้สอย อาจจะไม่เพียงพอต่อความต้องการ	1. นำบทเรียนที่พบไปประยุกต์ และปรับให้เข้ากับความต้องการมากขึ้น

กระบวนการ	กระบวนการในการพัฒนา		ปี พ.ศ.												การมีส่วนร่วมของชุมชน		ปัญหา/วิธีแก้ปัญหา		
	วิธีการ	วิธีกร	2544	2545	2546	2547	2548	2549	2550	2551	2552	2553	2554	2555	2556	2557	2558	ปัญหาที่พบ	วิธีการแก้ปัญหา
3. กระบวนการหลังการก่อสร้าง																			
3.1 การประกันผลงาน																			
		1.) มีการคืนเงินประกันหลักจากโครงการแล้วเสร็จ																	
3.2 การจัดกิจกรรมในชุมชน																			
		1.) การสำรวจจำนวนผู้สูงอายุ และแยกไว้ในชุมชน																	
		2.) จัดกิจกรรมการออกกำลังกายของผู้สูงอายุ																	
		3.) จัดตั้งกลุ่มส่งเสริมอาชีพ กล้ายอบ/นางเล็ด																	
		4.) จัดกิจกรรมพาผู้สูงอายุไปเที่ยว																	

5.1.2.2 ชุมชนเทพลילה

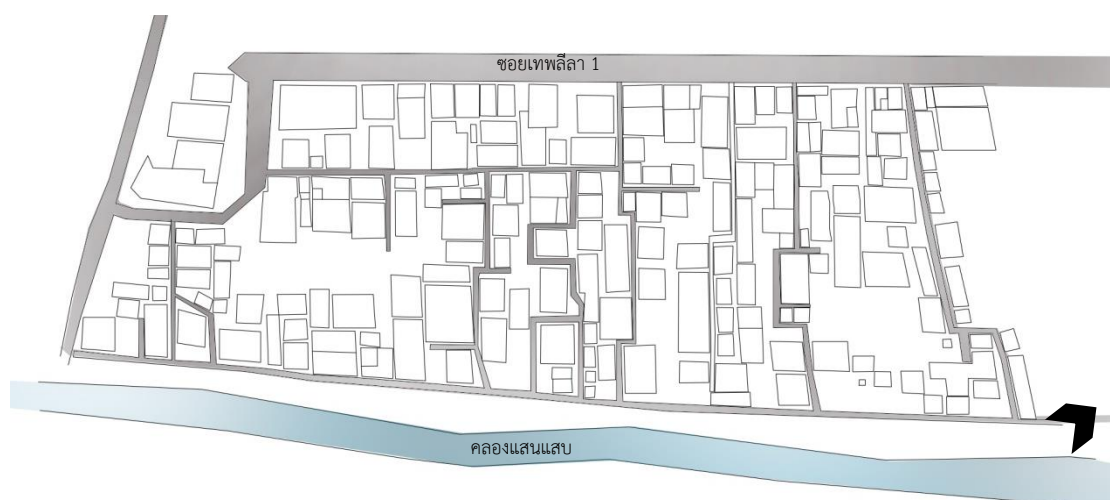

ภาพที่ 44 ภาพถ่ายทางอากาศชุมชนเทพลילה

1. ลักษณะและองค์ประกอบของ ชุมชนเทพลילה

1) จำนวนประชากร และครัวเรือน

ปัจจุบันชุมชนเทพลילה มีประชากรรวมทั้งสิ้น 1,031 คน จาก 250 ครัวเรือน โดยชาวชุมชนทั้งหมดไม่มีสัญชาติไทย โดยมีความหนาแน่นสุทธิต่อครัวเรือน 4.12 คนต่อครัวเรือน และมีความหนาแน่นสุทธิต่อไร่ 57.27 คนต่อไร่ ชาวชุมชนในชุมชนเทพลิลีนับถือศาสนาพุทธ และอิสลามอย่างละครึ่ง โดยทั้งสองกลุ่มเป็นกลุ่มที่อาศัยอยู่บนพื้นที่ตั้งแต่บรรพบุรุษ ปัจจุบันผู้ที่อยู่อาศัยถือเป็นผู้อยู่อาศัยรุ่นที่ 3 และ 4

ภาพที่ 45 ผังชุมชนเทพลילה

2) ตำแหน่งที่ตั้ง

ทิศเหนือ	ติดกับ ถนนชอยรามคาแหง 39
ทิศใต้	ติดกับ ลำรางสาธารณะ
ทิศตะวันออก	ติดกับ ชุมชนรุ่งมณีพัฒนา
ทิศตะวันตก	ติดกับ คลองแสนแสบ

3) ประวัติชุมชน

เมื่อ 60-70 ที่ผ่านมา ชุมชนเทพลีลา มีชื่อเรียกว่า “บ้านแถว” เนื่องจากบ้านในชุมชนปลูกสร้างเรียงกันเป็นแถวริมคลองแสนแสบ บริเวณรอบๆ มีสภาพเป็นทุ่งนา โดยชาวชุมชนกลุ่มแรกที่เข้ามาอยู่อาศัย เป็นชาวลาวอพยพมาจากเมืองเวียงจันทร์ เมื่อคราวเกิดกบฏที่เมืองเวียงจันทร์ บางส่วนไปอาศัยอยู่ที่บริเวณชุมชนบ้านครัว⁴¹ โดยชาวชุมชนเทพลีลาในขณะนั้น ทำการเช่าพื้นที่จากสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์เพื่อใช้เป็นแหล่งพื้นที่เพาะปลูก และเกษตรกรรม ทำให้อาชีพหลักดั้งเดิมของชาวชุมชนเทพลีลาเป็นเกษตรกร ต่อมาเมื่อปีพ.ศ.2535 ได้รับการจัดตั้งเป็นชุมชนอย่างเป็นทางการ โดยมีขนาดพื้นที่ชุมชนเทพลีลาทั้งหมด ประมาณ 9 ไร่ เป็นที่ของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ 8 ไร่ อีก 1 ไร่ เป็นที่ของกรมการศาสนา สภาพปัจจุบัน เป็นชุมชนแออัดที่มีปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม เนื่องจากใต้ถุนบ้านมีน้ำขังและมีขยะอยู่เป็นจำนวนมาก ทำให้เกิดน้ำเน่าเสีย และส่งผลถึงคุณภาพชีวิตในการอยู่อาศัยที่ไม่ดีเท่าที่ควร

เอกลักษณ์ของชุมชนเทพลีลา คือ การเป็นชุมชนดั้งเดิมที่อยู่อาศัยกันมายาวนานที่สุดชุมชนหนึ่งในแถบนี้ ซึ่งมีอายุใกล้เคียงกับชุมชนทรัพย์สินเก่า ซึ่งชาวชุมชนอยู่อาศัยกันมาตั้งแต่สมัยปู่ย่า ตายาย มีลักษณะเป็นชุมชนริมน้ำติดคลองแสนแสบ ทำให้ชาวบ้านในชุมชนมีวิถีชีวิตที่ผูกพันกับน้ำมาเป็นระยะเวลาช้านาน และปัจจุบันชาวชุมชนยังใช้การเดินทางทางน้ำอยู่เป็นประจำ

ลักษณะความสัมพันธ์เชิงสังคมของชุมชนเทพลีลาเป็นสังคมชุมชนเมือง คือชาวชุมชนส่วนใหญ่ ประกอบอาชีพเข้าไป-เย็นกลับ ทำให้ความสัมพันธ์ของชาวบ้านในชุมชนไม่สนิทสนมแน่นแฟ้นกันเหมือนในอดีต แต่ก็มีกรช่วยเหลือพึ่งพากันและกันอยู่พอสมควร ชุมชนเทพลีลามีเอกลักษณ์ที่แตกต่างจากชุมชนอื่นๆในละแวกนี้ คือชาวบ้านในชุมชนประมาณครึ่งหนึ่งนับถือศาสนาอิสลาม และอีกครึ่งหนึ่งศาสนาพุทธ ซึ่งพบว่าความแตกต่างทางศาสนาของชาวบ้านในชุมชน ส่งผลต่อสภาพสังคมและวัฒนธรรมของชุมชนเทพลีลา โดยส่วนใหญ่จะต่างคนต่างอยู่ไม่ค่อยจะยุ่งเกี่ยวข้องแวะกันถ้าไม่จำเป็น เวลาจัดงานตามเทศกาลต่างๆ ก็จะแยกกันจัด และบางครั้งมีความขัดแย้งทางด้านความคิดโดยเฉพาะชาวบ้านบางกลุ่มที่เป็นพวกหัวรุนแรง แต่ในภาพรวมแล้วก็สามารถอยู่ร่วมกันได้

ประชากรส่วนใหญ่ในชุมชนเทพลีลาประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไปมากที่สุดประมาณร้อยละ 60 รองลงมาคือค้าขาย ประมาณร้อยละ 25 ประกอบธุรกิจส่วนตัวร้อยละ 10 และรับราชการประมาณร้อยละ 5 ทำให้สภาพเศรษฐกิจโดยรวมในชุมชนไม่สู้ดีนัก เนื่องจากส่วนใหญ่มีรายได้น้อย และไม่แน่นอน ปัจจุบันในชุมชนจะประกอบด้วยผู้สูงอายุและเด็กเป็นหลัก เพราะคนวัยทำงานย้ายที่อยู่อาศัยเพื่อให้ใกล้กับแหล่งงาน และจะกลับบ้านเป็นครั้งคราวเท่านั้น

⁴¹ บริษัท วิจัยและออกแบบสถาปัตยกรรมที่เหมาะสม จำกัด, โครงการ ศึกษาแผนพัฒนาและออกแบบปรับปรุงผังชุมชน ชอยรามคาแหง 39 เขตวังทองหลาง ที่อยู่บนที่ดินของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์(2554).

ภาพที่ 46 สภาพชุมชนเทพลีลา(2)

4) สภาพทั่วไป

ชุมชนเทพลีลา แบ่งพื้นที่การใช้ประโยชน์ที่ดินคือ ร้อยละ 95 เป็นที่อยู่อาศัย และร้อยละ 5 เป็นถนนทางเดิน และศูนย์ชุมชน โดยรูปแบบของอาคารในปัจจุบันส่วนใหญ่เป็นบ้านเดี่ยว ก่อสร้างด้วยไม้เป็นหลัก ชุมชนเทพลีลาตั้งอยู่บนพื้นที่ตั้งอยู่ติดกับคลองแสนแสบ ส่งผลให้เกิดน้ำขังอยู่เป็นประจำ ทำให้เกิดปัญหาเรื่องน้ำเน่าเสีย อันเนื่องมาจากปัญหาขยะที่มาจากคลองแสนแสบ และมากจากการทิ้งของชาวชุมชนเอง และเมื่อมีการสร้างเขื่อนกันตลิ่งตลอดแนวคลองแสนแสบ จึงทำให้พื้นที่ด้านในส่วนที่ต่ำกว่าเขื่อนกันตลิ่งและถนนกลายเป็นพื้นที่น้ำขัง ไม่สามารถระบายน้ำออกไปได้ ทำให้อาคารบ้านเรือนที่อยู่ในพื้นที่บริเวณน้ำขังมีสภาพทรุดโทรมและเสื่อมโทรม ตามกาลเวลาและความชื้นที่เกิดขึ้น ลักษณะกลุ่มอาคารมีการจัดวางที่ไม่เป็นระเบียบและค่อนข้างแออัด เส้นทางสัญจรภายในชุมชนเกิดจากการใช้งานจริงของคนในพื้นที่ ทำให้ไม่เป็นระบบระเบียบ แต่สามารถตอบสนองความต้องการในการใช้งานของชาวชุมชนได้เป็นอย่างดี

ภาพที่ 47 สภาพชุมชนเทพลีลา(1)

2. กระบวนการในการพัฒนาชุมชนที่อยู่อาศัย ชุมชนเทพลีลา

ชุมชนเทพลีลา ถือเป็นชุมชนที่มีความเก่าแก่ที่สุดชุมชนหนึ่งถ้าเทียบกับชุมชนบริเวณโดยรอบ ทำให้รูปแบบของการอยู่อาศัยมีลักษณะเป็นผู้เช่าของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ตั้งแต่อดีต ที่อยู่อาศัยมีลักษณะที่ค่อนข้างมีความมั่นคง แต่ด้วยการเวลาทำให้สภาพของที่อยู่อาศัยเริ่มทรุดโทรม และผุพัง ซึ่งมีความขัดแย้งกับบริบทของเมืองที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว รวมทั้งชุมชนบริเวณโดยรอบมีการพัฒนาให้มีสภาพความเป็นอยู่ที่ดีในทุกๆ ด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านกายภาพ เศรษฐกิจ และสังคมวัฒนธรรม ซึ่งเป็นอีกสาเหตุหนึ่งที่ชุมชนเทพลีลาต้องพัฒนาให้ทันทันกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน(3.3.4 กระบวนการ และวิธีการวิจัย การศึกษากระบวนการประยุกต์แนวคิดบ้านมั่นคง)

1) กระบวนการก่อนการก่อสร้าง

1.1 การจัดประชุมสร้างความเข้าใจ

ในปีพ.ศ.2550 มีการจัดประชุมสร้างความเข้าใจ โดยสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์จัดประชุมชี้แจง สาเหตุของการพัฒนาและปรับปรุงที่อยู่อาศัยให้ดีขึ้น รวมทั้งยกตัวอย่างชุมชนร่วมสามัคคีให้ชาวชุมชนฟัง เพราะชาวบ้านเห็นกระบวนการที่เกิดขึ้นของชุมชนร่วมสามัคคี แต่ด้วยที่ชาวชุมชนเทพลีลาอยู่ในพื้นที่บริเวณนั้น ทำให้เห็นกระบวนการพัฒนาของชุมชนร่วมสามัคคีที่เป็นชุมชนบุกรุก ไม่มีที่อยู่อาศัยระหว่างการพัฒนาทำให้ต้องสร้างที่อยู่ริมถนน ด้วยเหตุนี้ชาวชุมชนเทพลีลาจึงไม่มีความต้องการจะพัฒนาชุมชนของตน เพราะเกรงว่าจะได้รับผลกระทบเหมือนชุมชนร่วมสามัคคีในอดีต แต่สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ได้มีความพยายามสร้างความเข้าใจ และอธิบายให้ชาวชุมชนเทพลีลาเกิดความเข้าใจอย่างต่อเนื่อง และสม่ำเสมอ ในปีพ.ศ.2554 สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์เพิ่มการพาไปดูงานโครงการบ้านมั่นคงหลายแห่ง เช่น ชุมชนบึงพระรามเก้า บ่อ 3 เพราะมีลักษณะที่ใกล้เคียงกับชุมชนเทพลีลา ซึ่งมีทั้งบ้านที่รื้อสร้างใหม่ ปรับปรุงซ่อมแซม ซึ่งทำให้เข้าใจว่าการพัฒนามีหลายวิธีการให้เลือก แล้วแต่ความต้องการของชุมชน

ระยะเวลา: 5 ปี (พ.ศ.2550 - พ.ศ.2554)

ผู้มีส่วนร่วม: สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์

1.2 การจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์

ปีพ.ศ.2553 สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ได้เป็นแกนนำในการตั้งกลุ่มออมทรัพย์ เริ่มแรกมีสมาชิกเพียง 50 คนเท่านั้น เนื่องจากชาวชุมชนที่เหลือ ยังไม่มีความเชื่อมั่นเกี่ยวกับการพัฒนาที่จะเกิดขึ้น แต่เมื่อสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ได้พยายามในการสร้างความเข้าใจให้กับชาวชุมชน ทำให้ในปีพ.ศ.2558 ชาวชุมชนเริ่มเข้ามาเป็นสมาชิกกลุ่มออมทรัพย์เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง นำไปสู่การจัดตั้งตัวแทนแต่ละโซนขึ้น เพื่อทำหน้าที่ในการเก็บเงินในโซนของตนเอง โดยทำการออมเดือนละประมาณ 180 บาท และปัจจุบันลดเหลือเดือนละ 100 บาทเท่านั้น เนื่องจากความสามารถในการจ่ายของชาวชุมชนที่ลดลง

ระยะเวลา: 6 ปี

ผู้มีส่วนร่วม: สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์

1.3 การสำรวจข้อมูลสมาชิกและชุมชน

การสำรวจข้อมูลชุมชน ครั้งที่ 1 เกิดขึ้นในปีพ.ศ.2553 โดยสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์และทีมสถาปนิกจากสถาบันอาศรมศิลป์ ทำการขึ้นทะเบียนบ้านทุกหลังที่มีในชุมชนเพื่อเป็นการสำรวจจำนวนผู้อยู่อาศัยจริงในชุมชน และจัดทำแผนที่ชุมชนโดยติดเลขบ้านแต่ละหลัง เพื่อทราบจำนวนผู้อยู่อาศัย พร้อมทั้งบอกตำแหน่งที่อยู่อาศัย ซึ่งข้อมูลประกอบด้วย เลขประจำบ้าน ชื่อเจ้าของบ้าน จำนวนสมาชิกในครัวเรือน ในปีพ.ศ.2557 มีการสำรวจข้อมูลชุมชน ครั้งที่ 2 โดยสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ และทีมสถาปนิกจากมหาวิทยาลัยศรีปทุม ลงสำรวจพื้นที่ และแบ่งพื้นที่ออกเป็นโซนต่างๆ ทั้งหมด 7 โซน โดยอ้างอิงจากเขตแนวที่ดิน ทางเดิน และถนนในปัจจุบัน โดยให้ชาวชุมชนเป็นผู้กำหนดขอบเขตเอง และในปีพ.ศ.2558 มีการสำรวจข้อมูลชุมชน ครั้งที่ 3 โดยเพิ่มตัวแทนของแต่ละโซนเป็นตัวแทนในการสำรวจ โดยข้อมูลที่ต้องการ คือ เลขประจำบ้าน ชื่อเจ้าของบ้าน จำนวนบ้าน และสภาพที่อยู่อาศัยในปัจจุบัน เพื่อเป็นการเพิ่มการมีส่วนร่วมของชาวชุมชน หลังจากที่มีการทำการสำรวจ

ข้อมูลชุมชนถึง 3 ครั้งแล้ว ทางทีมสถาปนิกจากมหาวิทยาลัยศรีปทุมทำการสรุปข้อมูลชุมชน พร้อมทั้งประเมินความพร้อมของแต่ละโซน เพื่อคัดเลือกพื้นที่นาร่องในการพัฒนา

ระยะเวลา: 3 ปี

ผู้มีส่วนร่วม: สถาบันอาศรมศิลป์, มหาวิทยาลัยศรีปทุม, สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์

1.4 การจัดตั้งสหกรณ์เคหะสถาน

ชุมชนเทพลีลา เพิ่งเริ่มกระบวนการการพัฒนา ทำให้ยังไม่ถึงขั้นตอนในการจัดตั้งสหกรณ์เคหะสถานภายในชุมชน

ระยะเวลา: -

ผู้มีส่วนร่วม: -

1.5 การจัดระบบที่อยู่อาศัย

ในปีพ.ศ.2556 ชุมชนเทพลีลาได้เริ่มกระบวนการจัดระบบสิทธิ์ที่อยู่อาศัย โดยจัดประชุมเพื่อจัดระบบสิทธิ์โดยสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ โดยมีกฎเกณฑ์และเงื่อนไขของการพิจารณา 10 ข้อ ที่ชาวชุมชนมีส่วนร่วมในการออกแบบ เช่น ระยะเวลาของการอยู่อาศัย โดยมีการพิจารณาให้สิทธิ์เจ้าของบ้านที่อยู่อาศัยก่อน ในส่วนของบ้านที่ปล่อยเช่ายังไม่มีมีการพิจารณา

โดยการสำรวจความต้องการรูปแบบของที่อยู่อาศัย เกิดขึ้นในปี พ.ศ.2558 โดยสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ และทีมสถาปนิกจากมหาวิทยาลัยศรีปทุมทำการสำรวจความต้องการของผู้อยู่อาศัยว่าต้องการที่อยู่อาศัยรูปแบบไหน กี่ชั้น พื้นที่เท่าไร โดยเฟส ฅ. เป็นเฟสแรกที่มีความพร้อมในการพัฒนา โดยมีความต้องการที่อยู่อาศัยรูปแบบเป็นบ้านแถว และยังมีเฟส ข. และ ค. ที่กำลังอยู่ในขั้นตอนการสำรวจความต้องการ แ ล ะ ใน ปีเดียวกันเจ้าหน้าที่สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ ได้พาดำเนินการชาวชุมชนไปทดลองขึ้นเวทีพิจารณาสินเชื่อกับสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.) ที่เป็นแหล่งทุนในการพัฒนา ซึ่งผลการพิจารณาคือ ขอบเขตของพื้นที่ที่จะทำการพิจารณาน้อยเกินไป (เฉพาะเฟส ฅ.) และไม่มีประเมินราคาค่าก่อสร้าง และโครงการทำให้ชาวชุมชนต้องนำข้อมูลดังกล่าวมาปรับปรุงแก้ไข เพื่อนำไปเข้าเวทีขอสินเชื่อต่อไป แต่ผลที่ได้คือ ชาวชุมชนได้เห็นกระบวนการที่เกิดขึ้นจริงในการขึ้นเวทีพิจารณาขอสินเชื่อ ทำให้เกิดความเข้าใจ และสามารถนำไปเตรียมตัวให้พร้อม พร้อมทั้งมีความเข้าใจเจ้าหน้าที่สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์มากขึ้น ว่าเหตุใดจึงต้องจริงจังในทุกกระบวนการท้ายที่สุดตัวแทนชาวชุมชนที่ไปเกิดความเข้าใจและนำไปสื่อสารกับชาวชุมชนรายอื่นๆ ให้มีความเข้าใจต่อไป

ปัจจุบัน ชุมชนเทพลีลาอยู่ในขั้นตอนของการสำรวจความต้องการของผู้อยู่อาศัยในแต่ละโซน ซึ่งการดำเนินงานที่มีความละเอียดของสถาปนิก ทำให้การดำเนินเกิดความล่าช้า ทำให้ผู้อยู่อาศัยในโซนอื่นๆ เกิดคำถามว่าทำไมยังไม่มีการดำเนินงานในเฟสของตน ซึ่งทำให้สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ต้องมีการสร้างความเข้าใจแก่ชาวชุมชนอย่างสม่ำเสมอ

ระยะเวลา: 1 ปี

ผู้มีส่วนร่วม: สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์

4) สรุปกระบวนการพัฒนาชุมชนเทพลילה

กระบวนการพัฒนาชุมชนเทพลילה มีกระบวนการในการพัฒนาทั้งหมด 7 กระบวนการ ซึ่งแตกต่างจากกระบวนการพัฒนาชุมชนร่วมสามัคคี และกระบวนการพัฒนาชุมชนรุ่งมณีพัฒนา เนื่องจากปัจจุบันชุมชนเทพลילהอยู่ในกระบวนการก่อนการก่อสร้าง ทำให้กระบวนการยังไม่สิ้นสุด ตั้งแต่เริ่มกระบวนการพัฒนา พบว่ากระบวนการที่ใช้เวลาในการดำเนินงานมากที่สุด คือ กระบวนการสร้างความเข้าใจของชาวชุมชน ที่ใช้ระยะเวลาทั้งหมด 4 ปี ซึ่งปัจจุบันยังต้องมีการสร้างความเข้าใจกับชาวชุมชนอยู่ตลอดเวลา

กระบวนการที่มีความสำคัญของชุมชนเทพลילה คือ กระบวนการสร้างความเข้าใจของชาวชุมชน เนื่องจากเดิมชาวชุมชนเห็นกระบวนการพัฒนาของชุมชนร่วมสามัคคี และชุมชนรุ่งมณีพัฒนา ที่มีปัญหาในการพัฒนาเป็นระยะ และรวมถึงความเข้าใจว่าการพัฒนาที่อยู่อาศัยเป็นการเพิ่มหนี้สินโดยใช่เหตุ ทำให้ชาวชุมชนส่วนใหญ่ไม่มีความต้องการที่จะพัฒนาที่อยู่อาศัยของตนเอง เจ้าหน้าที่สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ต้องมีการสร้างความเข้าใจอยู่ตลอดเวลา ซึ่งปัจจุบันชาวชุมชนเริ่มมีความเข้าใจมากขึ้น และหันมาเข้าร่วมกระบวนการเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง

ปัญหาที่พบขณะทำการพัฒนา คือ

1) กระบวนการสร้างความเข้าใจ เนื่องจากชาวชุมชนเห็นกระบวนการพัฒนาของชุมชนข้างเคียงที่เกิดปัญหาเป็นระยะ ทำให้กลัวว่าหากทำการพัฒนาจะประสบปัญหาเดียวกัน จำเป็นต้องเพิ่มกระบวนการพาไปดูงานในชุมชนตัวอย่าง เพื่อให้เห็นความหลากหลายในการพัฒนา

2) กระบวนการสร้างความเข้าใจ ในการเจรจาระหว่างเจ้าหน้าที่สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์กับชาวชุมชน เกิดปัญหาความเข้าใจที่ไม่ตรงกัน ทำให้กระบวนการพัฒนาชุมชนต้องหยุดชะงักไปประมาณ 6 เดือน เจ้าหน้าที่สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์พยายามปรับวิธีการทำงานโดยให้ความสนใจเรื่องอื่น ๆ ก่อน เช่น กิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิต กิจกรรมผู้สูงอายุ กิจกรรมเยาวชน ก่อน แล้วค่อยกลับมาเรื่องการพัฒนาที่อยู่อาศัย ปัจจุบันเริ่มกลับเข้าสู่กระบวนการพัฒนาที่อยู่อาศัยอีกครั้ง

3) กระบวนการสำรวจชุมชน เดิมการพัฒนาชุมชนใกล้เคียงใช้การพัฒนาแบบรีอและสร้างใหม่ แต่ชาวชุมชนเทพลילהมีความต้องการที่จะปรับปรุงที่อยู่อาศัยให้อยู่ในสภาพที่ดีเท่านั้น ไม่ต้องการที่จะรีอและสร้างใหม่ เพราะไม่มีความสามารถในการจ่าย ทำให้ต้องมีกรออกแบบกระบวนการประเมินสภาพที่อยู่อาศัยขึ้น

4) กระบวนการออกแบบ ปัจจุบันสถาปนิกที่ทำการสำรวจความต้องการของผู้อยู่อาศัย ทำงานละเอียดทำให้การดำเนินงานล่าช้า ชาวชุมชนที่ไม่ได้รับการสำรวจเริ่มเกิดคำถาม และไม่พอใจที่ไม่มีการดำเนินงานในพื้นที่ของตน

5) กระบวนการขอสินเชื่อ ชาวชุมชนเห็นว่าสถาบันพัฒนาชุมชน (พอช.) ให้อุ่นใจน้อยกว่าในการพัฒนาที่อยู่อาศัยหรือไม่ ปัจจุบันเจ้าหน้าที่สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ได้เพิ่มเงื่อนไขในการออมเงินเพิ่มขึ้น คือต้องสามารถออมเงินส่วนต่างที่นอกเหนือการสนับสนุนจาก สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.) ถึงจะทำการขอสินเชื่อได้

6) กระบวนการขอสินเชื่อ ชุมชนเทพลילהไม่สามารถขอสินเชื่อได้ เนื่องจากยังไม่มีความพร้อมในการพัฒนา ไม่ว่าจะเป็นแบบก่อสร้าง แบบผังชุมชน รวมถึงแบบการประเมินราคา พร้อมทั้งพื้นที่ที่จะทำการพัฒนานำร่องมีขนาดเล็กเกินไป ปัจจุบันเจ้าหน้าที่สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์กำลังขยายเขตพื้นที่ที่จะทำการพัฒนานำร่อง เพื่อให้เป็นไปตามเงื่อนไขของสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.)

สรุปกระบวนการในการพัฒนาที่อยู่อาศัย โดยใช้แนวคิดกระบวนการบ้านมั่นคงในการพัฒนา: ชุมชนเทพศิลา เขตวังทองหลาง กรุงเทพมหานคร

กระบวนการ	วิธีการ	ปี พ.ศ.							การมีส่วนร่วมของชุมชน		ปัญหา/วิธีแก้ปัญหา			
		2550	2551	2552	2553	2554	2555	2556	2557	2558	ปัญหาที่พบ	วิธีการแก้ปัญหา		
1. กระบวนการก่อนการก่อสร้าง														
1.1 การประชุมสร้างความเข้าใจ														
- แจ้งให้ทราบโดย สบง.ทรัพย์สินฯ														
1.1.1 การประชุมชี้แจง สาเหตุการพัฒนาและปรับปรุง														
2.) ทาไปดูงานโครงการบ้านมั่นคงหลายแห่ง														
1.2.1 สสำรวจข้อมูลชุมชน														
1.) สสำรวจข้อมูลชุมชน ครั้งที่ 1 ขึ้นทะเบียนบ้านทุกหลัง														
2.) ทำแผนที่ชุมชนโดยติดเลขบ้านแต่ละหลัง														
3.) สสำรวจข้อมูลชุมชน ครั้งที่ 2 สสำรวจและแบ่งพื้นที่ โดยให้ชาวชุมชนกำหนดเอง														
4.) สสำรวจข้อมูลชุมชน ครั้งที่ 3 โดยให้ตัวแทนสำรวจ														
5.) สสรุปข้อมูลชุมชน ประเมินความพร้อมของแต่ละโซน														
1.3 การจัดระบบสิทธิ์ที่อยู่อาศัย														
1.) ประชุมเพื่อจัดระบบสิทธิ์โดย สบง.ทรัพย์สินฯ														
2.) ให้สิทธิ์เจ้าของบ้านที่อยู่อาศัยก่อน														
1.4 จัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์														
1.) เริ่มต้นกลุ่มออมทรัพย์มีสมาชิกเพียง 50 คน														
2.) จัดตั้งตัวแทนแต่ละโซน ให้เก็บเงินในตนเอง														
3.) จัดประชุมกลุ่มสมาชิกเป็นประจำ														
1.5 การสำรวจข้อมูลสมาชิกในชุมชน														

กระบวนการ	กระบวนการในการพัฒนา		ปี พ.ศ.						การมีส่วนร่วมของชุมชน		ปัญหา/วิธีแก้ปัญหา				
	วิธีการ	ปี พ.ศ.	2550	2551	2552	2553	2554	2555	2556	2557	2558	ระดับการมีส่วนร่วม	หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง	ปัญหาที่พบ	วิธีการแก้ปัญหา
1.6 การวางแผนและออกแบบ															
- รูปแบบของที่อยู่อาศัย	1.) ทางชุมชนจะให้สิทธิ์สำหรับบ้านที่อยู่อาศัยก่อน 2.) สำรวจผู้อยู่อาศัยว่าต้องการรูปแบบไหน 3.) เฟส ๓. เป็นเฟสแรกที่มีความพร้อมในการพัฒนา โดยมีรูปแบบเป็นบ้านแถว												สง.ทรัพย์สินฯ ทีม ม.ศรีปทุม		
- การวิเคราะห์และรังวัดที่ตั้ง	1.) สถาปนิก มหาวิทยาลัยศรีปทุม เป็นผู้ดำเนินการ												ทีม ม.ศรีปทุม		
- ทำแผนที่ชุมชนในปัจจุบัน	1.) สถาบันอาศรมศิลป์ เป็นผู้ดำเนินการ (1.2 (1))												สถาบันอาศรมศิลป์		
การวางแผนชุมชน															
- การจัดรูปที่ดิน/การจัดสรรที่ดิน	1.) สถาปนิก มหาวิทยาลัยศรีปทุม เป็นผู้ดำเนินการ														
- การวางแผนผังสถาณภูมิภาค	1.) สถาปนิก มหาวิทยาลัยศรีปทุม เป็นผู้ดำเนินการ														
- การออกแบบพื้นที่ใช้สอยร่วมกัน	1.) สถาปนิก มหาวิทยาลัยศรีปทุม เป็นผู้ดำเนินการ														
การออกแบบบ้านและอาคาร															
- สำรองความต้องการของเจ้าของ	1.) มีการสอบถามความต้องการละเอียด เฟส ๓. เฟส ๔. เฟส ๕.												ทีม ม.ศรีปทุม	1. สถาปนิก ให้อำนาจทำงานค่อนข้าง ช้า และดูแลเฉพาะแบบทาง สถาปัตยกรรม โดยไม่มีการคำนวณ ค่าใช้จ่ายให้แล้วเสร็จ	
- สถาปนิกทำแบบให้เลือก	1.) สถาปนิก มหาวิทยาลัยศรีปทุม เป็นผู้ดำเนินการ														
1.7 ขั้นตอนการขอลิขสิทธิ์															
- จัดทำผังชุมชน/สิ่งก่อสร้าง	1.) ผังชุมชน แบบสิ่งก่อสร้างแล้วเสร็จเฉพาะ โซน ๓.												ทีม ม.ศรีปทุม		
- เสนอขอลิขสิทธิ์	1.) เตรียมข้อมูลขอลิขสิทธิ์ให้ชาวชุมชน 2.) โครงการไม่ผ่านการพิจารณา ต้องมาเตรียมความพร้อม ด้านเนื้อหา และการเพิ่มพื้นที่ของโครงการ												สง.ทรัพย์สินฯ	1. เอกสารที่ต้องใช้ยังไม่เพียงพอ 2. ขนาดของโครงการมีขนาดเล็กเกินไป จำเป็นต้องหาใจที่มีความพร้อมเพิ่ม เพื่อที่จะ ให้ชาวชุมชนเห็น	1. จุดประสงค์ของ สง.ทรัพย์สินฯ พาชาวชุมชนไปยื่นขอเงินเชื่อ เพื่อที่จะ ให้ชาวชุมชนเห็น

สรุปกระบวนการพัฒนาชุมชนกรณีศึกษา

ปี พ.ศ.	ชุมชนร่วมสามัคคี		ชุมชนรุ่งมณีพัฒนา			ชุมชนเทพลีลา
2558			- เตรียมก่อสร้าง Phase 2 - กิจกรรมในชุมชน			- สำรวจครั้งที่ 3 - การวางผังและออกแบบ - การขอสินเชื่อ
2557						- สำรวจครั้งที่ 2
2556		กิจกรรมในชุมชน				- จัดระบบสิทธิ์
2555						
2554			- เตรียมการก่อสร้าง			
2553						- สำรวจครั้งที่ 1 - จัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์
2552						
2551						
2550	- เปิดโครงการ		- จัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์	สำรวจชุมชน	จัดระบบ	
2549			- สร้างความเข้าใจ - จัดตั้งคณะกรรมการ	สำรวจพื้นที่ชุมชน	การวางผังและออกแบบ	
2548	- จัดตั้งสหกรณ์ - ขออนุญาตก่อสร้าง	ก่อสร้าง และ ควบคุมการก่อสร้าง				
2547	- ขอสินเชื่อ - ประมุขผู้รับเหมา - จัดทำแผน	ก่อสร้าง และ ควบคุมการก่อสร้าง				
2546	- สร้างความเข้าใจ - สำรวจของมูลสมาชิก/ชุมชน - จัดระบบที่อยู่อาศัย - การวางผังและการออกแบบ			CPB สำรวจ ประเมินค่าเช่า		
2545						
2544						
2543						
2542						
2541	- จัดกลุ่มออมทรัพย์					

ภาพที่ 48 สรุปกระบวนการพัฒนาชุมชนกรณีศึกษา

5.2 สรุปกระบวนการแนวคิดบ้านมั่นคงของสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.)

1. กระบวนการก่อนการก่อสร้าง

1.1 การประชุมสร้างความเข้าใจ

- พอช. เป็นผู้จัดการประชุมชี้แจงและสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการพัฒนา และสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับระบบการเงินในชุมชนชน

- พาชาวชุมชนไปดูงานยังชุมชนคลองลำปูน จังหวัดชัยนาท ซึ่งเป็นชุมชนที่ใช้แนวคิดบ้านมั่นคงในการพัฒนา และเป็น 10 ชุมชนนำร่องที่ใช้แนวคิดบ้านมั่นคงเช่นเดียวกัน

1.2 การสำรวจข้อมูลสมาชิกและชุมชน

- สถาปนิกสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.) ทำการสำรวจข้อมูลชุมชน เพื่อวางแผนในการพัฒนาพื้นที่และที่อยู่อาศัย

- แบ่งกลุ่มชาวชุมชนเพื่อทำการสำรวจ เพื่อเป็นการกระจาย และเพิ่มกลุ่มแกนนำภายในชุมชน

1.3 การจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์

- ชาวชุมชนเป็นผู้จัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์ด้วยตนเอง

- พอช. เป็นผู้สนับสนุนให้จัดระบบกลุ่มออมทรัพย์ใหม่ เพื่อให้มีประสิทธิภาพในการบริหารจัดการมากยิ่งขึ้น

1.4 การจัดตั้งสหกรณ์เคหสถาน

- ยกระดับกลุ่มออมทรัพย์ โดยมีจุดประสงค์ในการจัดตั้งคือ 1) การออมเงินเพื่อที่อยู่อาศัย 2) สามารถปล่อยเงินกู้ให้กับสมาชิก 3) เพื่อให้กลุ่มออมทรัพย์เป็นที่ยอมรับของหน่วยงานและสถาบันทางการเงินมากยิ่งขึ้น

1.5 การจัดระบบที่อยู่อาศัย

- ทำประชาพิจารณ์ภายในชุมชน เพื่อหารูปแบบในการพัฒนาชุมชน เช่น Slum upgrading, Slum Relocking, Slum Relocation เป็นต้น

1.6 การวางผังออกแบบ

- สถาปนิกสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.) ทำการรังวัด และวิเคราะห์ที่ตั้ง

- ร่วมกันทำแผนที่ชุมชน และวิเคราะห์ความต้องการใช้พื้นที่ในการพัฒนา

- สำรวจความต้องการของผู้อยู่อาศัย

- ทำแบบบ้านให้ชาวชุมชนเลือกตามความต้องการ

- แบ่งกลุ่มชาวชุมชนที่อยู่ในกลุ่มบ้านเดียวกัน เพื่อพูดคุย ความต้องการและข้อจำกัดของแต่ละคน เพื่อหาแบบที่สามารถตอบสนองความต้องการของสมาชิกทุกคนที่อยู่ในกลุ่มบ้านเดียวกัน

- สถาปนิกทำหุ่นจำลองเพื่อนำเสนอแบบบ้าน ให้ชาวชุมชนเกิดความเข้าใจมากยิ่งขึ้น

1.7 การขอสินเชื่อ

- ชาวชุมชนต้องทำการออมให้ได้อย่างน้อย 10% ของเงินที่จะทำการขอสินเชื่อ

- ชาวชุมชนเริ่มทำการผ่อนชำระตั้งแต่กระบวนการปรับที่ดิน

2. กระบวนการขณะก่อสร้าง

2.1 ประกาศหา และจัดประมูลผู้รับเหมา คณะกรรมการชุมชน และสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ประกาศหาผู้รับเหมา โดยทางชุมชนได้ผู้รับเหมาที่เป็นชาวชุมชนเอง โดยชาวชุมชนเป็นผู้ดูแลระบบการเบิกจ่ายวัสดุเองทั้งหมด

2.2 การควบคุมการก่อสร้าง คณะกรรมการชุมชนเป็นผู้ควบคุมการก่อสร้างและตรวจสอบคุณภาพของการก่อสร้างทั้งหมด

5.3 กระบวนการประยุกต์แนวคิดบ้านมั่นคงของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์

ในกระบวนการพัฒนาของทั้ง 3 ชุมชนกรณีศึกษา พบว่า ชุมชนร่วมสามัคคี เป็นชุมชนที่ใช้กระบวนการบ้านมั่นคง ที่ดำเนินงานโดยสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.) โดยเป็นกระบวนการที่เป็นต้นแบบในการพัฒนาชุมชนนำร่องทั้ง 10 ชุมชน ในปี.ศ.2546 และสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์เข้ามามีบทบาทในการดูแลชุมชนและผู้อยู่อาศัยหลังการเข้าอยู่ ส่วนในกรณี ชุมชนรุ่งมณีพัฒนา และชุมชนเทพลีลา เป็นการใช้นโยบายบ้านมั่นคงของสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.) ที่ดำเนินการ และประยุกต์กระบวนการโดยสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ทั้งในขั้นตอนของ ก่อน ระหว่าง และหลังการก่อสร้าง จากการศึกษากระบวนการในการพัฒนาชุมชนกรณีศึกษา พบว่ามีการประยุกต์กระบวนการดังต่อไปนี้

5.3.1 กระบวนการประยุกต์แนวคิดบ้านมั่นคงในการพัฒนา ชุมชนร่วมสามัคคี

ชุมชนร่วมสามัคคี ใช้นโยบายบ้านมั่นคงในการพัฒนา โดยการดำเนินงานของสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.) หลังจากที่มีการก่อสร้างแล้วเสร็จ และทำการเปิดโครงการในปี.ศ.2549 สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์เข้ามาดูแลชุมชนในกระบวนการหลังการก่อสร้าง ซึ่งสามารถสรุปกระบวนการประยุกต์แนวคิดบ้านมั่นคงของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ ได้ดังนี้

1. กระบวนการประยุกต์การหลังการก่อสร้าง

1.1 การบริหารจัดการชุมชน

- คณะกรรมการชุมชนรวบรวมข้อมูลต่างๆ เพื่อขอทะเบียนบ้าน แต่เนื่องด้วยอาคารที่สร้างไม่ได้รับอนุญาตการก่อสร้าง ทำให้ไม่สามารถขอทะเบียนบ้านถาวรได้ ทำให้ได้รับทะเบียนบ้านชั่วคราวเท่านั้น
- มีการจัดกิจกรรมส่งเสริมการดู ฟันฟู และพัฒนาชุมชนอยู่เสมอ เช่น การทำความสะอาดชุมชน สัปดาห์ละ 1 ครั้ง หรือในวันสำคัญต่างๆ การทำความสะอาดชุมชน การทำความสะอาดพื้นที่สาธารณะ การขุดลอกคลอง

1.2 การจัดกิจกรรมในชุมชน

- จัดตั้งกลุ่มเยาวชน และจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์สำหรับเยาวชน เนื่องจากกลุ่มเยาวชนเห็นตัวอย่างจากกลุ่มผู้ใหญ่ในชุมชน จึงอยากมีกลุ่มออมทรัพย์เป็นของตนเอง เพื่อใช้ในการกู้ยืมสำหรับเป็นทุนการศึกษาของสมาชิก
- จัดตั้งกลุ่มผู้สูงอายุ และจัดกิจกรรมออกกำลังกายของผู้สูงอายุ
- จัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์ต่างๆ โดยได้รับงบประมาณสนับสนุนจากหน่วยงานต่าง ไม่ว่าจะเป็น กลุ่มสัจจะออมทรัพย์ กลุ่มกองทุนแม่
- จัดตั้งกลุ่มส่งเสริมอาชีพภายในชุมชน คือ กลุ่มเพาะเห็ด ทำสบู่ แชมพูสมุนไพร และน้ำยาล้างจาน

การประยุกต์แนวคิดบ้านมั่นคง ชุมชนร่วมสามัคคี

2540 - ชาวชุมชนจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์ขึ้นเอง

2544 - พอช.สนับสนุนกลุ่มอาชีพ ฟาร์มเห็ด/เลี้ยงกบ

2546 - สร้างความเข้าใจ
- สืบหาข้อมูลชุมชนโดยชาวชุมชน
- เลือกรูปแบบการพัฒนาระหว่าง Relocation/Slum upgrading
- วางผังชุมชน
- ออกแบบบ้านและอาคารโดยกระบวนการมีส่วนร่วม

2547 - ขอสินเชื่อ
- จัดหาผู้รับเหมา โดยได้ช่างชุมชนเป็นผู้รับเหมา
- ทำแผนการก่อสร้าง
- จัดระบบการเบิกจ่ายวัสดุเองภายในชุมชน
- ก่อสร้าง

2548 - สำนักงานทรัพย์สินฯสนับสนุนให้
จัดตั้งสหกรณ์เคหะสถาน

2549 - ก่อสร้าง
- ตรวจสอบงานก่อสร้าง

2550 - ปิดการก่อสร้าง เปิดโครงการ
- เตรียมเอกสารเพื่อขอทะเบียนบ้าน
- กิจกรรมดูแลทำความสะอาดในวันสำคัญ

2552 - กิจกรรมพัฒนาชุมชน/
ทำความสะอาด

2553 - กิจกรรมพัฒนาชุมชน/
ทำความสะอาด

2554 - จัดตั้งกลุ่มอาชีพ ทำขนมพูน น้ำยาล้างจาน

2555 - ตั้งกลุ่มเยาวชน
- ตั้งกลุ่มออมทรัพย์เยาวชน
- ตั้งกลุ่มกองทุนต่างๆ
- ตั้งกลุ่มอาชีพภายในชุมชน

2556 - ตั้งกลุ่มผู้สูงอายุ

2557 - ดูแล/จัดการพื้นที่รกร้างพื้นที่
สาธารณะ

2558 - ดูแล/จัดการพื้นที่รกร้างพื้นที่
สาธารณะ
- กิจกรรมพาไปดูงาน

ภาพที่ 49 กระบวนการประยุกต์ชุมชนร่วมสามัคคี (หลังการก่อสร้าง)

5.3.2 กระบวนการประยุกต์แนวคิดบ้านมั่นคงในการพัฒนา ชุมชนรุ่งมณีพัฒนา

1. กระบวนการประยุกต์ก่อนการก่อสร้าง

1.1 การประชุมสร้างความเข้าใจ

ได้มีเพิ่มการพาชาวชุมชนบางส่วนไปดูงาน ในชุมชนที่ประสบความสำเร็จในการใช้กระบวนการบ้านมั่นคงในการพัฒนา เพื่อให้ชาวชุมชนเห็นภาพในการพัฒนาได้ชัดเจนขึ้น

1.2 การสำรวจข้อมูลสมาชิกและชุมชน

- ได้เพิ่มกระบวนการมีส่วนร่วมของหลากหลายหน่วยงาน และการมีส่วนร่วมของชาวชุมชน เพื่อให้ชาวชุมชนเกิดความเข้าใจเรื่องความสัมพันธ์ภายในชุมชนตนเอง

- เพิ่มการแบ่งชาวบ้านออกเป็นโซนๆ เพื่อง่ายต่อการบริหารจัดการชุมชน โดยแบ่งโซนตามซอย ที่มีในชุมชน และจัดการคัดเลือก ตัวแทนโซน ทำการสำรวจข้อมูลในพื้นที่ของตนเองเชิงลึก และมีความละเอียดมากยิ่งขึ้น เพราะชาวชุมชนจะมีความเข้าใจเกี่ยวกับคนในพื้นที่ของตนเองมากกว่า

- ทำการแบ่งประเภทที่อยู่อาศัยตามรูปแบบ คือ บ้านเดี่ยว บ้านที่ทำการปล่อยเช่า และบ้านที่เพิ่งเข้ามาอยู่อาศัยใหม่ เพื่อเป็นข้อมูลสำหรับการพิจารณาสิทธิ์ และทำการแบ่งประเภทของที่อยู่อาศัยตามสภาพของที่อยู่อาศัย เช่น ควรปรับปรุง ควรซ่อมแซม หรือควรรื้อถอนและสร้างใหม่ เพื่อเป็นการสร้างตัวเลือกให้กับชาวชุมชน

1.3 การจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์

เพิ่มการจัดดูงานของกลุ่มออมทรัพย์ชุมชนน้อมเกล้า ที่มีความโดดเด่นในเรื่องการบริหารจัดการกลุ่มออมทรัพย์ เพื่อให้สามารถนำมาประยุกต์กับกลุ่มออมทรัพย์ในชุมชนได้

1.4 การจัดตั้งสหกรณ์เคหะสถาน -

1.5 การจัดระบบที่อยู่อาศัย

- ชาวชุมชนเป็นผู้ออกแบบ กำหนดเงื่อนไข และข้อจำกัดของการพิจารณาผู้ควรได้รับสิทธิ์ที่อยู่อาศัย เพื่อให้เงื่อนไขเหมาะสมกับลักษณะของชุมชนตนเองมากที่สุด

- ในการสอบถามความต้องการเรื่องรูปแบบของที่อยู่อาศัย สถาปนิกสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์เป็นผู้ลงพื้นที่ เพื่อสอบถามความต้องการของผู้ได้รับสิทธิ์ ว่าต้องการที่อยู่อาศัยรูปแบบใด

1.6 การวางผังออกแบบ

- กระบวนการวางผังชุมชน เจ้าหน้าที่สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ เป็นผู้จัดประชุมให้ชาวชุมชนร่วมวางตำแหน่งที่อยู่อาศัย พื้นที่สาธารณะบนผังชุมชนร่วมกับสถาปนิก โดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วม และมีการออกแบบผังสาธารณูปโภค หลังจากที่อยู่อาศัยแล้วเสร็จ ยึดสภาพพื้นที่ในขณะนั้นเป็นหลัก และทำการออกแบบระบบสาธารณูปโภคให้มีความเหมาะสมกับพื้นที่

- กระบวนการออกแบบบ้าน และอาคาร สถาปนิกสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ ใช้แบบบ้านและอาคารของชุมชนน้อมเกล้าเป็นต้นแบบให้ชาวชุมชนเลือก แต่หลังจากที่ได้แบบที่ชาวชุมชนเลือกเบื้องต้นแล้ว ผู้รับเหมาจะเป็นผู้สอบถามความต้องการของผู้อยู่อาศัยอีกครั้ง และทำการประยุกต์ และเขียนแบบสำหรับการก่อสร้างจริง

1.7 การขอสินเชื่อ

เพิ่มการจัดเวทีการพิจารณาสินเชื่อ โดยสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์โดยเครือข่ายองค์กรชุมชน บนที่ดินของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ (คพชส.) ทำการตรวจสอบความเป็นไปได้ของเอกสารในการขอสินเชื่อ โดยนำประสบการณ์ของแต่ละชุมชน มาให้คำแนะนำ และพิจารณาขั้นต้นว่าสามารถขออนุมัติสินเชื่อได้หรือไม่

2. กระบวนการประยุกต์ขณะก่อสร้าง

2.1 ประกาศหา และจัดประมูลผู้รับเหมา คณะกรรมการชุมชน และสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ประกาศหาผู้รับเหมา โดยทางชุมชนได้ผู้รับเหมาจากภายนอก โดยภายในชุมชน สามารถเลือกรูปแบบของผู้รับเหมาได้หลายรูปแบบ คือ 1) ผู้รับเหมาที่ชุมชนเป็นผู้จัดหา 2) ผู้รับเหมาที่จัดหาเอง และ 3) เจ้าของบ้านเป็นผู้รับเหมาเอง

2.2 การควบคุมการก่อสร้าง มีการเพิ่มเครือข่ายองค์กรชุมชน บนที่ดินของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ (คพชส.) ในการตรวจสอบ และควบคุมการก่อสร้าง โดยมีการตรวจสอบสัปดาห์ละ 2 ครั้ง ว่าการก่อสร้างเป็นไปตามแผนหรือไม่ โดยมีแบบฟอร์มในการตรวจสอบทุกครั้ง

3. กระบวนการประยุกต์หลังการก่อสร้าง

3.1 การบริหารจัดการชุมชน มีการจัดกิจกรรมส่งเสริมการดูแล พื้นฟู และพัฒนาชุมชนในวันสำคัญต่างๆ เช่น การทำความสะอาดชุมชน การทำความสะอาดพื้นที่สาธารณะของชุมชน

3.2 การจัดกิจกรรมในชุมชน

- เพิ่มการสำรวจจำนวนผู้สูงอายุภายในชุมชน จัดทำทะเบียนผู้สูงอายุ โดยแบ่งผู้สูงอายุออกเป็น กลุ่มติด

สังคม กลุ่มติดบ้าน และกลุ่มติดเตียง เพื่อออกแบบกิจกรรมสร้างความสัมพันธ์ของผู้สูงอายุ เช่น พาผู้สูงกลุ่มติดสังคมและติดบ้าน ไปเยี่ยมกลุ่มติดเตียง เพื่อพูดคุย และเปลี่ยนกัน

- จัดกิจกรรมการออกกำลังกายสำหรับผู้สูงอายุ โดยให้มีแกนนำซึ่งเป็นคนในชุมชนเป็นผู้นำการออกกำลังกาย
- มีการจัดตั้งกลุ่มส่งเสริมอาชีพภายในชุมชน เพื่อสร้างรายได้ คือ กลุ่มแปรรูปอาหาร ก๊วยฉาบ นางเล็ด
- จัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาเยาวชนในการพัฒนาชุมชนที่อยู่อาศัยของตนเอง ซึ่งจัดตั้งเป็นกลุ่มเยาวชนที่อาศัยบนที่ดินของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์

ภาพที่ 50 การประยุกต์ชุมชนรุ่งมณีพัฒนา (ก่อน-ระหว่าง-หลังการก่อสร้าง)

CHULALONGKORN UNIVERSITY

5.3.3 กระบวนการประยุกต์แนวคิดบ้านมั่นคงในการพัฒนา ชุมชนเทพศิลา

1. กระบวนการประยุกต์ก่อนการก่อสร้าง

1.1 กระบวนการสร้างความเข้าใจ

เพิ่มการจัดประชุมสร้างความเข้าใจถึงสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นภายในชุมชน และนโยบายของสำนักงานทรัพย์สินฯ พร้อมทั้งยกตัวอย่างแนวทางในการแก้ปัญหา

1.2 สำรวจสำรวจข้อมูลสมาชิกและชุมชน

- มีการคิดเครื่องมือในการเช็คจำนวนที่อยู่อาศัย คือ การให้เลขบ้าน ซึ่งจะสามารถช่วยในเรื่องของการป้องกันความผิดพลาด และได้ข้อมูลต่างๆที่ต้องการอย่างครบถ้วน
- ให้ชาวชุมชนทำการแบ่งพื้นที่ในชุมชนออกเป็นโซนต่างๆ โดยอาจจะอ้างอิงจากลักษณะทางกายภาพ ได้แก่ เขตทาง ถนน ทางแยก หรือจากความสัมพันธ์ของคนในชุมชน
- เพิ่มการประเมินความพร้อมของแต่ละโซนในการพัฒนาที่อยู่อาศัย เพื่อใช้เป็นกรณีตัวอย่าง เพื่อชาวบ้านโซนอื่นจะเห็นความเป็นไปได้มากยิ่งขึ้น

1.3 การจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์

สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ เป็นแกนนำในการจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์ และคณะกรรมการกลุ่มออมทรัพย์ภายในชุมชน

1.4 การจัดตั้งสหกรณ์เคหสถาน -

1.5 การจัดระบบที่อยู่อาศัย

- ในการพิจารณาสิทธิ สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ เป็นแกนนำในการจัดระบบสิทธิ โดยมีเงื่อนไขของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ในการพิจารณาสิทธิ โดยต้องคำนึงถึงขนาดพื้นที่ของชุมชน เพื่อที่จะสามารถแบ่งพื้นที่ และจัดสิทธิให้เพียงพอต่อความต้องการในชุมชน

- การสำรวจความต้องการด้านรูปแบบของที่อยู่อาศัย สถาปนิกมหาวิทยาลัยศรีปทุมเป็นผู้ลงพื้นที่ เพื่อสอบถามความต้องการของผู้ได้รับสิทธิแต่ละสิทธิ ว่าต้องการที่อยู่อาศัยรูปแบบใด โดยเริ่มเฟสที่มีความพร้อมในการพัฒนา ก่อน

1.6 การวางผังและออกแบบ

วางผังชุมชน และอาคารบ้านเรือนสถาปนิกจาก มหาวิทยาลัยศรีปทุมเป็นผู้ดำเนินการ

1.7 การขอสินเชื่อ

ชุมชนต้องมียกประมาณสำรอง เพื่อรองรับค่าใช้จ่ายที่นอกเหนือจากจำนวนเงินที่ได้รับจากการขอสินเชื่อ เช่น ราคาประเมินที่อยู่อาศัย 400,000 บาท สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.) ให้สินเชื่อได้สูงสุด 300,000 บาท ชาวชุมชนต้องออมให้ได้ 10% คือ 30,000 บาท และต้องมีเงินส่วนเกินอีก 100,000 บาทตามแบบประเมินราคา จึงจะขอสินเชื่อได้ เพื่อยืนยันว่าการพัฒนาที่อยู่อาศัยจะสามารถสำเร็จตามกำหนด

1.8 การบริหารจัดการชุมชนก่อนการก่อสร้าง

มีการจัดกิจกรรมส่งเสริมการดู ฟันฟู และพัฒนาชุมชนในวันสำคัญต่างๆ การทำความสะอาดชุมชน การทำความสะอาดพื้นที่สาธารณะของชุมชน การเก็บขยะ

1.9 การจัดกิจกรรมในชุมชน

- เจ้าหน้าที่สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ พยายามรวบรวมกลุ่มเยาวชนรุ่นใหม่ เนื่องจากกลุ่มเยาวชนเดิม เริ่มเข้าสู่วัยผู้ใหญ่ ทำให้ไม่มีเวลาในการเข้าร่วมกิจกรรมได้เหมือนก่อน ทำให้ต้องตั้งกลุ่มเยาวชนใหม่ขึ้นมาซึ่งสมาชิกค่อนข้างเด็กมาก ทำให้ต้องมีการออกแบบกิจกรรมที่เด็กๆสามารถเข้าร่วมได้ โดยจัดกิจกรรมประดิษฐ์กระทง โดยถือว่าเป็นงานประดิษฐ์ และงานศิลปะ ส่งเสริมให้ใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ และสืบสานภูมิปัญญาของผู้ใหญ่สู่เด็ก ซึ่งสามารถเข้าร่วมได้ทั้งผู้ที่นับถือศาสนาพุทธ และอิสลาม และทำกิจกรรมการสอบทำขนมวันเียน ซึ่งเป็นขนมที่ง่ายเปิดโอกาสให้ชาวชุมชนทุกวัยเข้าร่วมกิจกรรมได้

- เพิ่มจัดกิจกรรมการออกกำลังกายสำหรับผู้สูงอายุ โดยให้มีแกนนำซึ่งเป็นคนในชุมชนเป็นผู้นำการออกกำลังกาย และมีการจัดกิจกรรมร่วมกันระหว่างชุมชนด้วย

การประยุกต์แนวคิดบ้านมั่นคง ชุมชนเทพลีลา

- 2549 ○ - **สำรวจชุมชนอย่างมีส่วนร่วม** โดยชาวชุมชน ร่วมกับสถาปนิก สถาบันอาศรมศิลป์
 - **ทำแผนที่ชุมชน** โดยชาวชุมชนและสถาบันอาศรมศิลป์
 - **เลือกตัวแทนโซน** เพื่อทำการสำรวจเชิงลึก
 - แบ่งรูปแบบที่อยู่อาศัยตามสภาพ
- 2550 ○ - สร้างความเข้าใจถึงการพัฒนา **ปัญหาและความจำเป็นในการพัฒนา**
- 2553 ○ - สำรวจชุมชน 2 โดยสถาปนิกชุมชน ม.ศรีปทุม โดย **ชาวชุมชนออกแบบเครื่องมือในการสำรวจเอง**
 - สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ ตั้งกลุ่มออมทรัพย์ภายในชุมชน
- 2554 ○ - **ดูงานโครงการบ้านมั่นคง** เพื่อให้เห็นทางเลือกในการพัฒนา
- 2556 ○ - จัดระบบสิทธิ์ที่อยู่อาศัย
ชาวชุมชนกำหนดเงื่อนไขการพิจารณาเอง
- 2557 ○ - ตัวแทนโซน **สำรวจชุมชน ครั้งที่ 3 (สำรวจเชิงลึก)**
 - คัดเลือกตัวแทนโซน **บริหารจัดการเรื่องการออม**
 - **รังวัด และวิเคราะห์พื้นที่ โดยสถาปนิกชุมชน**
 - กิจกรรมพัฒนาชุมชนในวันสำคัญต่างๆ
- 2558 ○ - **ประเมินความพร้อม** ของแต่ละโซน เพื่อใช้เป็นพื้นที่นำร่องในการพัฒนา
 - **สถาปนิกชุมชนสอบถามความต้องการผู้อยู่อาศัย**
 - **สถาปนิกชุมชนวางผังชุมชน**
 - สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ **ขึ้นเวทีขอสินเชื่อ**
 - **ตรวจแผนการพัฒนาการขอสินเชื่อโดย คพชส.**
 - **สำรวจจำนวนเยาวชน และผู้สูงอายุ**
 - **จัดกิจกรรมสร้างความสัมพันธ์** ด้วยการทำอาหาร ประดิษฐ์กระทง
 - **จัดกิจกรรมออกกำลังกายผู้สูงอายุ**
 - **พาชาวชุมชนไปดูงาน** เพื่อสร้างแรงบันดาลใจ

ภาพที่ 51 กระบวนการประยุกต์ชุมชนเทพลีลา (ก่อนการก่อสร้าง)

5.4 สรุปกระบวนการประยุกต์แนวคิดบ้านมั่นคงของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์

จากการศึกษากระบวนการพัฒนาของชุมชนร่วมสามัคคี ชุมชนรุ่งมณีพัฒนา และชุมชนเทพลีลา พบว่าสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์มีการประยุกต์แนวคิดบ้านมั่นคง โดยเป้าหมายในการประยุกต์คือ เพื่อเปิดโอกาสและเพิ่มกระบวนการมีส่วนร่วมในการพัฒนาของชาวชุมชน เพื่อเกิดกระบวนการที่มีความสอดคล้องกับเป้าหมายและนโยบาย ซึ่งสามารถสรุป ได้ดังนี้

สรุปการประยุกต์กระบวนการพัฒนาชุมชนที่อยู่อาศัยโดยใช้แนวคิดบ้านมั่นคง ของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์

วิธีการ				
สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์				
กระบวนการ	พอช.	ชุมชนรุ่งเรืองพัฒนา (พ.ศ.2544-58)	ชุมชนเทพธิดา (พ.ศ.2550-58)	ชุมชนร่วมสามัคคี (พ.ศ.2550-58)
	ชุมชนร่วมสามัคคี (พ.ศ.2541-50) จำนวนประชากร 464 คน จำนวนครัวเรือน 131 ครัวเรือน ขนาดพื้นที่ 4.2 ไร่	จำนวนประชากร 1,500 คน จำนวนครัวเรือน 350 ครัวเรือน ขนาดพื้นที่ 63 ไร่	จำนวนประชากร 1,031 คน จำนวนครัวเรือน 250 ครัวเรือน ขนาดพื้นที่ 18 ไร่	จำนวนประชากร 464 คน จำนวนครัวเรือน 131 ครัวเรือน ขนาดพื้นที่ 4.2 ไร่
1. กระบวนการก่อนการก่อสร้าง				
1.1 การจัดระบบออมทรัพย์	1. ชุมชนก่อตั้งกลุ่มออมทรัพย์เอง โดยเริ่มจากการออมเงินตามความสามารถของแต่ละครัวเรือน และเพื่อนำเงินส่วนนี้ไปพัฒนาด้านต่างๆ ภายในชุมชน 2. คัดเลือกคณะกรรมการกลุ่มออมทรัพย์ เพื่อทำหน้าที่ในการบริหารจัดการกลุ่มออมทรัพย์ของชุมชน 3. หลังเข้าร่วมโครงการบ้านมั่นคง พอช. จึงเข้ามามีบทบาทดูแลกลุ่มออมทรัพย์	คงเดิม (สำนักงานทรัพย์สินฯ เข้ามาเป็นผู้เลี้ยง)	1. สำนักงานทรัพย์สินฯ เป็นแกนนำจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์ภายในชุมชน 2. สำนักงานทรัพย์สินฯ เป็นแกนนำในการคัดเลือกคณะกรรมการกลุ่มออมทรัพย์	
1.2 การสร้างความเข้าใจ	1. พอช. จัดประชุมเกี่ยวกับการพัฒนาที่อยู่อาศัย และสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับระบบการเงิน ให้กับ กลุ่มผู้นำ และคณะกรรมการชุมชน	1. ตุ้งงานของกลุ่มออมทรัพย์ชุมชนน้อมเกล้าฯ ที่โดดเด่นเรื่องการบริหารจัดการ เพื่อนำมาประยุกต์กับกลุ่มออมทรัพย์ในชุมชนได้	คงเดิม	คงเดิม
1.3 สสำรวจชุมชน และสำรวจข้อมูลสมาชิก	1. สถาปนิก พอช. ลงพื้นที่ สสำรวจสภาพกายภาพ ได้แก่ ลักษณะที่อยู่อาศัย สภาพพื้นที่และภูมิประเทศ เพื่อหาแนวทางการแก้ปัญหา	1. เพิ่มการพาชุมชนบางส่วนไปดูงาน ที่ประสบความสำเร็จในกระบวนการบ้านมั่นคง	1. สร้างความเข้าใจถึงปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน และนโยบายและตัวอย่างการแก้ปัญหา	1. มีการให้เลขาฯ ซึ่งจะช่วยป้องกันความผิดพลาด และได้ข้อมูลต่างๆ ที่ต้องการอย่างรวดเร็ว

กระบวนการ	วิธีการ			
	พอช.	ชุมชนร่วมสามัคคี (พ.ศ.2541-50)	ชุมชนรุ่งเรืองพัฒนา (พ.ศ.2544-58)	สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์
	พอช.	ชุมชนร่วมสามัคคี (พ.ศ.2541-50)	ชุมชนเทพธิดา (พ.ศ.2550-58)	ชุมชนร่วมสามัคคี (พ.ศ.2550-58)
	2. สถาบันพอช. และกลุ่มเป้าหมาย เพื่อศึกษาความสัมพัทธ์ และการแบ่งกลุ่มในชุมชน เพื่อศึกษา และทำความเข้าใจกับชุมชนให้มากยิ่งขึ้น	2. สถาบันการมีส่วนร่วมของหน่วยงาน และชุมชน เพื่อให้เกิดความเข้าใจเรื่องความสัมพัทธ์ภายในชุมชนตนเอง	2. ศึกษาการมีส่วนร่วมของหน่วยงาน และชุมชน เพื่อให้เกิดความเข้าใจเรื่องความสัมพัทธ์ภายในชุมชนตนเอง	คงเดิม
	3. ให้อาสาสมัคร 12 กลุ่ม ตามความต้องการ เพื่อศึกษาความสัมพัทธ์ รวมถึงเป็นการกระจายอำนาจ และเพิ่มจำนวนแกนนำในชุมชนโดยอัตโนมัติ	3. คัดเลือกตัวแทนชุมชน โดยแบ่งไปตามชอย ที่มีเงิน ชุมชน และเลือกตัวแทนผู้นำชุมชนเอง	3. คัดเลือกตัวแทนชุมชน สรรวจข้อมูลในพื้นที่ของตัวเอง ละเอียดยิ่งขึ้น เพราะชาวชุมชนจะมีความเข้าใจ เกี่ยวกับคนในพื้นที่ของตนเองดีกว่า	คงเดิม (ชาวชุมชนแบ่งพื้นที่ออกเป็นหลายๆ จากลักษณะทางกายภาพ ได้แก่ เขตทาง ถนน ทางแยก หรือจากความสัมพัทธ์ของคนในชุมชน)
		4. แบ่งประเภทที่อยู่อาศัยตามรูปแบบ คือ บ้านที่ทำการ ปลอยเช่า และบ้านที่เพิ่งเข้ามาอยู่อาศัยใหม่ เพื่อเป็นข้อมูลสำหรับการพิจารณาสิทธิ์	4. แบ่งประเภทที่อยู่อาศัยตามรูปแบบ คือ บ้านที่ทำการ ปลอยเช่า และบ้านที่เพิ่งเข้ามาอยู่อาศัยใหม่ เพื่อเป็นข้อมูลสำหรับการพิจารณาสิทธิ์	คงเดิม
		5. แบ่งประเภทของที่อยู่อาศัยตามสภาพที่อยู่อาศัย เช่น ครัวปรับปรุง ครัวซ่อมแซม หรือครัวรื้อถอนและสร้างใหม่ เพื่อสร้างตัวเลือกให้กับชาวชุมชน	5. แบ่งประเภทของที่อยู่อาศัยตามสภาพที่อยู่อาศัย เช่น ครัวปรับปรุง ครัวซ่อมแซม หรือครัวรื้อถอนและสร้างใหม่ เพื่อสร้างตัวเลือกให้กับชาวชุมชน	คงเดิม
				2. ประเมินความพร้อมของแต่ละโครงการพัฒนาที่อยู่อาศัย เพื่อใช้เป็นการตัดสินใจ เพื่อให้อันจะเห็นความเป็นไปได้อีกขึ้น
1.4 การตั้งสหกรณ์สหะสถาน	1. พอช. และกรรมการชุมชนจัดประชุมเลือกตั้ง คณะกรรมการสหกรณ์สหะสถาน			
	2. ออกระเบียบสหกรณ์สหะสถาน เช่น อัตราค่าปรับ หากไม่มีการออมตามระยะเวลาที่กำหนด			
	3. มีการจดทะเบียนจัดตั้งสหกรณ์สหะสถาน			
	4. มีการเปิดรับสมัครสมาชิกเพิ่มเติม			

วิธีการ			
กระบวนการ	พอช.	สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์	ชุมชนร่วมสามัคคี (พ.ศ.2550-58)
	ชุมชนร่วมสามัคคี (พ.ศ.2541-50)	ชุมชนรุ่งเรืองพัฒนา (พ.ศ.2544-58)	ชุมชนเทพพิลา (พ.ศ.2550-58)
1.5 การจัดระบบที่อยู่อาศัย			
1.5.1 การพิจารณาสิทธิ์	1. ชาวชุมชนมีหน้าที่พิจารณาสิทธิ์ของคนในชุมชนเอง โดยยึดเงื่อนไข และข้อกำหนดการพิจารณาสิทธิ์ของ พอช.	1. ชาวชุมชนเป็นผู้ออกแบบ กำหนดเงื่อนไข และ ข้อจำกัดของการพิจารณาสิทธิ์ที่อยู่อาศัย เพื่อให้เหมาะสมกับลักษณะของชุมชนตนเองมากที่สุด	1. สนง.ทรัพย์สินฯ จัดระบบสิทธิ์ โดยไม่ต้อง คำมึงถึงขนาดพื้นที่ของชุมชน เพื่อที่จะสามารถแบ่งพื้นที่ และจัดสิทธิ์ให้เพียงพอกับความต้องการในชุมชน
1.5.2 การหารูปแบบของการพัฒนา	1. พอช. จัดประชุมทำประชาพิจารณ์ ว่าชาวชุมชน ต้องการทำการพัฒนาในรูปแบบไหน ต้องการอยู่ที่ไหน ที่เดิม หรือพื้นที่อื่นฯ ด้วยข้อจำกัดด้านแหล่งงาน ชาวชุมชนจึงเลือกรูปแบบการพัฒนาในที่ดินเดิม	x	x
1.5.3 การหารูปแบบของที่อยู่อาศัย	1. พอช. แบ่งกลุ่มชาวบ้านเป็นกลุ่มย่อยๆ และถาม ความต้องการว่าต้องการที่อยู่อาศัยแบบใด	1. สนง.ทรัพย์สินฯ สอบถามความต้องการของผู้ได้รับสิทธิ์ ว่าต้องการที่อยู่อาศัยรูปแบบใด	1. ม.ศรีปทุม ถามความต้องการของผู้ได้รับสิทธิ์ ว่า ต้องการที่อยู่อาศัยรูปแบบใดเริ่มจากพื้นที่พร้อม
1.6 การวางผังและออกแบบ			
1.6.1 การวางผังชุมชน	1. พอช. แบ่งกลุ่มชาวบ้านเป็นกลุ่มย่อยๆ ให้ชาวชุมชน ได้ออกแบบวางตำแหน่ง ผ่านความสัมพันธ์ ความ ต้องการ และข้อจำกัดของกลุ่มตนเอง	x	x
	2. วางแผนร่วมกัน โดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน ในการจัดวางพื้นที่สาธารณะในชุมชน พร้อมทั้ง คิดการใช้งานที่อาจจะเกิดขึ้นที่เหล่านั้น	1. เจ้าหน้าที่ สนง.ทรัพย์สินฯ จัดประชุมให้ภาคชุมชนวางตำแหน่งที่อยู่อาศัย พื้นที่สาธารณะผังชุมชน ร่วมกับ สถาปนิก โดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วม	x
	3. สถาปนิก พอช. นำแบบจากชาวบ้านไปเขียนผังชุมชนเพื่อ นำกลับมาตรวจสอบกับชาวชุมชน ว่าเป็นไปตามความต้องการหรือไม่ พร้อมทั้งแบบรายละเอียดระบบสาธารณูปโภค	2. ทำการออกแบบผังสาธารณูปโภค หลังจากอาคารที่อยู่อาศัยแล้วเสร็จ ยึดสภาพพื้นที่ในขณะนั้นเป็นหลัก และทำการออกแบบระบบสาธารณูปโภคให้มีความเหมาะสมกับพื้นที่	2. สถาปนิกจาก ม.ศรีปทุม เป็นผู้ออกแบบผังสาธารณูปโภค
	4. สถาปนิก พอช. นำเสนอด้วยแบบ และทุนจำลอง เพื่อสื่อสารกับชาวชุมชน	คงเดิม	x

กระบวนการ	วิธีการ			
	พอช.	ชุมชนร่วมมือพัฒนา (พ.ศ.2544-58)	ชุมชนเทศบาล (พ.ศ.2550-58)	
กระบวนการ 1.6.2 การออกแบบบ้านและอาคาร	ชุมชนร่วมสามัคคี (พ.ศ.2541-50) 1. สถาปนิก พอช. ลงพื้นที่สำรวจความต้องการของผู้อยู่อาศัยรายหลัง สอบถามถึง ความต้องการด้านพื้นที่ใช้สอย วัสดุ และความสามารถในการจ่าย 2. จัดประชุมกลุ่มย่อยกลุ่มบ้าน หากความต้องการร่วมกัน เช่น รูปแบบของอาคารที่กลุ่มบ้านต้องเหมือนกัน และสามารถตอบสนองความต้องการ 3. สถาปนิก พอช. ทำพื้นที่จำลองเพื่อแสดงให้ชาวชุมชนเห็นภาพพื้นที่ที่จะเกิดขึ้น 4. สถาปนิก พอช. นำเสนอด้วยแบบ และหุ่นจำลองเพื่อสื่อสารกับชาวชุมชน โดยแสดงขนาดพื้นที่ โครงสร้าง และวัสดุที่ใช้	× × × คงเดิม	ชุมชนเทศบาล (พ.ศ.2550-58) 1. สถาปนิกจาก มหาวิทยาลัยศรีปทุมเป็นผู้ลงถามความต้องการของผู้อยู่อาศัย และทำแบบให้ชาวบ้านเลือก × × ×	ชุมชนร่วมสามัคคี (พ.ศ.2550-58)
1.7 การขอสินเชื่อ	1. สมาชิกที่ต้องการจะขอสินเชื่อ ต้องมีเงินออมอย่างน้อย 10% ของจำนวนเงินที่จะขอสินเชื่อ 2. ต้องมีการเตรียมแผนการพัฒนาที่อยู่อาศัยโดยการพิจารณา ซึ่งประกอบด้วย ชั่งชุมชน แบบบ้าน แผนการค้าเงินงาน การประเมินราคาและค่าใช้จ่าย	คงเดิม คงเดิม	คงเดิม คงเดิม	คงเดิม คงเดิม

วิธีการ				
กระบวนการ	พอช.	สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์		
		ชุมชนรุ่งมณีพัฒนา (พ.ศ.2544-58)	ชุมชนเทพธิดา (พ.ศ.2550-58)	ชุมชนร่วมสามัคคี (พ.ศ.2550-58)
	ชุมชนร่วมสามัคคี (พ.ศ.2541-50)			1. ชุมชนต้องมีงบประมาณสำรอง เพื่อรองรับค่าใช้จ่ายที่นอกเหนือจากการขอสินเชื่อซึ่งจะสามารถรองรับได้ จึงจะขอสินเชื่อได้ เพื่อเป็นย่นเวลาการพัฒนาที่อยู่อาศัยจะสามารถสำเร็จตามกำหนด
1.8 การขออนุญาตอาคารก่อสร้าง	1. ขณะที่ยังก่อสร้าง ยังไม่มีการขออนุญาตก่อสร้าง เนื่องจากต้องสร้างที่อยู่อาศัยให้เร็วที่สุด เพื่อให้เห็นเป็นรูปธรรม สามารถรองรับหน่วยงานต่างๆ	x	x	
		1. คณะกรรมการชุมชนเป็นผู้ขออนุญาตก่อสร้าง แต่ทว่าชุมชนต้องหาผู้เขียนแบบก่อสร้างเอง ต้องมีสถาปนิกและวิศวกรในการลงนามแบบ ทำให้ล่าช้า	x	
2. กระบวนการขณะก่อสร้าง				
2.1 ประกาศหา และจัดประมูลผู้รับเหมา	1. พอช. หาผู้รับเหมาที่จะทำการก่อสร้างโครงการ ได้ผู้รับเหมาที่เป็นสมาชิกโมฆะชุมชนจำนวน 4 ราย และผู้รับเหมาภายนอก 2 ราย ซึ่งผู้รับเหมาที่อยู่ในชุมชนสามารถได้ราคาที่ถูกกว่าภายนอกครั้งหนึ่ง			
2.1.1 จัดทำแผนการก่อสร้าง/การเงิน/วัสดุ	1. ผู้รับเหมาเป็นผู้เตรียมเอกสารต่างมาในวันขึ้นต้นสัญญา ซึ่งประกอบด้วย แผนการก่อสร้าง แผนการเงิน และแผนการใช้วัสดุ 2. คณะกรรมการชุมชนเป็นผู้ดูแลเรื่องการจัดซื้อวัสดุเองเป็นการปฏิบัติการบริหารจัดการเองของชุมชน	คงเดิม (คพชส. ช่วยในการตรวจสอบแผนงาน)	x	
2.2 การควบคุมอาคารก่อสร้าง	1. คณะกรรมการชุมชนเป็นตรวจสอบคุณภาพงานของผู้รับเหมา ว่าเข้าไปตามแบบ และระยะเวลาเป็นไปตามที่ระบุไว้ในสัญญาหรือไม่	คงเดิม (คพชส. ตรวจสอบ และควบคุมการก่อสร้างส่งคืนค่าให้ 2 ครั้ง โดยตรงทำงานประกอบด้วยแผนงาน)	x	

วิธีการ					
กระบวนการ	พอช.	สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์			
		ชุมชนร่วมสามัคคี (พ.ศ.2541-50)	ชุมชนรุ่งเรืองมีพัฒนา (พ.ศ.2544-58)	ชุมชนเทพพิไล (พ.ศ.2550-58)	ชุมชนร่วมสามัคคี (พ.ศ.2550-58)
			2. สำนักงานทรัพย์สินฯ ออกแบบแบบฟอร์มสำหรับบริการตรวจสอบงานของผู้รับเหมา เพื่อบันทึกปัญหา ข้อจำกัด และวิธีการแก้ไข เพื่อใช้ในการปรับปรุง และเผื่อการวางแผนการทำงานครั้งต่อไป	x	
2.2.1 การตรวจสอบงาน/เบิกจ่าย	1. ตรวจสอบโดยเจ้าหน้าที่ พอช. การเบิกจ่ายของผู้รับเหมาสามารถแบ่งออกเป็น 3 งวด		1. ตรวจสอบโดยกรรมการชุมชน ศพชส. การเบิกจ่ายของผู้รับเหมาแบ่งออกเป็น 6 งวด (ตามที่ระบุในสัญญา)	x	
2.2.2 ตรวจสอบและเปิดการก่อสร้าง	1. เปิดการก่อสร้างในปี 2549 โดยเจ้าหน้าที่ทรัพย์สินฯ และเครือข่ายจังหวัดต่างๆ มาร่วมเปิดโครงการ โดยมีการดูงานให้ชุมชนร่วมสามัคคีเป็นชุมชนต้นแบบ		* ยังไม่มีการเปิดการก่อสร้าง ขณะนี้กำลังก่อสร้างเฟส 2		
3. กระบวนการหลังการก่อสร้าง					
3.1 การตรวจรับงานและดูแลรักษา					
3.2 การบริหารจัดการชุมชน	1. คณะกรรมการชุมชนรวบรวมข้อมูลต่างๆ เพื่อขอทะเบียนบ้าน แต่เนื่องด้วยอาคารที่สร้างไม่ได้รับอนุญาต การก่อสร้าง ทำให้ไม่สามารถลงทะเบียนอาคารได้ ทำให้ได้รับทะเบียนบ้านชั่วคราวเท่านั้น 2. มีการจัดการส่งเสริมการดู พื้นฟู และพัฒนาชุมชนอยู่เสมอ เช่น การทำความสะอาดชุมชน สับดาห้ละ 1 ครั้ง หรือในวันสำคัญต่างๆ	x	x	x	1. มีการจัดการส่งเสริมการดู พื้นฟู และพัฒนาชุมชนในวันสำคัญต่างๆ การทำความสะอาดชุมชน การทำความสะอาดพื้นที่สาธารณะของชุมชน

กระบวนการ		วิธีการ			
		พอช.	สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์		
ชุมชนร่วมสามัคคี (พ.ศ.2541-50)		ชุมชนร่วมสามัคคี (พ.ศ.2550-58)	ชุมชนร่วมสามัคคี (พ.ศ.2550-58)	ชุมชนร่วมสามัคคี (พ.ศ.2550-58)	
3.3 การจัดกิจกรรมในชุมชนเป้าหมาย:	ชุมชนร่วมสามัคคี (พ.ศ.2541-50)	ชุมชนร่วมสามัคคี (พ.ศ.2544-58)	ชุมชนเทศบาล (พ.ศ.2550-58)	ชุมชนร่วมสามัคคี (พ.ศ.2550-58)	
			1. เจ้าหน้าที่ สนง.ทรัพย์สินฯ พยายามรวมกลุ่มเยาวชนรุ่นใหม่ เนื่องจากกลุ่มเยาวชนเดิม เริ่มเข้าสู่วัยผู้ใหญ่ ทำให้ไม่มีเวลาในการเข้าร่วมกิจกรรมได้เหมือนก่อน	1. จัดตั้งกลุ่มเยาวชน และจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์สำหรับเยาวชน เนื่องจากกลุ่มเยาวชนเห็นตัวอย่างจากกลุ่มผู้ใหญ่ในชุมชน จึงได้มีการมีกลุ่มออมทรัพย์เป็นของตนเอง เพื่อใช้ในการใช้มีสำหรับเป็นทุนการศึกษาของสมาชิก	
		1.สำรวจจำนวนผู้สูงอายุภายในชุมชน จัดทำทะเบียนผู้สูงอายุ โดยแบ่งผู้สูงอายุออกเป็น กลุ่มติดสังคม กลุ่มติดบ้าน และกลุ่มติดเตียง เพื่อออกแบบกิจกรรมสร้างความสัมพันธ์ของผู้สูงอายุ	2. ทำกิจกรรมงานประติมากรรม และงานศิลปะ ส่งเสริมให้ใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ และสืบสานภูมิปัญญาของผู้ใหญ่ผู้เฒ่า ซึ่งเข้าร่วมได้ทั้งผู้ที่มีระดับการศึกษาทุกระดับ และอิสลาม	2. ทำกิจกรรมการสอบทำขนมวันขึ้น ซึ่งเป็นการทำขนมที่ง่าย เปิดโอกาสให้ชาวชุมชนทุกระดับเข้าร่วมกิจกรรมได้	
		2. จัดกิจกรรมการออกกำลังกายสำหรับผู้สูงอายุ โดยให้มีแกนนำซึ่งเป็นคนในชุมชนเป็นผู้ดำเนินการออกกำลังกาย	3. ทำกิจกรรมการสอบทำขนมวันขึ้น ซึ่งเป็นการทำขนมที่ง่าย เปิดโอกาสให้ชาวชุมชนทุกระดับเข้าร่วมกิจกรรมได้	3. จัดตั้งกลุ่มผู้สูงอายุ	
	2. จัดกิจกรรมการออกกำลังกายสำหรับผู้สูงอายุ โดยให้มีแกนนำซึ่งเป็นคนในชุมชนเป็นผู้ดำเนินการออกกำลังกาย		4. กลุ่มผู้สูงอายุในชุมชนส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุที่ยังดีมีความรู้และความสามารถในเรื่องการทำอาหารและการประดิษฐ์ จึงมีการทำกิจกรรมร่วมกับกลุ่มเด็กและเยาวชน คือการประดิษฐ์กระทง และการทำขนม	4. จัดกิจกรรมการออกกำลังกายสำหรับผู้สูงอายุ	
	3. มีการจัดตั้งกลุ่มส่งเสริมอาชีพภายในชุมชน เพื่อสร้างรายได้ คือ กลุ่มแปรรูปอาหาร ถัวยอด นกเสีต		5. จัดการออกกำลังกายสำหรับผู้สูงอายุ โดยแกนนำซึ่งเป็นคนในชุมชนเป็นผู้นำ และมีจัดกิจกรรมระหว่าง	4. จัดกิจกรรมการออกกำลังกายสำหรับผู้สูงอายุ	
	4. จัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาเยาวชนในการพัฒนาชุมชนที่อยู่อาศัยของตนเอง เป็นกลุ่มเยาวชนที่อาศัยบนที่ดินทรัพย์สินฯ		6. จัดตั้งกลุ่มส่งเสริมอาชีพภายในชุมชน คือ กลุ่มเพาะเห็ด ปลูกสมุนไพรสมุนไพร และน้ำยาล้างจาน	5. จัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์ต่างๆ โดยได้รับงบสนับสนุนจากหน่วยงานต่างๆ	
				6. จัดตั้งกลุ่มส่งเสริมอาชีพภายในชุมชน คือ กลุ่มเพาะเห็ด ปลูกสมุนไพรสมุนไพร และน้ำยาล้างจาน	
				คงเดิม	
				คงเดิม	

จากตารางการสรุปกระบวนการประยุกต์แนวคิดบ้านมั่นคงของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์พบว่า ขั้นตอนการของแนวคิดบ้านมั่นคงประกอบด้วย 11 ขั้นตอน และสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ทำการประยุกต์กระบวนการทั้งหมด 10 ขั้นตอน โดยเฉพาะกระบวนการสำรวจชุมชน และการออกแบบที่อยู่อาศัยและอาคาร แต่ปัจจุบันยังไม่มีขั้นตอนของการจัดตั้งสหกรณ์เคหะสถาน เนื่องจากชุมชนรุ่งมณีพัฒนา และชุมชนเทพลีลาที่เป็นชุมชนกรณีศึกษายังไม่พร้อมที่จะไปถึงขั้นตอนของการจัดตั้งสหกรณ์เคหะสถาน

โดยสามารถสรุปกระบวนการประยุกต์ของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ ดังนี้

- 1) การเพิ่มกิจกรรมที่ส่งเสริมให้บรรลุสู่เป้าหมายปัจจุบันของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ เช่น กิจกรรมเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้อยู่อาศัย คือ กิจกรรมสร้างความสัมพันธ์ของคนในชุมชน กิจกรรมสร้างกลุ่มผู้สูงอายุและเยาวชน เป็นต้น
- 2) การเพิ่มกระบวนการมีส่วนร่วมของชาวชุมชนเข้าไปในกระบวนการเดิม ทำให้ชาวชุมชนสามารถแสดงความคิดเห็น แสดงความต้องการได้อย่างเต็มที่
- 3) การเปิดโอกาสให้ชาวชุมชนสามารถเป็นผู้กำหนดแนวทางการพัฒนาชุมชนของตนเอง เช่น การกำหนดเงื่อนไขในการพิจารณาสิทธิ์ การกำหนดรูปแบบการพัฒนาที่อยู่อาศัยของตนเอง
- 4) เพิ่มการกระจายอำนาจภายในชุมชน คือการแบ่งกลุ่มผู้เข้าร่วมกระบวนการเป็นกลุ่มย่อยๆ เพื่อให้แต่ละกลุ่มย่อยสามารถบริหารจัดการภายในกลุ่มของตนเองได้ เช่น การสำรวจข้อมูลสมาชิกและชุมชน การจัดเก็บเงินออม การสำรวจความต้องการของผู้อยู่อาศัย
- 5) การเพิ่มหน่วยงานภายนอก และการเพิ่มผู้มีความเชี่ยวชาญทางด้านชุมชน เข้ามาดำเนินการในบางกระบวนการ เช่น ในชุมชนเทพลีลา ให้สถาปนิกชุมชนทำหน้าที่ในการสำรวจความต้องการ ออกแบบที่อยู่อาศัย
- 6) การเพิ่มโอกาสให้ชาวชุมชนเรียนรู้ด้วยตนเองมากยิ่งขึ้น คือ การพาชาวชุมชนขึ้นเวทีพิจารณาสินเชื่อเมื่อมีโอกาส เพื่อให้ชาวชุมชนเห็นตัวอย่าง และเรียนรู้วิธีการขอสินเชื่อด้วยตนเอง

บทที่ 6

ผลการดำเนินงานของการพัฒนาชุมชนที่อยู่อาศัย โดยใช้แนวคิดโครงการบ้านมั่นคงในการพัฒนา

การศึกษากระบวนการประยุกต์แนวคิดบ้านมั่นคงของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ นอกจากจะเป็นการศึกษาในส่วนของกระบวนการประยุกต์ที่เกิดขึ้นแล้ว ยังมีการศึกษาผลของกระบวนการว่ามีการพัฒนาไปในทิศทางใด และทัศนคติของชาวชุมชนต่อผลของกระบวนการเป็นอย่างไร โดยมีวิธีการศึกษาผลการดำเนินงาน 3 ส่วน คือ 1) การสังเกต 2) การสัมภาษณ์ และ 3) การตอบแบบสอบถามของผู้อยู่อาศัย โดยการสรุปผลการดำเนินงาน จะเป็นการอธิบายจากข้อมูลของการสังเกตและการสัมภาษณ์ และการตอบแบบสอบถามตามลำดับ โดยการสรุปข้อมูลจากแบบสอบถาม คือการนำคะแนนของแต่ละตัวแปรมาทำการรวมคะแนน และเฉลี่ยเพื่อเป็นคะแนนของแต่ละด้าน โดยทำการเปรียบเทียบระหว่างผลการดำเนินงานก่อนและหลังที่จะมีการพัฒนา ซึ่งสามารถแบ่งการสรุปผลการดำเนินงานออกเป็น 4 ด้าน คือ ด้านกายภาพและสิ่งแวดล้อม ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคมวัฒนธรรม และด้านการมีส่วนร่วม ดังนี้

6.1 ผลการดำเนินงานด้านกายภาพและสิ่งแวดล้อม

6.1.1 ผลการดำเนินงานด้านกายภาพและสิ่งแวดล้อม ชุมชนร่วมสามัคคี

ชุมชนร่วมสามัคคี ถือเป็น 1 ใน 10 โครงการนำร่อง ที่ใช้แนวคิดแนวคิดบ้านมั่นคงในการพัฒนา โดยเป็นการดำเนินการพัฒนาโดยสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.) ตั้งแต่โครงการแล้วเสร็จในปีพ.ศ.2549 จนถึงปีพ.ศ.2559 รวมระยะเวลาที่โครงการแล้วเสร็จเป็นเวลา 10 ปี โดยการศึกษาผลการดำเนินการศึกษาของชุมชนร่วมสามัคคี พบว่า ผลการดำเนินงานด้านกายภาพและสิ่งแวดล้อมสามารถสรุปผลได้ดังต่อไปนี้

1. ผลจากการสังเกตและการสัมภาษณ์

1) **หน่วยพักอาศัย** ก่อนมีการพัฒนาหน่วยพักอาศัยค่อนข้างทรุดโทรมและไม่มั่นคงแข็งแรง วัสดุที่มีราคาถูก และหาได้ง่ายในการก่อสร้าง มีความแออัดในการอยู่อาศัยเนื่องจากมีขนาดครอบครัวที่ค่อนข้างใหญ่แต่พื้นที่ภายในหน่วยพักอาศัยค่อนข้างน้อย ทำให้บรรยากาศที่เกิดขึ้นไม่เหมาะกับการอยู่อาศัย แต่เมื่อมีการพัฒนาชุมชน ทำให้หน่วยพักอาศัยมีการพัฒนาไปในทิศทางที่ดีขึ้น มีสภาพที่ดี มีความมั่นคงแข็งแรงของโครงสร้าง ช่วยทำให้สร้างบรรยากาศ และความน่าอยู่ของหน่วยพักอาศัยมากขึ้น แต่พื้นที่การใช้งานยังไม่เพียงพอต่อความต้องการ เพราะข้อจำกัดทางด้านพื้นที่ของชุมชน และการจัดตำแหน่งพื้นที่ใช้สอยไม่สอดคล้องกับการใช้งานเท่าที่ควร เห็นได้จากการใช้พื้นที่หน้าบ้านในการทำครัวไทย และเป็นพื้นที่สำหรับซักล้าง การใช้พื้นที่ส่วนใหญ่ในอาคารเป็นพื้นที่สำหรับนอน เนื่องจากจำนวนผู้อยู่อาศัยในแต่ละบ้านค่อนข้างเยอะ ทำให้ต้องมีการปรับเปลี่ยนการใช้งานในบางพื้นที่เพื่อให้ตอบสนองความต้องการมากยิ่งขึ้น

ภาพที่ 52 สภาพชุมชนร่วมสามัคคีก่อนการพัฒนา

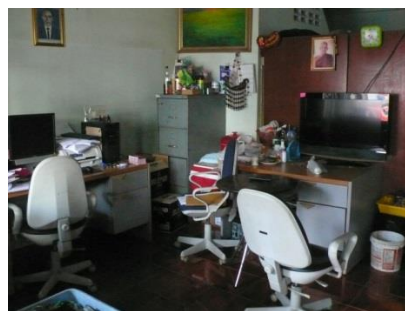
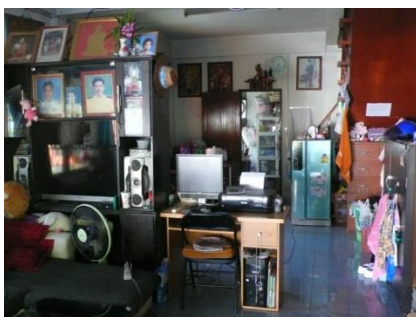

ภาพที่ 53 สภาพชุมชนร่วมสามัคคีในปัจจุบัน

2) **ความเป็นชุมชน** เดิมชุมชนร่วมสามัคคีมีความเป็นชุมชนค่อนข้างสูง เนื่องจากการจัดกลุ่มผู้อยู่อาศัยเกิดขึ้นจากความสัมพันธ์ ไม่ว่าจะเป็นความเป็นเครือญาติ ความสนิทสนม การวางตัวของอาคารอยู่แบบกระจัดกระจายไร้ระเบียบ แต่ทำให้เกิดความเป็นชุมชนในแต่ละกลุ่มที่อยู่อาศัยย่อย มีการจัดการระบบความปลอดภัยภายในชุมชนโดยการกำหนดทางเข้าออกชุมชนเป็นทางเดียว รวมทั้งเส้นทางสัญจรภายในชุมชนสามารถสัญจรด้วยวิธีการเดินเพียงอย่างเดียว ปัจจุบันชุมชนร่วมสามัคคีมีการจัดระบบการวางผังที่อยู่อาศัยโดยใช้ระบบตารางทำให้เกิดความเป็นระเบียบมากยิ่งขึ้น แต่ในขณะเดียวกันส่งผลให้ความเป็นชุมชนของแต่ละกลุ่ม การปฏิสัมพันธ์ขอชาวชุมชนลดน้อยลง และเกิดปัญหาเกี่ยวกับเส้นทางสัญจรภายในชุมชนอยู่บ่อยครั้ง เนื่องจากชาวชุมชนมีการพื้นที่เกินขอบเขตของตัวเอง ทำให้ในบางครั้งรถไม่สามารถสัญจรผ่านได้ และมีปัญหาเรื่องการจอดรถ ทั้งในพื้นที่สาธารณะของชุมชน และหน้าบ้านของตนเอง และผู้อื่น ด้วยเหตุนี้ชาวชุมชนจึงเกิดการทะเลาะกันอยู่บ่อยครั้ง และเป็นปัญหาที่ไม่สามารถแก้ไขได้ในชุมชน

3) **ความสามารถในการเข้าถึง** เดิมชาวชุมชนสามารถเข้าถึงระบบสาธารณูปโภคได้ยาก เนื่องจากการอยู่อาศัยแบบการบุกรุก ทำให้ไม่ได้รับสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐาน ไม่ว่าจะเป็นไฟฟ้า น้ำประปา ทำให้ต้องมีการซื้อต่อจากชุมชนข้างเคียงซึ่งมีราคาสูง แต่หลังจากที่มีการพัฒนาทำให้มีความสะดวกในการเข้าถึงการบริการด้านต่างๆ ทั้งระบบสาธารณูปโภค สาธารณูปการ และระบบขนส่งมวลชนมากยิ่งขึ้น

4) **ความสามารถของชาวชุมชน** เดิมชาวชุมชนร่วมสามัคคีมีความรู้ และความสามารถในด้านช่างประเภทต่างๆ ไม่ว่าจะเป็น ช่างไม้ ช่างก่อสร้าง ช่างไฟฟ้า และเป็นผู้รับเหมาที่มีฝีมือเป็นที่รู้จักแพร่หลาย ทำให้ในกระบวนการจัดหาผู้รับเหมาในการก่อสร้าง ได้ผู้รับเหมาเป็นช่างชาวชุมชนเอง ปัจจุบันชาวชุมชนยังประกอบอาชีพช่างเป็นส่วนใหญ่ รวมทั้งเป็นผู้รับเหมาในการก่อสร้างที่อยู่อาศัยชุมชนข้างเคียงอีกด้วย

ภาพที่ 54 สภาพภายในบ้านหลังมีการพัฒนาชุมชน

5) การใช้ประโยชน์ที่ดิน ชุมชนร่วมสามัคคี

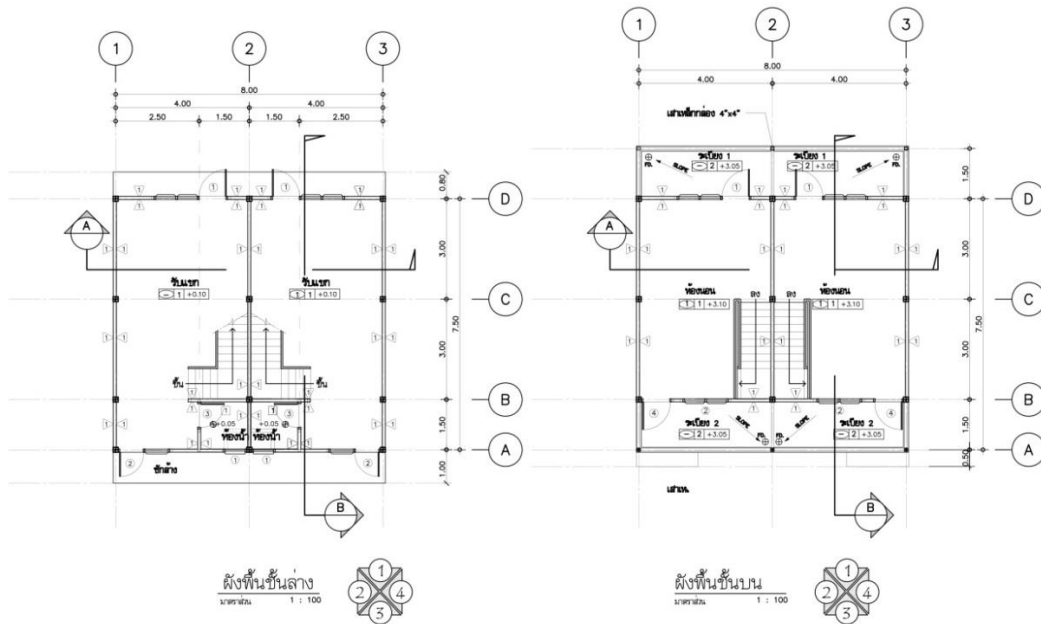
ภาพที่ 55 ผังการใช้ประโยชน์ที่ดิน ชุมชนร่วมสามัคคี

การใช้ประโยชน์ที่ดินของชุมชนร่วมสามัคคี สามารถแบ่งออกเป็น 3 ส่วน คือ 1) พื้นที่สาธารณะ คือ ถนนและทางเดิน คิดเป็นร้อยละ 42 2) พื้นที่อาคารและที่อยู่อาศัย คิดเป็น 56% และ 3) พื้นที่ส่วนกลางคือ สนามเด็กเล่น ศูนย์ชุมชน คิดเป็น ร้อยละ 2 จะเห็นได้ว่า ชุมชนร่วมสามัคคีมีพื้นที่ส่วนกลางสำหรับทำกิจกรรมค่อนข้างน้อย และด้วยการออกแบบวางผังชุมชนไม่มีการจัดพื้นที่สำหรับจอดรถ ทำให้ปัจจุบันเกิดปัญหาในการจอดรถริมถนน และนำพื้นที่ส่วนกลางไปใช้ในการจอดรถ ทำให้ไม่สามารถใช้พื้นที่สาธารณะได้อย่างเต็มศักยภาพ

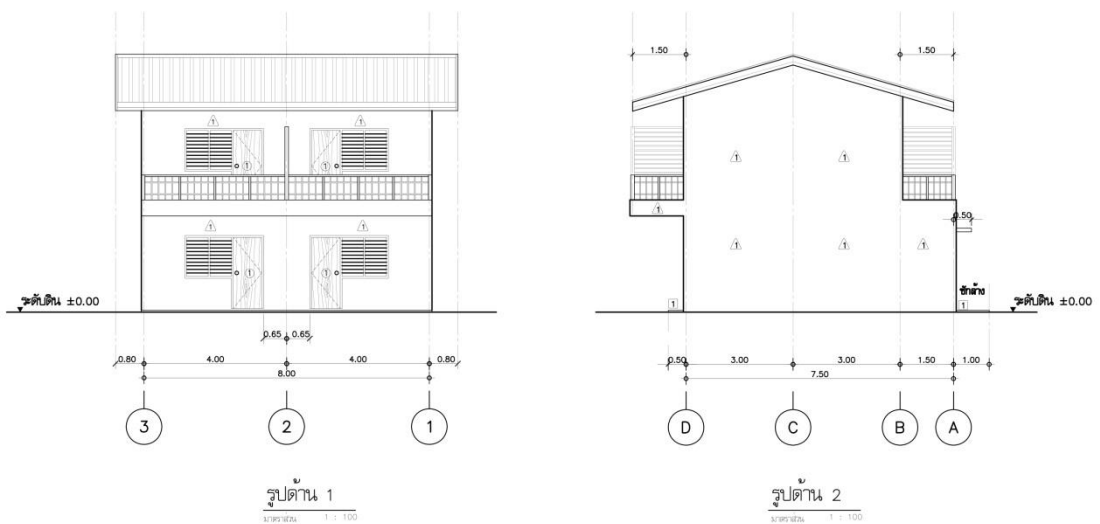

ภาพที่ 56 (ซ้าย)การจอดรถบนพื้นที่สาธารณะ (ขวา)การจอดรถบนถนนของชุมชน

6) แบบบ้านชุมชนร่วมสามัคคี

ภาพที่ 57 ตัวอย่างแบบบ้านชุมชนร่วมสามัคคี บ้านแฝด
(ซ้าย) ผังพื้นชั้น 1 (ขวา) ผังพื้นชั้น 2

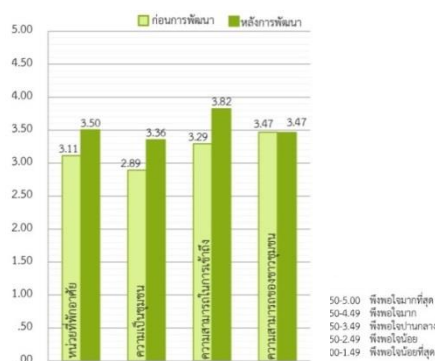

ภาพที่ 58 ตัวอย่างแบบบ้านชุมชนร่วมสามัคคี บ้านแฝด
(ซ้าย) รูปด้านหน้า (ขวา) รูปด้านข้าง

แบบบ้านชุมชนร่วมสามัคคี เป็นแบบที่เกิดจากความต้องการของชาวชุมชนในขณะนั้น ที่มีข้อจำกัดด้านต่างๆ ไม่ว่าจะเป็น ความสามารถในการจ่ายของชาวชุมชน ข้อจำกัดด้านพื้นที่ ทำให้ต้องทำการออกแบบให้มีความเพียงพอต่อความต้องการ และจำนวนสิทธิ์ของชาวชุมชน ซึ่งแบบของโครงการนำร่องจะมีความคล้ายคลึงกัน คือ ประกอบด้วย บ้านแฝด บ้านแถว โดยผู้ที่ถือสิทธิ์บ้านหลักจะมีสิทธิ์เลือกในรูปแบบบ้านแฝดที่มีขนาดใหญ่กว่า เมื่อเทียบกับผู้ที่ถือสิทธิ์บ้านขยาย ที่ได้รับสิทธิ์ในบ้านแถว หลังจากที่มีการใช้งานอาคารมาประมาณ 10 ปีพบว่า ชาว

ชุมชนมีการต่อเติมที่อยู่อาศัยบางส่วน เช่น การต่อเติมพื้นที่ครัวและพื้นที่ซักล้างบริเวณหน้าบ้าน การต่อเติมหลังคาสำหรับบังแดด การต่อเติมเหล่านี้ส่งผลกระทบกับพื้นที่สาธารณะของชุมชน และส่งผลต่อความไม่เป็นระเบียบของชุมชน

2. ผลที่ได้จากแบบสอบถามทัศนคติของผู้อยู่อาศัย ในภาพรวมชุมชนร่วมสามัคคีมีการพัฒนาที่ดีขึ้นเมื่อเทียบกับชุมชนก่อนการพัฒนา ดังแผนภูมิที่ 1

แผนภูมิที่ 1 ผลการดำเนินการด้านกายภาพและสิ่งแวดล้อม ชุมชนร่วมสามัคคี

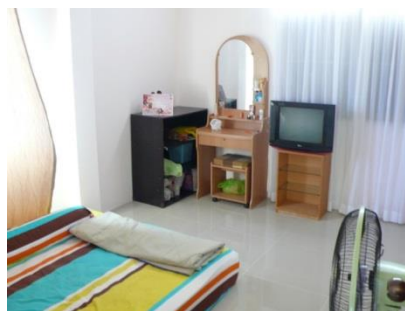
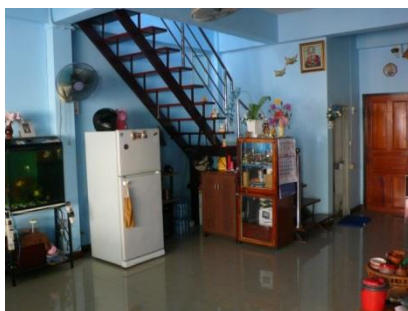
ในส่วนทัศนคติของชาวชุมชนร่วมสามัคคีในด้านกายภาพและสิ่งแวดล้อม พบว่าเมื่อเทียบระหว่างก่อนและหลังที่มีการพัฒนา พบว่า ชาวชุมชนมีทัศนคติที่ดีขึ้นในด้านหน่วยพักอาศัย ความเป็นชุมชน และโดยเฉพาะในด้านความสามารถเข้าถึงระบบสาธารณูปโภค(+0.53) ที่สามารถทำให้ชาวบ้านเข้าถึงระบบสาธารณูปโภคได้ถูกต้องตามกฎหมาย ไม่ต้องซื้อไฟฟ้า และน้ำประปาที่มีราคาสูงจากชุมชนข้างเคียง แต่ในส่วนของความสามารถของชาวชุมชนไม่มีความเปลี่ยนแปลง เนื่องจากเดิมมีความสามารถในด้านข้างอยู่แล้ว และปัจจุบันยังมีการประกอบอาชีพข้างอยู่อย่างต่อเนื่อง ทำให้ความเปลี่ยนแปลง

6.1.2 ผลการดำเนินงานด้านกายภาพและสิ่งแวดล้อม ชุมชนรุ่งมณีพัฒนา

ชุมชนรุ่งมณีพัฒนา เริ่มทำการพัฒนาตั้งแต่ ปีพ.ศ.2544 โดยมีการแบ่งการพัฒนาและการก่อสร้างออกเป็น 2 เฟส ซึ่งเฟสที่ 1 ทำการก่อสร้างตั้งแต่ปีพ.ศ.2554 และปัจจุบันอยู่ในขั้นตอนของการประกาศหาผู้รับเหมาเพื่อทำการก่อสร้างที่อยู่อาศัยเฟสที่ 2 ซึ่งผู้วิจัยศึกษาผลการดำเนินงานของชุมชนรุ่งมณีพัฒนา และสามารถสรุปผลการดำเนินงานได้ดังนี้

1. ผลจากการสังเกตและการสัมภาษณ์

1) **หน่วยพักอาศัย** เดิมชุมชนรุ่งมณีพัฒนามีลักษณะอาคารที่อยู่อาศัยที่ก่อสร้างด้วยวัสดุที่มีราคาถูก หาได้ง่าย และเป็นนำสิ่งของเหลือใช้มาประยุกต์ในการก่อสร้างอาคาร รวมทั้งยังมีสภาพเสื่อมโทรมตามกาลเวลา หลังจากที่มีการพัฒนา หน่วยพักอาศัยชุมชนรุ่งมณีพัฒนามีสภาพที่ดีขึ้นมากเมื่อเทียบกับก่อนการพัฒนา ชาวชุมชนสามารถเลือกรูปแบบที่อยู่อาศัย รวมถึงความสามารถในการเลือกวัสดุ และสีขององค์ประกอบอาคาร ชาวชุมชนทั้งผู้ที่ไม่มีความรู้ความเข้าใจความต้องการในการพัฒนาสูง เนื่องจากเห็นตัวอย่างการพัฒนาจากเฟสที่ 1 ที่ประสบความสำเร็จในการพัฒนา ในขณะที่เดียวกันชาวชุมชนมีความเข้าใจเรื่องข้อจำกัดด้านต่างๆ เช่น ขนาดพื้นที่ ข้อกำหนดในการต่อเติมเป็นอย่างไร

ภาพที่ 59 สภาพภายในบ้านชุมชนรุ่งมณีพัฒนา หลังการพัฒนา

2) **ความเป็นชุมชน** เดิมชุมชนรุ่งมณีพัฒนามีความเป็นชุมชนค่อนข้างต่ำ เนื่องจากขนาดชุมชนที่มีขนาดใหญ่ กินพื้นที่ทั้งหมดประมาณ 31 ไร่ ทำให้ความเป็นชุมชนในภาพรวมไม่ค่อยดีนัก แต่จะมีการเป็นชุมชนย่อยในแต่ละซอย และอีกสาเหตุที่ทำให้ไม่เกิดความเป็นชุมชนเท่าที่ควร คือไม่มีพื้นที่สำหรับพบปะกันของชาวชุมชน แต่หลังจากที่มีการพัฒนา ชุมชนรุ่งมณีพัฒนามีองค์ประกอบของชุมชนค่อนข้างครบถ้วน ไม่ว่าจะเป็นพื้นที่สาธารณะในการพบปะกัน คือ อาคารศูนย์ชุมชน ศูนย์เด็กเล็ก เป็นต้น แต่ยังมีปัญหาเรื่องเส้นทางการเชื่อมต่อภายในชุมชน เนื่องจากพื้นที่ของชุมชนค่อนข้างใหญ่ ทำให้ไม่สามารถสร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างคนที่อยู่ต่างซอยได้

ภาพที่ 60 สภาพชุมชนรุ่งมณีพัฒนาก่อนการพัฒนา

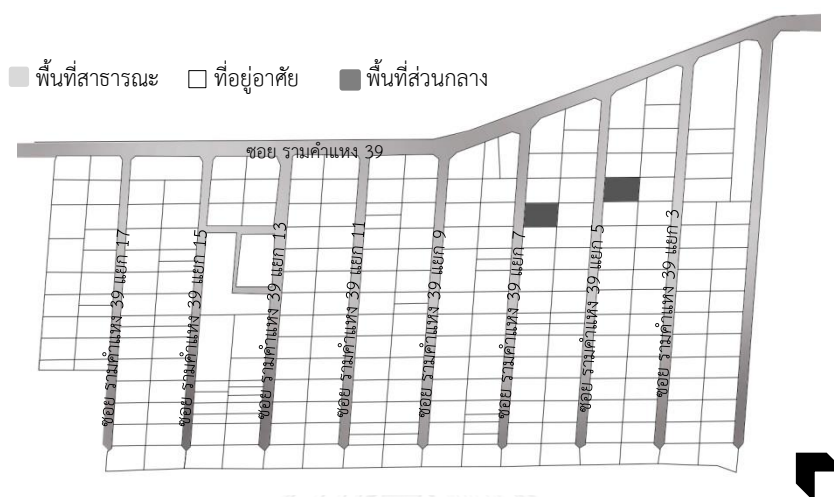
3) **ความสามารถในการเข้าถึง** เดิมชุมชนรุ่งมณีพัฒนาแบ่งผู้อยู่อาศัยเป็น 2 ประเภท คือผู้ที่มีสัญญาเช่าและผู้ไม่มีสัญญาเช่า ซึ่งผู้ที่มีสัญญาเช่าสามารถเข้าถึงระบบสาธารณูปโภคได้ถูกต้องตามกฎหมาย ไม่ว่าจะเป็นไฟฟ้าหรือน้ำประปา จึงทำให้เกิดการขายไฟฟ้าและน้ำประปาในราคาที่สูงให้กับผู้ที่ไม่มีสัญญาเช่า แต่ปัจจุบันที่มีการพัฒนาชุมชน ทำให้ผู้อยู่อาศัยทุกคนมีความสะดวกในการเข้าถึงการบริการด้านต่างๆ ทั้งระบบสาธารณูปโภค สาธารณูปการ และระบบขนส่งมวลชน

ภาพที่ 61 ที่อยู่อาศัยที่ชาวชุมชนเป็นผู้ก่อสร้างเอง

4) ความสามารถของชาวชุมชน ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ชาวชุมชนรุ่งมณีพัฒนา มีความรู้ และความสามารถในด้านช่างประเภทต่างๆ ซึ่งเห็นได้จากการที่เจ้าของบ้านบางหลังเป็นผู้รับเหมา และทำการก่อสร้างบ้านด้วยตนเอง ซึ่งทำให้ประหยัดงบประมาณ ระยะเวลาการก่อสร้าง รวมถึงความสามารถในการควบคุมคุณภาพงานก่อสร้าง ทำให้การดำเนินงานเป็นไปเป้าหมายและแผนที่วางไว้

5) การใช้ประโยชน์ที่ดิน ชุมชนรุ่งมณีพัฒนา

ภาพที่ 62 ผังการใช้ประโยชน์ที่ดิน ชุมชนรุ่งมณีพัฒนา

การใช้ประโยชน์ที่ดินของชุมชนรุ่งมณีพัฒนา แบ่งออกเป็น 3 ส่วน คือ 1) พื้นที่สาธารณะ คือ ถนนและทางเดิน คิดเป็นร้อยละ 16 2) พื้นที่อาคารและที่อยู่อาศัย คิดเป็นร้อยละ 81 และ 3) พื้นที่ส่วนกลางคือ ศูนย์ชุมชน สถาบันการเงินชุมชน ศูนย์เยาวชนและผู้สูงอายุ ลานกีฬา และศูนย์เด็กเล็ก คิดเป็น ร้อยละ 3 จะเห็นได้ว่า ชุมชนรุ่งมณีพัฒนามีพื้นที่ส่วนกลางที่หลากหลายเมื่อเทียบกับชุมชนร่วมสามัคคี ทำให้ชาวชุมชนมีพื้นที่ในการพบปะ และทำกิจกรรมร่วมกันมากยิ่งขึ้น และส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากการที่ชาวชุมชนมีกระบวนการมีส่วนร่วมมากขึ้น

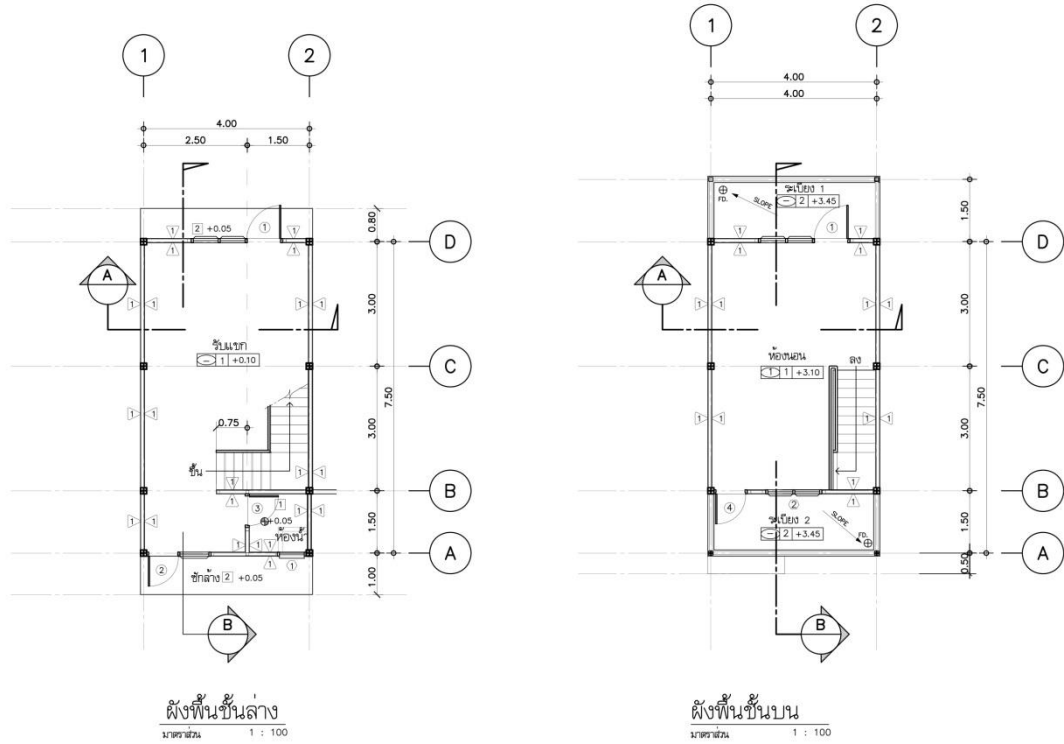
ภาพที่ 63 (ซ้าย)ศูนย์ชุมชนรุ่งมณีพัฒนา (ขวา)ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

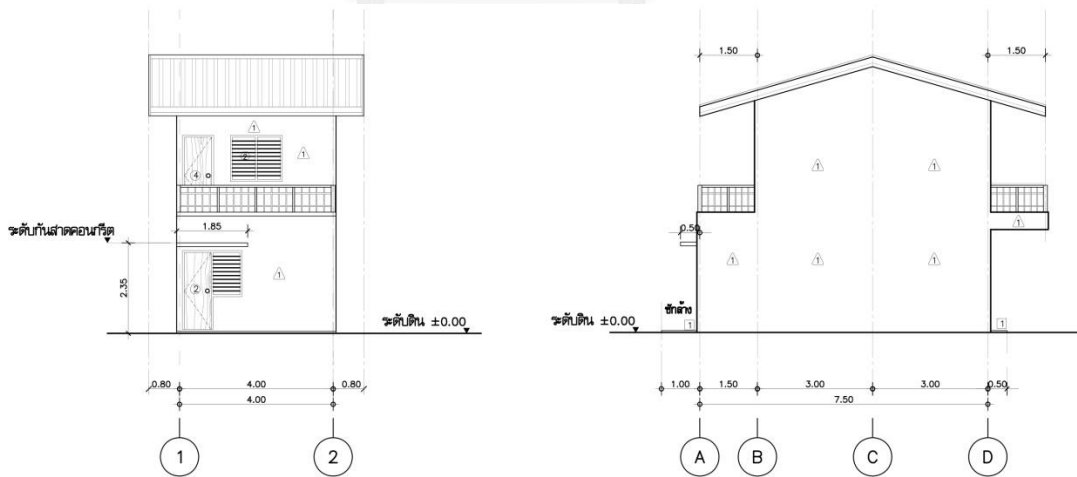
ภาพที่ 64 (ซ้าย)ลานกีฬา (ขวา)สถาบันการเงินชุมชน

6) แบบบ้านชุมชนรุ่งมณีพัฒนา

6.1 แบบบ้านเดี่ยว ชุมชนรุ่งมณีพัฒนา

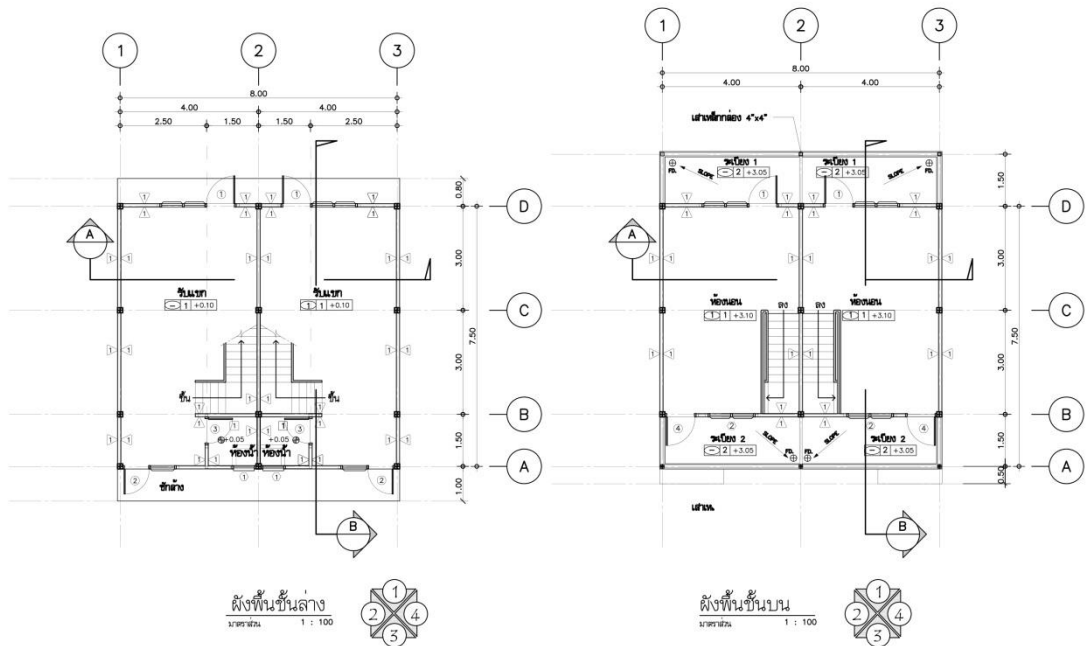

ภาพที่ 65 ตัวอย่างแบบบ้านชุมชนรุ่งมณีพัฒนา บ้านเดี่ยว
(ซ้าย) ผังพื้นที่ชั้น 1 (ขวา) ผังพื้นที่ชั้น 2

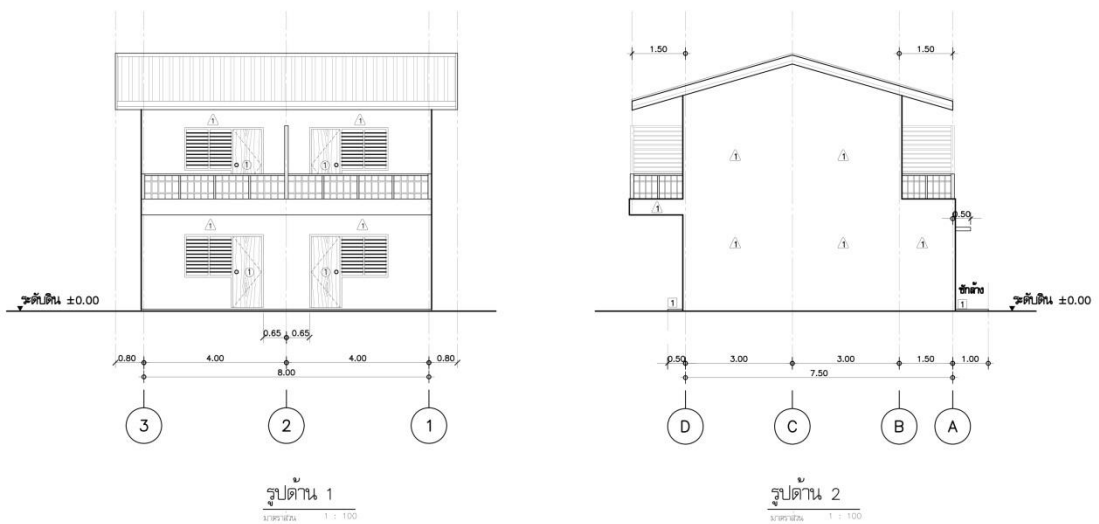

ภาพที่ 66 ตัวอย่างแบบบ้านชุมชนรุ่งมณีพัฒนา บ้านเดี่ยว
(ซ้าย) รูปด้านหน้า (ขวา) รูปด้านข้าง

6.2 แบบบ้านแฝด (รูปแบบ 1) ชุมชนรุ่งมณีพัฒนา

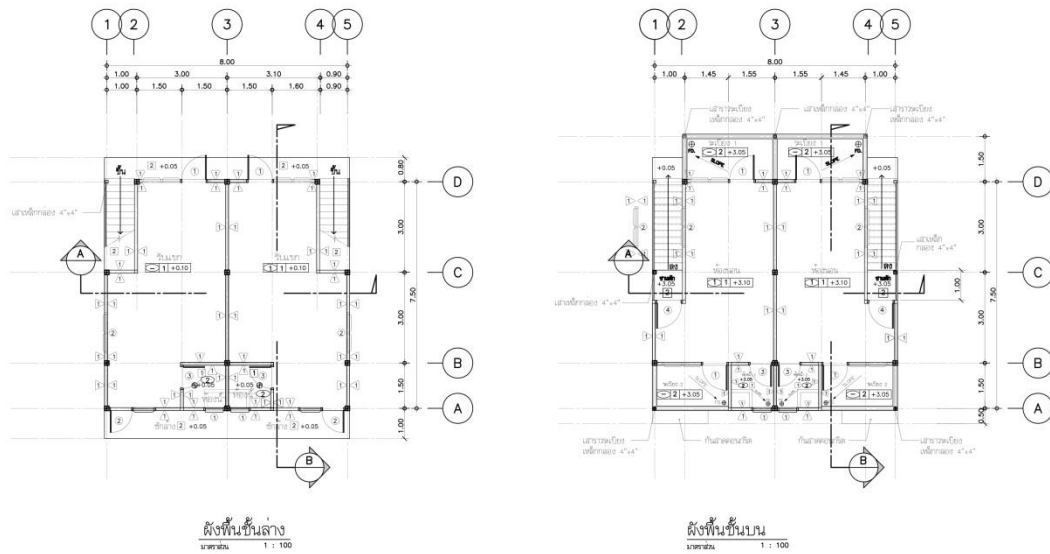
ภาพที่ 67 ตัวอย่างแบบบ้านชุมชนรุ่งมณีพัฒนา บ้านแฝด รูปแบบ 1
(ซ้าย) ฝั่งพื้นที่ 1 (ขวา) ฝั่งพื้นที่ 2

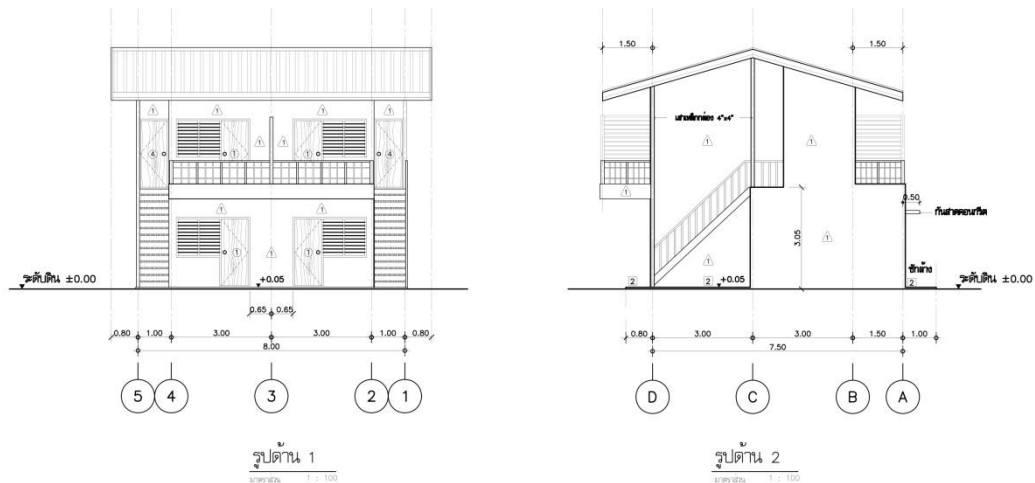
ภาพที่ 68 ตัวอย่างแบบบ้านชุมชนรุ่งมณีพัฒนา บ้านแฝด รูปแบบ 1
(ซ้าย) รูปด้านหน้า (ขวา) รูปด้านข้าง

แบบบ้านแฝดของชุมชนรุ่งมณีพัฒนามีอยู่ 2 รูปแบบ คือ 1) แบบที่บันไดทางขึ้นอยู่ด้านใน 2) แบบที่บันไดทางขึ้นอยู่ด้านนอก โดยแบบแรกคือแบบที่มีต้นแบบจากโครงการบ้านมั่นคงยุคก่อน ทำให้การออกแบบ และพื้นที่ใช้สอยภายในอาคารไม่มีการเปลี่ยนแปลงเหมือนกับแบบชุมชนร่วมสามัคคี แต่หลังจากนั้นมีการปรับแบบเพื่อเพิ่มพื้นที่ใช้สอย โดยการให้บันไดทางขึ้นอยู่ภายนอกอาคาร

6.3 แบบบ้านแฝด (รูปแบบ 2) ชุมชนรุ่งมณีพัฒนา

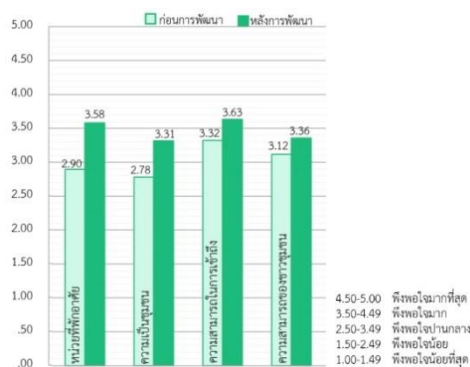
ภาพที่ 69 ตัวอย่างแบบบ้านชุมชนรุ่งมณีพัฒนา บ้านแฝด รูปแบบ 2 (ซ้าย) ผังพื้นที่ชั้น 1 (ขวา) ผังพื้นที่ชั้น 2

ภาพที่ 70 ตัวอย่างแบบบ้านชุมชนรุ่งมณีพัฒนา บ้านแฝด รูปแบบ 2 (ซ้าย) รูปด้านหน้า (ขวา) รูปด้านข้าง

แบบบ้านของชุมชนรุ่งมณีพัฒนา เป็นแบบที่ได้จากการนำแบบของชุมชนน้อมเกล้ามาเป็นตัวอย่างในการออกแบบ โดยเฟสแรกชาวชุมชนใช้แบบของชุมชนน้อมเกล้าในการก่อสร้าง แต่การอยู่อาศัยของชาวชุมชนพบว่า ขนาด และพื้นที่ใช้สอยบางพื้นที่ยังไม่สอดคล้องกับการใช้งาน ทำให้สถาปนิกสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์เป็นผู้สอบถามความต้องการของผู้อยู่อาศัย และทำการประยุกต์แบบบ้านให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้อยู่อาศัยมากยิ่งขึ้น โดยการเพิ่มขนาดพื้นที่ใช้สอย มีการปรับเปลี่ยนการใช้วัสดุในการก่อสร้าง

2. ผลที่ได้จากแบบสอบถามทัศนคติของผู้อยู่อาศัย ในภาพรวมของการพัฒนาชุมชนรุ่งมณีพัฒนา ชาวชุมชนมีทัศนคติเพิ่มขึ้นอย่างเห็นได้ชัด หลังจากที่มีการพัฒนาชุมชนเกิดขึ้น ดังแผนภูมิที่ 2

แผนภูมิที่ 2 ผลการดำเนินการด้านกายภาพและสิ่งแวดล้อม ชุมชนรุ่งมณีพัฒนา

ทัศนคติของชาวชุมชนรุ่งมณีพัฒนา แสดงให้เห็นถึงความสำเร็จของการพัฒนา เนื่องจากเมื่อทำการเปรียบเทียบระหว่างผลการดำเนินงานก่อนและหลังการพัฒนา พบว่ามีผลการดำเนินงานที่ดีขึ้นในทุกด้าน โดยเฉพาะในส่วนของหน่วยที่พักอาศัย(+0.68) ที่ชาวชุมชนมีความพึงพอใจสูงอย่างเห็นได้ชัด เพราะหลังที่มีการพัฒนา สภาพที่อยู่อาศัยมีความคงทนแข็งแรง มีความน่าอยู่ ซึ่งแตกต่างกับสภาพก่อนที่จะมีการพัฒนาอย่างสิ้นเชิง

6.1.3 ผลการดำเนินงานด้านกายภาพและสิ่งแวดล้อม ชุมชนเทพลีลา

ชุมชนเทพลีลา กำลังอยู่ในกระบวนการก่อนการก่อสร้าง โดยสถาปนิกทำการสำรวจความต้องการของผู้อยู่อาศัย เพื่อนำไปสู่การออกแบบ ส่งผลให้ไม่มีการเปลี่ยนแปลงหลังการพัฒนา ผู้วิจัยจึงสอบถามสภาพปัจจุบันของชุมชนรุ่งมณีพัฒนา เพื่อทราบว่าใครบ้างที่สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ควรให้ความสำคัญ และต้องเฝ้าระวังเป็นพิเศษ

ภาพที่ 71 สภาพที่อยู่อาศัยในชุมชนเทพลีลา

1. ผลจากการสังเกตและการสัมภาษณ์

1) หน่วยพักอาศัย ปัจจุบันหน่วยพักอาศัยมีสภาพทรุดโทรม ผุพัง ไม่มีความแข็งแรง และด้วยการตั้งอยู่บนพื้นที่น้ำขัง ทำสภาพของหน่วยพักอาศัยไม่เหมาะกับการอยู่อาศัยเท่าที่ควร อีกทั้งพื้นที่ใช้สอยไม่เพียงพอต่อความต้องการ เพราะจำนวนต่อหนึ่งหลังคาเรือนค่อนข้างมาก ทำให้เกิดความแออัด และไม่ปลอดภัยในการอยู่อาศัย

ภาพที่ 72 สภาพภายในที่อยู่อาศัยในชุมชนเทพลีลา

2) **ความเป็นชุมชน** ชุมชนเทพลีลาขาดพื้นที่ที่เป็นองค์ประกอบของชุมชนเช่น พื้นที่สาธารณะ สวน ตำแหน่ง และการจัดกลุ่มบ้านในชุมชนค่อนข้างมีความแออัด สภาพแวดล้อมไม่เหมาะกับการอยู่อาศัยเท่าที่ควร มีปัญหาน้ำเน่าเสีย และขยะกระจายทั่วชุมชน

ภาพที่ 73 สภาพภายในที่อยู่อาศัยในชุมชนเทพลีลา

3) **ความสามารถในการเข้าถึง** มีความสะดวกในการเข้าถึงการบริการด้านต่างๆ ทั้งระบบสาธารณสุข ปลอดภัย สาธารณูปการ และระบบขนส่งมวลชน โดยเฉพาะการโดยสารทางเรือ ยังได้รับความนิยมตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

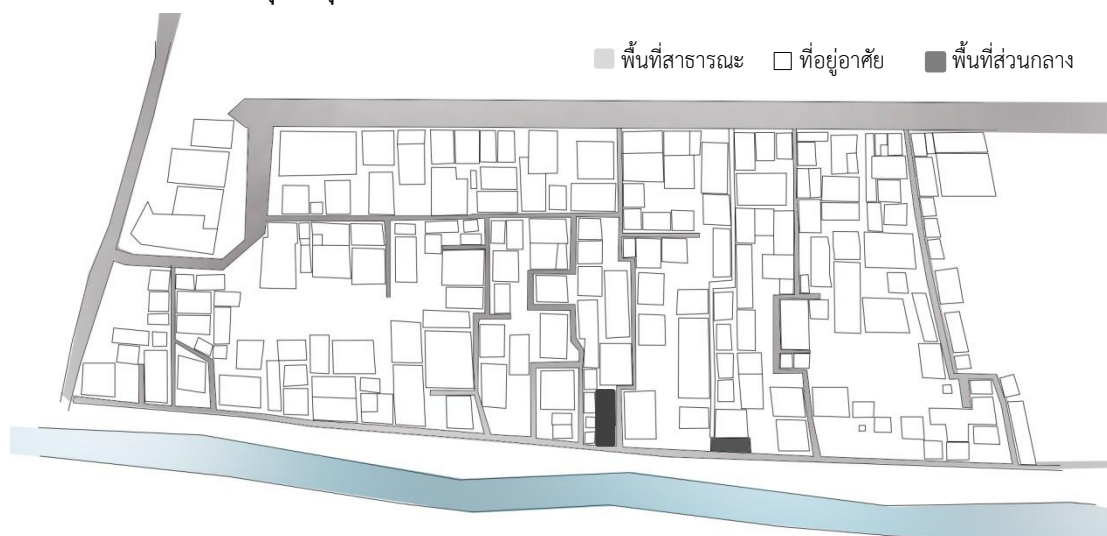
ภาพที่ 74 สภาพที่อยู่อาศัยในชุมชนเทพลีลา

4) **ความสามารถของชาวชุมชน** ผู้อยู่อาศัยในชุมชนส่วนใหญ่ เป็นผู้สูงอายุและเด็ก ทำให้ความสามารถของชุมชนจะเน้นไปด้านภูมิปัญญาของชาวชุมชนในด้านต่างๆ ไม่ว่าจะเป็น การทำอาหาร การทำขนม งานใบตอง ไม่มีความสามารถด้านช่าง หรือการปรับปรุงที่อยู่อาศัยเหมือนกับอีก 2 ชุมชนกรณีศึกษา

ภาพที่ 75 สภาพที่อยู่อาศัยในชุมชนเทพลีลา

5) การใช้ประโยชน์ที่ดิน ชุมชนรุ่งมณีพัฒนา

ภาพที่ 76 ผังการใช้ประโยชน์ที่ดิน ชุมชนเทพลีลา

การใช้ประโยชน์ที่ดินของชุมชนเทพลีลา แบ่งออกเป็น 3 ส่วน คือ 1) พื้นที่สาธารณะ คือ ถนนและทางเดิน คิดเป็นร้อยละ 53 2) พื้นที่อาคารและที่อยู่อาศัย คิดเป็นร้อยละ 46.5 และ 3) พื้นที่ส่วนกลางคือ ศูนย์ชุมชน และศูนย์สุขภาพชุมชน คิดเป็น ร้อยละ 0.5 จะเห็นได้ว่า ชุมชนเทพลีลา ยังมีพื้นที่ว่างหลายแห่ง หากมีการจัดการใช้ประโยชน์พื้นที่อย่างมีประสิทธิภาพ จะสามารถเพิ่มจำนวนที่อยู่อาศัยในชุมชน และยังมีพื้นที่เพียงพอสำหรับการสร้างพื้นที่ส่วนกลางไม่ว่าจะเป็นสวนสาธารณะ พื้นที่พักผ่อน สนามเด็กเล่น เพื่อเพิ่มพื้นที่ทำกิจกรรมของชาวชุมชนได้อีกด้วย

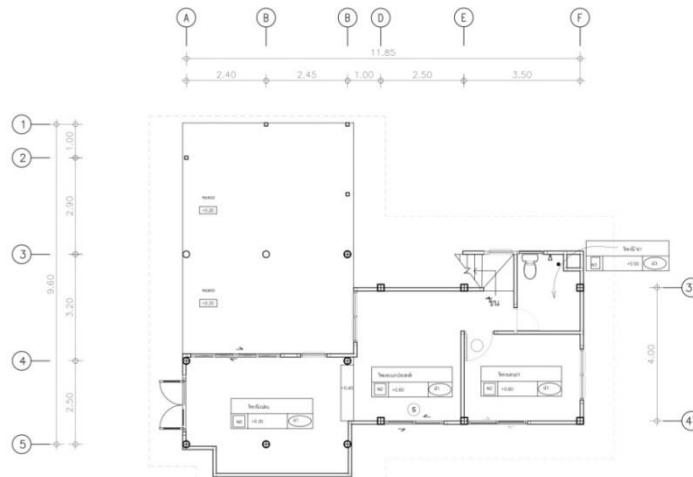
ภาพที่ 77 อาคารเอนกประสงค์ชุมชนเทพลีลา

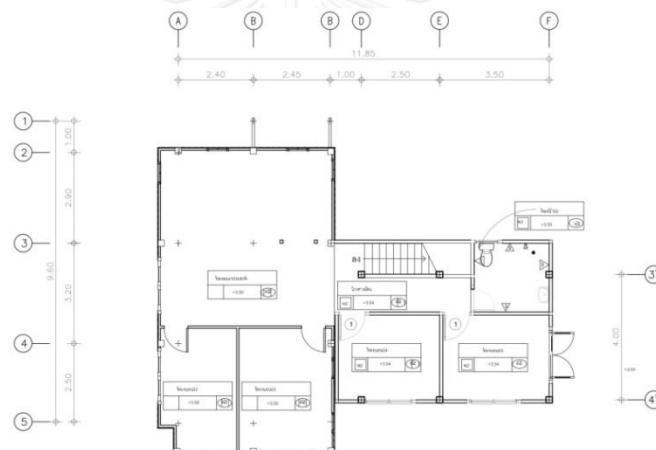
ภาพที่ 78 (ซ้าย) ศูนย์สุขภาพชุมชน (ขวา) ภายในศูนย์สุขภาพชุมชน/ อสส.

6) แบบบ้านชุมชนเทพลีลา

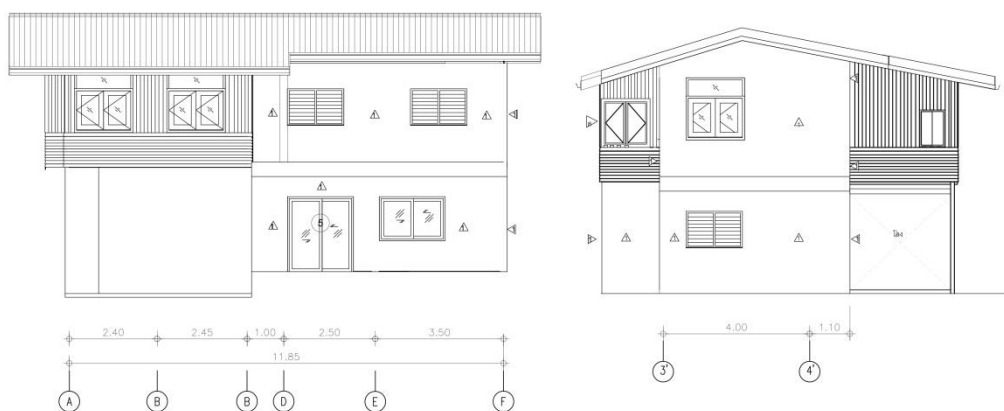
6.1 แบบบ้านเดี่ยว ชุมชนเทพลีลา ข.012 และ ข.013

ภาพที่ 79 ตัวอย่างแบบบ้านชุมชนเทพลีลา (ผังพื้นชั้น 1)

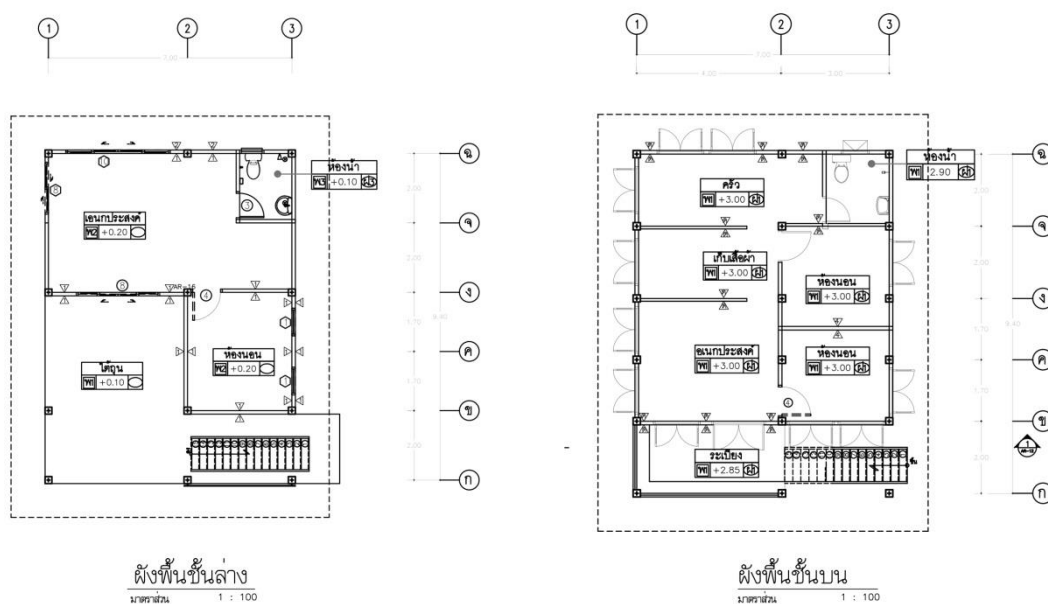

ภาพที่ 80 ตัวอย่างแบบบ้านชุมชนเทพลีลา (ผังพื้นชั้น 2)

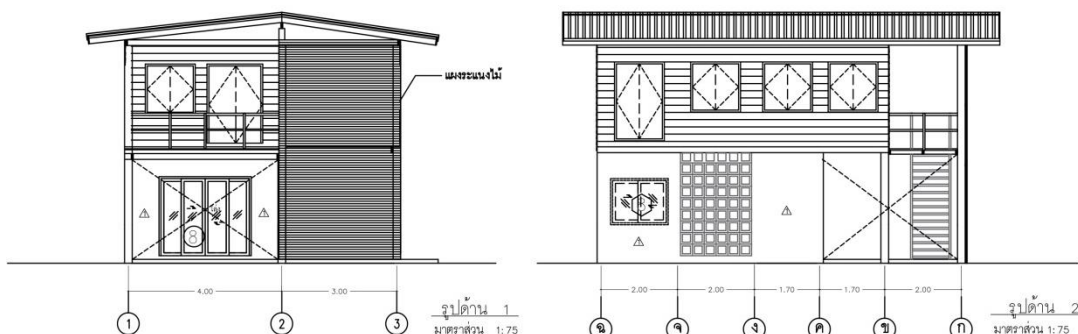

ภาพที่ 81 ตัวอย่างแบบบ้านชุมชนเทพลีลา (รูปด้าน)

6.2 แบบบ้านเดี่ยว ชุมชนเทพลีลา ข.018

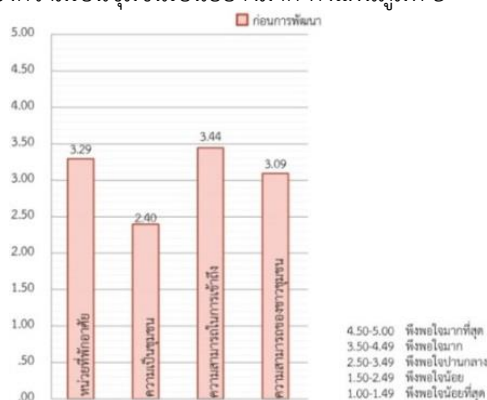
ภาพที่ 82 ตัวอย่างแบบบ้าน ข.018 ชุมชนเทพลีลา
(ซ้าย) ผังพื้นที่ชั้น 1 (ขวา) ผังพื้นที่ชั้น 2

ภาพที่ 83 ตัวอย่างแบบบ้าน ข.018 ชุมชนเทพลีลา (ผังพื้นที่ชั้น 2)

จากการศึกษาแบบบ้านของชุมชนเทพลีลา จะเห็นได้ว่า ผลของการออกแบบโดยมีสถาปนิกชุมชนเข้ามามีบทบาทในการออกแบบโดยกระบวนการมีส่วนร่วมของชาวชุมชน ทำให้แบบบ้านแต่ละหลังมีความแตกต่างกัน ตามความต้องการที่แท้จริงของผู้อยู่อาศัย และยังเป็นแบบที่สอดคล้องกับความสามารถในการจ่ายของเจ้าของบ้านอีกด้วย โดยกระบวนการออกแบบของสถาปนิกชุมชน คือ การรังวัดพื้นที่ของอาคารเดิม เพื่อวิเคราะห์การใช้พื้นที่ของผู้อยู่อาศัยว่าต้องการพื้นที่ในการทำกิจกรรมใดบ้าง เพื่อนำไปสู่การออกแบบพื้นที่ให้มีความเหมาะสมกับความต้องการของผู้อยู่อาศัย

2. ผลที่ได้จากแบบสอบถามทัศนคติของผู้อยู่อาศัย ในภาพรวมทัศนคติของผู้อยู่อาศัยในชุมชนเทพลีลา พบว่า ต้องมีการให้ความสำคัญในเรื่องของความเป็นชุมชนเป็นอย่างมาก ดังแผนภูมิที่ 3

แผนภูมิที่ 3 ผลการดำเนินการด้านกายภาพและสิ่งแวดล้อม ชุมชนเทพลีลา

ทัศนคติของชาวชุมชนในด้านอื่นๆ อยู่ในระดับปกติ เมื่อเปรียบเทียบกับอีก 2 กรณีศึกษา แต่ในส่วนของความเป็นชุมชน(2.40) สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ควรให้ความสำคัญ เนื่องจากปัจจุบันชุมชนเทพลีลา มีความเป็นชุมชนค่อนข้างน้อย เนื่องจากชุมชนมีเฉพาะพื้นที่อาคารศูนย์ชุมชนเท่านั้น ที่สามารถทำให้เกิดการพบปะกันของชาวชุมชน ไม่มีพื้นที่สำหรับทำกิจกรรมบริเวณอื่นๆในชุมชน ทำให้การอยู่อาศัยมีลักษณะเป็นแบบต่างคนต่างอยู่ ทำให้ทัศนคติที่มีต่อความเป็นชุมชนค่อนข้างน้อยอย่างเห็นได้ชัดเจน

ภาพที่ 84 (ซ้าย)ศูนย์สุขภาพชุมชน (ขวา)อาคารศูนย์ชุมชน

6.2 ผลการดำเนินงานด้านเศรษฐกิจ

6.2.1 ผลการดำเนินงานด้านเศรษฐกิจ ชุมชนร่วมสามัคคี

1. ผลจากการสังเกตและการสัมภาษณ์

1) **ความสามารถในการจ่าย** เดิมชาวชุมชนมีความสามารถในการจ่ายที่คล่องมือกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน เพราะมีค่าใช้จ่ายเฉพาะส่วนของการดำเนินชีวิตประจำวัน ไม่ต้องจ่ายค่าเช่า ไม่ต้องผ่อนค่าบ้าน แต่หลังที่มีการพัฒนาแล้ว ชาวชุมชนแต่ละครัวเรือนมีความสามารถในการจ่ายที่ลดลง เนื่องจากมีภาระในการผ่อนชำระค่าบ้าน และที่อยู่อาศัย และยังคงมีการจ่ายค่าเช่าให้กับสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์อย่างสม่ำเสมอ ทำให้ชาวชุมชนไม่สามารถใช้จ่ายได้เหมือนอดีต ต้องมีการวางแผนทางการเงินเพิ่มมากขึ้น เพื่อแลกกับความมั่นคงในที่อยู่อาศัยแบบที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน

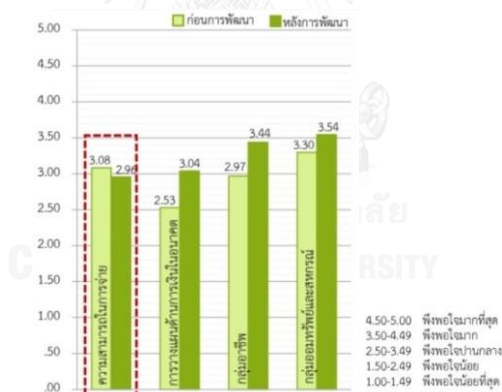
2) **การวางแผนการเงินอนาคต** จากเดิมที่ชาวชุมชนร่วมสามัคคีไม่มีการวางแผนทางการเงิน เนื่องจากชาวชุมชนไม่จำเป็นต้องจ่ายค่าเช่า และผ่อนส่งค้ำที่อยู่อาศัย จึงไม่มีปัญหาในการใช้จ่าย แต่หลักจากมีการพัฒนาเกิดขึ้น พบว่า ปัจจุบันชาวชุมชนมีการวางแผนทางการเงินมากขึ้น เมื่อเทียบกับก่อนมีการพัฒนา เนื่องจากต้องมีการวางแผนทางการเงิน เพื่อสามารถชำระหนี้สินที่อยู่อาศัยได้ครบถ้วน ตามเวลา

3) **กลุ่มอาชีพ** ชุมชนร่วมสามัคคีมีการจัดตั้งกลุ่มอาชีพครั้งแรกตั้งแต่เริ่มกระบวนการพัฒนา คือ กลุ่มปลูกเห็ด และเลี้ยงกบในขวดแก้ว แต่หลังจากที่มีการดำเนินงานระยะหนึ่งสมาชิกภายในกลุ่ม เริ่มมีการไปรับทำงานเสริม เพื่อให้มีรายได้ที่เพียงพอกับค่าใช้จ่าย ทำให้กลุ่มอาชีพในขณะนั้นปิดตัวลง ปัจจุบันชุมชนร่วมสามัคคีมีการจัดตั้งกลุ่มอาชีพ ในการทำน้ายาล้างจาน แชมพู แต่ยังเป็นการค้าเงินงานของเพียงบางกลุ่มคนเท่านั้น ทำให้ไม่เป็นกลุ่มอาชีพของชุมชนที่แท้จริง เพราะไม่สามารถสร้างอาชีพ และสร้างรายได้ให้กับชาวชุมชนได้

4) **กลุ่มออมทรัพย์และสหกรณ์** เดิมชุมชนร่วมสามัคคีมีกลุ่มออมทรัพย์ที่เข้มแข็ง จนสามารถจัดตั้งเป็นสหกรณ์เคหะสถาน แต่ด้วยปัญหาการค้างชำระหนี้ที่อยู่อาศัยของชาวชุมชนบางกลุ่ม ส่งผลให้กลุ่มออมทรัพย์ต้องใช้เงินออมที่มีในการชำระหนี้แทนกลุ่มคนดังกล่าว ส่งผลให้สหกรณ์ต้องมีการชะลอการดำเนินงาน ปัจจุบันอยู่ในช่วงพลิกฟื้น เพื่อจัดระบบกลุ่มออมทรัพย์ใหม่ และนำไปสู่การจัดตั้งกลุ่มสหกรณ์ในอนาคต

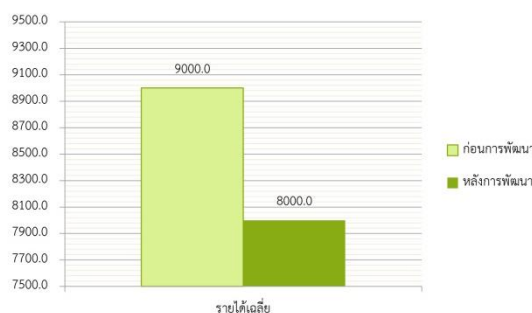
2. ผลที่ได้จากแบบสอบถามทัศนคติของผู้อยู่อาศัย

ภาพรวมของผลการดำเนินงานด้านเศรษฐกิจของชุมชนร่วมสามัคคี พบว่า ส่วนใหญ่มีผลการดำเนินงานด้านเศรษฐกิจเพิ่มขึ้นหลังมีการพัฒนาชุมชน แต่มีเรื่องของความสามารถในการจ่ายของชาวชุมชนที่ลดลง ดังแผนภูมิที่ 4

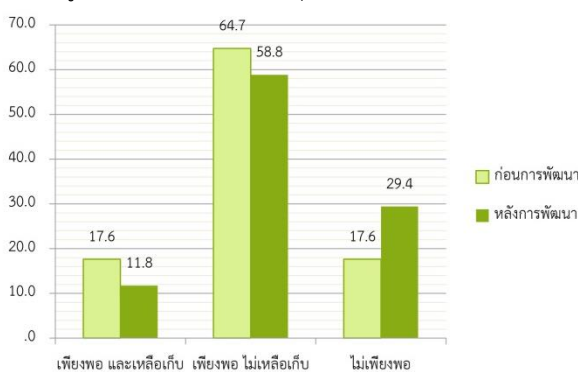
แผนภูมิที่ 4 ผลการดำเนินการด้านเศรษฐกิจ ชุมชนร่วมสามัคคี

ในขณะที่ความพึงพอใจด้านอื่นๆเพิ่มสูงขึ้น แต่ความพึงพอใจด้านความสามารถในการจ่ายลดลง เป็นผลมาจากการเพิ่มขึ้นของหนี้สินค่าที่อยู่อาศัยที่แต่ละครัวเรือนต้องรับผิดชอบ ซึ่งถือเป็นกระบวนการหนึ่งที่จะทำให้ชาวชุมชนมีความมั่นคงในการอยู่อาศัย และยังเป็นผลดีที่ส่งเสริมให้ชาวชุมชนต้องมีการวางแผนทางการเงินในอนาคต เพื่อที่สามารถบริหารจัดการด้านเศรษฐกิจของตนเองอย่างมีประสิทธิภาพ

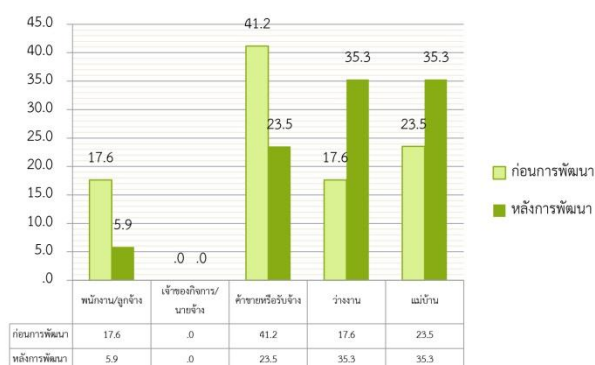
แผนภูมิที่ 5 รายได้เฉลี่ยของชาวชุมชนร่วมสามัคคี

จากกลุ่มประชากรผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า มีรายได้ที่ต่ำลงหลังจากที่มีการพัฒนาที่อยู่อาศัยแล้ว ซึ่งเดิมมีรายได้เฉลี่ย 9,000 บาท/เดือน ลดลงเหลือประมาณ 8,000 บาท/เดือน เป็นสาเหตุมาจากเดิมชาวชุมชนทำงานมากกว่า 1 งาน แต่หลังจากที่มีที่อยู่อาศัยที่มั่นคงแล้ว ชาวชุมชนลดจำนวนงานที่ทำลงเหลือเพียง 1 งานเท่านั้น

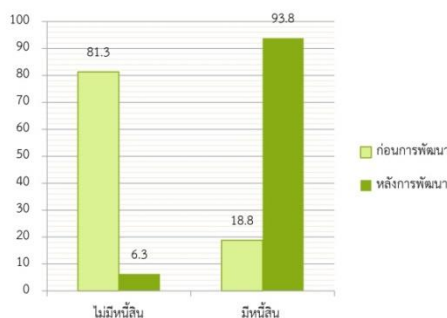
แผนภูมิที่ 6 ความเพียงพอของรายได้ ชุมชนร่วมสามัคคี

หลังจากที่มีการพัฒนาชุมชนที่อยู่อาศัยแล้ว ชาวชุมชนร่วมสามัคคี มีรายได้ที่ไม่เพียงพอ และไม่เหลือเก็บ เนื่องจากมีภาระเรื่องหนี้สินการผ่อนชำระค่าเช่าที่ดิน และที่อยู่อาศัย (+11.8) เนื่องจากกระบวนการพัฒนาเกิดขึ้นในระยะเวลาที่ค่อนข้างสั้น ภายในเวลา 3 ปี ทำให้ชาวชุมชนไม่สามารถปรับตัวได้ และส่งผลกระทบต่อความสามารถในการจ่ายในด้านอื่นๆ ของชาวชุมชนด้วย

แผนภูมิที่ 7 การประกอบอาชีพของชาวชุมชนร่วมสามัคคี

ปัจจุบันชาวชุมชนร่วมสามัคคีมีแนวโน้มที่จะเป็นแม่บ้าน และว่างงานสูงขึ้น เนื่องจากให้พ่อบ้านเป็นคนทำงานและคนดูแลเรื่องค่าใช้จ่ายทั้งหมดภายในบ้าน ทำให้แม่บ้านส่วนใหญ่มีหน้าที่ในการดูแลบ้าน และรับจ้างงานที่สามารถนำมาทำได้ที่บ้าน เช่น ตัดเย็บเสื้อผ้า รับเลี้ยงเด็ก เป็นต้น

แผนภูมิที่ 8 หนี้สินของชาวชุมชนร่วมสามัคคี

จากแบบสอบถาม พบว่า หลังจากที่มีการพัฒนาชุมชนที่อยู่อาศัย ชาวชุมชนมีหนี้สินเพิ่มขึ้นอย่างชัดเจน (+75.0) เนื่องจากชาวชุมชนไม่มีการเตรียมความพร้อม และไม่มีการวางแผนทางการเงินเท่าที่ควร ส่งผลให้เกิดหนี้สินเพื่อแลกกับการมีที่อยู่อาศัยที่มั่นคง

6.2.2 ผลการดำเนินงานด้านเศรษฐกิจ ชุมชนรุ่งมณีพัฒนา

1. ผลจากการสังเกตและการสัมภาษณ์

1) **ความสามารถในการจ่าย** เดิมชาวชุมชนรุ่งมณีพัฒนา มีความสามารถในการจ่ายที่สอดคล้องกับรายได้ของตนเอง ชาวชุมชนที่ไม่มีสัญญาเช่ามีความสนใจในเรื่องการพัฒนาชุมชน เพื่อให้เป็นไปตามหลักการของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ ส่งผลให้ชาวชุมชนมีการเตรียมความพร้อมที่จะทำการพัฒนาที่อยู่อาศัย และชุมชนของตนเอง จึงไม่มีปัญหาในการชำระหนี้ที่อยู่อาศัยที่เป็นผลมาจากการพัฒนา และอีกสาเหตุหนึ่งที่ชาวชุมชนมีการวางแผนและบริหารความสามารถในการจ่าย คือ กลุ่มออมทรัพย์ชุมชนรุ่งมณีพัฒนา มีความสามารถในการบริหารและจัดการระบบการเงินอย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้สามารถให้คำแนะนำชาวชุมชนได้

2) **การวางแผนการเงินอนาคต** สืบเนื่องจากที่ชาวชุมชนมีความพร้อมที่จะพัฒนาที่อยู่อาศัยของตนเอง ส่งผลให้ชาวชุมชนที่กำลังจะมีการก่อสร้าง ต้องมีการวางแผนทางการเงิน เพื่อที่สามารถชำระหนี้ที่อยู่อาศัยได้อย่างคล่องตัว ส่วนชาวชุมชนที่มีการพัฒนาที่อยู่อาศัยแล้ว มีการวางแผนทางการเงินที่ชัดเจนเดียวกัน เพื่อสามารถชำระหนี้สิน และความคล่องตัวทางการเงินในอนาคต

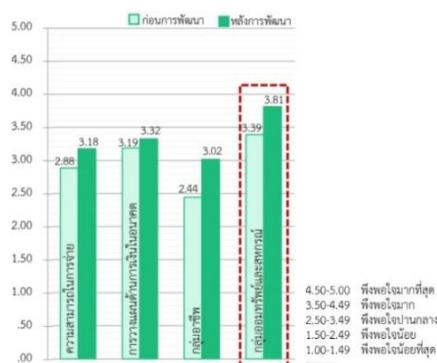
3) **กลุ่มอาชีพ** เดิมชุมชนรุ่งมณีพัฒนา มีการจัดตั้งกลุ่มอาชีพตั้งแต่ก่อนมีการพัฒนาชุมชน คือกลุ่มทำกล้วยฉาบ และขนมนางเล็ด แต่ด้วยยุคสมัยที่เปลี่ยนไปทำให้ขนมเหล่านี้ลดความนิยมลงไป จนทำให้กลุ่มอาชีพปิดตัวลงไปในที่สุด แต่ปัจจุบันชุมชนรุ่งมณีพัฒนา ได้มีการจัดตั้งกลุ่มอาชีพภายในชุมชนอีกครั้ง โดยกาผลิตขนมพูนัยาล้างจานจากสมุนไพร ซึ่งเป็นสินค้าที่สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์พาชาวชุมชนที่มีความสนใจเรียน แล้วนำมาพัฒนาจนเป็นสินค้าที่ได้รับความนิยมในปัจจุบัน ซึ่งสามารถนำกำไรที่ได้กับมาหมุนเวียน และพัฒนาสินค้า รวมถึงสร้างอาชีพและรายได้ให้กับชาวชุมชนได้

4) **กลุ่มออมทรัพย์** ชุมชนรุ่งมณีพัฒนา มีการตั้งกลุ่มออมทรัพย์ตั้งแต่ก่อนที่จะมีการพัฒนาชุมชน และเมื่อมีการพัฒนาชุมชนสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์เข้ามาช่วยในการจัดระบบกลุ่มออมทรัพย์ให้สามารถดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ คณะกรรมการกลุ่มออมทรัพย์ได้มีความพยายามในการพัฒนาระบบ และการบริหารจัดการอย่างต่อเนื่อง ปัจจุบันกลุ่มออมทรัพย์ชุมชนรุ่งมณีพัฒนา มีผลการดำเนินงานที่ดีเยี่ยม คณะกรรมการกลุ่มออมทรัพย์สามารถบริหาร จัดการระบบทางการเงินในชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ที่สำคัญคือ การได้รับความ

สนใจ และความร่วมมือของชาวชุมชน ปัจจุบันกลุ่มออมทรัพย์ชุมชนรุ่งมณีพัฒนาได้รับรางวัลกลุ่มออมทรัพย์ดีเด่น จากสถาบันทางการเงินเป็นประจำ และยังเป็นสถานที่ดูงานในเรื่องของกลุ่มออมทรัพย์อย่างสม่ำเสมอ

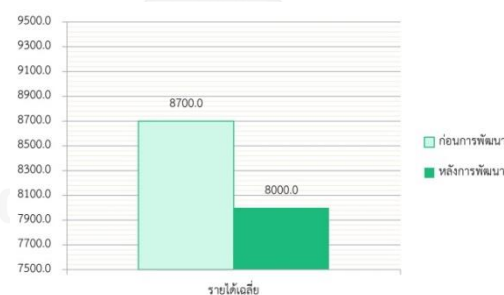
2. ผลที่ได้จากแบบสอบถามทัศนคติของผู้อยู่อาศัย

ผลการดำเนินงานด้านเศรษฐกิจของชุมชนรุ่งมณีพัฒนา เพิ่มขึ้นอย่างเห็นได้ชัดหลังจากที่มีการพัฒนา ชุมชนที่อยู่อาศัย ซึ่งเรื่องที่มีการเปลี่ยนแปลงไปมากที่สุดเป็นเรื่องกลุ่มออมทรัพย์และสหกรณ์ ดังแผนภูมิที่ 7

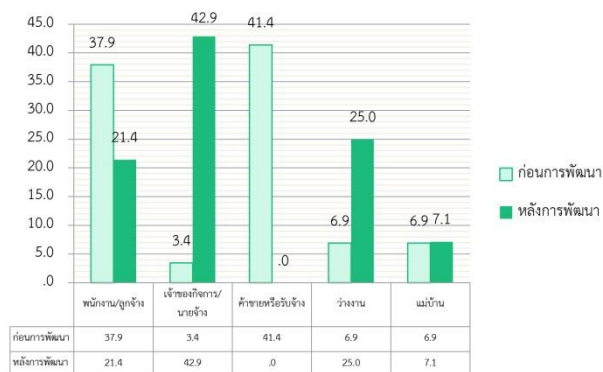
แผนภูมิที่ 9 ผลการดำเนินการด้านเศรษฐกิจ ชุมชนรุ่งมณีพัฒนา

ทัศนคติของชาวชุมชนรุ่งมณีพัฒนาให้ความสำคัญกับการบริหารจัดการของกลุ่มออมทรัพย์ของชุมชน โดยที่ผลการดำเนินงานด้านกลุ่มอาชีพก็มีความพึงพอใจที่เพิ่มมากขึ้นเมื่อเทียบกับก่อนทำการพัฒนาอย่างชัดเจน ชาวชุมชนส่วนใหญ่เข้ามามีส่วนร่วมกับกลุ่มอาชีพภายในชุมชน ทำให้เป็นกลุ่มอาชีพที่เป็นของชาวชุมชนอย่างแท้จริง

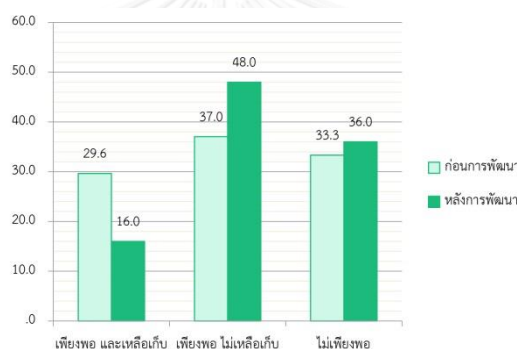
แผนภูมิที่ 10 รายได้เฉลี่ยของชาวชุมชนรุ่งมณีพัฒนา

จากกลุ่มตัวอย่างประชากรชุมชนรุ่งมณีพัฒนา พบว่า มีการลดลงของรายได้ ซึ่งเดิมจะมีรายได้เฉลี่ย 8,700 บาท/เดือน ลดลงเหลือ 8,000 บาท/เดือน เนื่องจากสมาชิกจำนวนมากที่หันมาทำธุรกิจ และเป็นเจ้าของกิจการของตนเอง และไม่สามารถกำหนดความสม่ำเสมอของรายได้ได้ ซึ่งแตกต่างจากการทำงานประจำในอดีต

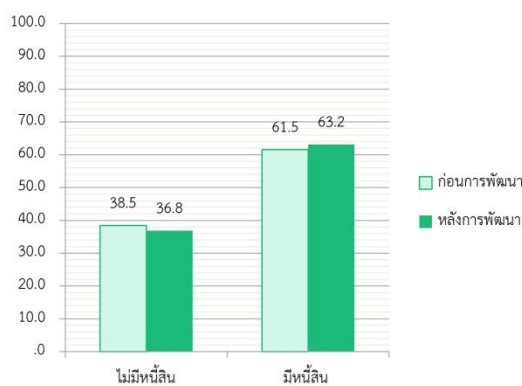
แผนภูมิที่ 11 การประกอบอาชีพของชาวชุมชนรุ่งมณีพัฒนา

จากการทำแบบสอบถามของประชากรกลุ่มตัวอย่างชุมชนรุ่งมณีพัฒนา พบว่า มีแนวโน้มที่จะหันมาทำอาชีพเจ้าของธุรกิจของตนเองอย่างเห็นได้ชัด และยังมีจำนวนการประกอบอาชีพแม่บ้านเพิ่มมากขึ้น เพราะเป็นงานที่อยู่ใกล้บ้าน มีเวลาเข้าออกงานที่ชัดเจน ทำให้สามารถเวลาในการดูแล ทำความสะอาด รวมถึงเตรียมอาหารให้พ่อบ้านในแต่ละวัน

แผนภูมิที่ 12 ความเพียงพอของรายได้ ชุมชนรุ่งมณีพัฒนา

หลังจากมีการพัฒนาชุมชนที่อยู่อาศัยแล้ว ชาวชุมชนรุ่งมณีพัฒนา มีรายได้ที่เพียงพอแต่ไม่เหลือเก็บเป็นส่วนใหญ่ และยังมีแนวโน้มที่รายได้ไม่เพียงพอกับการใช้จ่าย เนื่องจากมีภาระเรื่องหนี้สินการผ่อนชำระค่าเช่าที่ดินและที่อยู่อาศัย

แผนภูมิที่ 13 หนี้สินของชาวชุมชนรุ่งมณีพัฒนา

จากการแบบสอบถาม พบว่า ชาวชุมชนมีหนี้สินเพิ่มมากขึ้น เมื่อเทียบกับชุมชนก่อนที่มีการพัฒนา แต่สัดส่วนที่เพิ่มขึ้นไม่มากนัก (+1.7) ซึ่งแสดงให้เห็นว่าชาวชุมชนรุ่งมณีพัฒนาสามารถปรับตัวกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นหลังจากที่มีการพัฒนาชุมชนได้เป็นอย่างดี

6.2.3 ผลการดำเนินงานด้านเศรษฐกิจ ชุมชนเทพลีลา

1. ผลจากการสังเกตและการสัมภาษณ์

1) **ความสามารถในการจ่าย** ปัจจุบันความสามารถในการจ่ายของชาวชุมชนเทพลีลาค่อนข้างต่ำ เมื่อเทียบกับอีก 2 กรณีศึกษา เนื่องจากประชากรส่วนใหญ่ในชุมชนเป็นผู้สูงอายุ และเด็กที่ไม่มีอาชีพและรายได้ รายได้จึงขึ้นอยู่กับสมาชิกในครอบครัวที่ออกไปทำงานต่างพื้นที่ แล้วส่งเงินกลับมาสำหรับเป็นค่าใช้จ่าย อำนวยในการตัดสินใจเรื่องการพัฒนา และเรื่องการใช้จ่ายจึงขึ้นอยู่กับสมาชิกในครัวเรือนผู้ที่เป็นคนหาเงินในการใช้จ่ายภายในครอบครัว

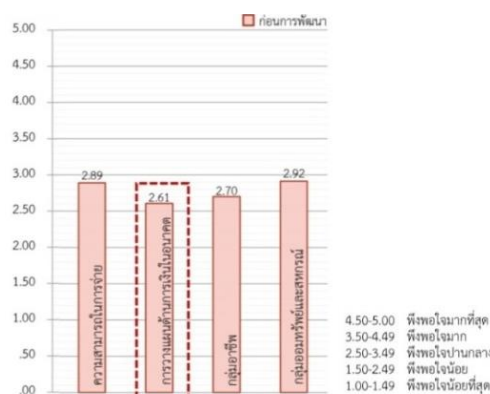
2) **การวางแผนการเงินในอนาคต** แต่เดิมชาวชุมชนเทพลีลาไม่มีการวางแผนทางการเงิน ทำให้ไม่มีความต้องการที่จะพัฒนาที่อยู่อาศัย เพราะคิดว่าเป็นการสร้างหนี้สินโดยไม่จำเป็น แต่หลังจากที่สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์มีการสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการพัฒนาให้กับชาวชุมชนอย่างสม่ำเสมอ ทำให้ชาวชุมชนมีความเข้าใจในกระบวนการมากขึ้น และนำไปสู่การวางแผนการเงินเพื่อที่อยู่อาศัย ซึ่งมีแนวโน้มที่ชาวชุมชนจะให้ความสนใจ และความสำคัญในเรื่องการวางแผนการเงินเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง

3) **กลุ่มอาชีพ** เดิมชุมชนเทพลีลาไม่มีการตั้งกลุ่มอาชีพภายในชุมชน เพราะชาวชุมชนมีการใช้ชีวิตแบบเข้าออกทำงาน กลับบ้านมาที่ช่วงค่ำของแต่ละวัน ทำให้ไม่มีคนสนใจที่จะตั้งกลุ่มอาชีพภายในชุมชน แต่ปัจจุบันชาวชุมชนบางส่วนเริ่มเกษียณอายุราชการ ทำให้มีการจัดตั้งกลุ่มอาชีพ โดยการผลิตน้ำหมักชีวภาพ ซึ่งปรากฏว่าผลิตภัณฑ์กลายเป็นที่ต้องการของตลาดในปัจจุบัน อีกทั้งทางสำนักงานเขตมีความต้องการน้ำหมักชีวภาพของชุมชนไปใช้ในการปรับปรุงคุณภาพน้ำจำนวนมาก แต่ด้วยการผลิตต้องใช้เวลา ทำให้การสินค้าไม่เพียงพอต่อความต้องการของตลาดในปัจจุบัน

4) **กลุ่มออมทรัพย์** เดิมชาวชุมชนไม่ให้ความร่วมมือในการออมทรัพย์ เพื่อทำการพัฒนาที่อยู่อาศัยของตนเอง เนื่องจากไม่อยากเป็นหนี้สิน มีการต่อต้านอยู่บ่อยครั้ง แต่หลังจากที่สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์พยายามสร้างความเข้าใจอย่างสม่ำเสมอ ส่งผลให้ปัจจุบันชาวชุมชนเริ่มให้ความร่วมมือในการออมมากขึ้น โดยมีตัวแทนของแต่ละโซนในการรับผิดชอบการระดมเงินออมภายในพื้นที่ของตนเอง ทำให้ชาวชุมชนมีความเชื่อมั่นในการออมมากขึ้น

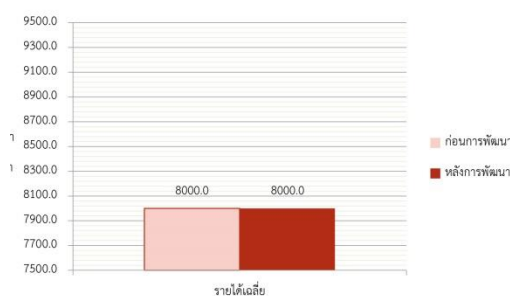
2. ผลที่ได้จากแบบสอบถามทัศนคติของผู้อยู่อาศัย

ผลการสอบถามความพึงพอใจด้านเศรษฐกิจในปัจจุบันของชุมชนเทพลีลา พบว่า เรื่อง การวางแผนด้านการเงินในอนาคตของชาวชุมชน สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ต้องมีการเฝ้าระวังเป็นพิเศษ เนื่องจากได้คะแนนต่ำกว่าผลด้านอื่นๆ ดังแผนภูมิที่ 14

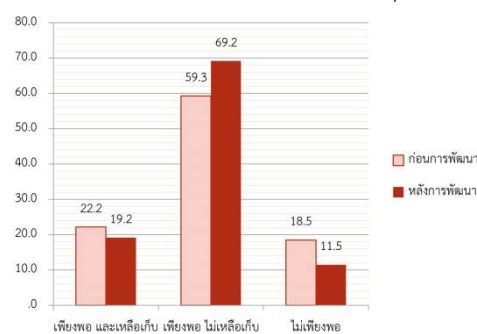
แผนภูมิที่ 14 ผลการดำเนินการด้านเศรษฐกิจ ชุมชนเทพลีลา

ในภาพรวมของทัศนคติด้านเศรษฐกิจของชุมชนเทพลีลา อยู่ในระดับปานกลางแต่สิ่งที่ควรมีการให้ความสำคัญคือการวางแผนทางการเงินในอนาคต เพื่อให้ชาวชุมชนมีความพร้อมกับการพัฒนาที่อยู่อาศัยที่จะเกิดขึ้นในอนาคต สร้างความสมดุลทางเศรษฐกิจ ระหว่างรายได้และรายจ่ายที่จะเพิ่มขึ้นของชาวชุมชน

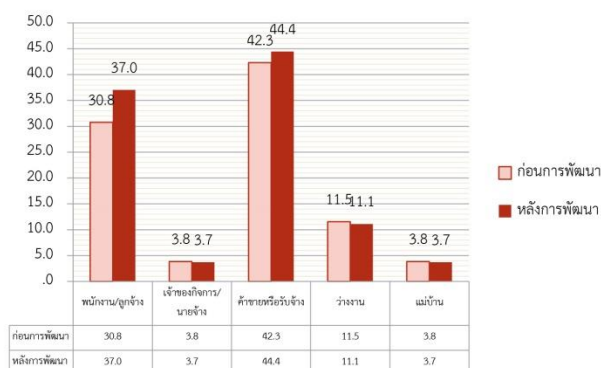
แผนภูมิที่ 15 รายได้เฉลี่ยของชาวชุมชนเทพลีลา

รายได้ของชาวชุมชนเทพลีลา ยังไม่มีการเปลี่ยนแปลง เนื่องจากระยะเวลาระหว่างที่เริ่มมีการพัฒนาเป็นระยะเวลาที่ใกล้เคียงกัน ทำให้ไม่เห็นถึงความแตกต่างของรายได้ คือชาวชุมชนยังมีรายได้เฉลี่ย 8,000 บาท/เดือน

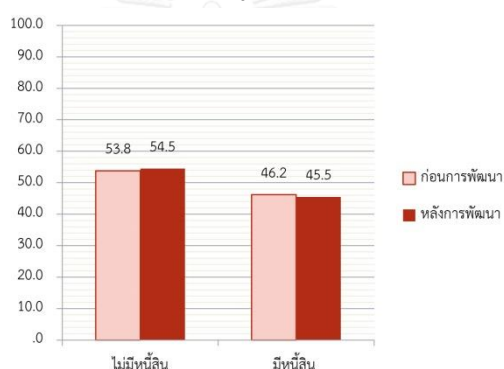
แผนภูมิที่ 16 ความพึงพอใจของรายได้ ชุมชนเทพลีลา

ชาวชุมชนเทพลีลาส่วนใหญ่ มีรายได้ที่เพียงพอ และบางส่วนยังมีรายได้ที่เหลือเก็บ แม้ว่าจะมีการลดลงเล็กน้อยหลังจากที่เริ่มเข้าสู่กระบวนการพัฒนา และด้วยความที่สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์มีการสร้างความเข้าใจอย่างต่อเนื่อง ทำให้ชาวชุมชนมีการเตรียมพร้อม และมีการวางแผนทางการเงินเป็นอย่างดี ทำให้ชาวชุมชนสามารถปรับตัวให้สอดคล้องกับกระบวนการพัฒนาที่เกิดขึ้น

แผนภูมิที่ 17 การประกอบอาชีพของชาวชุมชนเทพลีลา

ในด้านการประกอบอาชีพก็เช่นเดียวกัน ที่ยังไม่มีการเปลี่ยนแปลงมากนัก แต่มีการเพิ่มขึ้นของประชากรที่ทำอาชีพพนักงานและลูกจ้างมากขึ้น เนื่องจากหลังจากที่จบการศึกษาแล้ว ชาวชุมชนจะกลับมาอยู่บ้านหลังจากที่มีการย้ายที่อยู่อาศัยให้ใกล้กับสถาบันการศึกษาที่ศึกษาอยู่

แผนภูมิที่ 18 หนี้สินของชาวชุมชนเทพลีลา

ชาวชุมชนเทพลีลามีหนี้สินเพิ่มขึ้นเล็กน้อย (+1.30) หลังจากที่มีการพัฒนาชุมชนที่อยู่อาศัย ซึ่งปัจจุบันชุมชนเทพลีลาอยู่ในขั้นตอนของการเริ่มกระบวนการพัฒนา (ก่อนการก่อสร้าง) ซึ่งชาวชุมชนยังอยู่ในส่วนของการออมเงินเพื่อให้เป็นไปตามเงื่อนไข แต่ยังไม่ถึงขั้นตอนของการชำระเงินคืนสำหรับค่าเช่าที่ดิน และที่อยู่อาศัย ทำให้ชาวชุมชนยังมีความสามารถในการจ่าย และยังไม่หนีสิน

6.3 ผลการดำเนินงานด้านสังคมวัฒนธรรม

6.3.1 ผลการดำเนินงานด้านสังคมวัฒนธรรม ชุมชนร่วมสามัคคี

1. ผลจากการสังเกตและการสัมภาษณ์

1) **ความสัมพันธ์ของครัวเรือน** เดิมความสัมพันธ์ในครัวเรือนของชาวชุมชนร่วมสามัคคีอยู่ในระดับที่ดี มีกิจกรรมภายในครอบครัวอย่างสม่ำเสมอในขณะที่สภาพที่อยู่อาศัยยังไม่มีการพัฒนาแต่หลังจากที่มีการพัฒนาสภาพที่อยู่อาศัย ความสัมพันธ์ภายในครอบครัวดีขึ้น มีพื้นที่ในการพบปะพูดคุยและทำกิจกรรมของคนในครอบครัวเพิ่มขึ้นอย่างเห็นได้ชัด รวมทั้งการแบ่งพื้นที่เป็นสัดส่วนชัดเจน เมื่อเทียบกับช่วงก่อนการพัฒนา

2) **ความสัมพันธ์ในชุมชน** ก่อนมีการพัฒนา ความสัมพันธ์ในชุมชนร่วมสามัคคีถือว่ามีความสัมพันธ์ที่ดีมาก ชุมชนมีความสามัคคี และร่วมมือรวมใจในการช่วยกันแก้ปัญหาเพื่อให้ได้มาซึ่งที่อยู่อาศัยที่มั่นคง ชาวชุมชน

มีการมีส่วนร่วมในการเข้าร่วมประชุม ร่วมคิด และร่วมทำคิดเป็น 100% ของจำนวนสมาชิกทั้งหมด แต่เมื่อชาวชุมชนผ่านกระบวนการพัฒนาจนมีที่อยู่อาศัยที่มั่นคงแล้ว ความสัมพันธ์ในชุมชนกลับลดลง ชุมชนที่พัฒนาทำให้มีการปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตเป็นแบบต่างคนต่างอยู่ ความเป็นชุมชน ความสามัคคีในชุมชนลดลง กิจกรรมที่ทำร่วมกันในชุมชนลดลง รวมถึงการให้ความร่วมมือด้านต่างๆ ก็ไม่ดีเหมือนก่อน ปัญหาเส้นทางสัญจรภายในชุมชนเป็นอีกสาเหตุหนึ่ง ที่ทำให้ความสัมพันธ์ภายในชุมชนลดลง เนื่องจากการจราจรกีดขวางเส้นทางสัญจรภายในชุมชน รวมทั้งจอดรถในพื้นที่ของผู้อื่น จึงเกิดปัญหาทะเลาะวิวาทอยู่บ่อยครั้ง

3) ความสามารถของแกนนำชุมชน ก่อนที่จะมีการพัฒนาถือว่าดี แกนนำสามารถบริหารจัดการจนกระบวนการพัฒนาชุมชนแล้วเสร็จตามเป้าหมาย ชาวชุมชนยังมีส่วนร่วมในการเลือกตั้งผู้นำชุมชนให้มาทำหน้าที่อย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้ความสามารถของแกนนำชุมชนปัจจุบันยังคงค่อนข้างดี แต่เมื่อสภาพของชุมชนคงที่ ทุกคนมีที่อยู่อาศัยที่มั่นคง ทำให้แกนนำชุมชนให้ความสำคัญกับการพัฒนาชุมชนลดลง รวมทั้งมีการประกอบอาชีพหลัก ทำให้เวลาในการบริหารจัดการชุมชนลดลง ปัจจุบันผู้นำชุมชนจึงไม่ค่อยมีบทบาทในการพัฒนาชุมชนเท่าที่ควร

4) วัฒนธรรมในชุมชน เดิมชุมชนร่วมสามัคคีมีกิจกรรมภายในชุมชนค่อนข้างเยอะ ตั้งแต่ในระดับของกลุ่มบ้าน และชุมชน เช่น การรับประทานอาหารร่วมกันทุกวันหยุด การช่วยเหลือกันในการปรับปรุงซ่อมแซมที่อยู่อาศัยอย่างสม่ำเสมอ (การลงแขก) แต่ปัจจุบันกิจกรรมเกี่ยวกับสังคมและวัฒนธรรมลดน้อยลงมาก มีเพียงกิจกรรมทางด้านศาสนา คือ การนิมนต์พระมาเทศนาในวันสำคัญทางศาสนาเท่านั้น

2. ผลที่ได้จากแบบสอบถามทัศนคติของผู้อยู่อาศัย

จากแบบสอบถามเพื่อประเมินทัศนคติ ด้านสังคมวัฒนธรรมของชุมชนร่วมสามัคคี พบว่า ความสัมพันธ์ภายในชุมชนลดลงเมื่อมีการพัฒนาชุมชนที่อยู่อาศัยอย่างเห็นได้ชัด ในขณะที่ด้านอื่นๆ มีการพัฒนาไปในทิศทางที่ดีขึ้น ดังแผนภูมิที่ 19

แผนภูมิที่ 19 ผลการดำเนินการด้านสังคมวัฒนธรรม ชุมชนร่วมสามัคคี

ชาวชุมชนร่วมสามัคคีมีทัศนคติด้านความสัมพันธ์ในชุมชนที่ตรงกัน คือความสัมพันธ์ภายในชุมชนหลังจากที่มีการพัฒนาชุมชนแล้วลดลงอย่างเห็นได้ชัด ซึ่งเป็นสิ่งที่สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ต้องมีการออกแบบเพื่อพัฒนาความสัมพันธ์ภายในชุมชนอย่างเร่งด่วน

6.3.2 ผลการดำเนินงานด้านสังคมวัฒนธรรม ชุมชนรุ่งมณีพัฒนา

1. ผลจากการสังเกตและการสัมภาษณ์

1) **ความสัมพันธ์ของครัวเรือน** เดิมชาวชุมชนมีกิจกรรมภายในครัวเรือนเป็นประจำ แต่สภาพที่อยู่อาศัยอาจจะไม่เหมาะสม และมีพื้นที่ไม่เพียงพอต่อการจัดกิจกรรมภายในชุมชนเท่าที่ควร แต่หลังจากที่มีการพัฒนาที่อยู่อาศัย พบว่าระหว่างกระบวนการพัฒนาที่อยู่อาศัย ทำให้คนในครอบครัวพูดคุยและมีกิจกรรมในการเลือกรูปแบบที่อยู่อาศัย และหลังจากที่การพัฒนาแล้วเสร็จทำให้พื้นที่มีการส่งเสริมความสัมพันธ์ของคนในครอบครัวบ่อยครั้ง เช่น การรับประทานอาหาร

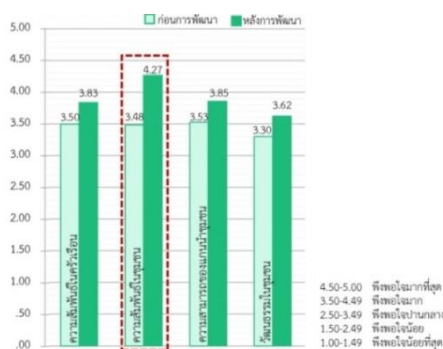
2) **ความสัมพันธ์ในชุมชน** ก่อนการพัฒนาชุมชน ชาวชุมชนไม่ค่อยมีกิจกรรมที่จะพบปะกันมากนัก เนื่องจากขนาดพื้นที่ชุมชนที่ใหญ่ ทำให้ความสัมพันธ์ภายในชุมชนไม่ทั่วทั้งชุมชน แต่ระหว่างกระบวนการพัฒนาชุมชนที่อยู่อาศัย ที่ต้องมีการจัดประชุม พบปะ และพูดคุยกันอยู่บ่อยครั้ง ทำให้ ชาวชุมชนต้องทำกิจกรรมร่วมกันบ่อยครั้ง โดยเฉพาะการจัดประชุมทางการเงิน ซึ่งชาวชุมชนจะให้ความสำคัญเป็นพิเศษ เพราะเป็นเรื่องที่ชาวชุมชนได้รับผลประโยชน์ร่วมกัน

3) **ความสามารถของแกนนำชุมชน** แกนนำชุมชนรุ่งมณีพัฒนาเป็นคณะทำงานชุดเดียวกันกับที่ปฏิบัติหน้าที่ปัจจุบัน ด้วยการบริหารจัดการที่ดีตลอดมา ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ชาวชุมชนเกิดความเชื่อถือต่อแกนนำของชุมชน ไม่ว่าจะเป็นคณะกรรมการชุมชน คณะกรรมการกลุ่มออมทรัพย์ จึงทำให้มีความพร้อมในการให้ความร่วมมือในกิจกรรมต่างๆ เป็นอย่างดี

4) **วัฒนธรรมในชุมชน** เดิมชุมชนรุ่งมณีพัฒนาไม่มีกิจกรรมเกี่ยวกับวัฒนธรรมในชุมชน เนื่องจากขนาดพื้นที่ชุมชนที่มีขนาดใหญ่ แต่ระหว่างกระบวนการพัฒนา สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์สนับสนุน และส่งเสริมให้มีกิจกรรมทางด้านศาสนา วันสำคัญต่างๆเป็นประจำ และสม่ำเสมอ ชาวชุมชนให้ความสนใจในการเข้าร่วมเป็นอย่างดี

2. ผลที่ได้จากแบบสอบถามทัศนคติของผู้อยู่อาศัย

ชุมชนรุ่งมณีพัฒนา มีผลการดำเนินงานด้านสังคมวัฒนธรรมที่เพิ่มขึ้นอย่างเห็นได้ชัด โดยเฉพาะอย่างยิ่งในส่วนของความสัมพันธ์ในชุมชน ดังแผนภูมิที่ 20

แผนภูมิที่ 20 ผลการดำเนินงานด้านสังคมวัฒนธรรม ชุมชนรุ่งมณีพัฒนา

ในขณะที่ทัศนคติของชาวชุมชนรุ่งมณีพัฒนา เพิ่มขึ้นในทุกด้าน แต่ส่วนที่มีความโดดเด่นคือ ส่วนของความสัมพันธ์ในชุมชน ที่ชาวชุมชนเข้าร่วมกิจกรรมอย่างสม่ำเสมอ ส่งผลต่อการสร้างความสัมพันธ์ภายในชุมชนไปพร้อมๆ กัน โดยสามารถสร้างโอกาสในการพบปะพูดคุยของชาวชุมชนที่อยู่คนละพื้นที่ คนละซอย

6.3.3 ผลการดำเนินงานด้านสังคมวัฒนธรรม ชุมชนเทพลิลิต

1. ผลจากการสังเกตและการสัมภาษณ์

1) **ความสัมพันธ์ของครัวเรือน** ชุมชนเทพลิลิตเป็นชุมชนที่ถือว่าเก่าแก่ชุมชนหนึ่งในบริเวณนั้น ทำให้ชาวชุมชนอยู่อาศัยด้วยกันตั้งแต่รุ่นปู่ย่าตายาย ทำภายในครอบครัวมีความกลมเกลียว เพราะส่วนใหญ่เป็นผู้อยู่อาศัยดั้งเดิม ปัจจุบันผู้อยู่อาศัยภายในชุมชนถือเป็นรุ่นที่ 3 ของตระกูลตั้งแต่มีการตั้งถิ่นฐานบริเวณชุมชนเทพลิลิต

2) **ความสัมพันธ์ในชุมชน** ด้วยความเก่าแก่ของชุมชนเทพลิลิต ทำให้ระยะเวลาในการอยู่อาศัยร่วมกันของชาวชุมชนอยู่ร่วมกันอย่างยาวนานตั้งแต่รุ่นปู่ย่า ส่งผลให้ชาวชุมชนรู้จัก สนับสนุนกันเป็นอย่างดี แม้ว่าภายในชุมชนจะมีการนับถือศาสนาที่หลากหลาย อาจจะมีความคิดเห็นไม่ตรงกันอยู่บ้าง แต่ก็ไม่ได้เป็นปัญหาในเรื่องความสัมพันธ์ของชาวชุมชน ทำให้ภายในชุมชนความสัมพันธ์ที่ดี

3) **ความสามารถของแกนนำชุมชนปานกลาง** ปัจจุบันภายในชุมชนเทพลิลิต มีแกนนำหลากหลายรูปแบบ ไม่ว่าจะเป็นแกนนำจากตำแหน่ง และแกนนำโดยการปฏิบัติ ทำให้ในบางครั้งเกิดความขัดแย้งภายในบ้าง แต่ก็สามารถปรับความเข้าใจ และกลับมาพูดคุยกันได้เสมอ ถ้าแกนนำทุกภาคส่วนมีความเข้าใจที่ตรงกัน และมีความต้องการที่ตรงกัน มั่นใจได้ว่าจะเป็นกลุ่มผู้นำที่มีประสิทธิภาพในการพัฒนาที่อยู่อาศัยอย่างแน่นอน

4) **วัฒนธรรมในชุมชน** ปัจจุบันชุมชนเทพลิลิต มีกิจกรรมภายในชุมชนที่หลากหลาย เนื่องจากความหลากหลายทั้งทางด้านศาสนา ความแตกต่างทางด้านอายุของผู้อยู่อาศัย มีการจัดกิจกรรมในวันสำคัญต่างๆเป็นประจำ และยังมีกิจกรรมถ่ายทอดภูมิปัญญาจากรุ่นผู้สูงอายุ สู่เยาวชนในชุมชน เช่น กิจกรรมสอนงานประดิษฐ์ด้วยใบตอง กิจกรรมสอนทำขนมหวาน ที่เยาวชนทุกศาสนาสามารถเข้าร่วมกิจกรรมได้

2. ผลที่ได้จากแบบสอบถามทัศนคติของผู้อยู่อาศัย

เนื่องด้วยชุมชนเทพลิลิต เป็นชุมชนดั้งเดิมที่มีอายุเก่าแก่เมื่อเทียบกับชุมชนข้างเคียงในบริเวณนั้น ทำให้มีความโดดเด่นในเรื่องความสัมพันธ์ในชุมชน ที่ชาวชุมชนรู้จัก และสนับสนุนมาตั้งแต่รุ่นปู่ย่า ตายาย ดังแผนภูมิที่ 21

แผนภูมิที่ 21 ผลการดำเนินการด้านสังคมวัฒนธรรม ชุมชนเทพลิลิต

ความโดดเด่นของทัศนคติชาวชุมชนเทพลิลิต คือ ความสัมพันธ์ภายในชุมชน ที่เป็นผลมาจากระยะเวลาที่อยู่อาศัยร่วมกันเป็นเวลานาน ทำให้ชาวชุมชนมีความรู้จัก คำนึงกันเป็นอย่างดี ในส่วนที่ต้องมีความระมัดระวังจะเป็นส่วนของความสามารถของแกนนำชุมชน ที่ต้องสร้างความเข้าใจที่ตรงกันของแกนนำแต่ละรูปแบบ เพื่อใช้พลังของแกนนำที่มีอยู่มากในชุมชนมาเป็นแรงขับเคลื่อนในการพัฒนา

6.4 ผลการดำเนินงานด้านการมีส่วนร่วม

6.4.1 ผลการดำเนินงานด้านการมีส่วนร่วม ชุมชนร่วมสามัคคี

1. ผลจากการสังเกตและการสัมภาษณ์

1) **การมีส่วนร่วมด้านกายภาพ** ก่อนที่จะมีการพัฒนาชุมชน ชาวชุมชนมีส่วนร่วมในการช่วยกันสร้างอยู่อาศัยอย่างสม่ำเสมอ เห็นได้จากขณะที่สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์มีนโยบายในการขอคืนพื้นที่เพื่อการพัฒนา ชาวชุมชนถูกรื้อที่อยู่อาศัย แต่ในขณะที่เดียวกันชาวชุมชนสามารถสร้างบ้านทั้งชุมชนให้แล้วเสร็จภายในเวลา 1 คีน แต่ปัจจุบันที่การพัฒนาชุมชนที่อยู่อาศัยแล้วเสร็จ ทำให้กิจกรรมในการพัฒนาที่อยู่อาศัย ไม่ว่าจะเป็น การดูแลรักษา การปรับปรุงซ่อมแซมที่อยู่อาศัยค่อนข้างน้อย ชาวชุมชนมีความเห็นว่าสภาพที่อยู่อาศัยยังใช้งานและมีสภาพดี จึงไม่มีความจำเป็นในการดูแลรักษาตอนนี้

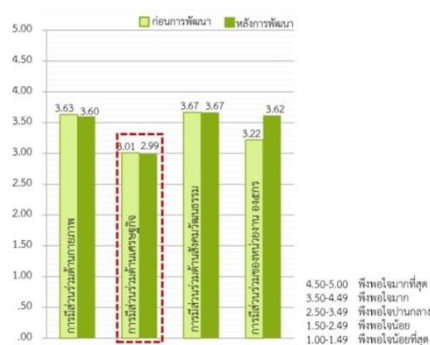
2) **การมีส่วนร่วมด้านเศรษฐกิจลดลง** เดิมชาวชุมชนมีความมั่นใจในการเข้ามามีส่วนร่วมในการเป็นสมาชิกกลุ่มออมทรัพย์ และสหกรณ์ แต่ปัญหาผู้ไม่ชำระหนี้สินก็มีมาตั้งแต่อดีตเช่นเดียวกัน ทำให้สหกรณ์ต้องทำการบริหารจัดการเงินที่มีอยู่ เพื่อชำระหนี้สินแทนผู้ที่ค้างชำระ จนทำให้สหกรณ์เคหะสถานเกิดปัญหาในที่สุด หลังจากที่ชุมชนพบปัญหาในระบบบริหารจัดการการเงินในกลุ่มสหกรณ์เคหะสถาน ทำให้ชาวชุมชนบางส่วนเกิดความไม่มั่นใจในกลุ่มออมทรัพย์และสหกรณ์ของชุมชน ทำให้บางกลุ่มไม่เข้าร่วมเป็นสมาชิก และบางกลุ่มชะลอการออมเงินไว้ก่อน และรอให้จัดการปัญหาเก่าก่อน แล้วจะกลับมาออมตามเดิม

3) **การมีส่วนร่วมด้านสังคมวัฒนธรรม** เดิมที่ชาวชุมชนมีกิจกรรมด้านสังคมวัฒนธรรมอย่างสม่ำเสมอ หลังจากมีที่อยู่อาศัยที่มั่นคงแล้ว ทำให้ชาวชุมชนใช้ชีวิตแบบต่างคนต่างอยู่ ชาวชุมชนจึงไม่ค่อยให้ความสนใจในการเข้าร่วมกิจกรรมต่างภายในชุมชนเท่าที่ควร

4) **การมีส่วนร่วมของหน่วยงานเพิ่มขึ้น** ก่อนที่จะมีการพัฒนาชุมชนมีเฉพาะหน่วยงานที่เข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาความแออัด และพยายามต่อสู้เพื่อให้ได้มาซึ่งที่อยู่อาศัยที่มั่นคง เป็นการเป็นที่ยอมรับของหน่วยงานเจ้าของที่ดิน แต่หลังจากที่ผ่านกระบวนการพัฒนาจนประสบความสำเร็จ พบว่ามีการเข้ามามีส่วนร่วมของหน่วยงานภาคส่วนต่างๆมากขึ้น เมื่อเทียบกับช่วงก่อนมีการพัฒนา และได้รับความสนใจในการนำไปเป็นชุมชนกรณีตัวอย่าง

2. ผลที่ได้จากแบบสอบถามทัศนคติของผู้อยู่อาศัย

สถานการณ์ของกลุ่มออมทรัพย์และสหกรณ์เคหะสถาน ชุมชนร่วมสามัคคีอยู่ในช่วงที่ต้องตรวจสอบผลการดำเนินงาน และปรับปรุงระบบให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ทำให้ผลการดำเนินงานด้านการมีส่วนร่วมด้านเศรษฐกิจลดลง และการเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคมที่ไม่มีความหลากหลายเหมือนอดีต ทำให้การมีส่วนร่วมด้านสังคมวัฒนธรรมลดลงเช่นเดียวกัน ดังแผนภูมิที่ 22

แผนภูมิที่ 22 ผลการดำเนินการด้านการมีส่วนร่วม ชุมชนร่วมสามัคคี

6.4.2 ผลการดำเนินงานด้านการมีส่วนร่วม ชุมชนรุ่งมณีพัฒนา

1. ผลจากการสังเกตและการสัมภาษณ์

1) **การมีส่วนร่วมด้านกายภาพ** เดิมที่ชาวชุมชนอยู่อาศัยแบบต่างคนต่างอยู่ ไม่ค่อยมีกิจกรรมในการพัฒนาด้านกายภาพเท่าที่ควร แต่หลังจากที่เริ่มทำการพัฒนาชุมชน พบว่า ชาวชุมชนมีส่วนร่วมมากขึ้น เมื่อเทียบก่อนมีการพัฒนา โดยเฉพาะระหว่างกระบวนการพัฒนา ชาวชุมชนมีส่วนร่วมในการเลือกรูปแบบที่อยู่อาศัยของตนเอง รวมถึงการมีส่วนร่วมในการจัดวางผังชุมชน แต่ช่วงหลังการก่อสร้าง ชาวชุมชนยังไม่มีส่วนร่วมในการพัฒนาดูแลรักษาที่อยู่อาศัย เพราะโครงการยังอยู่ในสภาพที่ค่อนข้างใหม่ และสมบูรณ์

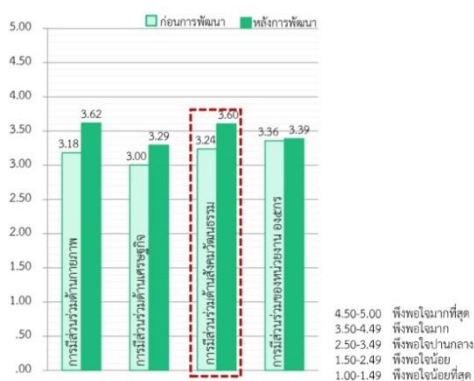
2) **การมีส่วนร่วมด้านเศรษฐกิจ** จากเดิมที่ชาวชุมชนมีความสนใจที่จะทำการพัฒนาชุมชนอยู่แล้ว ทำให้เกิดการเข้าร่วมกิจกรรมด้านเศรษฐกิจอย่างสม่ำเสมอ ชุมชนรุ่งมณีพัฒนา มีความโดดเด่นในเรื่องการบริหารจัดการทางการเงิน ทำให้มีการจัดกิจกรรมทางการเงินบ่อยครั้ง และกิจกรรมที่จัดขึ้นมีความน่าสนใจ ชาวชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมอย่างสม่ำเสมอ

3) **การมีส่วนร่วมด้านสังคมวัฒนธรรม** ก่อนที่มีการพัฒนาชุมชนชาวไม่ค่อยได้เข้าร่วมกิจกรรมทางสังคมวัฒนธรรม เนื่องจากทางชุมชนไม่มีกิจกรรมด้านสังคมวัฒนธรรม แต่หลังจากที่สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์เข้ามาส่งเสริมให้จัดกิจกรรมทางวัฒนธรรม ชาวชุมชนจึงเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชนเป็นประจำ และสม่ำเสมอ ทำให้ชาวชุมชนมีโอกาสพบปะกัน และนำไปสู่การเกิดความเข้มแข็งในชุมชน

4) **การมีส่วนร่วมของหน่วยงาน** เนื่องจากชุมชนรุ่งมณีพัฒนา มีหน่วยงานและภาคส่วนต่างๆ เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาตั้งแต่แรก และต่อเนื่อง ทำให้การมีส่วนร่วมก่อนและหลังการพัฒนาไม่มีความแตกต่างกัน

2. ผลที่ได้จากแบบสอบถามทัศนคติของผู้อยู่อาศัย

ชุมชนรุ่งมณีพัฒนา มีผลการดำเนินงานด้านการมีส่วนร่วมที่เพิ่มขึ้นในทุกๆด้าน แต่ในส่วนของการมีส่วนร่วมของหน่วยงานและองค์กรต่างๆ ไม่มีความแตกต่าง เนื่องจากหน่วยงานและองค์กรเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนรุ่งมณีพัฒนาตั้งแต่แรก ดังแผนภูมิที่ 23

แผนภูมิที่ 23 ผลการดำเนินการด้านการมีส่วนร่วม ชุมชนรุ่งมณีพัฒนา

6.4.3 ผลการดำเนินงานด้านการมีส่วนร่วม ชุมชนเทพลีลา

1. ผลจากการสังเกตและการสัมภาษณ์

1) **การมีส่วนร่วมด้านกายภาพ** ปัจจุบันชาวชุมชนเทพลีลามีส่วนร่วมในการบอกความต้องการด้านรูปแบบของที่อยู่อาศัย พื้นที่การใช้งานกับทางสถาปนิก เพื่อนำไปเป็นข้อมูลในการพัฒนาที่อยู่อาศัยตนเอง และมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น และความต้องการอย่างเต็มที่

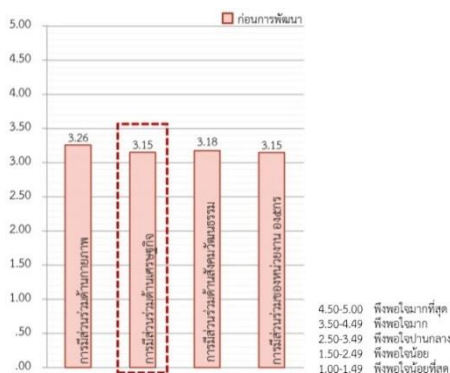
2) **การมีส่วนร่วมด้านเศรษฐกิจ** เดิมชาวชุมชนยังไม่เห็นด้วยกับการพัฒนาชุมชนที่อยู่อาศัยทำให้จำนวนการเป็นสมาชิกกลุ่มออมทรัพย์ค่อนข้างน้อย แต่หลังจากสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ทำการสร้างความเข้าใจอย่างสม่ำเสมอ ทำให้มีแนวโน้มที่จะเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง

3) **การมีส่วนร่วมด้านสังคมวัฒนธรรม** เดิมกิจกรรมของชาวชุมชนแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือผู้ที่นับถือศาสนาพุทธ และผู้นับถือศาสนาอิสลาม ทำให้การจัดกิจกรรมในชุมชนแบ่งออกเป็น 2 กลุ่มชาวชุมชนเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชนบ้างเป็นครั้งคราว เนื่องด้วยชาวชุมชนส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุและเด็ก ทำให้ไม่สะดวกในการเข้าร่วมกิจกรรมเท่าที่ควร สัดส่วนของผู้เข้าร่วมค่อนข้างน้อย เมื่อเทียบกับอีก 2 กรณีศึกษา แต่ปัจจุบันเจ้าหน้าที่สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์มีความพยายามในการออกแบบกิจกรรมเพื่อให้ชาวชุมชนทุกช่วงอายุ ทุกศาสนาสามารถทำกิจกรรมร่วมกันได้

4) **การมีส่วนร่วมของหน่วยงาน** ชุมชนเทพลีลา มีหน่วยงานและภาคีต่างเข้ามีส่วนร่วมในการพัฒนา โดยเฉพาะสถาปนิกชุมชนเข้ามาทำหน้าที่ในการสำรวจพื้นที่ และออกแบบอย่างละเอียด เพื่อให้ได้ที่อยู่อาศัยที่ตรงกับความต้องการของผู้อยู่อาศัยอย่างแท้จริง

2. ผลที่ได้จากแบบสอบถามทัศนคติของผู้อยู่อาศัย

ชุมชนเทพลีลา เป็นชุมชนที่สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ต้องมีการสร้างความเข้าใจกับชุมชนอย่างสม่ำเสมอ โดยเฉพาะเรื่องการเงิน ซึ่งจากแบบสอบถามพบว่าการมีส่วนร่วมด้านเศรษฐกิจของชุมชนค่อนข้างน้อย เมื่อเทียบกับส่วนอื่นๆ ดังแผนภูมิที่ 24

แผนภูมิที่ 24 ผลการดำเนินการด้านการมีส่วนร่วม ชุมชนเทพลือลา

6.5 สรุปผลการดำเนินงานของกระบวนการประยุกต์แนวคิดบ้านมั่นคง

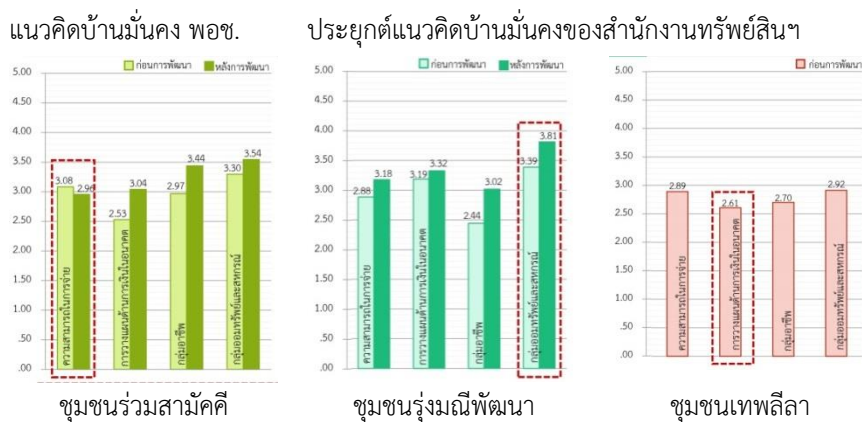
6.5.1 สรุปผลการดำเนินงานด้านกายภาพและสิ่งแวดล้อม

แผนภูมิที่ 25 เปรียบเทียบผลการดำเนินงานด้านกายภาพและสิ่งแวดล้อม 3 กรณีศึกษา

จากการศึกษาผลการดำเนินงานด้านกายภาพและสิ่งแวดล้อม เมื่อเปรียบเทียบกระบวนการระหว่างแนวคิดบ้านมั่นคงของสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.) และการประยุกต์แนวคิดบ้านมั่นคงของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ พบว่า ทั้งสองรูปแบบสามารถส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาสภาพของหน่วยพักอาศัยให้มีสภาพที่ดีขึ้น คือ มีโครงสร้างที่มั่นคงแข็งแรง มีสภาพที่น่าอยู่ และเหมาะกับการอยู่อาศัยมากยิ่งขึ้น ในส่วนของพื้นที่ภายในมีการจัดพื้นที่ที่เหมาะสมกับการอยู่อาศัยมากขึ้น ในส่วนขององค์ประกอบของชุมชน ชุมชนรุ่งมณีพัฒนา มีองค์ประกอบของชุมชนที่หลากหลายกว่า ไม่ว่าจะเป็น สถาบันการเงินชุมชน ศูนย์เยาวชนและผู้สูงอายุชุมชน ลานกีฬา นอกจากนี้ยังเพิ่มความสามารถในการเข้าถึงระบบสาธารณูปโภคที่ดีขึ้นเมื่อเทียบกับชุมชนก่อนมีการพัฒนา จะเห็นได้ว่าทัศนคติและความพึงพอใจของชุมชนร่วมสามัคคี(+0.53) และชุมชนรุ่งมณีพัฒนา(+0.36)เพิ่มขึ้นอย่างเห็นได้ชัด ในส่วนของความเป็นชุมชนพบว่า กระบวนการประยุกต์แนวคิดบ้านมั่นคง สามารถผลักดันให้มีการออกแบบชุมชนที่มีองค์ประกอบของชุมชนที่ครบถ้วน ไม่ว่าจะเป็น พื้นที่ศูนย์เด็กเล็ก ศูนย์กลุ่มออมทรัพย์ชุมชน รวมทั้งการมีพื้นที่จัดรถของชาวชุมชน(+0.47) แต่ในส่วนของความสามารถของชาวชุมชน กระบวนการทั้ง 2 รูปแบบไม่สามารถทำให้เกิดการเพิ่มความสามารถของชาวชุมชนได้มากนัก

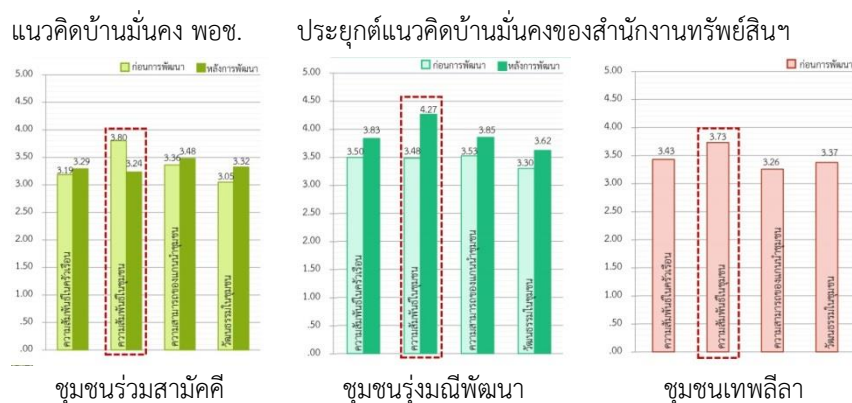
6.5.2 สรุปผลการดำเนินงานด้านเศรษฐกิจ

แผนภูมิที่ 26 เปรียบเทียบผลการดำเนินงานด้านเศรษฐกิจ 3 กรณีศึกษา

จากการศึกษาผลการดำเนินงานด้านเศรษฐกิจ เมื่อเปรียบเทียบกระบวนการระหว่างแนวคิดบ้านมั่นคงของสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.) และการประยุกต์แนวคิดบ้านมั่นคงของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ พบว่า กระบวนการทั้งสองรูปแบบสามารถส่งเสริมการก่อตั้งกลุ่มอาชีพภายในชุมชน ทศนคติแต่ละชุมชนเพิ่มขึ้นอย่างเห็นได้ชัด ชุมชนร่วมสามัคคี(+0.47) ชุมชนรุ่งมณีพัฒนา(+0.58) ทำให้ชาวชุมชนประกอบอาชีพและสร้างรายได้ภายในชุมชน รวมทั้งการที่สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์เข้ามาส่งเสริมเรื่องการบริหารจัดการทางด้านเศรษฐกิจชุมชน ทำให้ผลการดำเนินงานด้านกลุ่มออมทรัพย์และสหกรณ์เคหะสถานดีขึ้นอย่างเห็นได้ชัดเช่น ชุมชนรุ่งมณีพัฒนา(+0.42) การประยุกต์แนวคิดบ้านมั่นคงของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ มีกระบวนการสร้างความเข้าใจในเรื่องของระบบการเงินเพื่อใช้ในการพัฒนาตั้งแต่เริ่มแรก ทำให้ชาวชุมชนมีการวางแผนการเงินในอนาคต เพื่อสามารถรับมือกับหนี้สินที่จะเกิดขึ้นในอนาคตได้อย่างดี แต่ด้านความสามารถในการจ่ายของชุมชนร่วมสามัคคีลดลง(-0.88) เนื่องจากชาวชุมชนไม่มีการวางแผนการเงินในอนาคตเท่าที่ควร

6.5.3 สรุปผลการดำเนินงานด้านสังคมวัฒนธรรม

แผนภูมิที่ 27 เปรียบเทียบผลการดำเนินงานด้านสังคมวัฒนธรรม 3 กรณีศึกษา

จากการศึกษาผลการดำเนินงานด้านสังคมวัฒนธรรม เมื่อเปรียบเทียบกระบวนการระหว่างแนวคิดบ้านมั่นคงของสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.) และการประยุกต์แนวคิดบ้านมั่นคงของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ พบว่า กระบวนการพัฒนาทั้งสองรูปแบบสามารถส่งเสริมการเกิดความสัมพันธ์ในครัวเรือน

ความสามารถและการเป็นพี่ของผู้นำชุมชน และการสร้างกิจกรรมที่ส่งเสริมการเกิดวัฒนธรรมในชุมชน แต่กระบวนการที่ใช้แนวคิดบ้านมั่นคงของสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.) ด้วยระยะเวลาที่ผ่านมา ทำให้เห็นว่าการเปลี่ยนแปลงทางด้านความสัมพันธ์ในชุมชนที่ลดลง(-0.56) เนื่องจากชาวชุมชนมีวิถีชีวิตที่เปลี่ยนไปเมื่อมีที่อยู่อาศัยที่มั่นคงแล้ว ทำให้สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์จำเป็นต้องมีการเฝ้าระวังปัญหาเดียวกันที่อาจจะเกิดขึ้น เมื่อถึงระยะเวลาหนึ่ง ที่ชาวชุมชนมีวิถีชีวิตเปลี่ยนไปเหมือนชุมชนร่วมสามัคคี

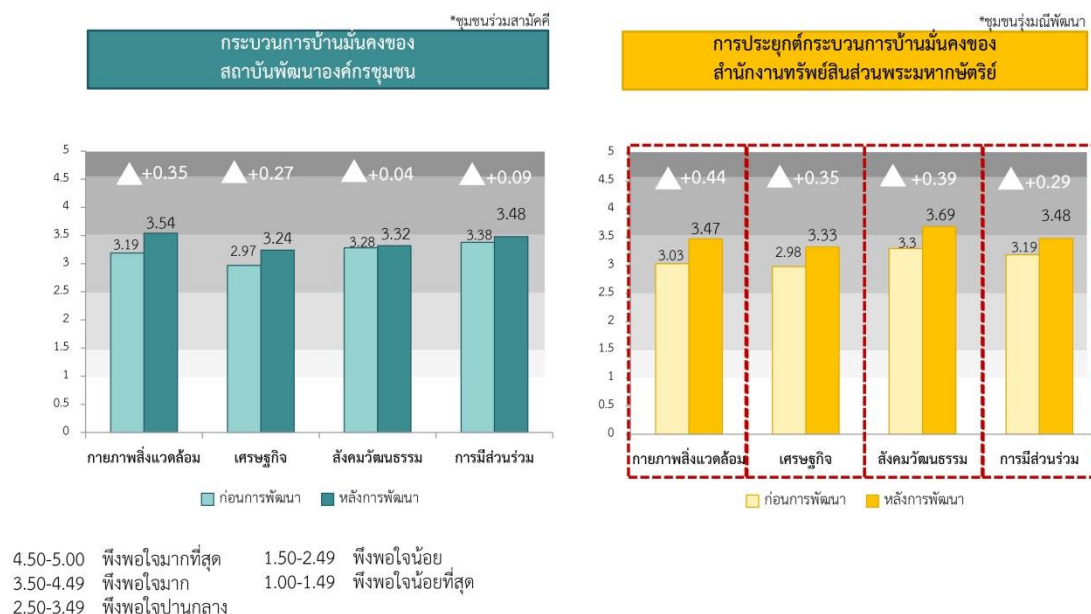
6.5.4 สรุปผลการดำเนินงานด้านการมีส่วนร่วม

แผนภูมิที่ 28 เปรียบเทียบผลการดำเนินงานด้านสังคมวัฒนธรรม 3 กรณีศึกษา

ในช่วงหลังการก่อสร้างของชุมชนร่วมสามัคคี จะเป็นการดำเนินงานโดยสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ ผลการดำเนินงานจึงเป็นสิ่งที่สะท้อนให้เห็นผลการดำเนินงานการประยุกต์แนวคิดบ้านมั่นคงของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ โดยการศึกษาผลการดำเนินงาน พบว่า กระบวนการประยุกต์สามารถทำให้เกิดการมีส่วนร่วมของชาวชุมชนกับหน่วยงานต่างๆ ในทุกด้าน ยกเว้นการมีส่วนร่วมของสถาบันการศึกษาที่ค่อนข้างน้อยทำให้ไม่เกิดการเปลี่ยนแปลงเท่าที่ควร แต่ในกรณีชุมชนร่วมสามัคคี พบว่าหลังจากที่ชาวชุมชนอยู่อาศัยมาช่วงระยะเวลาหนึ่ง ทำให้การมีส่วนร่วมในด้านต่างๆ ลดลง(-0.02) กิจกรรมในการพัฒนาชุมชน หรือแม้แต่กิจกรรมที่ส่งเสริมด้านวัฒนธรรมในชุมชนลดน้อยลงไปมาก ทำให้การมีส่วนร่วมของชาวชุมชนลดลงเมื่อเทียบกับก่อนการพัฒนาชุมชน

6.5.5 สรุปผลการดำเนินงานระหว่างแนวคิดบ้านมั่นคงของสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.) กับการประยุกต์ของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์

ภาพที่ 85 สรุปผลการดำเนินงาน

ในการเปรียบเทียบผลการดำเนินงานระหว่างชุมชนที่ใช้แนวคิดบ้านมั่นคงของสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.) และการประยุกต์แนวคิดบ้านมั่นคงของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ ใช้ตัวแทนชุมชนที่ดำเนินงานแล้วเสร็จจำนวน 2 ชุมชน เพื่อสามารถแสดงผลของการดำเนินงานได้อย่างครบถ้วนทั้งผลการดำเนินงานก่อนและหลังของการพัฒนา ซึ่งประกอบด้วย ชุมชนร่วมสามัคคี ตัวแทนชุมชนที่ใช้แนวคิดบ้านมั่นคงของสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน และชุมชนร่วมพัฒนา ตัวแทนชุมชนที่ใช้การประยุกต์แนวคิดบ้านมั่นคงของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์

จากการศึกษาผลการดำเนินงานของทั้งชุมชนที่ใช้แนวคิดบ้านมั่นคงของสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.) และการประยุกต์แนวคิดบ้านมั่นคงของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ พบว่า ทั้ง 2 กระบวนการสามารถทำให้ทัศนคติของผู้อยู่อาศัยเพิ่มขึ้นอย่างชัดเจน และเพิ่มขึ้นในทุกๆ ด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านกายภาพและสิ่งแวดล้อม ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคมวัฒนธรรม และด้านการมีส่วนร่วม

เมื่อมาดูผลการดำเนินงานของชุมชนร่วมพัฒนา ที่ใช้กระบวนการประยุกต์ของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ในการพัฒนา พบว่า ผลการดำเนินงานเพิ่มขึ้นอย่างชัดเจน คือ ด้านกายภาพและสิ่งแวดล้อม (+0.44) ด้านเศรษฐกิจ (+0.35) ด้านสังคมวัฒนธรรม (+0.39) และด้านการมีส่วนร่วม (+0.29) ซึ่งผลการดำเนินงานที่เพิ่มขึ้นอย่างชัดเจนเป็นผลที่เกิดจากการประยุกต์แนวคิดบ้านมั่นคงของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ ที่มีความพยายามเพิ่มกระบวนการที่เหมาะสมกับบริบทผู้เช่า และบริบทพื้นที่ในความดูแลของตนเองที่สุด

ตารางที่ 8 สรุปการประยุกต์แนวคิดบ้านมั่นคงของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์

ตารางสรุปการประยุกต์แนวคิดบ้านมั่นคงของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์

	แนวคิดบ้านมั่นคง ของสถาบันพัฒนาองค์กร			การประยุกต์แนวคิดบ้านมั่นคง ของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์				ความเปลี่ยนแปลง	
	ชุมชนร่วมสามัคคี	ชุมชนรุ่งเรืองพัฒนา	ชุมชนเทพลิลิต	ชุมชนร่วมสามัคคี					
1. นโยบายของสำนักงาน ทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์	1) เพิ่มมูลค่าการลงทุน 2) พัฒนาอาคารที่มีคุณค่า/ พื้นที่ที่มีเอกลักษณ์	1) "คน" และ "ชุมชน" เป็นศูนย์กลางการพัฒนา 2) พัฒนาแบบองค์รวม และสมประโยชน์ 3) การยกระดับคุณภาพชีวิต						1) เน้นความคุ้มค่าทางเศรษฐกิจ 2) หลังประยุกต์นโยบายสอดคล้องกับ แนวคิด	
2. วิธีการดำเนินงาน	1) แนวคิดการแบ่งปันที่ดิน	1) แนวคิดบ้านมั่นคง						เปลี่ยนมาใช้แนวคิดบ้านมั่นคง	
3. เป้าหมาย	1) การพัฒนาพื้นที่เชิงพาณิชย์	1) 3S = Survival Self-Reliance Sustainable						เป้าหมายสอดคล้องกับแนวคิดบ้านมั่นคง	
4. กระบวนการ									
4.1 ก่อนการก่อสร้าง	ใช้กระบวนการ 8 ขั้นตอน แนวคิดบ้านมั่นคง	ทำการประยุกต์กระบวนการหลักจำนวน 7 ขั้นตอน ยกเว้นการจัดตั้งสหกรณ์เคหะสถาน						1) ยังคงกระบวนการบ้านมั่นคงทั้งหมดไว้ และทำการประยุกต์ในรายละเอียด/ วิธีการ	
	x	เพิ่มการดูงาน				x			
		เพิ่มการมีส่วนร่วม							
		เพิ่มบทบาทการกำหนดเงื่อนไขต่างๆ							
		เพิ่มการกระจายอำนาจในชุมชน							
		x	เพิ่ม Out Source						
			เพิ่มการเรียนรู้ด้วยตนเอง						
			เพิ่มการบริหารจัดการ						
4.2 ขณะการก่อสร้าง	ใช้กระบวนการ 1 ขั้นตอนหลัก	ประยุกต์กระบวนการ 1 ขั้นตอน						1) การมีกลุ่ม คพทส. ทำให้เพิ่ม ความสามารถในการดูแลกันของชุมชน (ระหว่างชุมชน)	
	x	เพิ่ม คพทส.							
4.3 หลังการก่อสร้าง	x		กิจกรรมส่งเสริมคุณภาพชีวิต					1) กิจกรรมสอดคล้องกับนโยบายใน ปัจจุบัน	
			การพัฒนาแบบองค์รวม						
5. ระยะเวลาในการพัฒนา	2 ปี	9 ปี		9 ปี				1) ก่อนประยุกต์ใช้ระยะเวลาสั้นกว่า เนื่องจากรูปแบบชุมชนที่ต่างกัน	
6. หน่วยงานผู้มีส่วนร่วม	ระดับการมีส่วนร่วม								
พอช.	●	●		●				1) หลังจากประยุกต์แล้ว การมีส่วนร่วม ของหน่วยงานต่างๆ เพิ่มขึ้น 2) สนง.ทรัพย์สินฯ มีบทบาทในการ พัฒนาชุมชนมากขึ้น	
สนง.ทรัพย์สินฯ	●	●		●					
รัฐบาล	●	●		●					
สนง.เขตฯ	●	●		●					
อื่นๆ		● พม.		● สถาบันอาศรมศิลป์					
		● คพทส.		● มหาวิทยาลัยศรีปทุม					
7. ผลการดำเนินงาน	ก่อน	หลัง	ความต่าง	ก่อน	หลัง	ความต่าง	ก่อน	หลัง	
7.1 ด้านกายภาพสิ่งแวดล้อม	3.19	3.54	0.35	3.03	3.47	0.44	3.06	-	1) หลังการประยุกต์มีผลการดำเนินงาน เพิ่มมากขึ้นทุกด้าน
7.2 ด้านเศรษฐกิจ	2.97	3.24	0.27	2.98	3.33	0.35	2.78	-	
7.3 ด้านสังคมวัฒนธรรม	3.28	3.32	0.04	3.3	3.69	0.39	3.28	-	
7.4 ด้านการมีส่วนร่วม	3.38	3.47	0.09	3.19	3.48	0.29	3.18	-	

บทที่ 7

การวิเคราะห์ สรุปผล อภิปรายผลการศึกษา และข้อเสนอแนะ

จากกระบวนการศึกษาหัวข้อ การประยุกต์แนวคิดโครงการบ้านมั่นคง ในการพัฒนาชุมชนที่อยู่อาศัยของ สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ :กรณีศึกษา ชุมชนในเขตวังทองหลาง กรุงเทพมหานคร ทำให้ได้ผล การศึกษาแบ่งออกเป็น 3 ส่วน คือ 1) นโยบายและเป้าหมายของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ 2) กระบวนการพัฒนาและการประยุกต์แนวคิดบ้านมั่นคงของกรณีศึกษา และ 3) ผลการดำเนินงานของแต่ละ กรณีศึกษา โดยผู้วิจัยจะทำการวิเคราะห์เพื่อหาความสอดคล้องระหว่างผลการศึกษาในด้านต่างๆ ว่ามีความ สอดคล้องหรือไม่ เพื่อนำไปสู่การสรุปผลและอภิปรายผลการศึกษา และทำการเสนอแนะต่อไป

7.1 การวิเคราะห์ความสอดคล้องระหว่างกระบวนการประยุกต์กับเป้าหมาย

เป้าหมายในการดำเนินงานของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ประกอบด้วย การอยู่ดีมีสุข (Survival) การพึ่งพาตนเอง(Self-Reliance) และการพัฒนาที่ยั่งยืน(Sustainable) โดยกระบวนการประยุกต์ที่ เกิดขึ้นสามารถบรรลุเป้าหมายของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ไม่มากนักน้อย ซึ่งสามารถอธิบายได้ ดังต่อไปนี้

7.1.1 กระบวนการประยุกต์ที่สามารถบรรลุเป้าหมายของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ได้อย่าง ครบถ้วน

ในการกระบวนการประยุกต์ที่เกิดขึ้น มีบางกระบวนการที่สามารถนำไปสู่การบรรลุเป้าหมายของ สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ ไม่ว่าจะเป็นการอยู่ดีมีสุข(Survival) การพึ่งพาตนเอง(Self-Reliance) และ การพัฒนาที่ยั่งยืน(Sustainable) ซึ่งประกอบด้วย

- 1) การเพิ่มกระบวนการมีส่วนร่วมของหลากหลายหน่วยงาน ไม่ว่าจะเป็น กทม. สำนักงานเขตฯ สถาบัน พัฒนาองค์กรชุมชน(พอช.) และสถาปนิกชุมชน เป็นต้น
- 2) การจัดทำประชาพิจารณ์ภายในชุมชน เพื่อให้ชาวชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการเลือกรูปแบบของการ พัฒนาที่จะเกิดขึ้นกับชุมชนของตนเอง
- 3) การตั้งเงื่อนไขในการออม คือ ให้ชาวชุมชนออมเงินที่เป็นส่วนต่าง นอกเหนือจากจำนวนเงินที่จะ สามารถขอสินเชื่อจากสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน เพื่อให้ชาวชุมชนสามารถมีความสามารถในการจ่ายและการ ดำเนินจนกว่าที่อยู่อาศัยจะแล้วเสร็จ
- 4) การแบ่งกลุ่มชาวชุมชน เพื่อสร้างให้เกิดการมีส่วนร่วมของชาวชุมชนในการออกแบบและวางตำแหน่งที่ อยู่อาศัย ร่วมกับสมาชิกภายในกลุ่มบ้านเดียวกัน
- 5) กระบวนการในการจัดหาผู้รับเหมาที่หลากหลายรูปแบบ คือ คณะกรรมการชุมชนเป็นผู้จัดหา เจ้าของ บ้านเป็นผู้จัดหา และเจ้าของบ้านเป็นผู้รับเหมาทำการก่อสร้างบ้านของตนเอง
- 6) การจัดกิจกรรมส่งเสริมการดูแล ฟื้นฟู และการพัฒนาชุมชนอยู่สม่ำเสมอ เช่น การจัดกิจกรรมทำความสะอาดชุมชนในวันสำคัญต่างๆ

7) การจัดตั้งกลุ่มอาชีพต่างๆภายในชุมชน เพื่อสร้างอาชีพ สร้างรายได้ รวมถึงการสร้างความสัมพันธ์ภายในชุมชนอีกด้วย

7.1.2 กระบวนการประยุกต์ที่สามารถบรรลุเป้าหมายของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ 2 เป้าหมาย

7.1.2.1 กระบวนการประยุกต์ที่สามารถบรรลุเป้าหมาย การอยู่ดีมีสุข (Survival) และการพึ่งพาตนเอง (Self-Reliance) ประกอบด้วย

1) การแบ่งประเภทผู้อยู่อาศัยตามรูปแบบ และสภาพของที่อยู่อาศัย เพื่อสร้างทางเลือกในการพัฒนาให้เหมาะสมกับผู้อยู่อาศัยมากที่สุด ทั้งในเรื่องของวิธีการพัฒนาที่อยู่อาศัย รูปแบบการใช้ประโยชน์อาคาร และสอดคล้องกับความสามารถในการจ่าย

2) การจัดดูงานในชุมชนที่มีความสามารถในการบริหารจัดการที่ดี ไม่ว่าจะเป็นด้านพัฒนาชุมชน ด้านกลุ่มออมทรัพย์ และด้านการจัดตั้งกลุ่มอาชีพ

3) การจัดตั้งกลุ่มสหกรณ์ เพื่อเป็นการยกระดับกลุ่มออมทรัพย์ และเพิ่มความสามารถเข้าถึงแหล่งเงินกู้ของกลุ่มออมทรัพย์ของชุมชน

4) การให้ชาวชุมชนตั้งเงื่อนไขในการพิจารณาสิทธิ์การอยู่อาศัยเอง เพื่อให้เหมาะสมกับลักษณะของชุมชนตนเอง

5) การเพิ่มการสำรวจที่อยู่อาศัยรายหลัง โดยการมีส่วนร่วมระหว่างสถาปนิก เจ้าหน้าที่สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ และชาวชุมชนเป็นผู้สำรวจร่วมกัน

7.1.2.2 กระบวนการประยุกต์ที่สามารถบรรลุเป้าหมาย การพึ่งพาตนเอง (Self-Reliance) และการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable) ประกอบด้วย

1) การจัดตั้งกลุ่มเยาวชน และจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์เยาวชน

2) สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ สอดถามความต้องการผู้ได้รับสิทธิ์ เพื่อให้ผู้ได้รับสิทธิ์สามารถแสดงความต้องการด้านรูปแบบที่อยู่อาศัย

3) เครือข่ายองค์กรชุมชน บนที่ดินของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ (คพชส.) เป็นผู้ตรวจสอบและควบคุมการก่อสร้าง ซึ่งเป็นการดำเนินงานโดยเครือข่ายชุมชนอย่างแท้จริง

4) การจัดเวทีการพิจารณาโดยเครือข่ายองค์กรชุมชน บนที่ดินของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ (คพชส.) เป็นผู้พิจารณาก่อนที่จะมีการขึ้นเวทีขึ้นชื่อจริง

5) การจัดกิจกรรมพัฒนาเยาวชนบนพื้นที่ของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ เพื่อทำการพัฒนาพื้นที่ของตนเอง

7.1.2.3 กระบวนการประยุกต์ที่สามารถบรรลุเป้าหมาย การอยู่ดีมีสุข (Survival) และการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable) ประกอบด้วย

1) การแบ่งกลุ่มชาวชุมชน เพื่อสอบถามความต้องการร่วมกัน เพื่อให้ได้ที่อยู่อาศัยที่ตรงกับความต้องการของตนเอง และผู้ที่อยู่ในกลุ่มเดียวกัน

2) สถาปนิกชุมชน สอบถามความต้องการผู้อยู่อาศัย เพื่อพัฒนาแบบให้ตรงกับความต้องการของผู้อยู่อาศัยมากที่สุด

7.1.3 กระบวนการประยุกต์ที่สามารถบรรลุเป้าหมายของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ 1 เป้าหมาย

7.1.3.1 กระบวนการประยุกต์ที่สามารถบรรลุเป้าหมาย การอยู่ดีมีสุข (Survival) ประกอบด้วย

1) การใช้แบบจำลองเก่ามาเป็นต้นแบบ โดยเพิ่มการสอบถามความต้องการเจ้าของบ้านเพิ่มเติม และทำการปรับเปลี่ยนแบบเพื่อให้เหมาะสมกับความต้องการของผู้อยู่อาศัย

2) สถาปนิกจากหน่วยงานภายนอกเข้ามาดำเนินงานบางกระบวนการ

ข้อค้นพบที่สำคัญของกระบวนการประยุกต์ที่สามารถบรรลุเป้าหมายสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ คือ กระบวนการที่สามารถบรรลุเป้าหมายได้เพียง 1 เป้าหมาย คือ

1) การใช้แบบจำลองเก่ามาเป็นต้นแบบ ทำให้ที่อยู่อาศัยที่ได้ไม่สอดคล้องกับความต้องการของผู้อยู่อาศัยเท่าที่ควร ส่งผลกระทบในการต่อเติมที่อยู่อาศัยในอนาคต ซึ่งถือเป็นปัญหาที่กระทบต่อความเป็นระเบียบของชุมชนและปัญหาการต่อเติมที่รุกร้าพื้นที่สาธารณะ

2) สถาปนิกจากหน่วยงานภายนอกเข้ามาดำเนินงานบางกระบวนการ หากหน่วยงานภายนอกที่เข้ามารับผิดชอบในบางกระบวนการในการดำเนินงาน แต่หากไม่มีความเข้าใจเกี่ยวกับนโยบายของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ และไม่มีความเข้าใจเกี่ยวกับแนวคิดบ้านมั่นคง จะส่งผลให้ไม่สามารถออกแบบกระบวนการที่ส่งผลต่อการบรรลุเป้าหมายของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ และเป้าหมายของแนวคิดบ้านมั่นคงได้อย่างครบถ้วน

ความสอดคล้องระหว่าง

“เป้าหมาย กับ กระบวนการประยุกต์”

	1 SURVIVAL อยู่ดีมีสุข	2 SELF-RELIANCE พึ่งพาตนเอง	3 SUSTAINABLE อยู่อย่างยั่งยืน
กระบวนการก่อนการก่อสร้าง			
1. การประชุมสร้างความเข้าใจ			
+ พหุชาวมุมมองไปดูงาน		✓	✓
+ สร้างความเข้าใจ และความจำเป็นในการพัฒนา	✓	✓	
2. การสำรวจข้อมูลสมาชิก และชุมชน			
+ เพิ่มกระบวนการมีส่วนร่วมของชาวชุมชน	✓	✓	✓
+ ออกแบบกระบวนการสำรวจ		✓	✓
+ คัดเลือกตัวแทนโซนใน		✓	✓
+ การแบ่งประเภทที่อยู่อาศัยตามสภาพ และการใช้งาน	✓	✓	✓
+ ประเมินความพร้อมแต่ละโซน	✓	✓	✓
3. การตั้งกลุ่มออมทรัพย์			
+ สนับสนุนการจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์	✓	✓	✓
+ จัดตั้งงานกลุ่มออมทรัพย์		✓	✓
4. การตั้งสหกรณ์เคหะสถาน			
5. การขอสินเชื่อ			
+ จัดเวทีการประชุมโดยมี คพชส. เป็นผู้พิจารณา		✓	✓
+ ตั้งเงื่อนไขการออมเงินส่วนเกิน	✓	✓	✓
6. การจัดระบบที่อยู่อาศัย			
+ ชาวชุมชนกำหนดเงื่อนไขข้อกำหนดของการพิจารณาสิทธิ์		✓	✓
+ ใช้หน่วยงานภายนอกในการดำเนินงาน (Out source)	✓		

ภาพที่ 86 ความสัมพันธ์ระหว่างกระบวนการและเป้าหมาย

ความสอดคล้องระหว่าง “เป้าหมาย กับ กระบวนการประยุกต์”

		1 SURVIVAL อยู่ดีมีสุข	2 SELF-RELIANCE พึ่งพาตนเอง	3 SUSTAINABLE การอยู่อย่างยั่งยืน
กระบวนการ ก่อนการก่อสร้าง	7. การวางผังชุมชน			
	แบ่งชาวบ้านเป็นกลุ่มย่อยวางตำแหน่งกลุ่มบ้านของตนเอง	✓	✓	✓
	8. การออกแบบบ้านและอาคาร			
+ ใช้แบบบ้านชุมชนน้อมเกล้าเป็นต้นแบบ	✓			
+ สถาปนิกชุมชน สอบถามความต้องการและออกแบบ	✓		✓	
กระบวนการ ระหว่างการก่อสร้าง	9. การขออนุญาตก่อสร้าง			
	+ ชาวชุมชนเป็นผู้จัดทำแบบก่อสร้างเอง		✓	✓
	10. เตรียมการ และการก่อสร้าง			
	+ 1)ชุมชนจัดหา 2)เจ้าของบ้านจัดหา 3)เป็นผู้รับเหมารอง	✓	✓	✓
	+ คพชส. เป็นผู้ช่วยในการตรวจสอบแผนงาน		✓	✓
+ คพชส. เป็นผู้การตรวจสอบ และควบคุมการก่อสร้าง		✓	✓	
+ การเบี่ยงจากตรวจสอบโดย คพชส.		✓	✓	
กระบวนการ หลังการก่อสร้าง	11. กระบวนการหลังการก่อสร้าง			
	คณะกรรมการชุมชนรวบรวมข้อมูลต่างๆเพื่อขอทะเบียนบ้าน	✓		
	จัดกิจกรรมส่งเสริมการดู ฟันฟู และพัฒนาชุมชนอยู่เสมอ	✓	✓	✓
	จัดตั้งกลุ่มผู้สูงอายุและกิจกรรมออกกำลังกาย	✓	✓	✓
	จัดตั้งกลุ่มส่งเสริมอาชีพภายในชุมชน	✓	✓	✓
	จัดกิจกรรมพัฒนาเยาวชนเพื่อพัฒนาชุมชนของตนเอง		✓	✓
จัดตั้งกลุ่มเยาวชน และจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์เยาวชน		✓	✓	

ภาพที่ 87 ความสัมพันธ์ระหว่างกระบวนการและเป้าหมาย(ต่อ)

จากการศึกษาความสอดคล้องระหว่างเป้าหมายกับกระบวนการประยุกต์ พบว่า ในการประยุกต์แนวคิดทั้งหมด 31 กระบวนการ มีจำนวน 4 กระบวนการ ที่สามารถไปสู่การบรรลุเป้าหมายอย่างครบถ้วน คือ Survival Self-Reliance และ Sustainable โดยสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ควรให้ความสำคัญกับกระบวนการเหล่านี้ และนำไปเป็นแนวทางในการปรับปรุงกระบวนการที่ยังไม่สามารถทำให้บรรลุเป้าหมายได้อย่างครบถ้วน และมีจำนวน 13 กระบวนการ ที่สามารถบรรลุเป้าหมายของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์จำนวน 2 เป้าหมาย ที่เหลือเป็นกระบวนการที่นำไปสู่การบรรลุเป้าหมายเพียง 1 เป้าหมาย

หลังจากที่ได้ผลการวิเคราะห์ จะเห็นได้ว่า บางกระบวนการในการพัฒนาสามารถบรรลุเป้าหมายได้อย่างครบถ้วน ในขณะที่บางกระบวนการสามารถบรรลุบางเป้าหมายของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์เท่านั้น ทำให้เห็นช่องว่าง และแนวทางในการพัฒนากระบวนการเพื่อให้บรรลุเป้าหมายของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์อย่างครบถ้วนต่อไป

7.2 การวิเคราะห์ความสอดคล้องระหว่างผลการดำเนินงานกับเป้าหมาย

การวิเคราะห์ความสอดคล้องระหว่างเป้าหมายกับผลการดำเนินงาน เป็นการวิเคราะห์ความสอดคล้องโดยนำผลการดำเนินแต่ละด้านมาจากการคัดเลือกตัวแปรที่ถูกระบุไว้ในเป้าหมายของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ การอยู่ดีมีสุข(Survival) การพึ่งพาตนเอง(Self-Reliance) และการพัฒนาที่ยั่งยืน(Sustainable) มาพิจารณาว่าผลการดำเนินงานสามารถบรรลุตามเป้าหมายของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ได้หรือไม่

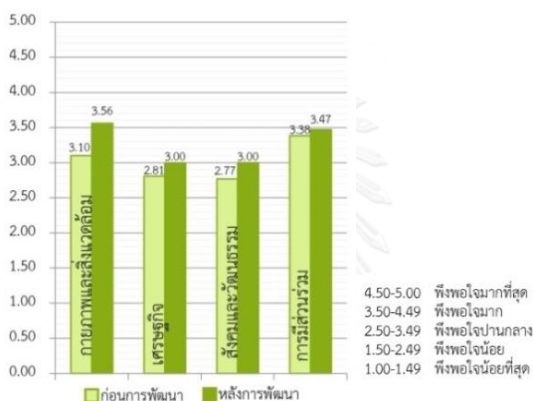
7.2.1 ความสอดคล้องระหว่างผลการดำเนินงานกับเป้าหมาย “การอยู่ดีมีสุข (Survival)”

ในการสร้างตัวแปรในการประเมินผลการดำเนินงานพบว่า มีตัวแปรเกี่ยวกับการอยู่ดีมีสุข (Survival) ทั้งหมด 4 ด้าน 13 กลุ่มตัวแปร ดังภาพที่ 87

ภาพที่ 88 ตัวแปรเกี่ยวกับการอยู่ดีมีสุข (Survival)

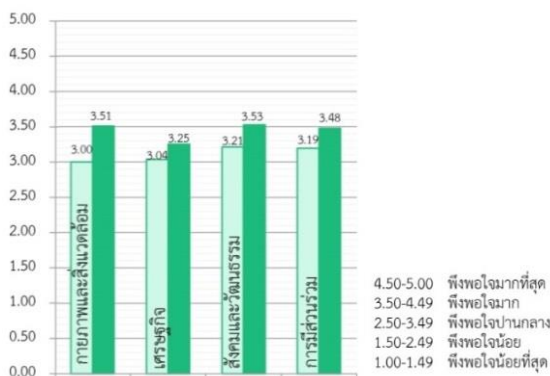
7.2.1.1 ชุมชนร่วมสามัคคี

แผนภูมิที่ 29 ผลการดำเนินงานด้านการอยู่ดีมีสุข ชุมชนร่วมสามัคคี

จากแผนภูมิที่ 19 จะเห็นได้ว่า ผลด้านกายภาพและสิ่งแวดล้อมมีความแตกต่างอย่างชัดเจน เนื่องจากสภาพที่อยู่อาศัยดีขึ้นมากถ้าเทียบกับชุมชนก่อนการพัฒนาที่มีลักษณะเป็นชุมชนแออัด ส่วนผลด้านเศรษฐกิจของชุมชนร่วมสามัคคี ดีขึ้นเล็กน้อยเมื่อเทียบกับชุมชนก่อนการพัฒนา เนื่องจากการที่ชาวชุมชนมีที่อยู่อาศัยที่มั่นคง ต้องมีการชำระหนี้สินที่อยู่อาศัย จึงทำให้ความสามารถในการจ่ายของชาวชุมชนลดลง ในด้านการมีส่วนร่วมของชาวชุมชนพบว่า เพิ่มขึ้นเล็กน้อย เพราะหลังจากมีที่อยู่อาศัยที่มั่นคงแล้ว ชาวชุมชนจึงไม่มีส่วนร่วมในการเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ของชุมชนเหมือนก่อน

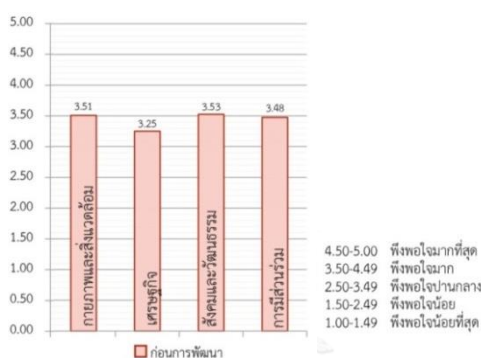
7.2.1.2 ชุมชนรุ่งมณีพัฒนา

แผนภูมิที่ 30 ผลการดำเนินงานด้านการอยู่ดีมีสุข ชุมชนรุ่งมณีพัฒนา

ชุมชนรุ่งมณีพัฒนาโดยรวมแล้วมีแนวโน้มในการพัฒนาที่ดีในทุกๆด้าน และมีความโดดเด่นเรื่องการอยู่ดีมีสุขมากกว่าชุมชนกรณีศึกษาอื่นๆ เนื่องจากมีการบริหารจัดการด้านการเงินที่เข้มแข็ง มีความสามารถในการเข้าถึงแหล่งเงินออม และกู้ยืมเงินได้หลายแหล่ง ซึ่งต่างจากชุมชนอื่นที่มีเฉพาะสถาบันองค์กรชุมชน (พอช.) เท่านั้นที่ให้การสนับสนุน และอีกปัจจัยหนึ่งที่มีความโดดเด่นเช่นกัน คือ การมีส่วนร่วมของชาวชุมชนและภาคีที่เกี่ยวข้องต่างๆ ที่นำไปสู่การอยู่ดีมีสุขภายในชุมชน

7.2.1.3 ชุมชนเทพลילה

แผนภูมิที่ 31 ผลการดำเนินงานด้านการอยู่ดีมีสุข ชุมชนเทพลילה

ปัจจุบันชุมชนเทพลילהมีความพึงพอใจในด้านต่างๆ ค่อนข้างสูง เนื่องจากปัจจุบันชาวชุมชนมีความพึงพอใจต่อที่อยู่อาศัยในปัจจุบัน โดยไม่มีภาระเรื่องหนี้สินด้านที่อยู่อาศัย ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าชาวชุมชนบางส่วนไม่พร้อมที่จะทำการพัฒนาชุมชน และที่อยู่อาศัยของตนเองเนื่องจากคิดว่าเป็นการเพิ่มภาระหนี้สินให้กับตนเอง สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ควรมีการออกแบบกระบวนการที่มีความเหมาะสมกับชาวชุมชนเทพลילה เพื่อส่งเสริมการอยู่ดีมีสุขด้านเศรษฐกิจของชาวชุมชน

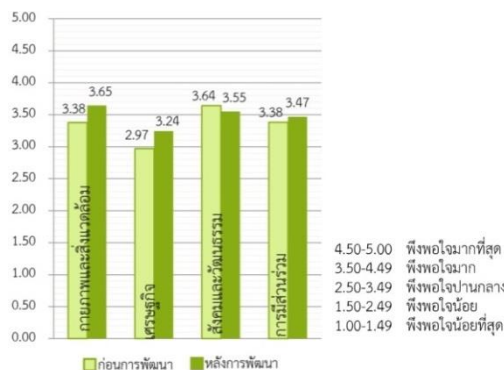
7.2.2 ความสอดคล้องระหว่างผลการดำเนินงานกับเป้าหมาย “การพึ่งพาตนเอง (Self-Reliance)”

ในการสร้างตัวแปรในการประเมินผลการดำเนินงานพบว่า มีตัวแปรเกี่ยวกับการพึ่งพาตนเอง(Self-Reliance) ทั้งหมด 4 ด้าน 18 กลุ่มตัวแปร ดังภาพที่ 88

ภาพที่ 89 ตัวแปรเกี่ยวกับการพึ่งพาตนเอง(Self-Reliance)

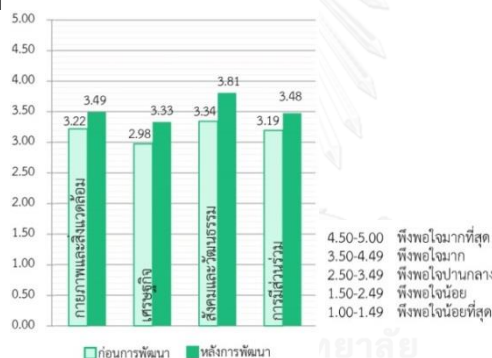
7.2.2.1 ชุมชนร่วมสามัคคี

แผนภูมิที่ 32 ผลการดำเนินงานด้านการพึ่งพาตนเอง ชุมชนร่วมสามัคคี

ผลการดำเนินงานของชุมชนรุ่งมณีพัฒนา มีผลการดำเนินงานด้านสังคมและวัฒนธรรมชุมชนร่วมสามัคคี ลดลงอย่างเห็นได้ชัด ซึ่งแตกต่างจากผลการดำเนินงานด้านอื่นๆ เนื่องจากความหลากหลายของกิจกรรม และความถี่ของกิจกรรมภายในชุมชนลดลงกว่าแต่ก่อน ทำให้ความสัมพันธ์ในชุมชนลดลง และการมีส่วนร่วมของชาวชุมชนในกิจกรรมต่างๆ ของชุมชนลดลงอย่างเห็นได้ชัด ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อการทำงานกันในชุมชนในอนาคต

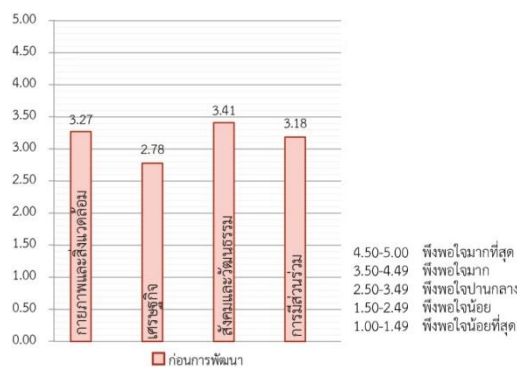
7.2.2.2 ชุมชนรุ่งมณีพัฒนา

แผนภูมิที่ 33 ผลการดำเนินงานด้านการพึ่งพาตนเอง ชุมชนรุ่งมณีพัฒนา

ชุมชนรุ่งมณีพัฒนามีแนวโน้มในการพึ่งพาตนเองได้มากกว่าชุมชนอื่นๆ เนื่องจากชุมชนรุ่งมณีพัฒนา มีความสามารถในการบริหารจัดการกลุ่มออมทรัพย์ และมีระบบการเงินที่เข้มแข็ง และประเด็นที่สำคัญอีกประเด็นหนึ่งคือ ผู้นำชุมชนมีความสามารถและเป็นที่ยอมรับในชุมชน ซึ่งส่งผลให้ชาวชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในทุกกิจกรรมอย่างสม่ำเสมอ ทำให้การมีส่วนร่วมภายในชุมชนเพิ่มขึ้นอย่างเห็นได้ชัด

7.2.2.3 ชุมชนเทพลีลา

แผนภูมิที่ 34 ผลการดำเนินงานด้านการพึ่งพาตนเอง ชุมชนเทพลีลา

ผลการดำเนินงานของชุมชนเทพลีลา พบว่าชุมชนเทพลีลา มีผลการดำเนินงานด้านเศรษฐกิจค่อนข้างต่ำ เนื่องจากชาวชุมชนมีความสามารถในการหารายได้ค่อนข้างต่ำ เพราะประชากรส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุและเด็ก ส่งผลให้ความสามารถในการจ่ายและการขอสินเชื่อต่ำ สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ความให้ความสำคัญกับกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการพึ่งพาตนเองได้ทางเศรษฐกิจของชาวชุมชน ส่วนด้านสังคมวัฒนธรรมของชุมชนเทพลีลา ค่อนข้างมีความโดดเด่นเมื่อเทียบกับชุมชนอื่นๆ เนื่องจากเป็นชุมชนดั้งเดิมและมีอายุมากที่สุด ทำให้ชาวชุมชนมีความสนิสนม คึกคักกันมาตั้งแต่รุ่นปู่ ย่า ตา ยาย

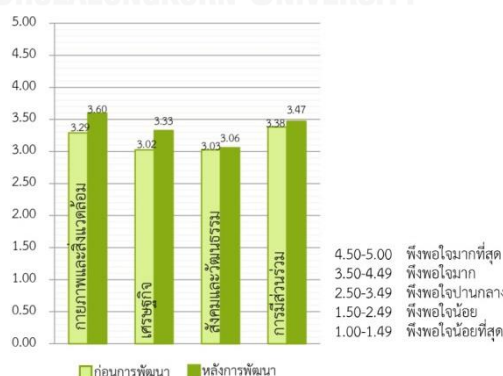
7.2.3 ความสอดคล้องระหว่างผลการดำเนินงานกับเป้าหมาย “การพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable)”

ในการสร้างตัวแปรในการประเมินผลการดำเนินงานพบว่า มีตัวแปรเกี่ยวกับการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable) ทั้งหมด 4 ด้าน 18 กลุ่มตัวแปร ดังภาพที่ 89

ภาพที่ 90 ตัวแปรเกี่ยวกับการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable)

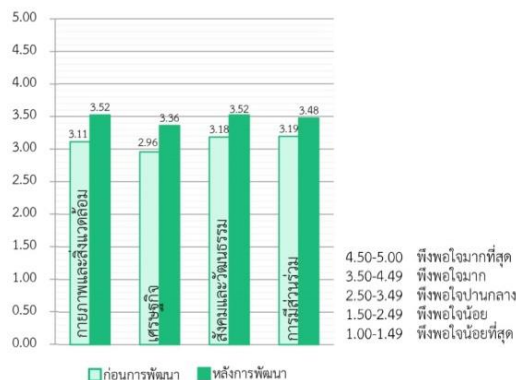
7.2.3.1 ชุมชนร่วมสามัคคี

แผนภูมิที่ 35 ผลการดำเนินงานด้านการพัฒนาที่ยั่งยืน ชุมชนร่วมสามัคคี

ผลการดำเนินงานเพื่อบรรลุการพัฒนาที่ยั่งยืนของชุมชนร่วมสามัคคี ในภาพรวมผลการดำเนินงานมีการเพิ่มขึ้น แต่เพิ่มขึ้นค่อนข้างน้อย โดยด้านสังคมและวัฒนธรรมชุมชนร่วมสามัคคีเพิ่มขึ้นน้อยมากทำให้ไม่เห็นความเปลี่ยนแปลงของคะแนน เพราะกิจกรรมภายในชุมชนที่จัดโดยชาวชุมชนลดลง ทำให้ความสัมพันธ์ในชุมชนลดลง ซึ่งส่งกระทบต่อการมีส่วนร่วมของชาวชุมชนที่ผลการดำเนินงานแทบจะไม่มีเปลี่ยนแปลงเช่นเดียวกัน

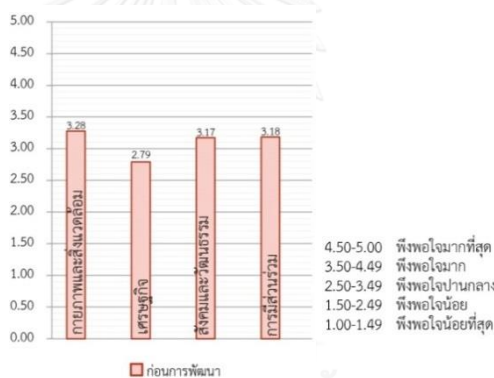
7.2.3.2 ชุมชนรุ่งมณีพัฒนา

แผนภูมิที่ 36 ผลการดำเนินงานด้านการพัฒนาที่ยั่งยืน ชุมชนรุ่งมณีพัฒนา

ชุมชนรุ่งมณีพัฒนามีแนวโน้มที่จะเกิดการพัฒนาย่างยั่งยืน โดยเฉพาะด้านเศรษฐกิจของชุมชน เนื่องจากมีกลุ่มออมทรัพย์ และระบบการเงินที่เข้มแข็ง/ มีการจัดกิจกรรมภายในชุมชนอยู่บ่อยครั้ง และชาวชุมชนให้ความสนใจและเข้ามามีส่วนร่วมอย่างสม่ำเสมอ ซึ่งเห็นได้จากคะแนนผลการดำเนินงานที่เพิ่มขึ้นชัดเจน

7.2.3.3 ชุมชนเทพลีลา

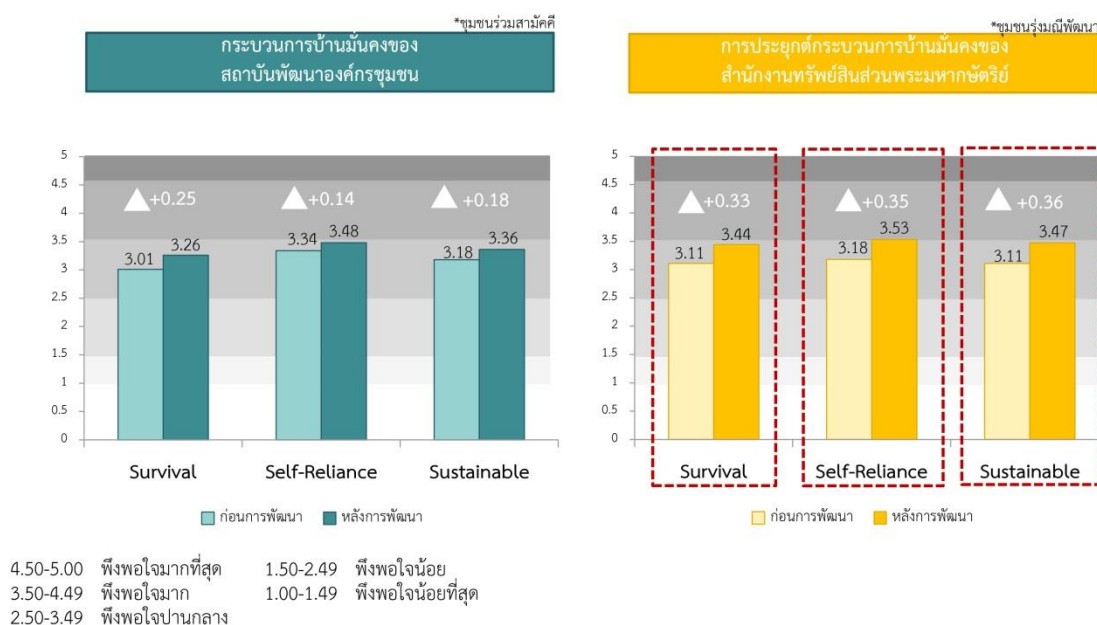

แผนภูมิที่ 37 ผลการดำเนินงานด้านการพัฒนาที่ยั่งยืน ชุมชนเทพลีลา

ผลการดำเนินชุมชนเทพลีลาพบว่า ผลด้านเศรษฐกิจค่อนข้างน้อยเมื่อเทียบกับผลการดำเนินงานด้านต่างๆ สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ควรมีการเฝ้าระวังเรื่องเศรษฐกิจ ควรมีกระตุ้นให้เกิดการออม การวางแผนการเงินในอนาคต เพื่อแสดงให้เห็นการพัฒนาที่ยั่งยืนของชุมชน

ในความเป็นจริงแล้วความสอดคล้อง หรือผลทางด้านของการพัฒนาที่ยั่งยืน อาจไม่สามารถสรุปผลการดำเนินงานได้ ณ ปัจจุบัน เนื่องจากแต่ละชุมชนมีการดำเนินงานในระยะเวลาอันสั้น ทั้งชุมชนที่ทำการพัฒนาเสร็จแล้ว หรือกำลังดำเนินการพัฒนา การวัดผลด้านการพัฒนาที่ยั่งยืนจะทราบว่าจะประสบความสำเร็จหรือไม่ ต่อเมื่อชาวชุมชนสามารถบริหารจัดการชุมชนในช่วงระยะเวลาที่ยาวนาน ทำให้ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ความสอดคล้องกับผลที่เกิดขึ้น ณ ปัจจุบันแทน

ความสอดคล้องระหว่าง “เป้าหมาย กับ ผลการดำเนินงาน”

ภาพที่ 91 ความสอดคล้องระหว่างเป้าหมายกับผลการดำเนินงาน

ในการเปรียบเทียบความสอดคล้องระหว่างชุมชนที่ใช้แนวคิดบ้านมั่นคงของสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.) และการประยุกต์แนวคิดบ้านมั่นคงของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ ใช้ตัวแทนชุมชนที่ดำเนินงานแล้วเสร็จจำนวน 2 ชุมชน เพื่อสามารถแสดงผลของการดำเนินงานได้อย่างครบถ้วนทั้งผลการดำเนินงานก่อนและหลังของการพัฒนา ซึ่งประกอบด้วย ชุมชนร่วมสามัคคี ตัวแทนชุมชนที่ใช้แนวคิดบ้านมั่นคงของสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน และชุมชนร่วมณีพัฒนา ตัวแทนชุมชนที่ใช้การประยุกต์แนวคิดบ้านมั่นคงของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์

จากการศึกษาความสอดคล้องระหว่างผลการดำเนินงานกับเป้าหมาย พบว่า ทั้ง 2 กระบวนการสามารถบรรลุเป้าหมายได้อย่างครบถ้วนเมื่อเทียบกับก่อนที่จะมีการพัฒนา ไม่ว่าจะเป็นเป้าหมายด้านการอยู่ดีมีสุข (Survival) การพึ่งพาตนเอง (Self-Reliance) และการอยู่อย่างยั่งยืน (Sustainable)

เมื่อมาดูผลการดำเนินงานของชุมชนร่วมณีพัฒนา ที่ใช้กระบวนการประยุกต์ของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ในการพัฒนา พบว่า ผลการดำเนินงานที่สอดคล้องกับเป้าหมายได้อย่างชัดเจน และทัศนคติในตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับเป้าหมายมีการเปลี่ยนแปลงที่เพิ่มขึ้นอย่างชัดเจน คือ เป้าหมายการอยู่ดีมีสุข (+0.33) เป้าหมายการพึ่งพาตนเอง (+0.35) และเป้าหมายการอยู่อย่างยั่งยืน (+0.36) จากผลการศึกษาความสอดคล้องระหว่างผลการดำเนินงานกับเป้าหมาย แสดงให้เห็นว่ากระบวนการประยุกต์ของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ สามารถทำให้เกิดการบรรลุเป้าหมายของสำนักงานฯได้อย่างครบถ้วน

7.3 การสรุปผลการศึกษา

7.3.1 การประยุกต์แนวคิดบ้านมั่นคงของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์

การศึกษาเรื่องการประยุกต์แนวคิดบ้านมั่นคงในการพัฒนาชุมชนที่อยู่อาศัยของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ กรณีศึกษา: ชุมชนภายในเขตวังทองหลาง กรุงเทพมหานครนั้น ผู้วิจัยทำการศึกษาข้อมูลทั้งหมด 3 ส่วน คือ 1)นโยบายและเป้าหมายของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ 2)กระบวนการพัฒนาและกระบวนการประยุกต์แนวคิดบ้านมั่นคง 3)ผลการดำเนินงานจากกระบวนการพัฒนาชุมชนที่อยู่อาศัย และทำการวิเคราะห์ความสอดคล้อง 2 ส่วน คือ 1)ความสอดคล้องระหว่างเป้าหมายกับกระบวนการประยุกต์ 2)ความสอดคล้องระหว่างเป้าหมายกับผลการดำเนินงาน ทำให้ผู้วิจัยสามารถสรุปผลและอภิปรายผลการศึกษา ดังนี้

การประยุกต์แนวคิดบ้านมั่นคงของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ เกิดขึ้นหลังจากที่สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ทำความร่วมมือกับสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.) ในปี.ศ.2547 โดยเป็นการประยุกต์แนวคิดบ้านมั่นคงของสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.) ให้มีความสอดคล้องกับนโยบายและเป้าหมายของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ในขณะนั้น รวมทั้งทำการประยุกต์แนวคิดเพื่อให้เหมาะสมกับบริบทชุมชนที่ตั้งอยู่บนพื้นที่ในความดูแล

จากการศึกษากระบวนการประยุกต์แนวคิดบ้านมั่นคงของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ พบว่า ขั้นตอนการของแนวคิดบ้านมั่นคงประกอบด้วย 11 ขั้นตอน และสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ทำการประยุกต์กระบวนการทั้งหมด 10 ขั้นตอน ยกเว้นขั้นตอนของการจัดตั้งสหกรณ์เคหะสถาน เนื่องจากชุมชนรุ่งมณีพัฒนา และชุมชนเทพศิลาที่เป็นชุมชนกรณีศึกษายังไม่พร้อมที่จะไปถึงขั้นตอนของการจัดตั้งสหกรณ์เคหะสถาน

โดยสามารถสรุปกระบวนการประยุกต์ของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ ดังนี้

1) การเพิ่มกิจกรรมที่ส่งเสริมให้บรรลุสู่เป้าหมายปัจจุบันของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ เช่น กิจกรรมเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้อยู่อาศัย คือ กิจกรรมสร้างความสัมพันธ์ของคนในชุมชน กิจกรรมสร้างกลุ่มผู้สูงอายุและเยาวชน เป็นต้น

2) การประยุกต์โดยการเพิ่มกระบวนการมีส่วนร่วมของชาวชุมชนเข้าไปในกระบวนการเดิม ทำให้ชาวชุมชนสามารถแสดงความคิดเห็น แสดงความต้องการได้อย่างเต็มที่

3) การเปิดโอกาสให้ชาวชุมชนสามารถเป็นผู้กำหนดแนวทางการพัฒนาชุมชนของตนเอง เช่น การกำหนดเงื่อนไขในการพิจารณาสิทธิ์ การกำหนดรูปแบบการพัฒนาที่อยู่อาศัยของตนเอง

4) เพิ่มการกระจายอำนาจภายในชุมชน คือการแบ่งกลุ่มผู้เข้าร่วมกระบวนการเป็นกลุ่มย่อยๆ เพื่อให้แต่ละกลุ่มย่อยสามารถบริหารจัดการภายในกลุ่มของตนเองได้ เช่น การสำรวจข้อมูลสมาชิกและชุมชน การจัดเก็บเงินออม การสำรวจความต้องการของผู้อยู่อาศัย

5) การเพิ่มหน่วยงานภายนอก ผู้มีความเชี่ยวชาญทางด้านชุมชน เข้ามาดำเนินการในบางกระบวนการ เช่น ในชุมชนเทพศิลา ให้สถาปนิกชุมชนทำหน้าที่ในการสำรวจความต้องการ ออกแบบที่อยู่อาศัย

6) การเพิ่มโอกาสให้ชาวชุมชนเรียนรู้ด้วยตนเองมากยิ่งขึ้น คือ การพาชาวชุมชนขึ้นเวทีพิจารณาสินเชื่อ เมื่อมีโอกาส เพื่อให้ชาวชุมชนเห็นตัวอย่าง และเรียนรู้วิธีการขอสินเชื่อด้วยตนเอง

ในการศึกษาผลการดำเนินงานของการประยุกต์แนวคิดบ้านมั่นคงของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ พบว่า ในภาพรวมผลการดำเนินงานดีขึ้นในทุกๆด้าน เมื่อเทียบกับชุมชนก่อนที่จะมีการพัฒนา ไม่

ว่าจะเป็นด้านกายภาพสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ สังคมวัฒนธรรม และการมีส่วนร่วม ซึ่งถือได้ว่ากระแต่หากเมื่อดูในรายละเอียดของแต่ละตัวแปร พบว่า บางกลุ่มตัวแปรมีผลการดำเนินงานที่ลดลง ซึ่งเป็นสิ่งที่สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ควรมีการทบทวนกระบวนการที่เกิดขึ้น เพื่อนำไปสู่การออกแบบวิธีการเพื่อให้ผลการดำเนินงานเพิ่มขึ้นในทุกๆด้าน และทุกชุมชน

การวิเคราะห์ความสอดคล้องระหว่างเป้าหมาย กระบวนการประยุกต์ และผลการดำเนินงานพบว่า กระบวนการประยุกต์ และดำเนินงานสามารถบรรลุตามเป้าหมายและนโยบายของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ไม่มากนักน้อย บางกระบวนการประยุกต์ที่เกิดขึ้นสามารถบรรลุเป้าหมายได้อย่างครบถ้วน บางกระบวนการสามารถบรรลุได้บางเป้าหมาย หากมีการแปลงนโยบายและเป้าหมายของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ไปสู่ตัวแปรที่มีความชัดเจน จะทำให้สามารถออกแบบกระบวนการให้มีความเหมาะสมและบรรลุตามนโยบายและเป้าหมายของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ได้อย่างครบถ้วนต่อไป

7.3.2 การสรุปผลตามกรอบแนวคิดในการวิจัย

การศึกษาหัวข้อการประยุกต์แนวคิดบ้านมั่นคงในการพัฒนาชุมชนที่อยู่อาศัยของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ กรณีศึกษา: ชุมชนภายในเขตวังทองหลาง กรุงเทพมหานคร เป็นการศึกษาวิจัยภายใต้กรอบการวิจัย “การติดตามและประเมินผล” ทำให้ผู้วิจัยสามารถสรุปการศึกษาตามกรอบการวิจัย ดังนี้

1. นโยบายและเป้าหมายของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ (Input)

1.1 ข้อดี

1) นโยบายและเป้าหมายของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ เป็นการพัฒนาแบบองค์รวม คือ กายภาพและสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม ไปพร้อมๆกัน เห็นได้จากนโยบายของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ ปีพ.ศ.2556-ปัจจุบัน ที่มุ่งเน้นการพัฒนาชุมชน โดยการพัฒนาทั้งด้านกายภาพ และการยกระดับคุณภาพชีวิตของชาวชุมชนในทุกมิติ

2) แนวคิดโครงการบ้านมั่นคง เป็นแนวคิดที่สร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน ด้วยกระบวนการชุมชน และให้ “คน” และ “ชุมชน” เป็นแกนนำในการพัฒนา ตามเป้าหมายของแนวคิดโครงการบ้านมั่นคง และนโยบายของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ ปีพ.ศ.2547 หลังจากมีการทำความร่วมมือกับสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.)

1.2 ข้อด้อย

1) นโยบายและเป้าหมายของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ ไม่มีการแปลงให้เป็นตัวแปร หรือแปลงเป็นแนวทางในการปฏิบัติ เพื่อให้ผู้นำไปปฏิบัติสามารถทำให้บรรลุตามนโยบายและเป้าหมายขององค์กรได้

2) ผู้ที่นำแนวคิดไปปฏิบัติ ยังมีความเข้าใจเกี่ยวกับแนวคิดบ้านมั่นคงไม่ครอบคลุมในทุกมิติ ไม่ว่าจะเป็นกระบวนการ วิธีการ รวมถึงเป้าหมายของแต่ละกระบวนการ จึงอาจส่งผลให้ไม่สามารถออกแบบกระบวนการที่ทำให้ผลของกระบวนการไม่บรรลุเป้าหมายของแนวคิด

1.3 ปัญหาและอุปสรรค

1) นโยบายและเป้าหมายของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ ค่อนข้างเป็นนามธรรมและยังไม่มี การแปลงนโยบายและเป้าหมายออกมาเป็นรูปธรรม ซึ่งนำไปสู่แนวทางในการปฏิบัติได้ยาก

2) ปัจจุบันมีคู่มือที่ใช้ในการประชาสัมพันธ์แนวคิดบ้านมั่นคง แต่ไม่มีคู่มือแนวคิดบ้านมั่นคงที่อยู่ในรูปของ การจัดการความรู้ ที่ประกอบด้วย วัตถุประสงค์ เป้าหมายของแต่ละกระบวนการ รวมถึงขั้นตอนของกระบวนการ ทำให้ผู้ที่นำไปปฏิบัติไม่มีแหล่งในการศึกษาในส่วนของวิธีการและเป้าหมายของแนวคิดได้อย่างละเอียด

2. กระบวนการ (Process)

2.1 ข้อดี

1) จากการศึกษา นโยบายและเป้าหมายของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ พบว่าการประยุกต์ กระบวนการบ้านมั่นคง เป็นการประยุกต์เพื่อให้มีความสอดคล้องกับนโยบายและเป้าหมายในการดำเนินงานของ สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ ที่มุ่งเน้นให้ “คน” และ “ชุมชน” เป็นศูนย์กลางในการพัฒนา

2) ผลการศึกษากระบวนการประยุกต์แนวคิดบ้านมั่นคงของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ พบว่าหลายกระบวนการที่มีการประยุกต์เป็นการเพิ่มกระบวนการที่สร้างให้เกิดการมีส่วนร่วมของชาวชุมชนในแต่ละ ขั้นตอน ทำให้ชาวชุมชนเข้ามามีบทบาทในการพัฒนา และเกิดความรู้สึกรู้สึกความเป็นเจ้าของมากยิ่งขึ้น

2.2 ข้อด้อย

1) ในการประยุกต์กระบวนการบ้านมั่นคงของชุมชนเทศบาล มีการมอบหมายให้ผู้กลุ่มสถาปนิกชุมชนเป็น ผู้ดำเนินงานในบางกระบวนการ หากสถาปนิกไม่มีความเข้าใจเกี่ยวกับแนวคิดบ้านมั่นคง และไม่มี ความเข้าใจเกี่ยวกับนโยบายและเป้าหมายของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ อาจส่งผลกระทบต่อกระบวนการชุมชน ที่ควรจะเป็นได้ ซึ่งอาจจะส่งผลให้ไม่สามารถสร้างชุมชนเข้มแข็งตามเป้าหมายของแนวคิดบ้านมั่นคง โดยจากการ สัมภาษณ์คุณสมภพ พร้อมพ้อชื่นบุญ พบว่า กระบวนการชุมชนจะสามารถเกิดขึ้นได้ ต่อเมื่อดำเนินกระบวนการครบ ขั้นตอนทีละขั้นในแนวคิดบ้านมั่นคง ไม่ลำดับขั้นตอนของกระบวนการสามารถสลับได้ตามความเหมาะสม

2) กระบวนการประยุกต์และกิจกรรมที่เกิดขึ้น มุ่งเน้นการพัฒนา แต่ละกิจกรรมเป็นการส่งเสริมได้เพียง เฉพาะด้าน ไม่สามารถทำให้ 1 กิจกรรมสามารถทำให้เกิดการพัฒนาหลายๆ ไปพร้อมกันได้

2.3 ปัญหาและอุปสรรค

1) ผู้ที่นำแนวคิดบ้านมั่นคงไปปฏิบัติ ทราบรายละเอียดเกี่ยวกับแนวคิดบ้านมั่นคงในรูปแบบของข้อมูลจาก เอกสารลักษณะที่ใช้ในการประชาสัมพันธ์ ไม่ใช่เอกสารที่เป็นลักษณะของการจัดการความรู้ รวมทั้งไม่มีการส่งต่อ ความรู้ระหว่างหน่วยงานจากผู้คิดค้นแนวคิด ทำให้ไม่ทราบเกี่ยวเป้าหมายเกี่ยวกับแนวคิดบ้านมั่นคงในเชิงลึก ทำให้ เกิดปัญหาในการนำไปปฏิบัติ เช่น อาจไม่สามารถทำการออกแบบกระบวนการที่จะนำไปใช้เพื่อให้บรรลุตาม เป้าหมายได้

2) หากมีผู้นำไปปฏิบัติมีความเข้าใจทั้งในเรื่องของแนวคิดบ้านมั่นคงในรายละเอียดมากขึ้น รวมทั้งเข้าใจ นโยบายและเป้าหมายของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ จะสามารถออกแบบกระบวนการ และกิจกรรม ที่สามารถบรรลุเป้าหมายได้อย่างครบถ้วนอย่างมีประสิทธิภาพ

3. ผลผลิตที่ได้จากการดำเนินงาน (Outputs)

3.1 ข้อดี

1) จากการศึกษาผลการดำเนินงานของแต่ละกรณีศึกษา พบว่า ผลการดำเนินงานภาพรวมประสบความสำเร็จ เมื่อเทียบกับชุมชนก่อนการพัฒนาในทุกๆด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านกายภาพและสิ่งแวดล้อม ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคมวัฒนธรรม และด้านการมีส่วนร่วม

2) จากการศึกษาสอบถามชาวชุมชนหลังจากที่ชุมชนทำการพัฒนาแล้วเสร็จ พบว่า ชาวชุมชนและชุมชนได้รับการยอมรับจากสังคมโดยรอบ ชุมชนสามารถยกระดับตัวเองให้สามารถอยู่ได้ในสังคมอย่างภาคภูมิใจ พร้อมทั้งเพิ่มโอกาสในการเข้าถึงปัจจัยอื่นๆ ได้อีกมากมาย

3.2 ข้อด้อย

1) จากผลการดำเนินงานในภาพรวมที่มีการพัฒนาในทุกๆด้าน พบว่าทัศนคติ และผลของกระบวนการของบางตัวแปรแสดงให้เห็นว่า ผลหลังจากการพัฒนาทำให้มีทัศนคติและผลที่ลดลงเมื่อเทียบกับก่อนการพัฒนา เช่น ผลด้านสังคมวัฒนธรรมของชุมชนร่วมสามัคคีที่ลดลงอย่างเห็นได้ชัด ทำให้การศึกษาจะเป็นต้องมองในรายละเอียดแต่ละตัวแปรอย่างลึกซึ้ง ไม่มองเฉพาะภาพรวมของผลที่เกิดการกระบวนการ ซึ่งสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ควรให้ความสำคัญกับตัวแปรที่มีผลการดำเนินงานลดลง เมื่อเทียบกับชุมชนก่อนมีการพัฒนา

3.3 ปัญหาและอุปสรรค

1) การที่ไม่สามารถทำให้เกิดความพึงพอใจของชาวชุมชนได้อย่างครบถ้วน เกิดจากข้อจำกัดในด้านต่างๆ ในการพัฒนา เช่น ด้วยข้อจำกัดด้านพื้นที่ ส่งผลให้ไม่สามารถตอบสนองความต้องการด้านพื้นที่ตามความต้องการของผู้อยู่อาศัยได้

7.4 ข้อเสนอแนะ

7.4.1 ข้อเสนอแนะของผู้วิจัย

7.4.1.1 ข้อเสนอแนะระดับนโยบาย

1. ข้อค้นพบ

1) จากการศึกษาพัฒนาการด้านนโยบายของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ พบว่า มีนโยบายเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนที่อยู่อาศัยประเภทชุมชนแออัดตั้งแต่ปีพ.ศ.2530 ที่มีนโยบายในการเปิดโอกาสให้ผู้อยู่อาศัยได้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน โดยการสนับสนุนการพัฒนาศักยภาพบุคลากรและองค์กรในพื้นที่ให้สามารถดูแลช่วยเหลือกันเองได้ โดยการกำหนดรูปแบบและวิธีการพัฒนาที่ยึด “คน” และ “ชุมชน” เป็นศูนย์กลางในการพัฒนา และดำเนินงานต่อเนื่องจนถึงปัจจุบัน

2) สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ มีบทบาทเป็นเจ้าของที่ดิน ในขณะที่สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.) ทำการแก้ไขปัญหาและพัฒนาชุมชนร่วมสามัคคี และร่วมสังเกตการณ์ตลอดกระบวนการ ทำให้เกิดจุดเปลี่ยนในการเปลี่ยนแปลงนโยบาย และสร้างความร่วมมือกับสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.) ในการใช้แนวคิดบ้านมั่นคงมาใช้ในการพัฒนาชุมชนในความดูแล เพื่อสร้างความมั่นคงในการอยู่อาศัย และคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นของผู้เช่า

3) ตั้งแต่ปีพ.ศ.2556-ปัจจุบัน นโยบายของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ มุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ และการพัฒนาชุมชนในทุกมิติ แต่กิจกรรมที่เกิดขึ้นมีเป้าหมายในการพัฒนาเฉพาะด้าน ไม่สามารถทำให้เกิดการพัฒนาในด้านอื่นๆ ไปพร้อมกัน เช่น การมุ่งเน้นการจัดตั้งกลุ่มผู้สูงอายุ จัดกิจกรรมออกกำลังกายของผู้สูงอายุ แต่ความสำคัญด้านการจัดกิจกรรมในการพัฒนาด้านเศรษฐกิจในชุมชนลดลง

3) นโยบายและเป้าหมายของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ ค่อนข้างเป็นนามธรรม และยังไม่มีการแปลงเป็นแนวทางในการปฏิบัติ อาจส่งผลให้ไม่สามารถออกแบบ และประยุกต์กระบวนการให้บรรลุตามนโยบายของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ได้

2. บทเรียน

1) การมุ่งเน้นการพัฒนาเฉพาะด้าน ไม่สามารถให้เกิดการพัฒนาแบบองค์รวมตามนโยบายและเป้าหมายของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ได้

2) นโยบายและเป้าหมายของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ที่เป็นนามธรรม และไม่ได้รับรู้วิธีการ หรือแนวทางไปสู่การปฏิบัติ ทำให้ผลการดำเนินงานไม่สามารถบรรลุตามเป้าหมายขององค์กรได้

3. ข้อเสนอแนะ

1) สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ควรมีการกำหนดนโยบายและเป้าหมายที่ชัดเจน เพื่ออำนวยความสะดวก และการนำไปปฏิบัติ

2) ควรมีการแปลงนโยบายและเป้าหมายของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ ให้เป็นรูปธรรม สามารถนำไปปฏิบัติเพื่อบรรลุนโยบายและเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ

7.4.1.2 ข้อเสนอแนะระดับปฏิบัติการ

1. ข้อค้นพบ

1) เจ้าหน้าที่สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ มีความพยายามในการในการออกแบบกิจกรรม โดยมีการผสานองค์ความรู้ในด้านที่แต่ละคนมีความเชี่ยวชาญ เพื่อให้กระบวนการและกิจกรรมมีความสอดคล้อง และบรรลุนโยบายและเป้าหมายปัจจุบัน

2) เจ้าหน้าที่สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ มีความความเข้าใจเกี่ยวกับแนวคิดและกระบวนการบ้านมั่นคงในระดับที่มีการเผยแพร่ข้อมูลเพื่อประชาสัมพันธ์ จึงไม่มีความเข้าใจในเชิงรายละเอียด และการนำไปสู่การปฏิบัติ

3) สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ ไม่มีการบันทึกกระบวนการดำเนินงาน ประสบการณ์ และถอดบทเรียนของโครงการที่เคยใช้แนวคิดบ้านมั่นคง เพื่อนำมาใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติ

4) กระบวนการประยุกต์ที่เกิดขึ้น เป็นการเพิ่มกระบวนการมีส่วนร่วมของชาวชุมชน ให้มีบทบาทในการพัฒนาที่อยู่อาศัยมากยิ่งขึ้น เพื่อเพิ่มความรู้สึกการเป็นเจ้าของให้กับชาวชุมชน และชาวชุมชนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการ เพื่อสามารถนำไปประยุกต์ในการพัฒนาชุมชนที่อยู่อาศัยด้วยตนเอง

5) ในบางกระบวนการของการดำเนินงาน สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ได้จ้างหน่วยงานภายนอก (Out source) เข้ามารับผิดชอบเรื่องใดเรื่องหนึ่ง อาจทำให้กระบวนการชุมชนขาดหายไป และไม่มีความต่อเนื่องของกระบวนการ ถ้าหน่วยงานภายนอกไม่มีความเข้าใจเกี่ยวกับแนวคิดบ้านมั่นคง

6) การจัดตั้งเครือข่ายความร่วมมือพัฒนาระหว่างชุมชนบนพื้นที่สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ (คพชส.) เป็นส่วนสำคัญที่ช่วยในการจัดการดูแลและระหว่างชุมชนของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ได้เป็นอย่างดี สามารถให้คำปรึกษา คำแนะนำ ผ่านประสบการณ์ของแต่ละชุมชน เห็นได้จากการศึกษากระบวนการที่เกิดขึ้น ทุกชุมชนล้วนให้ความสำคัญกับ คพชส.เป็นอย่างมาก

2. บทเรียน

1) จากการศึกษาเป้าหมายของแนวคิดบ้านมั่นคง ทุกกระบวนการ และทุกขั้นตอนของแนวคิดบ้านมั่นคงมีเป้าหมายที่ชัดเจน หากมีการศึกษาแนวคิดในเชิงลึก จะทำให้เกิดความเข้าใจมากขึ้น นำไปสู่การสร้างชุมชนที่เข้มแข็ง และเกิดการพัฒนาชุมชนที่อยู่อาศัยโดยชาวชุมชนเอง

2) สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ ไม่มีการบันทึก ถอดบทเรียน และประเมินปัญหาอุปสรรค ประสบการณ์ที่ผ่านมา ทำให้ไม่ทราบข้อดี ข้อด้อย และอุปสรรคของกระบวนการ ซึ่งไม่สามารถนำไปเป็นข้อควรระวังในการปฏิบัติงานในอนาคตได้

3) การประยุกต์กระบวนการโดยเพิ่มการมีส่วนร่วม และการเพิ่มบทบาทของชาวชุมชน ในการร่วมพัฒนา ทำให้ชาวชุมชนได้เห็นถึงกระบวนการต่างๆ ซึ่งสามารถสร้างความรู้สึกความเป็นเจ้าของ และนำความรู้ที่ได้ระหว่างการพัฒนาไปประยุกต์เพื่อใช้ในการดูแล และพัฒนาชุมชนตัวเองอยู่เสมอ

4) การให้หน่วยงานภายนอกเขามามีบทบาทในบางส่วนในกระบวนการพัฒนา หน่วยงานนั้นๆ จำเป็นต้องมีความเข้าใจเกี่ยวกับนโยบายของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์เป็นอย่างดี และมีความเข้าใจต่อแนวคิดบ้านมั่นคงที่นำมาใช้ในการพัฒนา เพื่อความต่อเนื่องของกระบวนการสู่การบรรลุเป้าหมาย

5) เครือข่ายความร่วมมือพัฒนาระหว่างชุมชนบนพื้นที่สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ (คพชส.) เป็นผู้ที่มิบทบาทสำคัญในกระบวนการพัฒนา โดยใช้ความรู้และประสบการณ์ที่ผ่านมา มาเป็นส่วนช่วยให้ชุมชนที่กำลังทำการพัฒนาประสบความสำเร็จ

3. ข้อเสนอแนะ

1) สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ ควรมีการบันทึกกระบวนการการทำงาน ประเมินผลการดำเนินงาน และทำการถอดบทเรียน เพื่อเป็นแนวทางการดำเนินงานต่อไป

2) เจ้าหน้าที่สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ ควรทำการศึกษาแนวคิดบ้านมั่นคงในเชิงลึก เพราะทุกขั้นตอนของแนวคิดบ้านมั่นคงมีเป้าหมายที่ชัดเจน จะสามารถทำให้เกิดความเข้าใจมากขึ้น หรือศึกษาจากกระบวนการ และบทเรียนที่สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์เคยใช้ในอดีต

3) สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ ควรมีการทำรายละเอียดแนวคิดบ้านมั่นคงจากการบันทึกกระบวนการการทำงาน ประเมินผลการดำเนินงาน และสิ่งที่ได้จากการถอดบทเรียน เพื่อให้ผู้นำไปปฏิบัติเกิดความเข้าใจมากยิ่งขึ้น

4) หน่วยงานภายนอก (Out source) ต้องทำการศึกษานโยบาย เป้าหมายของการบันทึกกระบวนการการทำงาน ประเมินผลการดำเนินงาน และทำการถอดบทเรียน เพื่อวางแผนการทำงานให้สอดคล้องกับทิศทางของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์

5) เครือข่ายความร่วมมือพัฒนาระหว่างชุมชนบนพื้นที่สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ (คพชส.) เป็นแกนนำในการพัฒนาชุมชน เนื่องจากมีประสบการณ์ในทุกกระบวนการ และขั้นตอนของการพัฒนาแล้ว เพื่อเพิ่มบทบาทของชาวชุมชน และลดบทบาทของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ไปในขณะเดียวกัน

7.4.2 ข้อเสนอแนะของผู้มีประสบการณ์

หลังที่ได้สรุปผลการศึกษา และทำการวิเคราะห์ความสอดคล้องด้านต่างๆ แล้ว ผู้วิจัยได้นำผลการศึกษาไปรายงานต่อฝ่ายบริหารงานชุมชน สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ เพื่อทำการตรวจสอบความถูกต้อง หลังจากนั้นผู้วิจัยได้ทำการแก้ไขข้อมูล และนำไปรายงานผลการวิจัยต่อผู้มีประสบการณ์เกี่ยวกับแนวคิดโครงการบ้านมั่นคงจำนวน 4 ท่าน (อ้างอิง 3.4.4) โดยสามารถสรุปข้อเสนอแนะได้ดังต่อไปนี้

7.4.2.1 ข้อดีของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์

1. คุณสมุข บุญญะบัญชา

1) สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ มีพัฒนาการด้านความเข้าใจกระบวนการบ้านมั่นคง เมื่อเทียบจากเริ่มแรกที่มีการนำแนวคิดนี้มาใช้เป็นครั้งแรก สามารถประยุกต์กระบวนการเพื่อให้สอดคล้องกับบริบทของชุมชนในความดูแลมากขึ้น

2. คุณทิพย์รัตน์ นพลตารมย์

1) สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ มีความพยายามเป็นอย่างยิ่งในการประยุกต์แนวคิดโครงการบ้านมั่นคง เพื่อใช้ในการพัฒนาที่อยู่อาศัยประเภทชุมชนในความดูแลของตน ทุกกระบวนการที่ทำการประยุกต์ย่อมส่งผลต่อเป้าหมายหลักของแนวคิดโครงการบ้านมั่นคง คือ การความเข้มแข็งให้กับชุมชน ชุมชนสามารถดูแลตัวเองได้ และสร้างให้ชุมชนเป็นกลุ่มก้อน รวมทั้งสร้างความรู้สึกเป็นเจ้าของร่วมของชาวชุมชน จึงนำชื่นชมในฐานะที่เป็นเจ้าของที่ดินหน่วยงานเดียวที่ต้องการใช้ผู้เช่ามีคุณภาพชีวิตที่ดี มีความเป็นอยู่ที่มั่นคง

3. คุณสมภพ พร้อมพองชื่นบุญ

1) สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ถือเป็นหน่วยงานเจ้าของที่ดิน หน่วยงานเดียวที่ให้ความสำคัญกับการดูแล พัฒนาทั้งในด้านของที่อยู่อาศัย และคุณภาพชีวิตของผู้อยู่อาศัย (ผู้เช่า) รวมทั้งพยายามพัฒนา และออกแบบกระบวนการให้สอดคล้องกับสถานการณ์ บริบทของชุมชนอยู่ตลอดเวลา

4. คุณปฐมมา หรุ่นรักวิทย์

1) สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ มีความพยายามในการให้ความสำคัญกับการดูแล พัฒนาทั้งในด้านของที่อยู่อาศัย และคุณภาพชีวิตของผู้อยู่อาศัย (ผู้เช่า) ที่อาศัยอยู่บนที่ดินในความดูแล และถือเป็นหน่วยงานเจ้าของที่ดินเดียวที่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาชุมชนที่อยู่อาศัย

7.4.2.2 ข้อเสนอแนะระดับนโยบาย

1. คุณสมุข บุญญะบัญชา

1) สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ ควรมีการแปลงความจกนโยบายและเป้าหมาย รวมทั้งสร้างค่านิยม เพื่อให้ทั้งผู้กำหนดนโยบายและผู้ปฏิบัติเข้าใจตรงกัน รวมทั้งสามารถนำไปออกแบบกระบวนการเพื่อให้บรรลุตามเป้าหมายที่ตั้งไว้

2. คุณทิพย์รัตน์ นพลตารมย์

1) การกำหนดเป้าหมายของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ ในการพัฒนาชุมชนที่อยู่อาศัยควรมีความสอดคล้องกับเป้าหมายของแนวคิดโครงการบ้านมั่นคง เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของกระบวนการและนำไปสู่การบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้

3. คุณสมบัติพร้อมพอขึ้นบุญ

1) นโยบายและเป้าหมายในการพัฒนาชุมชนที่อยู่อาศัย ควรได้จากการสำรวจความต้องการของชุมชน (Bottom up) มากกว่าการใช้นโยบายและเป้าหมายขององค์กร (Top down) มาเป็นตัวกำหนดขอบเขตของงานดำเนินงาน เพื่อให้กระบวนการเหมาะกับชุมชนนั้นๆ อย่างแท้จริง

2) สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ควรให้การสนับสนุน และสร้างความเข้มแข็งกับเครือข่ายองค์กรชุมชน บนที่ดินของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ (คพชส.) ซึ่งมีบทบาทในการพัฒนาชุมชนในความดูแลในปัจจุบัน เพราะสมาชิกของกลุ่ม คพชส. เป็นตัวแทนชาวบ้านที่มีความเข้าใจ และมีประสบการณ์จากกระบวนการพัฒนาชุมชนที่อยู่อาศัย ทำให้ใช้ประสบการณ์และบทเรียนดังกล่าวมาใช้ในการให้คำแนะนำ ตรวจสอบคุณภาพในทุกๆ เรื่อง เช่น ความเป็นไปได้ของการพัฒนา ระบบการเงินในชุมชน แผนการก่อสร้าง และการตรวจสอบคุณภาพการก่อสร้าง เป็นต้น

4. คุณสมบัติหมู่บ้าน

1) การกำหนดเป้าหมายในการดำเนินงานของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ ควรกำหนดเป้าหมายที่ครอบคลุม ชัดเจน และควรเป็นสิ่งที่มีความพิเศษแตกต่างจากเป้าหมายทั่วไป ผู้นำปฏิบัติสามารถเข้าใจ และนำไปใช้ได้ง่าย เป้าหมาย 3s ที่ใช้ในปัจจุบันคือพื้นฐานที่ต้องมีการพัฒนาชุมชนอยู่แล้ว

2) สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ควรกำหนดเป้าหมาย แนวคิดในการพัฒนาสั้นๆ ง่ายๆ ได้ใจความ แต่ต้องไม่ใช่เป้าหมายที่เป็นพื้นฐานที่ควรมีอยู่แล้ว และนำไปสู่การออกแบบกระบวนการในการพัฒนาหลายๆทางเลือก โดยใช้กระบวนการที่ได้จากการถอดบทเรียน และทำการประเมินชุมชนว่าเหมาะสมกับกระบวนการทางเลือกใด

7.4.2.3 ข้อเสนอแนะระดับปฏิบัติการ

1. คุณสมบัติหมู่บ้าน

1) การที่ความเข้าใจทั้งในเรื่องของนโยบายและเป้าหมายของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ กับแนวคิดโครงการบ้านมั่นคงไม่ชัดเจน ทำให้เกิดช่องว่างในการออกแบบกระบวนการที่นำไปใช้ให้บรรลุตามนโยบายและเป้าหมาย

2) สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ มีพัฒนาการด้านความเข้าใจกระบวนการบ้านมั่นคง เมื่อเทียบกับจากเริ่มแรกที่มีการนำแนวคิดนี้มาใช้เป็นครั้งแรก สามารถประยุกต์กระบวนการเพื่อให้สอดคล้องกับบริบทของชุมชนในความดูแลมากขึ้น

3) สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ ควรมีการถอดบทเรียนจากอดีต เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินงานเท่านั้น ไม่สามารถนำมาใช้ในการดำเนินงานครั้งต่อไป เพราะบริบท คน หรือชุมชนเองมีความเป็นปัจเจกสูง งานด้านชุมชนไม่ใช่เป็นการทำงานผ่านความรู้ แต่เป็นการทำงานผ่านการทดลอง ที่ต้องมีการปรับเปลี่ยนประยุกต์วิธีการอยู่ตลอดเวลา

2. คุณสมบัติวิสัยทัศน์ นวัตกรรม

1) ต้องมีการสร้างคู่มือการดำเนินงานของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์เอง ที่ได้จากประสบการณ์ และบทเรียนที่ผ่านมา เพื่อเป็นการสร้างความเข้าใจต่อเจ้าหน้าที่ผู้ที่เกี่ยวข้อง

2) ควรมีการถอดบทเรียนการดำเนินงานที่ผ่านมาร่วมกับสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.) เพื่อมีการแลกเปลี่ยนและถ่ายทอดความรู้ ประสบการณ์เกี่ยวกับแนวคิดโครงการบ้านมั่นคงระหว่างหน่วยงาน

3. คุณสมภพ พร้อมพหุชั้นบุญ

1) เจ้าหน้าที่สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ ที่ทำงานด้านการพัฒนาชุมชนแต่ละคนมีความชำนาญ และความสนใจเฉพาะด้าน เช่น นโยบายสาธารณะ การเงิน สังคมสงเคราะห์ และการออกแบบ เป็นต้น โดยการพัฒนาต่อ 1 ชุมชนจึงต้องมีการวางแผนและทำงานร่วมกันอย่างบูรณาการ ทำให้มีคนที่มีความเข้าใจด้านแนวคิดโครงการบ้านมั่นคงอยู่จำกัด ดังนั้น

- ควรหาผู้ที่ให้ความสนใจในเรื่องแนวคิดโครงการบ้านมั่นคง ทำการอบรมสร้างความเข้าใจในเชิงลึกของเป้าหมายและกระบวนการ และเป็นผู้ที่ประสานความรู้ด้านต่างๆ เพื่อให้เป็นไปตามเป้าหมายของแนวคิดบ้านมั่นคง
- ผู้ที่มีความสนใจด้านอื่นๆ ควรสนับสนุนให้มีจัดตั้งกลุ่มที่มีความเชี่ยวชาญในการพัฒนาด้านนั้นๆ เพื่อสามารถนำความรู้ ความเชี่ยวชาญของตนเองมาประยุกต์กับการพัฒนาชุมชนในความดูแลต่อไป

2) ผู้นำปฏิบัติควรมีความเข้าใจเรื่องนโยบายและเป้าหมาย ทั้งในส่วนของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ และแนวคิดโครงการบ้านมั่นคง รวมไปถึงลักษณะ บริบท และความต้องการของชุมชนนั้นๆ เพื่อนำไปสู่การออกแบบกระบวนการที่สามารถบรรลุเป้าหมายทุกๆ ด้านไปพร้อมกัน

3) ควรมีการบันทึกวิธีการแก้ปัญหา การคลี่คลายปัญหาที่พบบ่อยที่เกดกระบวนการ เนื่องจากจะสามารถนำไปบันทึก และถอดบทเรียนที่ได้ระหว่างการทำงาน

4. คุณปฐมา หรือรักวิทย์

1) เรื่องการสื่อสารและการดำเนินงานระหว่างเจ้าหน้าที่ทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์กับชาวชุมชน ยังมีช่องว่างในเรื่องของสถานะและระดับความสัมพันธ์ที่เป็นอยู่ คือเป็นการสื่อสารกันของผู้ให้เช่าและผู้เช่า การทำงานและกระบวนการที่เกิดขึ้นจึงเกิดช่องว่าง ไม่สามารถทราบความต้องการที่แท้จริงของชาวชุมชนอย่างตรงไปตรงมา อาจจะไม่นำไปสู่การมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง ควรมีผู้ที่ทำหน้าที่ในการเชื่อมของกลุ่มคน 2 กลุ่มนี้ เพื่อบรรลุความต้องการของทั้งสองฝ่าย โดยมีหน้าที่ คือ

(1) สร้างบรรยากาศระหว่างกระบวนการ (2) สร้างทัศนคติ ความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างผู้ให้เช่ากับผู้เช่า

2) เจ้าหน้าที่สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ ต้องแสดงความจริงใจให้ชาวชุมชนได้เห็น เพื่อลดช่องว่างระหว่างผู้ให้เช่ากับผู้เช่า

3) เจ้าหน้าที่สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ ควรมีการทำเข้าใจแนวคิดโครงการบ้านมั่นคงในเชิงลึก เพื่อที่จะสามารถออกแบบกระบวนการที่บรรลุเป้าหมายของแนวคิด เพราะปัจจุบันกิจกรรมที่เกิดขึ้นส่วนใหญ่ ออกแบบเพื่อให้สอดคล้องนโยบายและเป้าหมายของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์เท่านั้น

4) สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ควรมีการออกแบบกระบวนการพัฒนาที่เป็นของตนเอง เนื่องจากบริบทของชุมชนที่อยู่ในความดูแลมีความแตกต่างจากชุมชนที่สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.) ทำการพัฒนา คือ ความแตกต่างของการเป็นพื้นที่ที่มีเจ้าของที่ดิน การมีสัญญาเช่า กับการบุกรุกพื้นที่อยู่อาศัย ควรมีการปรับเปลี่ยน และประยุกต์กระบวนการจากแนวคิดโครงการบ้านมั่นคงพอสมควร เพื่อให้ได้กระบวนการที่เหมาะสม

7.4.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

จากการศึกษาเรื่องการประยุกต์แนวคิดโครงการบ้านมั่นคง ในการพัฒนาชุมชนที่อยู่อาศัยของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ :กรณีศึกษา ชุมชนในเขตวังทองหลาง กรุงเทพมหานคร พบว่า มีประเด็นที่น่าสนใจและควรมีการศึกษาในเชิงลึก เพื่อเกิดองค์ความรู้ใหม่ที่สามารถนำไปประยุกต์กับกระบวนการแก้ปัญหาด้านชุมชนที่อยู่อาศัยของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ โดยสามารถสรุปข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป ได้ดังนี้

1. การศึกษาด้านการติดตามประเมินผล อาจจะเป็นการศึกษาโดยใช้ผลการดำเนินงาน มาหาความสอดคล้องกับสิ่งที่ชุมชนเป็นก่อนที่จะมีการพัฒนาโครงการ แทนการนำมาเปรียบเทียบกันนโยบายและแผนงาน โดยใช้สภาพปัญหาความต้องการของชุมชนเป็น Input ในการดำเนินงานแทน อาจจะได้เห็นผลของการดำเนินงานที่แตกต่าง และมีความน่าสนใจอีกรูปแบบหนึ่ง

2. การติดตามและประเมินผลการดำเนินงาน รวมถึงการถอดบทเรียนในการพัฒนาชุมชนที่อยู่อาศัยของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์โดยใช้แนวคิดบ้านมั่นคง อาจจะได้พบกระบวนการประยุกต์ที่น่าสนใจ และนำไปสู่การสรุปเป็นกระบวนการของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ ตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงสิ้นสุดกระบวนการ

3. ควรมีการศึกษา บันทึก และถอดบทเรียนวิธีการแก้ปัญหา การคลี่คลายปัญหาที่พบระหว่างที่เกิดกระบวนการที่พบในแต่ละชุมชน ว่าแต่ละปัญหาเจ้าหน้าที่สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์มีกระบวนการวางแผน วิธีการ และสิ่งที่ต้องให้ความสำคัญกับกระบวนการใดเป็นพิเศษ รวมถึงบทบาทของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการแก้ปัญหาเหล่านั้น

4. การศึกษาผลการดำเนินแต่ละชุมชน ว่าผลการดำเนินที่ปรากฏปัจจุบัน อาจจะเป็นผลที่เกิดจากกระบวนการในอดีต เป็นเป็นช่วงของการร่วมเรียนรู้ และพัฒนาแนวคิดโครงการบ้านมั่นคง เช่น ในชุมชนร่วมสามัคคีที่ปัจจุบันมีปัญหาเรื่องความสัมพันธ์ของคนในชุมชน อาจเป็นผลมาจากการออกแบบผังชุมชนแบบตาราง ที่ไม่ได้ส่งเสริมการเกิดปฏิสัมพันธ์ของคนในชุมชน และเกิดความเป็นชุมชน เพื่อชี้ให้เห็นว่าผลที่เกิดขึ้นในปัจจุบันส่งผลมาจากการดำเนินงานที่เกิดขึ้นในอดีต

รายการอ้างอิง

Anderson, S.B. & Ball, S. . *The Profession and Practice of Program Evaluation*. San Francisco: Jossey-Bass, 1978.

Hamdi, N. *Educating for Real: The Training of Professionals for Development Practice*. London: Intermediate Technology Publications, 1996.

Kaplan, Robert S., and David P. Norton. . "The Balanced Scorecard: Measures That Drive Performance." *Harvard Business Review* Jan.–Feb. (1992).

Morra-Imas and Linda G. *The Road to Results Designing and Conducting Effective Development Evaluations*. The World Bank, 1818 H Street NW, Washington, DC 20433, 2016.

Writer แบ่งปันความรู้ สู้กันและกัน. "การนำเทคนิคการสนทนากลุ่มย่อย (Fgd)มาใช้ในการพัฒนาองค์กรและบุคลากร" (2006). http://www.tpa.or.th/writer/read_this_book_topic.php?bookID=303&read=true&count=true.

กมลกิจ ประศาสน์วุฒิ. "การวิเคราะห์ทางสถิติเพื่อสร้างตัวชี้วัดคุณภาพชีวิต ของคนไทยในชนบท." จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2543.

กสิณ ประสิทธิ์โชค. "แนวทางการออกแบบอย่างมีส่วนร่วมของที่พักอาศัยสำหรับนักศึกษาในสถาบันการศึกษาส่วนภูมิภาค : กรณีศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล วิทยาเขตนครสวรรค์." มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2554.

กัลยาตรี หมอภมณี. "การพัฒนาชุมชนรุ่งมณีพัฒนา." By ผู้วิจัย (11 พฤศจิกายน 2558).

กาญจนา แก้วเทพ และกนกศักดิ์ แก้วเทพ. การพึ่งตนเองศักยภาพในการพัฒนาของชนบท. กรุงเทพฯ: สำนักเลขาธิการ สภาคทอเล็กแห่งประเทศไทยเพื่อการพัฒนา, 2530.

กฤษณทิพย์ พานิชภัคดี. "Natural & Built Environment Agenda 21 Sustainable Development Impacts of Climate Change to Community & Housing." เอกสารประกอบการสอน (2557): 32.

คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์. รายงานโครงการศึกษาและวิจัย. พัฒนาการในการดำเนินงาน โครงการอสังหาริมทรัพย์ชุมชน และที่อยู่อาศัย สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์. edited by รายงานขึ้นต้น2558.

ชัยศ อิมสุวรรณ์. "การพัฒนารูปแบบการศึกษาชุมชนเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน." จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2543.

ทิตยา พึ่งสุจริต. "การติดตามผลการดำเนินงานโครงการแบ่งปันที่ดินของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์: กรณีศึกษา โครงการพลับพลา เขตวังทองหลาง กรุงเทพมหานคร." จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2555.

ธานินทร์ ศิลป์จารุ. การวิจัยและวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ *Spss* และ *Amos*. กรุงเทพมหานคร: เอส. อาร์. พรินติ้งแมสโปรดักส์, 2555.

นิตา ชูโต. การประเมินโครงการ. กรุงเทพมหานคร 2531.

บริษัท วิจัยและออกแบบสถาปัตยกรรมที่เหมาะสม จำกัด. โครงการ ศึกษาแผนพัฒนาและออกแบบปรับปรุงผังชุมชน ซอยรามคำแหง 39 เขตวังทองหลาง ที่อยู่บนที่ดินของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์. 2554.

ปาริธีย์ ถ้ำอุทก. "การติดตามผลด้านการบริหารจัดการด้านการเงินของสหกรณ์และกลุ่มออมทรัพย์ที่อยู่อาศัยในบ้านมั่นคง : กรณีศึกษาโครงการนาร่อง กรุงเทพมหานคร." จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2550.

ปาริชาติ วลัยเสถียร และคณะ. กระบวนการและเทคนิคการทำงานของนักพัฒนา. กรุงเทพมหานคร: สำนักกองทุนสนับสนุนการวิจัย, 2543.

พฤทธิ์ ศิริบรรณพิทักษ์. การจัดการศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน : พื้นฐานการศึกษาด้านเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อม. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ไทยสัมพันธ์, 2551.

พิชิตศักดิ์ มีมาก. "กระบวนการในการพัฒนาโครงการที่อยู่อาศัยในพื้นที่ชุมชนที่ถูกเพลิงไหม้ : กรณีศึกษาชุมชนหลังตลาดเก่าวัดพระยาไกร เขตบางคอแหลม กรุงเทพมหานคร." จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2548.

———. "ชุมชนบนที่ดินของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ ในเขตห้วยขวาง-วังทองหลาง." By ผู้วิจัย (25 กันยายน 2558).

เพ็ญศรี เชิดชัยภูมิ. "กระบวนการพัฒนาชุมชนร่วมสามัคคี." By ผู้วิจัย (27 มกราคม 2559).

ภวัต นุชนันท์. "กระบวนการพัฒนาชุมชนร่วมสามัคคี." By ผู้วิจัย (26 พฤศจิกายน 2558).

วิจิต นันทสุวรรณ และจ่านงค์ แรกพินิจ. รายงานการศึกษาวิจัย "บทบาทของชุมชนกับการศึกษา" เสนอสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. กรุงเทพมหานคร: สำนักนายกรัฐมนตรี, 2541.

ศาสตรา ศรีหาภาค. "การติดตามผลการดำเนินงานโครงการแบ่งปันที่ดินของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ : กรณีศึกษา ชุมชนสามยอด เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร." จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2555.

สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน. "กระบวนการจัดตั้งโครงการบ้านมั่นคง." (มปป): 12-16.

———. "ความสำคัญของการวางผังและการออกแบบ." (2556). <http://www.codi.or.th/index.php/2015-08-03-14-50-29/8123-2013-06-16-13-15-54>.

———. "รู้จักกับโครงการบ้านมั่นคง." 2558.

สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน). "โครงการบ้านมั่นคง" การพัฒนาที่อยู่อาศัยโดยองค์กรชุมชนและท้องถิ่น. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานบ้านมั่นคง.

สัญญา สัญญาวิวัฒน์. การพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจในชนบท : ฉบับรวมชุด. กรุงเทพฯ: สภาวิจัยแห่งชาติ, 2544.

สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์. "นโยบายการบริหารจัดการอสังหาริมทรัพย์ ", 2558.

อัญชนา ณ ระนอง. "เอกสารการบรรยาย วิชา รอ.701 การจัดการปฏิบัติการ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์." (2558). http://www.geocities.com/dol_nida/Strategic_07_1.html.

———. "เอกสารการบรรยาย วิชา รอ.701 การจัดการปฏิบัติการ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์." http://www.geocities.com/dol_nida/Strategic_07_1.htm.

ภาคผนวก

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

ภาคผนวก ก.
เครื่องมือในการวิจัย

1.1 แบบสัมภาษณ์เพื่อทราบกระบวนการพัฒนาชุมชนที่อยู่อาศัย

*** แบบสัมภาษณ์สำหรับผู้อยู่อาศัย**

ภาควิชาเคหการ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
แบบสัมภาษณ์ชุดที่.....
วันที่สัมภาษณ์...../...../.....

แบบสัมภาษณ์เพื่อทราบกระบวนการพัฒนาชุมชนที่อยู่อาศัย

เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์ หัวข้อ การประยุกต์แนวคิดโครงการบ้านมั่นคง ในการพัฒนาชุมชนที่อยู่อาศัยของสำนักงาน
ทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์: กรณีศึกษา ชุมชนในเขตวังทองหลาง กรุงเทพมหานคร
โดย นายถิรวัฒน์ พิมพ์เงิน รหัสนิสิต 5773313525

การตอบแบบสัมภาษณ์นี้ ข้อมูลต่างๆ ผู้วิจัยจะเก็บไว้เป็นความลับ การนำเสนอข้อมูลจะทำทสรูปเป็นภาพรวม
โดยไม่แสดงข้อมูลที่เกี่ยวข้องเป็นรายบุคคลแต่อย่างใด ผู้วิจัยขอขอบพระคุณท่านอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้ด้วย

ชุมชน.....

ส่วนที่ 1 ข้อมูลของผู้ให้สัมภาษณ์

- 1.1 ชื่อ.....ชื่อเล่น.....อายุ.....ปี
- 1.2 ที่อยู่.....
- 1.3 เบอร์โทรศัพท์ติดต่อ บ้าน.....มือถือ.....
- 1.4 อีเมลล์.....
- 1.5 อาชีพ.....
- 1.6 จำนวนสมาชิกในครัวเรือน.....คน ประกอบด้วย.....
- 1.7 บทบาท/หน้าที่ในครอบครัว.....
- 1.8 บทบาท/หน้าที่ในชุมชน.....
- 1.9 อาศัยอยู่ในชุมชนเป็นเวลา.....ปี ตั้งแต่.....

ส่วนที่ 2 ข้อมูลการพัฒนาที่อยู่อาศัย

- 2.1 ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการพัฒนา.....
- 2.2 แกนนำในการพัฒนาคือ.....
- 2.3 หน้าที่ของแต่ละภาคส่วน
 1.
 2.
 3.
 4.
 5.
- 2.4 ระยะเวลาในการพัฒนา..... ตั้งแต่.....ถึง.....

บันทึก

.....
.....
.....
.....

ภาพที่ 92 แบบสัมภาษณ์เพื่อทราบกระบวนการพัฒนาชุมชนที่อยู่อาศัย สำหรับผู้อยู่อาศัย

*** แบบสัมภาษณ์สำหรับเจ้าหน้าที่**

ภาควิชาศศการ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แบบสัมภาษณ์ชุดที่.....

วันที่สัมภาษณ์...../...../.....

แบบสัมภาษณ์เพื่อทราบกระบวนการพัฒนาชุมชนที่อยู่อาศัย

เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์ หัวข้อ การประยุกต์แนวคิดโครงการบ้านมั่นคง ในการพัฒนาชุมชนที่อยู่อาศัยของสำนักงาน

ทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์: กรณีศึกษา ชุมชนในเขตวังทองหลาง กรุงเทพมหานคร

โดย นายถิรวัฒน์ พิมพ์เงิน รหัสนิสิต 5773313525

การตอบแบบสัมภาษณ์นี้ ข้อมูลต่างๆ ผู้วิจัยจะเก็บไว้เป็นความลับ การนำเสนอข้อมูลจะทำทสรูปเป็นภาพรวม โดยไม่แสดงข้อมูลที่เกี่ยวข้องเป็นรายบุคคลแต่อย่างใด ผู้วิจัยขอขอบพระคุณท่านอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้ด้วย

ชุมชน.....

ส่วนที่ 1 ข้อมูลของผู้ให้สัมภาษณ์

- 1.1 ชื่อ.....ชื่อเล่น.....อายุ.....ปี
- 1.2 ตำแหน่งปัจจุบัน.....
- 1.3 ตำแหน่งขณะทำการพัฒนา.....
- 1.4 อาชีพ.....
- 1.5 อีเมลล์.....

ส่วนที่ 2 ข้อมูลการพัฒนาที่อยู่อาศัย

- 2.1 ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการพัฒนา.....
- 2.2 แกนนำในการพัฒนาคือ.....
- 2.3 หน้าที่ในกระบวนการพัฒนา
 1.
 2.
 3.
 4.
 5.
- 2.4 ระยะเวลาในการพัฒนา..... ตั้งแต่.....ถึง.....

บันทึก

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ภาพที่ 93 แบบสัมภาษณ์เพื่อทราบกระบวนการพัฒนาชุมชนที่อยู่อาศัย สำหรับเจ้าหน้าที่

ส่วนที่ 3 ขั้นตอนกระบวนการพัฒนา

ลำดับ	กระบวนการ	วิธีการ	ผู้เข้าร่วม/ภาคี	ระดับการมีส่วนร่วม	ระยะเวลา	ปัญหาที่พบ/วิธีการแก้ปัญหา	หมายเหตุ
1.	กระบวนการก่อนการก่อสร้าง						
1.1	การประชุมสร้างความเข้าใจ						
1.2	การสำรวจข้อมูลสมาชิก						
1.3	การจัดระบบออมทรัพย์						
1.3.1	การตั้งกลุ่มออมทรัพย์						
1.	การประชุมกลุ่มแกนนำ						
2.	สำรวจข้อมูลชุมชน						
3.	เรียนรู้ขั้นตอนการทำงาน						
4.	เรียนรู้บทบาทหน้าที่						
5.	จัดตั้งกลุ่ม/ ออกกฎระเบียบกลุ่มออมทรัพย์						
1.3.2	การตั้งสหกรณ์เฉพาะสถาน						
1.	จัดตั้งกลุ่มผู้ก่อการดี(แกนนำ)						
2.	รวบรวมสมาชิกอย่างน้อย 50 คน						

ลำดับ	กระบวนการ	วิธีการ	ผู้เข้าร่วม/ ภาคี	ระดับ การมีส่วนร่วม	ระยะเวลา	ปัญหาที่พบ/ วิธีการแก้ปัญหา	หมายเหตุ
1.5	การวางแผนและออกแบบ						
1.5.1	เตรียมข้อมูลการออกแบบ						
1.	สำรวจข้อมูลครัวเรือน						
2.	วิเคราะห์และรังวัดที่ตั้ง						
3.	ทำแผนที่ชุมชนในปัจจุบัน						
4.	ตรวจสอบข้อมูลกับแหล่งอื่นๆ						
5.	ทำฐานข้อมูลวัสดุในชุมชน						
6.	ผลนำไปสู่กิจกรรมเยาวชน						
1.5.2	การวางแผนชุมชน						
1.	การจัดรูปที่ดินใหม่/การจัดสรรที่ดิน						
2.	วางแผนสาธารณูปโภคและกลุ่มอาคาร						
3.	ออกแบบพื้นที่ใช้สอยร่วมกัน						
4.	สร้างพื้นที่จำลองย่อยส่วน/กลยุทธ์การออกแบบอื่นๆ						

ลำดับ	กระบวนการ	วิธีการ	ผู้เข้าร่วม/ ภาคี	ระดับ การมีส่วนร่วม	ระยะเวลา	ปัญหาที่พบ/ วิธีการแก้ปัญหา	หมายเหตุ
1.5.3	การออกแบบบ้านและอาคาร						
1.	สำรวจความต้องการเจ้าของบ้าน/สมาชิกในบ้าน						
2.	สถาปนิกทำแบบให้เลือก						
3.	สร้างพื้นที่จริงบางส่วน						
4.	การออกแบบ/แก้ปัญหาทำงาน						
1.5.4	การขออนุญาตก่อสร้าง						
1.	ศึกษาค้นคว้าข้อมูล						
2.	ศึกษากฎหมายที่เกี่ยวข้อง						
3.	เตรียมเอกสาร/พบเจ้าหน้าที่						
4.	ตรวจสอบปัญหาที่พบบ่อย						
1.6	การเสนอคณะกรรมการระดับต่างๆ						
1.	การเสนอกรรมการเมือง						
2.	การเสนอคณะกรรมการภาค						
3.	การเสนอกรรมการระดับชาติ						

ลำดับ	กระบวนการ	วิธีการ	ผู้เข้าร่วม/ ภาคี	ระดับ การมีส่วนร่วม	ระยะเวลา	ปัญหาที่พบ/ วิธีการแก้ปัญหา	หมายเหตุ
2.	กระบวนการขณะก่อสร้าง						
2.1	เตรียมการก่อสร้าง						
1.	จัดทำแผนหลัก (Master Schedule)						
2.	จัดทำงบประมาณโครงการ						
3.	จัดหาวัสดุอุปกรณ์						
4.	จัดหาผู้รับเหมา/ทำการประมูล						
5.	ทำประกันภัยโครงการ						
6.	ขออนุญาตต่างกับราชการ						
2.2	การควบคุมงานก่อสร้าง						
1.	ส่งมอบพื้นที่ให้ผู้รับเหมา						
2.	ตรวจสอบแผนงานให้ผู้รับเหมา						
3.	ตรวจสอบและจัดเก็บวัสดุ						
4.	ตรวจสอบงานและเบิกจ่าย						
5.	ตรวจรับและปิดการก่อสร้าง						

ลำดับ	กระบวนการ	วิธีการ	ผู้เข้าร่วม/ ภาคี	ระดับ การมีส่วนร่วม	ระยะเวลา	ปัญหาที่พบ/ วิธีการแก้ปัญหา	หมายเหตุ
3.	กระบวนการหลังการก่อสร้าง						
3.1	การตรวจรับงานและดูแลรักษา						
1.	การขอทะเบียนบ้าน						
2.	ฝึกอบรมผู้ใช้อาคาร						
3.	การประกันผลงาน						
4.	การซ่อมบำรุง						
3.2	การบริหารจัดการชุมชน						
3.3	การจัดกิจกรรมในชุมชน						

1.2 แบบสอบถามเป้าหมายของกระบวนการบ้านมั่นคง

แบบสอบถามเป้าหมายของกระบวนการ แนวคิดบ้านมั่นคง

ลำดับ	กระบวนการ	เป้าหมาย	เทคนิคเพื่อให้ไปสู่เป้าหมาย	ข้อควรระวัง
1.	กระบวนการก่อนการก่อสร้าง			
1.1	การประชุมสร้างความเข้าใจ			
1.2	การสำรวจข้อมูลสมาชิก			
1.3	การจัดระบบออมทรัพย์			
1.3.1	การตั้งกลุ่มออมทรัพย์			
1.3.2	การตั้งสหกรณ์เคหะสถาน			
1.3.3	การขอสินเชื่อ			

ลำดับ	กระบวนการ	เป้าหมาย	เทคนิคเพื่อให้ไปสู่เป้าหมาย	ข้อควรระวัง
1.4	การจัดระบบที่อยู่อาศัย			
1.5	การวางผังและออกแบบ			
1.5.2	การวางผังชุมชน			
1.5.3	การออกแบบบ้านและอาคาร			
1.5.4	การขออนุญาตก่อสร้าง			

1.4 แบบสอบถาม ทศนคติต่อกระบวนการพัฒนาชุมชนที่อยู่อาศัยสำหรับเจ้าหน้าที่

* แบบสอบถามสำหรับเจ้าหน้าที่

ภาควิชาเคหการ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
แบบสัมภาษณ์ชุดที่.....
วันที่สัมภาษณ์ 12/ ก.พ. /2558

แบบสอบถาม ทศนคติต่อกระบวนการพัฒนาชุมชนที่อยู่อาศัย

เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์ หัวข้อ การประยุกต์แนวคิดโครงการบ้านมั่นคง ในการพัฒนาชุมชนที่อยู่อาศัย
ของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์: กรณีศึกษา ชุมชนในเขตวังทองหลาง กรุงเทพมหานคร

โดย นายธีรวัฒน์ พิมพ์เวิน รหัสนิสิต 5773313525

การตอบแบบสัมภาษณ์นี้ ข้อมูลต่างๆ ผู้วิจัยจะเก็บไว้เป็นความลับ การนำเสนอข้อมูลจะทำทสรูปเป็นภาพรวม
โดยไม่แสดงข้อมูลที่เกี่ยวข้องเป็นรายบุคคลแต่อย่างใด ผู้วิจัยขอขอบพระคุณท่านอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้ด้วย

เจ้าหน้าที่ ประจำชุมชน.....

ส่วนที่ 1 ข้อมูลของผู้ให้สัมภาษณ์

- 1.1 ชื่อ..... อายุ.....ปี
- 1.2 สาขาวิชาที่จบการศึกษา.....
- 1.3 ท่านมีประสบการณ์ทำงานด้านการพัฒนาที่อยู่อาศัย หรืองานอื่นๆที่เกี่ยวข้อง
 ไม่มี
 มี คือ.....
- 1.4 ตำแหน่งขณะทำการพัฒนาโครงการ.....
- 1.5 ท่านมีส่วนร่วมในขั้นตอนของกระบวนการพัฒนาใด
 ก่อนการก่อสร้าง ขณะก่อสร้าง หลังการก่อสร้าง
 ระบุ บทบาท/หน้าที่.....
- 1.6 ตำแหน่งปัจจุบัน.....
 โครงการที่รับผิดชอบในปัจจุบัน.....
- 1.7 เบอร์โทรศัพท์ติดต่อ.....
- 1.8 อีเมลล์.....

ส่วนที่ 2 กระบวนการเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนที่อยู่อาศัย

2.1 เป้าหมายของการพัฒนา

- 2.1.1 เป้าหมายของการพัฒนาชุมชนที่อยู่อาศัยของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ คืออะไร

.....

- 2.1.2 เป้าหมายของการพัฒนาด้านสังคม และวัฒนธรรมในชุมชน คืออะไร

.....

2.1.3 เป้าหมายของการพัฒนาด้านเศรษฐกิจ คืออะไร

.....

.....

.....

2.1.4 เป้าหมายของการพัฒนาด้านกายภาพ และสิ่งแวดล้อม คืออะไร

เป้าหมายระดับที่ตั้ง บริบทแวดล้อม.....

.....

.....

เป้าหมายระดับชุมชน.....

.....

.....

เป้าหมายระดับที่อยู่อาศัย/ หน่วยพักอาศัย/ บ้านเรือน.....

.....

.....

เป้าหมายด้านสิ่งแวดล้อม.....

.....

.....

2.2 การคิดค้น และออกแบบกระบวนการพัฒนา

2.2.1 ใครคือผู้ที่คิดค้นกระบวนการ วางแผน และกำหนดวิธีการทำงานเพื่อให้เป็นไปตามเป้าหมาย

.....

.....

2.2.2 ในการคิดและวางแผน มีโครงการ แนวทาง หรือต้นแบบในการอะไรเป็นตัวอย่างในการทำงานหรือไม่

.....

.....

2.2.3 ท่านมีส่วนร่วมในขั้นตอนกระบวนการวางแผน ในการพัฒนามากน้อยเพียงใด

มาก ปานกลาง น้อย มีส่วนร่วมในขั้นตอนปฏิบัติการ

คือ.....

.....

.....

2.3.4 หลังจากที่เราเริ่มกระบวนการแล้ว ระหว่างดำเนินการต้องมีการปรับเปลี่ยนกระบวนการอะไรบ้าง เพราะเหตุใด

.....

.....

.....

.....

2.3 ผลการของกระบวนการพัฒนาที่อยู่อาศัย

2.3.1 ผลการของกระบวนการเป็นไปตามเป้าหมาย หรือไม่ เพราะเหตุใด

เป็นไปตามเป้าหมาย ก่อนข้างจะเป็นไปตามเป้าหมาย ไม่เป็นเป็นไปตามเป้าหมาย

เพราะ.....

.....

.....

2.3.2 ส่วนที่ไม่ประสบผลสำเร็จ เกิดจากขั้นตอน หรือปัญหาอะไร

.....

.....

.....

2.3.3 ท่านเห็นด้วยกับกระบวนการที่ใช้ในการพัฒนาหรือไม่ เพราะเหตุใด

เห็นด้วย ไม่เห็นด้วย

เพราะ.....

.....

2.3.4 ข้อดีของกระบวนการพัฒนามีอะไรบ้าง

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ภาคผนวก ข.

การแปลงนโยบายและเป้าหมายเป็นตัวแปรในการประเมินผลการดำเนินงาน

2.1 การสร้างตัวแปรในการประเมินชุมชนที่อยู่อาศัย ตามเป้าหมายของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์

เนื่องด้วยเป้าหมาย และกลยุทธ์ของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ คือ 3S ประกอบด้วย Survival(การอยู่รอด,อยู่ดีมีสุข) Self -Reliance(การพึ่งพาตนเอง) และSustainable (การอยู่อย่างยั่งยืน) ซึ่งเป็นเป้าหมายที่ค่อนข้างเป็นนามธรรม ไม่สามารถนำไปวัดกับลักษณะของชุมชนที่อยู่อาศัยในด้านต่างๆได้ คือ ด้านกายภาพ เศรษฐกิจ สังคมวัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม ทำให้ผู้วิจัยต้องแปลความจากเป้าหมายและกลยุทธ์ของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ที่เป็นนามธรรมออกมา เพื่อเป็นตัวชี้วัดที่สามารถนำไปวัดกับลักษณะของชุมชนได้ โดยขั้นตอนในการสร้างตัวชี้วัดมีดังนี้

1. ศึกษาเป้าหมายและกลยุทธ์ของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ว่ามีอะไรบ้าง
2. นำเป้าหมายและกลยุทธ์ ไปค้นหาคำนิยาม ความหมาย และคำจำกัดความจากแนวคิดทฤษฎี บทความ และวิทยานิพนธ์ที่เกี่ยวข้อง
3. หา Keyword ในแนวคิดทฤษฎี บทความ และวิทยานิพนธ์ที่เกี่ยวข้อง เพื่อจำแนกองค์ประกอบของแนวคิดทฤษฎีนั้นๆ (เอกสารแนบ.1)
4. นำองค์ประกอบของแนวคิดทฤษฎี (เอกสารแนบ.1) มาจำแนกและจัดหมวดหมู่เป็นตัวชี้วัดในแต่ละด้าน ประกอบด้วย ด้านกายภาพ เศรษฐกิจ สังคมวัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม (เอกสารแนบ.2)
5. สร้างตัวแปรหลักโดยการจัดหมวดหมู่องค์ประกอบในแนวคิดทฤษฎีให้เรื่องที่เหมาะสมอยู่ในกลุ่มเดียวกัน หาตัวแปรรอง โดยขยายความจากตัวแปรหลัก ว่ามีเรื่องใดบ้างที่เกี่ยวข้องโดยอ้างอิงจาก แนวคิดทฤษฎี บทความ และวิทยานิพนธ์ที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งหารายละเอียดของสิ่งที่สามารถชี้วัดได้ ซึ่งขยายออกมาจากตัวแปรรอง ซึ่งส่วนนี้จะเป็นส่วนที่จะนำไปเป็นตัวแปรในการประเมินชุมชนต่อไป (เอกสารแนบ.3)

เอกสารแนบ.1

การท้าวัววัด เป้าหมายความสำเร็จของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์

แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง	องค์ประกอบ	ตัวชี้วัด
<p>1. แนวคิดการพัฒนาชุมชนแออัดอย่างยั่งยืน</p> <p>อ้างอิง:</p> <p>ปาริชาติ วลัยเสถียร และคณะ, กระบวนการและเทคนิคการทำงานของนักพัฒนา. กรุงเทพฯพมทานคร: สำนักกองทุนสนับสนุนการวิจัย, 2543.</p> <p>พิชิตศักดิ์ มีมาก, กระบวนการในการพัฒนาโครงการที่อยู่อาศัยในพื้นที่ชุมชนที่ถูกละเลยใหม่: กรณีศึกษาชุมชนหลังตลาดแก้วพระยาไกร เขตบางคอแหลม กรุงเทพฯพมทานครฯ</p>	<p>องค์ประกอบ</p> <p>1.1 ความร่วมมือกันของทุกฝ่าย</p> <p>1.2 สมรรถนะ/ความสามารถของชาวชุมชน</p> <p>1.3 การพึ่งพาตนเอง/การแบ่งกัน</p> <p>1.4 การพัฒนากระบวนการเรียนรู้/เป็นระบบ/ครบวงจร</p> <p>1.5 การเป็นองค์กรชุมชน/การบริหารจัดการชุมชน</p> <p>1.6 กระบวนการร่วมกันคิด ร่วมกันแก้ปัญหา</p> <p>1.7 การยกระดับความเป็นอยู่</p> <p>1.8 การเข้าถึงปัจจัยทางเศรษฐกิจ</p>	<p>จำนวนภาคีที่เข้าร่วมมีส่วนร่วม</p> <p>ระดับการมีส่วนร่วมของภาคี</p> <p>หน้าที่ของภาคีแต่ละภาคส่วน</p> <p>ความสามารถของชาวชุมชนด้านต่างๆ เช่น ความเป็นผู้นำ</p> <p>ความสามารถด้านช่าง ความสามารถด้านงานฝีมือ</p> <p>*อ้างอิงในทฤษฎีการพึ่งพาตนเอง</p> <p>ระบบการจัดการชุมชน</p> <p>การแบ่งหน้าที่ที่ชาวชุมชน</p> <p>การจัดตั้งองค์กรชุมชน</p> <p>หน้าที่ชาวชุมชนในองค์กรชุมชน</p> <p>ความสัมพันธ์กับองค์กรชุมชนอื่นๆ</p> <p>การจัดประชุมประจำเดือน/สัปดาห์ของชาวชุมชน</p> <p>การจัดประชุมเฉพาะกิจเพื่อการแก้ปัญหา</p> <p>ระดับความสามารถในการแสดงความคิดเห็น</p> <p>กิจกรรมพัฒนาชุมชน/ที่อยู่อาศัย เช่น ปรับปรุงสภาพแวดล้อม บ้านเรือน</p> <p>การเพิ่มรายได้ให้ชาวชุมชน</p> <p>ความสามารถในการปรับปรุง ซ่อมแซมที่อยู่อาศัย</p> <p>การเข้าถึงแหล่งเงินทุนต่างๆ</p> <p>การตั้งกลุ่มออมทรัพย์</p>

แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง	องค์ประกอบ	ตัวชี้วัด
<p>2. แนวคิดบ้าน วัด โรงเรียน</p> <p>อ้างอิง:</p> <p>รายงานโครงการศึกษาและวิจัย. พัฒนาการในการดำเนินงานโครงการ ดำเนินงานโครงการ อสังหาริมทรัพย์ ชุมชน และที่อยู่อาศัย สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์.</p>	<p>1.9 การพัฒนาอาชีพ/รายได้</p> <p>1.10 การพัฒนาและปรับปรุงชุมชนแออัด</p> <p>1.11 การเพิ่มความสามารถของหน่วยงานรัฐ</p>	<p>การตั้งกลุ่มอาชีพในชุมชน เพื่อเพิ่มรายได้ให้ชาวชุมชน</p> <p>การพัฒนาแหล่งเสื่อมโทรมในชุมชน</p> <p>การปรับปรุงแหล่งพักอาศัยในชุมชน</p> <p>กิจกรรมส่งเสริมสุขอนามัยในชุมชน</p> <p>ความสามารถในการเข้าถึงระบบสาธารณสุขไปภาค</p> <p>จำนวนภาคที่เป็นหน่วยงานรัฐ</p> <p>หน้าที่ ความรับผิดชอบของหน่วยงานรัฐ</p> <p>ระดับการมีส่วนร่วมของหน่วยงานรัฐ</p>
	<p>2.1 วัดพัฒนาชุมชน</p>	<p>แผนการพัฒนาชุมชนของวัด</p> <p>กิจกรรมที่ส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างวัดและชุมชน</p> <p>ระดับการมีส่วนร่วมของวัดในการพัฒนาชุมชน</p>
	<p>2.2 สถาบันการปกครอง/สถาบันทางศาสนา/สถาบันการศึกษา</p>	<p>กิจกรรมที่ส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างสถาบันต่างๆ</p> <p>ระดับการมีส่วนร่วมของสถาบันต่างๆ ในการพัฒนาชุมชน</p>
	<p>2.3 แรงขับเคลื่อนในการพัฒนา พลิกฟื้นชุมชน</p>	<p>ระดับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนของชาวชุมชน</p> <p>ความสนใจต่อการเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชน</p> <p>ความสามารถในการแสดงความคิดเห็นของชาวชุมชน</p>
	<p>2.4 การพัฒนาจิตใจ</p>	<p>กิจกรรมที่ส่งเสริมการพัฒนาจิตใจ</p>
	<p>2.5 การพัฒนาด้านสาธารณสุข</p>	<p>การจัดตั้งกลุ่มสาธารณสุขชุมชน</p> <p>ความสามารถในการจัดการในกรณีที่เกิดเหตุการณ์ฉุกเฉิน</p> <p>ความสามารถในการดูแลและผู้สูงอายุในชุมชน</p> <p>การจัดทำบัญชีผู้สูงอายุ และเด็กภายในชุมชน</p>

แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง	องค์ประกอบ	ตัวชี้วัด
<p>3. แนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืน</p> <p>พจนานุกรมศัพท์ สหกิจศึกษา ฉบับปรับปรุงครั้งที่ 1 (2558) หน้า 43-45</p> <p>พจนานุกรมศัพท์ สหกิจศึกษา ฉบับปรับปรุงครั้งที่ 2 (2562) หน้า 43-45</p> <p>พจนานุกรมศัพท์ สหกิจศึกษา ฉบับปรับปรุงครั้งที่ 3 (2566) หน้า 43-45</p>	2.6 ด้านสวัสดิการขั้นพื้นฐาน	<p>จำนวนภาคีด้านสาธารณสุขที่เข้ามามีส่วนร่วมในชุมชน</p> <p>การเข้าถึงกลุ่มต่างๆในชุมชน เช่น กลุ่มออมทรัพย์ กลุ่มอาชีพ</p> <p>การเข้าถึงระบบสาธารณสุข/ภาค/สาธารณสุข</p> <p>การเข้าถึงบริการของภาครัฐ เช่น ระบบขนส่งมวลชน</p> <p>ความสามารถในการจ่ายของชาวชุมชน</p>
	2.7 ด้านการศึกษา	<p>ระดับการศึกษา</p> <p>ความสามารถในการจ่ายด้านการศึกษา</p>
	2.8 การพัฒนาคน	<p>การตั้งกลุ่ม เช่น ตามอายุ ตามความสนใจ ตามอาชีพ</p> <p>การแบ่งหน้าที่ชาวชุมชน</p> <p>ระดับการมีส่วนร่วมของการพัฒนาชุมชน</p> <p>กิจกรรมสร้างความสัมพันธ์ของคนในชุมชน</p> <p>การช่วยเหลือ แบ่งปันของคนต่างกลุ่ม</p>
	2.9 การพัฒนาคุณภาพชีวิต	* อ่างในทฤษฎีการพัฒนาคุณภาพชีวิต
	3.1 การรักษาดูแลสุขภาพจิต	ความสามารถในการจ่าย
	3.2 การตอบสนองความต้องการในปัจจุบัน	ความสามารถในการเพิ่มรายได้ตามระยะเวลา
	3.3 การไม่ทำลายทรัพยากรในอนาคต/คำนึงถึงขีดจำกัดของสภาพแวดล้อม	ความสามารถในการจ่าย
	3.4 การพัฒนาอยู่ตลอดเวลา	<p>รักษาทรัพยากรที่มีอยู่ เช่น การปรับปรุงที่อยู่อาศัย สภาพแวดล้อมในชุมชน</p> <p>การวางแผนการพัฒนาชุมชน</p> <p>การมีส่วนร่วมในการสร้างแผนการพัฒนาชุมชน</p>

แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง	องค์ประกอบ	ตัวชี้วัด
<p>3. แนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืน</p> <p>พันธกิจ คีรีบรรณพิทักษ์, การจัดการศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน:</p> <p>พื้นฐานการศึกษาด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม</p> <p>ชัยศ อัมสุวรรณ, การศึกษาพัฒนารูปแบบการศึกษาชุมชนเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน. หน้า 43-45</p>	<p>องค์ประกอบ</p> <p>3.5 กิจกรรมที่สอดคล้องกับกฎเกณฑ์ทางธรรมชาติ</p> <p>3.6 ภาควิชาต่างๆเข้ามามีส่วนร่วม</p> <p>3.7 การใช้วัฒนธรรมเป็นหลักในการพัฒนา</p> <p>3.8 การพัฒนาสังคมที่ยั่งยืน</p> <p>3.9 การพัฒนาสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืน</p>	<p>ความดีในการประชุมเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชน</p> <p>กิจกรรมที่เกิดขึ้นตามฤดูกาล หรือการเปลี่ยนแปลงทางธรรมชาติ</p> <p>อ้างใน 1.1</p> <p>รูปแบบของกิจกรรมที่สอดคล้องกับวัฒนธรรม</p> <p>การมีส่วนร่วมของชาวชุมชน</p> <p>การเลื่อนขั้นทางสังคม</p> <p>การแบ่งลำดับศักดิ์ทางสังคม</p> <p>ความสมบูรณ์ของระบบนิเวศในชุมชน</p> <p>ความสามารถรองรับและกำจัดของเสีย</p> <p>กิจกรรมส่งเสริมการอนุรักษ์ทรัพยากร</p> <p>การป้องกันมลภาวะในชุมชน</p> <p>การลดของเสียภายในชุมชน</p>
<p>4. แนวทางการพัฒนาเพื่อความยั่งยืนของชาวชุมชน</p>	<p>4.1 ระบบคุณค่า</p> <p>4.2 ระบบการเรียนรู้</p> <p>4.3 ระบบเกษตรที่ยั่งยืน</p> <p>4.4 ระบบทุนชุมชน</p> <p>4.5 ระบบธุรกิจชุมชน</p>	<p>องค์กรชุมชนและเครือข่าย (1.1)(1.5)</p> <p>ความสามัคคีของคนในชุมชน</p> <p>ความสัมพันธ์ของคนในสภาพแวดล้อม</p> <p>กิจกรรมเพื่อพัฒนาและเผยแพร่ความรู้ใหม่ในชุมชน</p> <p>การมีส่วนร่วมในการคิดกิจกรรมในชุมชน</p> <p>มีการทำการเกษตรชุมชน</p> <p>เป้าหมายของการทำเกษตรในชุมชน เช่น การบริโภค การแบ่งปัน การซื้อขาย</p> <p>ระบบออมทรัพย์ภายในชุมชน</p> <p>การเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์ ผลิตภัณฑ์ของชุมชน</p>

แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง	องค์ประกอบ	ตัวชี้วัด
5. แนวคิดการพึ่งพาตนเอง	4.6 ระบบอุตสาหกรรมในชุมชน	การแลกเปลี่ยนสินค้า ผลผลิต ระหว่างชุมชน
	4.7 ระบบสวัสดิการชุมชน	การประยุกต์เครื่องมือเครื่องใช้ที่บ้าน การแบ่งปันผลกำไร
	5.1 การพึ่งตนเองได้ทางด้านเทคโนโลยี	เครื่องมือที่ใช้ในชุมชน การจัดวางผังชุมชน การจัดจัดการชุมชน การประยุกต์ภูมิปัญญา
	5.2 การพึ่งตนเองได้ทางด้านเศรษฐกิจ	ความสามารถในการประกอบอาชีพ ความสามารถในการออมและลงทุน ความสมดุลของความต้องการ และการตอบสนองความต้องการ ความสามารถในการแข่งขัน การวางแผนการเงินในอนาคต
	5.3 การพึ่งตนเองได้ทางด้านทรัพยากรธรรมชาติ	การใช้ทรัพยากรธรรมชาติใช้ประโยชน์สูงสุด กิจกรรมที่ส่งเสริมการรักษาทรัพยากรธรรมชาติ
	5.4 การพึ่งตนเองได้ทางด้านจิตใจ	การทลายเชิงชีพ (การประกอบอาชีพ) การพัฒนาชีวิต (การวางแผนอนาคต)
	5.5 การพึ่งตนเองได้ทางด้านสังคม	การมีผู้นำที่มีประสิทธิภาพ การภาคีภายนอกเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนา การมีส่วนร่วมในชุมชน ความเป็นปึกแผ่นในชุมชน (ความสัมพันธ์ ความสามัคคีในชุมชน)

แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง	องค์ประกอบ	ตัวชี้วัด
6. แนวคิดเกี่ยวกับคุณภาพชีวิต	<p>6.1 ระดับบุคคล</p> <p>ด้านกายภาพ</p> <p>ด้านสังคม</p> <p>ด้านจิตวิทยา</p> <p>ด้านความพึงพอใจ</p> <p>ด้านความสำเร็จ</p> <p>ความเชื่อ</p> <p>ค่านิยม</p> <p>6.2 ระดับสังคม</p> <p>มาตรฐานการดำรงชีพ</p>	<p>มภาวะทางด้านสภาพแวดล้อม</p> <p>ความหนาแน่นของประชากร</p> <p>สภาพที่อยู่อาศัย</p> <p>การศึกษา</p> <p>สุขภาพอนามัย</p> <p>ความมั่นคงของครอบครัว</p> <p>สถานภาพภายในครอบครัว</p> <p>เกี่ยวกับที่อยู่อาศัย</p> <p>สภาพแวดล้อม</p> <p>ความเป็นอยู่</p> <p>ด้านการศึกษา</p> <p>ด้านอาชีพการงานและรายได้</p> <p>รายได้ประชากรต่อหัว</p> <p>สุขภาพอนามัย</p> <p>การศึกษา</p>

แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง	องค์ประกอบ	ตัวชี้วัด
		<p>ที่อยู่อาศัย คือ ความเป็นเจ้าของ สภาพการถือครอง วัสดุก่อสร้างและสภาพที่ตั้ง บริเวณภายในบ้าน</p> <p>สวัสดิการสังคม</p> <p>ขนาด/จำนวนประชากร</p> <p>อัตราการเพิ่มขึ้นของประชากร</p> <p>อัตราการเกิดและอัตราการตาย</p> <p>การย้ายถิ่น</p> <p>ความเป็นอยู่</p> <p>สิทธิและหน้าที่</p> <p>แผนการพัฒนาของประเทศ เขต หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง</p> <p>ทรัพยากรมนุษย์ คือ สุขภาพ ความรู้ความสามารถ</p> <p>ทรัพยากรธรรมชาติ</p>
<p>7. กระบวนการ การจัดการชุมชนเข้มแข็ง</p> <p>วรรณกรรม กาญจนสุวรรณ, กระบวนการ การจัดการชุมชน</p> <p>เข้มแข็ง: รูปแบบ ปัจจัย และตัวชี้วัด</p>	<p>7.1 มิติด้านเศรษฐกิจ</p> <p>การผลิตและการบริโภคในชุมชน</p>	<p>สมาชิกมีปัจจัยพื้นฐานในการผลิต เช่น ทุน ที่ดิน เครื่องมือ หรือทรัพยากรธรรมชาติ</p> <p>การส่งเสริมให้สมาชิกประกอบอาชีพ</p> <p>ผลิตในชุมชนเพียงพอต่อการบริโภค และสามารถนำไปจัดจำหน่ายได้</p> <p>สมาชิกมีรายได้จากการประกอบอาชีพ หรือจากการผลิตในชุมชน</p> <p>สมาชิกและชุมชนได้มีการสร้างงานและอาชีพให้สมาชิกในชุมชน</p> <p>สมาชิกกรมกลุ่มจัดตั้งกลุ่มกิจกรรมทางเศรษฐกิจในชุมชน เช่น เลี้ยงสัตว์ กลุ่มแม่บ้าน</p> <p>มีการสะสมเงินกองทุน เพื่อการกู้ยืมในการประกอบกิจกรรมทางเศรษฐกิจ</p>

แนววิสัยทัศน์ที่เกี่ยวข้อง	องค์ประกอบ	ตัวชี้วัด
		<p>สามารถดำเนินการกลุ่มได้อย่างมีประสิทธิภาพ สามารถพัฒนากลุ่มให้มีความก้าวหน้าได้</p> <p>สามารถพัฒนาระบบการผลิตและการบริโภคที่เพียงพอต่อสมาชิกในชุมชน</p> <p>สามารถแบ่งปันผลประโยชน์ให้สมาชิก และสามารถขยายได้จากกิจกรรม</p> <p>มีการจัดสรรทรัพยากรการผลิตที่เพียงพอต่อความต้องการพื้นฐานของชุมชน</p> <p>สมาชิกสามารถเข้าถึงทรัพยากรการผลิตได้อย่างทั่วถึง</p> <p>มีความพยายามในการลดค่าใช้จ่ายในการนำเข้าปัจจัยการผลิตจากภายนอก</p> <p>สามารถจัดสรรและมีกำไรทรัพยากรการผลิตอย่างคุ้มค่า</p> <p>สมาชิกสามารถคิดค้นและพัฒนาเทคโนโลยีการผลิตที่เหมาะสมกับชุมชน</p>
	<p>ความสามารถในการพึ่งพาตนเอง</p> <p>ทางด้านเศรษฐกิจของชุมชน</p>	<p>สมาชิกมีการแลกเปลี่ยนอุปกรณ์และทรัพยากรการผลิตอื่น ๆ ภายในชุมชน</p> <p>สมาชิกสามารถจัดการและแก้ไขปัญหาด้านเศรษฐกิจได้ด้วยตนเอง</p> <p>สมาชิกสามารถระดมทุนเพื่อนำมาใช้ในกิจกรรมทางเศรษฐกิจของชุมชนได้</p> <p>สมาชิกสามารถสร้างหลักประกันในการประกอบอาชีพและการพัฒนาระบบการผลิต</p> <p>สมาชิกสามารถพัฒนาระบบการพึ่งพาทางเศรษฐกิจของชุมชนได้</p>
	<p>7.2 มิติทางด้านสังคมและองค์กรชุมชน</p> <p>การจัดการและการบริหารองค์กรชุมชน</p>	<p>สมาชิกได้มีการร่วมกันจัดตั้งกลุ่ม องค์กรชุมชน และเครือข่ายในมิติต่างๆ ตามความสนใจและภาระงานที่เกิดขึ้นในชุมชน</p> <p>กลุ่มองค์กรชุมชน มีการกำหนดรูปแบบและโครงสร้างหรือคณะกรรมการบริหารจัดการที่ชัดเจน</p> <p>กลุ่ม องค์กรชุมชน มีการตั้งระเบียบ กฎเกณฑ์ กติกาในการปฏิบัติงานร่วมกัน</p> <p>กลุ่ม องค์กรชุมชน มีการประสานงาน บริการหารือ และทำกิจกรรมร่วมกันอย่างต่อเนื่อง</p> <p>กลุ่ม องค์กรชุมชน มีการติดตามประเมินผลการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง</p>

แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง	องค์ประกอบ	ตัวชี้วัด
	<p>ความสัมพันธ์ภายในชุมชน</p> <p>เครือข่ายองค์กรชุมชน</p> <p>การพึ่งตนเองทางด้านการเมือง</p>	<p>มีการดำเนินงานกิจกรรมของชุมชน โดยมีกิจกรรมการศึกษาหรือและประชมร่วมกันในชุมชน</p> <p>สมาชิกสามารถจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมความสัมพันธ์ของคนชุมชน</p> <p>สามารถจัดการและช่วยเหลือดูแลกันภายในชุมทุกซอก</p> <p>มีการจัดการและการแก้ปัญหาที่ขึ้นในชุมชนโดยผ่านการจัดการกิจกรรมและคณะกรรมการชุมชน</p> <p>มีการให้คำปรึกษาหารือแก่สมาชิกในชุมชนเป็นประจำทุกเดือน</p> <p>มีการติดต่อสื่อสารกันอย่างต่อเนื่อง ผ่านสื่อของชุมชน</p> <p>มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้อมูลข่าวสารและประสบการณ์ในชุมชน</p> <p>มีการร่วมคิด ร่วมตัดสินใจในการจัดทำแผนพัฒนาของชุมชน</p> <p>มีการร่วมกันดำเนินการและได้ร่วมประเมินผลการพัฒนาชุมชนร่วมกัน</p> <p>สามารถประสานงานและร่วมมือกับหน่วยงานและองค์กรภายนอกชุมชน</p> <p>มีการกำหนดกฎระเบียบและกติกาทางสังคมในการดูแลคนในชุมชน</p> <p>มีการปฏิบัติตามกฎกติกาทางสังคมที่กลุ่มต่างๆในชุมชนได้จัดตั้งขึ้นมา</p> <p>สามารถแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นโดยใช้กระบวนการของชุมชน เช่น การปรับ การขอขมา</p> <p>มีกลไกและกระบวนการในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในชุมชน</p> <p>สามารถนำผลสรุปการพัฒนาและการแก้ไขปัญหาขอตรงมาบรรจุและกำหนดบทบาทการของชุมชนได้อย่างเหมาะสม</p>
<p>7.3 มิติทางด้านวัฒนธรรมและการเรียนรู้</p> <p>การอนุรักษ์และสืบทอดศิลปะวัฒนธรรมท้องถิ่น</p>		<p>มีการจัดกิจกรรมเพื่อสืบสาน วัฒนธรรมนิยมประเพณีในชุมชน</p> <p>สมาชิกมีการประพฤติปฏิบัติตามขนบธรรมเนียมประเพณีของชุมชน</p> <p>สามารถใช้กิจกรรม วัฒนธรรม ประเพณีของชุมชนสู่การพัฒนาชุมชนในมิติอื่นๆ เช่น การลงแขก</p> <p>นำองค์ความรู้ทางด้านศิลปะ วัฒนธรรมมาจัดการและปรับปรุงเป็นสินค้าและบริการของชุมชน</p>

แนววิดิทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง	องค์ประกอบ	ตัวชี้วัด
	<p>การเรียนรู้และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในชุมชน</p>	<p>สามารถพัฒนาศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาของชุมชนให้เป็นเครื่องมือในการส่งเสริมความสามัคคี</p> <p>มีการจัดการเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้และภูมิปัญญาและการจัดการทรัพยากรที่ไม่มีค่าของชุมชน</p> <p>มีความสามารถในการนำความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นมาประยุกต์ใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อการดำรงชีพ</p> <p>มีบทบาทในการอนุรักษ์และสืบสานประเพณีวัฒนธรรม โดยการจัดการกิจกรรมเพื่อการเรียนรู้</p> <p>มีการดำเนินศิลปะศิลปวัฒนธรรมให้ต่างชุมชนได้ทราบ</p>
	<p>7.4 มิติทางด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม</p> <p>การใช้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม</p>	<p>มีส่วนร่วมในการจัดการและรับผิดชอบต่อการใช้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในชุมชน</p> <p>สามารถเข้าถึงแหล่งทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้เหมาะสมตามกฎหมายการศึกษาของชุมชน</p> <p>และกฎหมายที่เกี่ยวข้อง</p> <p>ได้มีการจัดระบบการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างมีประสิทธิภาพ</p> <p>โดยการตั้งกฎ กติการ่วมกัน</p> <p>มีการส่งเสริมความรู้ด้านการใช้และการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติแก่เด็กหรือสมาชิกในชุมชน</p> <p>มีการดำเนินการเพื่อปกป้องดูแล และบริการจัดการทรัพยากรของชุมชน โดยประเมินถึง</p> <p>ความเสี่ยงและความคุ้มค่า</p>
	<p>การบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม</p>	<p>มีการจัดกิจกรรมหรือประเพณีเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม</p> <p>มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในชุมชน เช่น การบวชป่า</p> <p>สามารถประกอบกิจกรรม อาชีพของสมาชิกในชุมชนที่ไม่กระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม</p> <p>มีการรวมกลุ่มและร่วมกันแก้ไขปัญหาด้านการอนุรักษ์และการจัดการทรัพยากรธรรมชาติของชุมชน</p> <p>มีการวิเคราะห์ถึงผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมที่มีผลต่อความเป็นอยู่ของประชาชน</p>
<p>การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม</p>		<p>มีการจัดตั้งระบบการจัดการดูแลทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในชุมชน</p>

แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง	องค์ประกอบ	ตัวชี้วัด
		<p>ได้มีการตั้งกฎระเบียบเกี่ยวกับกาใช้และการเข้าถึงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม</p> <p>ได้มีการจัดตั้งกฎระเบียบเกี่ยวกับบทลงโทษสำหรับผู้ล่วงละเมิด</p> <p>ได้มีการส่งเสริมกิจกรรมการเรียนรู้เกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรธรรมชาติให้กับสมาชิกในชุมชน</p> <p>ได้มีการกำหนดพื้นที่สาธารณะส่วนรวมเพื่อการอนุรักษ์ เช่น ป่าชุมชน ป่าต้นน้ำ</p>

เอกสารแนบ.2

การจัดหมวดหมู่องค์ประกอบจากแนวคิดทฤษฎี บทความ และวิทยานิพนธ์ที่เกี่ยวข้อง แบ่งออกเป็น 4 ด้าน ประกอบด้วย ด้านกายภาพ เศรษฐกิจ สังคมวัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม

1. แนวคิดการพัฒนาชุมชนแออัดอย่างยั่งยืน
2. แนวคิดบ้าน วัด โรงเรียน
3. แนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืน
4. แนวทางการพัฒนาเพื่อความยั่งยืนของชาวชุมชน
5. แนวคิดการพึ่งพาตนเอง
6. แนวคิดเกี่ยวกับคุณภาพชีวิต
7. กระบวนการ การจัดการชุมชนเข้มแข็ง

ด้านกายภาพ	องค์ประกอบ	ตัวชี้วัด
	1.1 ความร่วมมือในภาพพัฒนาด้านกายภาพ	จำนวนภาคีที่เข้ามามีส่วนร่วม
		ระดับการมีส่วนร่วมของภาคี
		หน้าที่ของภาคีแต่ละภาคส่วน
	1.2 สมรรถนะ/ความสามารถของชาวชุมชน	ความสามารถในการปรับปรุงซ่อมแซมที่อยู่อาศัยและชุมชน
	1.4 การพัฒนากระบวนการเรียนรู้/เป็นระบบ/ ครบวงจร	ระบบการจัดการชุมชน การแบ่งหน้าที่ชาวชุมชน
	1.6 กระบวนการร่วมกันคิด ร่วมกันแก้ปัญหา	การจัดประชุมประจำเดือน/สัปดาห์ของชาวชุมชน การจัดประชุมเฉพาะกิจเพื่อการแก้ปัญหา ระดับความสามารถในการแสดงความคิดเห็น
	1.7 การยกระดับความเป็นอยู่	กิจกรรมพัฒนาชุมชน/ที่อยู่อาศัย เช่น ปรับปรุงสภาพแวดล้อม บ้านเรือน
	1.10 การพัฒนาและปรับปรุงชุมชนแออัด	การพัฒนาแหล่งเสื่อมโทรมในชุมชน การปรับปรุงแหล่งเก็บขยะเสียภายในชุมชน ความสามารถในการเข้าถึงระบบสาธารณสุขปลอดภัย
	2.1 วัดพัฒนาชุมชน	แผนการพัฒนาชุมชนของวัด กิจกรรมที่ส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างวัดและชุมชน

ด้านกายภาพ(ต่อ)	องค์ประกอบ	ตัวชี้วัด
		ระดับการมีส่วนร่วมของวัดในการพัฒนาชุมชน
	2.2 สถาบันการปกครอง/สถาบันทางศาสนา/สถาบันการศึกษา	กิจกรรมที่เสริมความสัมพันธะระหว่างสถาบันต่างๆ ระดับการมีส่วนร่วมของสถาบันต่างๆ ในการพัฒนาชุมชน
	2.3 แรงขับเคลื่อนในการพัฒนา พลิกฟื้นชุมชน	ระดับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนของชาวชุมชน ความสนใจต่อการเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชน ความสามารถในการแสดงความคิดเห็นของชาวชุมชน
	2.6 ด้านสวัสดิการขั้นพื้นฐาน	การเข้าถึงระบบสาธารณสุขไปกศ/สาธารณสุขการ การเข้าถึงบริการของภาครัฐ เช่น ระบบขนส่งมวลชน
	2.8 การพัฒนาคน	การแบ่งหน้าที่ที่ชาวชุมชน ระดับการมีส่วนร่วมของการพัฒนาชุมชน
	3.4 การพัฒนาอยู่ตลอดเวลา	การวางแผนการพัฒนาชุมชน การมีส่วนร่วมในการสร้างแผนการพัฒนาชุมชน ความถี่ในการประชุมเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชน
	4.3 ระบบเกษตรที่ยั่งยืน	มีการทำการเกษตรชุมชน เป้าหมายของการทำเกษตรในชุมชน เช่น การบริโภค การแบ่งปัน การซื้อขาย
	4.6 ระบบอุตสาหกรรมในชุมชน	การประยุกต์เครื่องมือจากเครื่องมือเครื่องใช้พื้นบ้าน
	5.1 การพึ่งตนเองได้ทางด้านเทคโนโลยี	เครื่องมือที่ใช้ในชุมชน การจัดวางผังชุมชน การจัดการศึกษาชุมชน การประยุกต์ภูมิปัญญา
	5.4 การพึ่งตนเองได้ทางด้านจิตใจ	การพัฒนาชีวิต (การวางแผนอนาคต)

ด้านกายภาพ(ต่อ)	องค์ประกอบ	ตัวชี้วัด
	5.5 การพึ่งตนเองได้ทางด้านสังคม	การทบทวนภายนอกเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนา การมีส่วนร่วมในชุมชน
6.1 ระดับบุคคล	ด้านกายภาพ	สภาพที่อยู่อาศัย
	ด้านจิตวิทยา	เกี่ยวข้องกับอยู่อาศัย
	ด้านความพึงพอใจ	สภาพแวดล้อม ความเป็นอยู่
6.2 ระดับสังคม	มาตรฐานการดำรงชีพ	ที่อยู่อาศัย คือ ความเป็นเจ้าของ สภาพการถือครอง วัสดุก่อสร้างและสภาพที่ตั้ง บริเวณภายในบ้าน
	กระบวนการพัฒนา	แผนการพัฒนาของประเทศ เขต หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
	การผลิตและการบริโภคในชุมชน	สมาชิกมีปัจจัยพื้นฐานในการผลิต เช่น ที่ดิน เครื่องมือ หรือทรัพยากรธรรมชาติ
	เครือข่ายองค์กรชุมชน	มีการร่วมคิด ร่วมตัดสินใจในการจัดทำแผนพัฒนาของชุมชน มีการร่วมกันดำเนินการและได้รวมประเมินผลการพัฒนาชุมชนร่วมกัน สามารถประสานงานและร่วมมือกับหน่วยงานและองค์กรภายนอกชุมชน
ด้านเศรษฐกิจ	1.1 ความร่วมมือกันด้านเศรษฐกิจ	จำนวนภาคีที่เข้ามามีส่วนร่วม ระดับการมีส่วนร่วมของภาคี หน้าที่ของภาคีแต่ละภาคส่วน
	1.7 การยกระดับความเป็นอยู่	การเพิ่มรายได้ให้ชาวชุมชน
	1.8 การเข้าถึงปัจจัยทางเศรษฐกิจ	การเข้าถึงแหล่งเงินทุนต่างๆ

ด้านเศรษฐกิจ(ต่อ)	องค์ประกอบ	ตัวชี้วัด
		การตั้งกลุ่มออมทรัพย์
	1.9 การพัฒนาอาชีพ/รายได้	การตั้งกลุ่มอาชีพในชุมชน เพื่อเพิ่มรายได้ให้ชาวชุมชน
	2.6 ด้านสวัสดิการขั้นพื้นฐาน	การเข้าถึงกลุ่มต่างๆในชุมชน เช่น กลุ่มออมทรัพย์ กลุ่มอาชีพ
	2.7 ด้านการศึกษา	ความสามารถในการจ่ายด้านการศึกษา
	3.1 การรักษาสวัสดิการเจริญเติบโตของรายได้	ความสามารถในการจ่าย
	3.2 การตอบสนองความต้องการในปัจจุบัน	ความสามารถในการเพิ่มรายได้ตามระยะเวลา
	4.4 ระบบทุนชุมชน	ความสามารถในการจ่าย
	4.5 ระบบธุรกิจชุมชน	ระบบออมทรัพย์ภายในชุมชน
	4.7 ระบบสวัสดิการชุมชน	การเพิ่มมูลค่าผลผลิต ผลิตภัณฑ์ของชุมชน
	5.2 การพึ่งตนเองได้ทางด้านเศรษฐกิจ	การแลกเปลี่ยนสินค้า ผลผลิต ระหว่างชุมชน
		การแบ่งปันผลกำไร
		ความสามารถในการประกอบอาชีพ
		ความสามารถในการออมและลงทุน
		ความสมดุลของความต้องการ และการตอบสนองความต้องการ
		ความสามารถในการแข่งขัน
		การวางแผนการเงินในอนาคต
	5.4 การพึ่งตนเองได้ทางด้านจิตใจ	การทำเลี้ยงชีพ (การประกอบอาชีพ)
	6.1 ระดับบุคคล	ด้านความสำเร็จ
	6.2 ระดับสังคม	ด้านอาชีพการงานและรายได้
	มาตรฐานการดำรงชีพ	รายได้ประชากรต่อหัว

ด้านเศรษฐกิจ(ต่อ)	องค์ประกอบ	ตัวชี้วัด
7.1 มิติทางด้านเศรษฐกิจ การผลิตและการบริโภคในชุมชน		<p>การส่งเสริมให้สมาชิกประกอบอาชีพ ผลิตในชุมชนเพื่อต่อการบริโภค และสามารถนำไปจำหน่ายได้ สมาชิกมีรายได้จากการประกอบอาชีพ หรือจากการผลิตในชุมชน สมาชิกและชุมชนได้มีการสร้างงานและอาชีพให้สมาชิกในชุมชน</p>
กลุ่มกิจกรรมทางด้านเศรษฐกิจในชุมชน		<p>สมาชิกรวมกลุ่มจัดตั้งกลุ่มกิจกรรมทางเศรษฐกิจในชุมชน เช่น เลี้ยงสัตว์ กลุ่มแม่บ้าน มีการสะสมเงินกองทุน เพื่อการกู้ยืมในการประกอบกิจกรรมทางเศรษฐกิจ สามารถดำเนินกิจกรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ สามารถพัฒนากลุ่มให้มีความก้าวหน้าได้ สามารถพัฒนาระบบการผลิตและการบริโภคที่เพียงพอต่อสมาชิกในชุมชน สามารถแบ่งปันผลประโยชน์ให้สมาชิก และสมาชิกมารายได้จากกิจกรรม</p>
การจัดสรรทรัพยากรทางเศรษฐกิจ		<p>มีการจัดสรรทรัพยากรการผลิตที่เพียงพอกับความต้องการพื้นฐานของคนในชุมชน สมาชิกสามารถเข้าถึงทรัพยากรการผลิตได้อย่างทั่วถึง มีความพยายามในการลดค่าใช้จ่ายในการนำเข้าปัจจัยการผลิตจากภายนอก สามารถจัดสรรและมีค่าใช้จ่ายทรัพยากรการผลิตอย่างคุ้มค่า สมาชิกสามารถคิดค้นและพัฒนาเทคโนโลยีการผลิตที่เหมาะสมกับชุมชน</p>
ความสามารถในการพึ่งพาตนเอง ทางด้านเศรษฐกิจของชุมชน		<p>สมาชิกมีการแลกเปลี่ยนอุปกรณ์และทรัพยากรการผลิตอื่นภายในชุมชน สมาชิกสามารถจัดการและแก้ไขปัญหาด้านเศรษฐกิจได้ด้วยตนเอง สมาชิกสามารถระดมทุนเพื่อนำมาใช้ในกิจกรรมทางเศรษฐกิจของชุมชนได้ สมาชิกสามารถสร้างหลักประกันในการประกอบอาชีพและการพัฒนาระบบการผลิต สมาชิกสามารถพัฒนาระบบการพึ่งพาทางเศรษฐกิจของชุมชนได้</p>

ด้านสังคม และวัฒนธรรม	องค์ประกอบ	ตัวชี้วัด
	1.5 การเป็นองค์การชุมชน/การบริหารจัดการชุมชน	การจัดตั้งองค์กรชุมชน หน้าที่ชาวชุมชนในองค์กรชุมชน ความสัมพันธ์กับองค์กรชุมชนอื่นๆ
	1.11 การเพิ่มความสามารถของหน่วยงานรัฐ	จำนวนภาคีที่เป็นหน่วยงานรัฐ หน้าที่ ความรับผิดชอบของหน่วยงานรัฐ ระดับการมีส่วนร่วมของหน่วยงานรัฐ
	2.2 สถาบันการปกครอง/สถาบันทางศาสนา/ สถาบันการศึกษา	กิจกรรมที่ส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างสถาบันต่างๆ ระดับการมีส่วนร่วมของสถาบันต่างๆ ในการพัฒนาชุมชน
	2.3 แรงขับเคลื่อนในการพัฒนา พลิกฟื้นชุมชน	ระดับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนของชาวชุมชน ความสนใจต่อการเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชน ความสามารถในการแสดงความคิดเห็นของชาวชุมชน
	2.5 การพัฒนาด้านสาธารณสุข	การจัดตั้งกลุ่มสาธารณสุขชุมชน ความสามารถในการจัดการในกรณีที่เกิดเหตุการณ์ฉุกเฉิน ความสามารถในการดูแลและผู้สูงอายุในชุมชน การจัดทำบัญชีผู้สูงอายุ และเด็กภายในชุมชน จำนวนภาคีด้านสาธารณสุขที่เข้าร่วมในชุมชน
	2.8 การพัฒนาคน	การตั้งกลุ่ม เช่น ตามอายุ ตามความสนใจ ตามอาชีพ กิจกรรมสร้างความสัมพันธ์ของคนในชุมชน การช่วยเหลือ แบ่งปันของคนต่างกลุ่ม
	3.7 การใช้วัฒนธรรมเป็นหลักในการพัฒนา	รูปแบบของกิจกรรมที่สอดคล้องกับวัฒนธรรม
	3.8 การพัฒนาสังคมที่ยั่งยืน	การมีส่วนร่วมของชาวชุมชน การเลื่อนขั้นทางสังคม การแบ่งลำดับศักดิ์ทางสังคม

ด้านสังคม และวัฒนธรรม (ต่อ)	องค์ประกอบ	ตัวชี้วัด
	4.1 ระบบคุณค่า	องค์กรชุมชนและเครือข่าย (1.1)(1.5) ความสัมพันธ์ของคนในชุมชน ความสัมพันธ์ของคนในชุมชนกับสภาพแวดล้อม
	5.5 การพึ่งตนเองได้ทางด้านสังคม	การมีผู้นำที่มีประสิทธิภาพ การหาภาคีภายนอกเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนา การมีส่วนร่วมในชุมชน ความเป็นปึกแผ่นในชุมชน (ความสัมพันธ์ ความสามัคคีในชุมชน)
	6.1 ระดับบุคคล ด้านสังคม	ความมั่นคงของครอบครัว สถานภาพภายในครอบครัว
	6.2 ระดับสังคม มาตรฐานการดำรงชีพ ระบบสังคมวัฒนธรรม	สวัสดิการสังคม ความเป็นอยู่ สิทธิและหน้าที่
7.2 มิติทางด้านสังคมและองค์กรชุมชน	การจัดการและการบริหารองค์กรชุมชน	สมาชิกได้มีการร่วมกันจัดตั้งกลุ่ม องค์กรชุมชน และเครือข่ายในมิติต่างๆ ตามความสนใจและภาระงานที่เกิดขึ้นในชุมชน กลุ่มองค์กรชุมชน มีการกำหนดรูปแบบและโครงสร้างหรือคณะกรรมการบริหารจัดการที่ชัดเจน กลุ่ม องค์กรชุมชน มีการตั้งระเบียบ กฎเกณฑ์ กติกาในการปฏิบัติงานร่วมกัน กลุ่ม องค์กรชุมชน มีการประสานงาน ปรึกษาหารือ และทำกิจกรรมร่วมกันอย่างต่อเนื่อง กลุ่ม องค์กรชุมชน มีการติดตามประเมินผลการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง
ความสัมพันธ์ภายในชุมชน		มีการดำเนินการกิจกรรมของชุมชน โดยมีการปรึกษาหารือและประชุมร่วมกันในชุมชน สมาชิกสามารถจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมความสัมพันธ์ของคนชุมชน

ด้านสังคม และวัฒนธรรม (ต่อ)	องค์ประกอบ	ตัวชี้วัด
		สามารถจัดการและช่วยเหลือดูแลกันในยามทุกข์ยาก มีการจัดการและการแก้ไขปัญหาที่ขึ้นในชุมชนโดยผ่านการจัดการกิจกรรมและคณะกรรมการชุมชน มีการให้คำปรึกษาหารือแก่สมาชิกในชุมชนเป็นประจำทุกเดือน
การพึ่งตนเองทางด้านการเมือง	เครือข่ายองค์กรชุมชน	มีการติดต่อสื่อสารกันอย่างต่อเนื่อง ผ่านสื่อของชุมชน มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้อมูลข่าวสารและประสบการณ์ในชุมชน มีการร่วมคิด ร่วมตัดสินใจในการจัดทำแผนพัฒนาของชุมชน มีการร่วมกันดำเนินการและได้รวมประเมินผลการพัฒนาชุมชนร่วมกัน สามารถประสานงานและร่วมมือกับหน่วยงานและองค์กรภายนอกชุมชน มีการกำหนดกฎระเบียบและกติกาทางสังคมในการดูแลคนในชุมชน มีการปฏิบัติตามกฏกติกาทางสังคมที่กลุ่มต่างๆในชุมชนได้จัดตั้งขึ้นมา สามารถแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นโดยใช้กระบวนการของชุมชน เช่น การปรับ การขอขมา มีกลไกและกระบวนการในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในชุมชน สามารถนำผลการพัฒนาและการแก้ไขความขัดแย้ง มาปรับปรุงและกำหนดเป็นกติกาศักดิ์ของการชุมชนได้อย่างเหมาะสม
7.3 มิติทางด้านวัฒนธรรมและการเรียนรู้ การอนุรักษ์และสืบทอดศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น		มีการจัดการเพื่อสืบสาน วัฒนธรรมนิยมประเพณีในชุมชน สมาชิกมีการประพฤติปฏิบัติตามขนบธรรมเนียมประเพณีของชุมชน สามารถใช้กิจกรรม วัฒนธรรม ประเพณีของชุมชนสู่การริเริ่มพัฒนาชุมชนไปอย่างต่อเนื่อง เช่น การลงแขก นำองค์ความรู้ทางด้านศิลปวัฒนธรรมมาจัดการและปรับปรุงเป็นสินค้าและบริการของชุมชน สามารถพัฒนาศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาของชุมชนให้เป็นเครื่องมือในการส่งเสริมความสามัคคี มีการจัดการเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้และภูมิปัญญาและการจัดการทรัพยากรในมิติต่างๆของชุมชน มีความสามารถในการนำความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นมาประยุกต์ใช้เป็นประโยชน์ต่อการดำรงชีพ มีบทบาทในการอนุรักษ์และสืบสานประเพณีวัฒนธรรม โดยการจัดการกิจกรรมเพื่อการเรียนรู้

ด้านสังคม และวัฒนธรรม (ต่อ)	องค์ประกอบ	ตัวชี้วัด
ด้านสิ่งแวดล้อม		มีการดำเนินการเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรมให้ต่างชุมชนได้ทราบ
3.3 การไม่ทำลายทรัพยากรในอนาคด/ค่านึงถึงชีวิต	จำกัดของสภาพแวดล้อม	รักษาทรัพยากรที่มีอยู่ เช่น การปรับปรุงที่อยู่อาศัย สภาพแวดล้อมในชุมชน
3.5 กิจกรรมที่สอดคล้องกับกฎเกณฑ์ทางธรรมชาติ		กิจกรรมที่เกิดขึ้นตามฤดูกาล หรือการเปลี่ยนแปลงทางธรรมชาติ
3.9 การพัฒนาสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืน		<p>ความสมบูรณ์ของระบบนิเวศในชุมชน</p> <p>ความสามารถรองรับและกำจัดของเสีย</p> <p>กิจกรรมส่งเสริมการอนุรักษ์ทรัพยากร</p> <p>การป้องกันมลภาวะในชุมชน</p> <p>การลดของเสียภายในชุมชน</p>
5.3 การพึ่งตนเองได้ทางด้านทรัพยากรธรรมชาติ		<p>การใช้ทรัพยากรธรรมชาติใช้ประโยชน์สูงสุด</p> <p>กิจกรรมที่ส่งเสริมการรักษาทรัพยากรธรรมชาติ</p>
6.1 ระดับบุคคล		<p>มลภาวะทางด้านสภาพแวดล้อม</p> <p>ทรัพยากรมนุษย์ คือ สุขภาพ ความรู้ความสามารถ</p> <p>ทรัพยากรธรรมชาติ</p>
ด้านกายภาพ	ทรัพยากร	
การบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม		<p>มีการจัดกิจกรรมหรือประเพณีเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม</p> <p>มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในชุมชน เช่น การบวชป่า</p> <p>สามารถประกอบกิจกรรม อาชีพของสมาชิกในชุมชนที่ไม่กระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม</p> <p>มีการรวมกลุ่มและรวมกันแก้ไขปัญหาด้านการอนุรักษ์และการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม</p> <p>มีการวิเคราะห์ผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมที่มีต่อความเป็นอยู่ของประชาชน</p>
การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม		<p>มีการจัดตั้งระบบการจัดการดูแลทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในชุมชน</p> <p>ได้มีการตั้งกฎระเบียบเกี่ยวกับการใช้และการเข้าถึงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม</p>
		ได้มีการจัดตั้งกฎระเบียบเกี่ยวกับพลเมืองสำหรับผู้ลงละเมิด

ด้านสังคม และวัฒนธรรม (ต่อ)	องค์ประกอบ	<p style="text-align: center;">ตัวชี้วัด</p> <p>ได้มีการส่งเสริมกิจกรรมการเรียนรู้เกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรธรรมชาติให้กับสมาชิกในชุมชน</p> <p>ได้มีการกำหนดพื้นที่สาธารณะส่วนรวมเพื่อการอนุรักษ์ เช่น ป่าชุมชน ป่าต้นน้ำ</p>
-----------------------------	------------	--

เอกสารแนบ.3

การหาตัวแปรหลัก ตัวแปรรอง และสิ่งที่จะใช้วัด

ด้านกายภาพ	ตัวแปรหลัก	ตัวแปรรอง	สิ่งที่ใช้วัด	
1 ลักษณะที่อยู่อาศัย	1.1 สภาพที่อยู่อาศัย	1.1.1 ขนาดของที่พักเพียงพอต่อการใช้งาน	a. ขนาดพื้นที่ b. จำนวนสมาชิกในครัวเรือน	
		1.1.2 รูปแบบของที่พักสอดคล้องสอดคล้องกับการใช้สอย	a. กิจกรรมภายในบ้าน b. ลักษณะพื้นที่ในปัจจุบัน c. ความต้องการในอนาคต	
		1.1.3 ความเป็นระเบียบเรียบร้อย/ความสะดวก/การดูแลรักษา	a. สภาพที่อยู่อาศัยในปัจจุบัน b. ความถี่ในการดูแลรักษา	
		1.1.4 ความมั่นคงแข็งแรง	a. ชนิดของโครงสร้าง b. วัสดุที่ใช้ c. อายุของอาคาร	
		1.1.5 ความสวยงามของรูปแบบที่อยู่อาศัย	a. รูปแบบอาคารในปัจจุบัน b. การตกแต่งพื้นที่/องค์ประกอบของอาคาร c. ความต้องการในอนาคต	
		1.1.6 ความปลอดภัย	a. ความปลอดภัย b. สภาพโดยรวม c. ความคงทนแข็งแรง	
	1.2 สิทธิในการถือครอง	1.2.1 เป็นเจ้าของ	a. โฉนดที่ดิน b. รุันทอยู่ในการถือครอง	
		1.2.2 การเช่า	a. สัญญาเช่า b. อัตราค่าเช่า	
		2.1 การใช้ประโยชน์ที่ดิน	2.1.1 การจัดผังชุมชน	a. ทางเข้า-ออกชุมชน b. เส้นทางสัญจรภายในชุมชน c. การจัดกลุ่มระแวกบ้าน
			2.1.2 พื้นที่สาธารณะ	a. สนามเด็กเล่น
2 องค์ประกอบความเป็นชุมชน				

ด้านกายภาพ(ต่อ)	ตัวแปรหลัก	ตัวแปรรอง	สิ่งที่ใช้วัด
		2.1.3 สาธารณูปการ 2.2.1 สาธารณูปโภค 2.2.2 ระบบขนส่งมวลชน	b. พื้นที่จัดกิจกรรม c. ส่วนสาธารณะ a. โรงเรียน b. ห้องสมุด c. ศูนย์ชุมชน a. สถานีอนามัย b. วัด a. ประปา b. ไฟฟ้า a. รถเมล์ b. BTS c. MRT a. รถไฟ
3	3.1 แผน/นโยบายในการพัฒนา	3.1.1 ระดับชุมชน 3.1.2 ระดับเขต 3.1.3 ระดับเมือง(กทม.) 3.1.4 เจ้าของที่ดิน (สำนักงานทรัพย์สินฯ) 3.1.5 ภาครัฐอื่นๆ	a. รั้วกับถนน/นโยบายหรือไม่ b. กิจกรรมที่เกิดขึ้น c. ความถี่ของการเข้าร่วม
4	4.1 ชาวชุมชน 4.2 เจ้าของที่ดิน 4.3 ภาคีภาคส่วนต่างๆ	กระบวนการคิด/วางแผนการพัฒนา กระบวนการพัฒนา	a. ความถี่ในการเข้าร่วมกิจกรรม b. กิจกรรมที่เกิดขึ้น c. วิธีการรับทราบสารในการประกาศให้เข้าร่วม
5	5.1 ความสามารถในการปรับปรุงซ่อมแซม	5.1.1 ความรู้ 5.1.2 อุปกรณ์/เครื่องมือเครื่องใช้ 5.1.3 ทรัพยากรที่จำเป็น	a. ทักษะด้านช่าง b. ประสบการณ์ด้านช่าง a. อุปกรณ์/เครื่องมือที่อยู่ b. ความสามารถในการใช้อุปกรณ์ a. วัสดุที่จำเป็นต่อใช้

ด้านกายภาพ(ต่อ)	ตัวแปรหลัก	ตัวแปรรอง	สิ่งที่ใช้วัด
			b. แหล่งที่มาของวัสดุ c. ความสามารถในการจ่าย
	5.2 การประยุกต์ภูมิปัญญา 5.2.1 กระบวนการ 5.2.2 วิธีการ 5.2.3 อุปกรณ์/เครื่องมือเครื่องใช้		ภูมิปัญญาพื้นบ้านที่มีอยู่ในชุมชน สามารถนำภูมิปัญญาไปใช้ทำอะไรได้บ้าง อุปกรณ์ที่ใช้มีอะไรบ้าง
ด้านเศรษฐกิจ			
1 ระบบเศรษฐกิจครัวเรือน	1.1 ความสามารถในการจ่าย	1.1.1 อชีพ 1.1.2 รายได้ 1.1.3 ความสามารถในการจ่ายด้านที่อยู่อาศัย(ค่าเช่า,ดูแลรักษา) 1.1.4 ความสามารถในการจ่ายด้านการศึกษา 1.1.5 ความสามารถในการจ่ายด้านปัจจัยขั้นพื้นฐาน	a. อชีพอะไรบ้าง/ทุกวันไหนบ้าง/กี่ชั่วโมง a. รายได้ต่อวัน b. รายได้ต่อเดือน c. รายได้ค่าล่วงเวลา/โบนัส a. ค่าใช้จ่ายสำหรับที่อยู่อาศัยต่อเดือน b. เอาไปใช้ทำอะไรบ้าง c. ความถี่ของการดูแลรักษา a. จำนวนบุตรที่ศึกษาอยู่ b. ค่าเทอมเท่าไร? คิดเป็นร้อยละเท่าไรของรายได้ a. รายได้ประจำมีอะไรบ้าง b. รูปแบบการใช้จ่าย c. การใช้จ่ายต่อเดือน 1.2.1 มีกอมเงินหรือไม่ 1.2.2 ออมครั้งละเท่าไร? 1.2.3 นำเงินออมไปใช้ทำอะไร 1.3.1 มีการวางแผนการลงทุนหรือไม่ 1.3.2 รูปแบบการลงทุนเป็นอย่างไร 1.4.1 วางแผนการใช้เงินอย่างไรในอนาคต
1.2 การออม			
1.3 การลงทุน			
1.4 แผนการเงินในอนาคต			

ด้านเศรษฐกิจ	ตัวแปรหลัก	ตัวแปรรอง	สิ่งที่ใช้วัด
2 ระบบเศรษฐกิจชุมชน	2.1 การเพิ่มรายได้ของชุมชน	2.1.1 กลุ่มอาชีพ 2.1.2 การเพิ่มมูลค่าสินค้า 2.1.3 ความสามารถในการแข่งขัน	มีกลุ่มอาชีพที่ทำให้ครัวรายได้หรือไม่ สินค้าที่สามารถเพิ่มมูลค่าและเพิ่มรายได้ a. ปริมาณสินค้าที่ขาย b. ระยะเวลาในการขายของทั้งหมด
	2.2 การตั้งกลุ่มออมทรัพย์	2.2.1 กลุ่มออมทรัพย์	a. มีการจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์หรือไม่ b. เป็นสมาชิกกลุ่มออมทรัพย์หรือไม่ c. ปริมาณการออม d. ผลตอบแทนที่ได้รับ ได้รับเงินปันผลหรือไม่
	2.3 ความสามารถในการระดมทุน	2.3.1 เพื่อการออม 2.3.2 เพื่อการลงทุน 2.3.3 เพื่อการกู้ยืม	a. ปริมาณเงินที่กู้ b. เพียงพอหรือไม่ วิธีการอย่างไร
3 การเข้าถึงแหล่งเงินทุน	3.1 สถาบันการเงิน	3.1.1 ภาครัฐ 3.1.2 ภาคเอกชน 3.1.3 เจ้าของที่ดิน (สำนักงานทรัพย์สินฯ) 3.1.4 ภาครัฐอื่นๆ	a. มีการระดมทุนในชุมชนหรือไม่ b. วิธีการระดมทุน ได้รับเงินเป็นผลจากการระดมทุนหรือไม่
ด้านสังคมวัฒนธรรม	1. ความสัมพันธ์ในครัวเรือน	1.1 สถานภาพ 1.2 การเป็นที่ยอมรับในครอบครัว 1.3 กิจกรรมที่ส่งเสริมความสัมพันธ์ในครอบครัว	มีการกู้เงินจากภายนอกชุมชนหรือไม่ สถาบันการเงินที่เป็นแหล่งเงินทุน นำเงินทุนไปใช้ทำอะไร ได้รับดอกเบี้ยเท่าไร
	1.1.1 โสด/สมรส/หย่าร้าง	1.1.1 โสด/สมรส/หย่าร้าง	1.1.1 โสด/สมรส/หย่าร้าง
	1.2 การเป็นที่ยอมรับในครอบครัว	1.2 การเป็นที่ยอมรับในครอบครัว	1.2.1 สถานะภายในครอบครัว(ผู้รับ/สมาชิก)
	1.3 กิจกรรมที่ส่งเสริมความสัมพันธ์ในครอบครัว	1.3.1 กิจกรรมที่ส่งเสริมความสัมพันธ์ในครอบครัว 1.3.2 ความถี่ของกิจกรรม 1.3.3 จำนวนญาติพี่น้องในชุมชน	1.3.1 กิจกรรมที่ส่งเสริมความสัมพันธ์ในครอบครัว 1.3.2 ความถี่ของกิจกรรม 1.3.3 จำนวนญาติพี่น้องในชุมชน

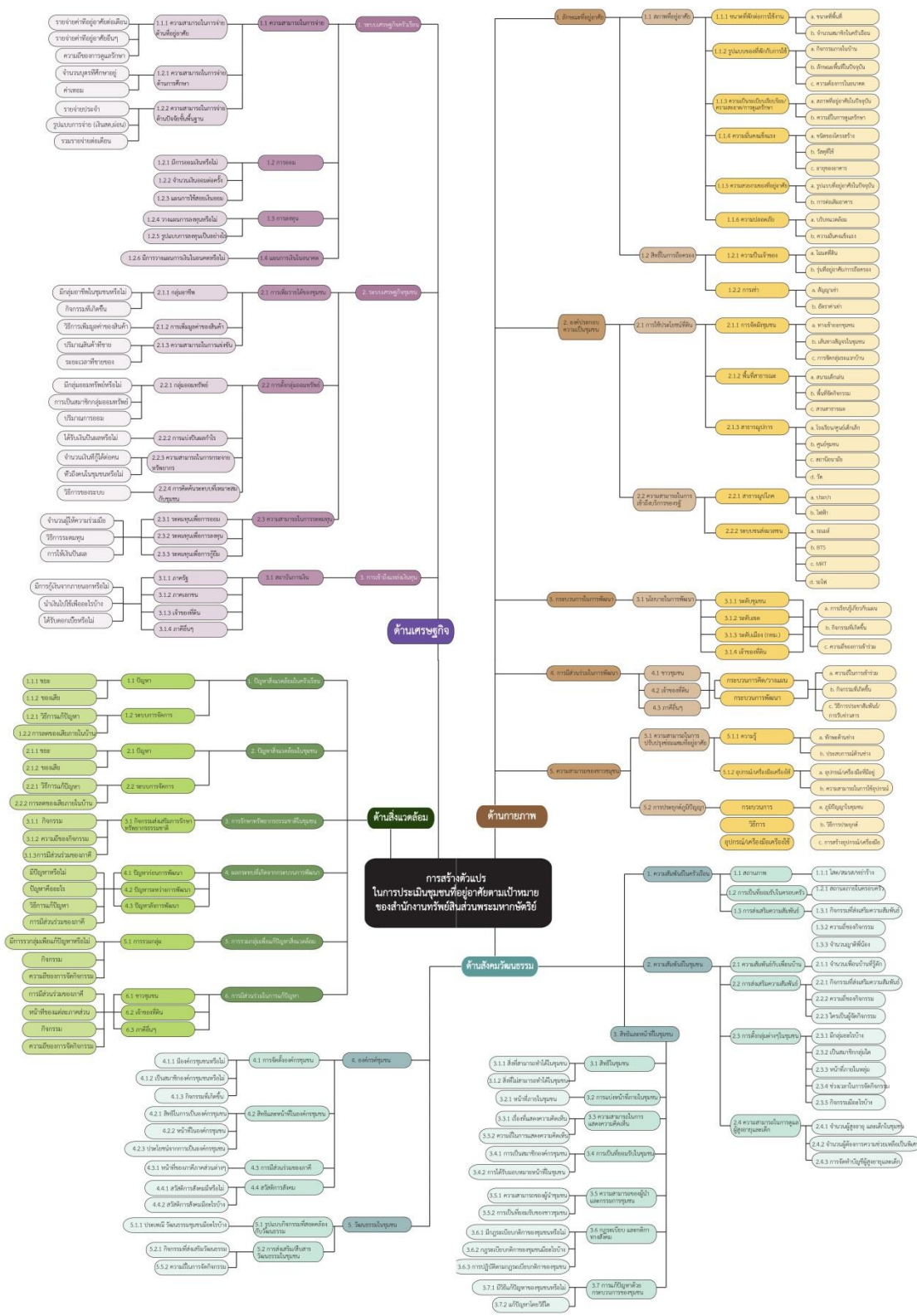
ด้านสังคมวัฒนธรรม(ต่อ)	ตัวแปรหลัก	ตัวแปรรอง	สิ่งที่ใช้วัด
2. ความสัมพันธ์ในชุมชน	2. ความสัมพันธ์ในชุมชน	2.1 ความสัมพันธ์กับเพื่อนบ้าน	2.1.1 จำนวนเพื่อนบ้านที่รู้จัก
		2.2 กิจกรรมที่ส่งเสริมความสัมพันธ์ในชุมชน	2.2.1 กิจกรรมอะไรบ้าง 2.2.2 ใครเป็นผู้จัดกิจกรรม (ชุมชน/เจ้าของที่ดิน/ภาคี) 2.2.3 วัตถุประสงค์ของกิจกรรม 2.2.4 ความถี่ในการจัดกิจกรรม
3. สิทธิและหน้าที่ในชุมชน	3. สิทธิและหน้าที่ในชุมชน	2.3 การจัดตั้งกลุ่มต่างๆในชุมชน แบ่งตามอายุ ความสนใจ อาชีพ	2.3.1 มีกลุ่มอะไรบ้างในชุมชน 2.3.2 เป็นสมาชิกกลุ่มกิจกรรมใด 2.3.3 หน้าที่ภายในกลุ่มกิจกรรม 2.3.4 ช่วงเวลาได้เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม 2.3.5 กิจกรรมที่เกิดขึ้น
		2.4 ความสามารถในการดูแลผู้สูงอายุ และเด็ก	2.4.1 จำนวนเด็กและผู้สูงอายุที่รู้จักภายในชุมชน 2.4.2 จำนวนผู้ที่ต้องได้รับความช่วยเหลือเป็นพิเศษในชุมชน
		2.5 การจัดทำบัญชีผู้สูงอายุ และผู้ที่ต้องการความช่วยเหลือ	2.5.1 มีการจัดทำบัญชีผู้สูงอายุในชุมชนหรือไม่
		3.1 สิทธิในชุมชน	3.1.1 อะไรที่สามารถทำได้ในชุมชน 3.1.2 อะไรที่ความสามารถทำได้ในชุมชน
		3.2 การแบ่งหน้าที่ในชุมชน	3.2.1 หน้าที่ภายในชุมชน
		3.3 ความสามารถในการแสดงความคิดเห็น	3.3.1 ความสามารถในการแสดงความคิดเห็น
		3.4 การเป็นที่ยอมรับในชุมชน	3.4.1 ประสบการณ์ในการเป็นสมาชิกองค์กรชุมชน 3.4.2 ประสบการณ์การได้รับมอบหมาย/หน้าที่ในชุมชน
		3.5 ประสิทธิภาพของผู้เฒ่าและกรรมการชุมชน	3.5.1 ความสามารถของผู้เฒ่าชุมชน 3.5.2 การเป็นที่ยอมรับของผู้เฒ่าชุมชน
		3.6 มีกฎระเบียบและกติกาทาสังคม	3.6.1 มีกฎระเบียบของชุมชนหรือไม่ 3.6.2 ตัวอย่างของกฎระเบียบในชุมชน 3.6.3 สมาชิกในชุมชนปฏิบัติตามกฎระเบียบของชุมชนหรือไม่
		3.7 การแก้ปัญหา โดยกระบวนการชุมชน	3.7.1 มีกระบวนการการแก้ปัญหาโดยใช้วิธีของชุมชนหรือไม่
4. องค์กรชุมชน	4.1 การจัดตั้งองค์กรชุมชน	4.1.1 ชุมชนมีองค์กรชุมชนหรือไม่	

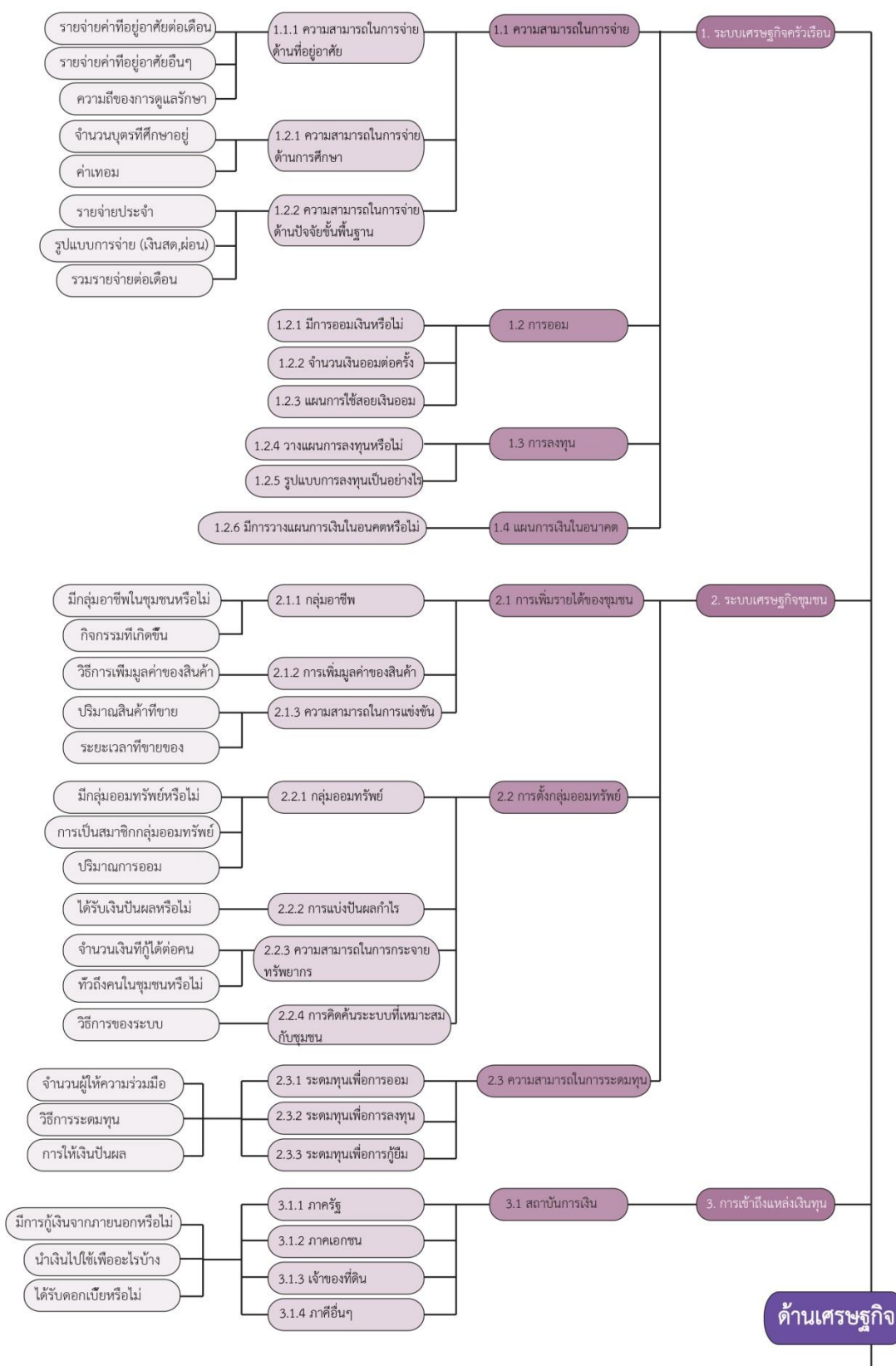
ด้านสังคมวัฒนธรรม(ต่อ)	ตัวแปรหลัก	ตัวแปรรอง	สิ่งที่ใช้วัด
4. องค์กรชุมชน	4. องค์กรชุมชน	4.1 การจัดตั้งองค์กรชุมชน 4.2 สิทธิและหน้าที่ในองค์กรชุมชน 4.3 ความสัมพันธ์/การสร้างเครือข่ายกับองค์กรชุมชนอื่น 4.4 การเข้ามามีส่วนร่วมของภาคีที่เกี่ยวข้อง 4.5 สวัสดิการสังคม	4.1.2 เป็นสมาชิกองค์กรชุมชนหรือไม่ 4.1.3 กิจกรรมที่จัดดำเนินการเป็นสมาชิกองค์กรชุมชน 4.2.1 สิทธิความเป็นสมาชิกองค์กรชุมชนมีอะไรบ้าง 4.2.2 หน้าที่ในองค์กรชุมชน 4.2.3 ประโยชน์ที่ได้จากการเป็นสมาชิกองค์กรชุมชน 4.3.1 การรู้จักองค์กรชุมชนอื่นๆ 4.3.2 กิจกรรมที่สร้างความสัมพันธ์กับองค์กรชุมชนอื่น 4.3.3 ความถี่ของกิจกรรม 4.4.1 การมีส่วนร่วมของภาคีในองค์กรชุมชน 4.5.1 สวัสดิการสังคมมีหรือไม่ 4.5.2 สวัสดิการสังคมมีอะไรบ้าง
5. วัฒนธรรมในชุมชน	5. วัฒนธรรมในชุมชน	5.1 รูปแบบของกิจกรรมสอดคล้องกับวัฒนธรรมในชุมชน 5.2 กิจกรรมที่ส่งเสริม/สืบสานประเพณีในชุมชน 5.3 การเคารพ ประเพณี ภูมิปัญญาประเพณีของชุมชน 5.4 การใช้วัฒนธรรม ประเพณีในการพัฒนาชุมชน 5.5 การเผยแพร่วัฒนธรรมชุมชน	วัฒนธรรม ประเพณีของชุมชนมีอะไรบ้าง กิจกรรมที่ส่งเสริม/สืบสานประเพณีในชุมชน ความถี่ของการจัดกิจกรรมด้านประเพณี วัฒนธรรมในชุมชน มีการเผยแพร่วัฒนธรรมชุมชนหรือไม่
ด้านสิ่งแวดล้อม			
1. ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมในครัวเรือน	1. ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมในครัวเรือน	1.1 ปัญหาสิ่งแวดล้อมในครัวเรือน 1.2 ระบบการจัดการของเสีย 1.3 การลดของเสียภายในที่อยู่อาศัย	1.1.1 ขยะ 1.1.2 ของเสีย 1.2.1 วิธีการแก้ปัญหา
2. ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมในชุมชน	2. ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมในครัวเรือน	2.1 ปัญหาสิ่งแวดล้อมในครัวเรือน 2.2 ระบบการจัดการของเสีย 2.3 การลดของเสียภายในชุมชน	2.1.1 ขยะ 2.1.2 ของเสีย 2.2.1 วิธีการแก้ปัญหา
3. การรักษาทักษะวัฒนธรรมชาติในชุมชน	3. การรักษาทักษะวัฒนธรรมชาติในชุมชน	3.1 กิจกรรมส่งเสริมการรักษาทักษะวัฒนธรรมชาติ	3.1.1 กิจกรรมอะไรบ้าง

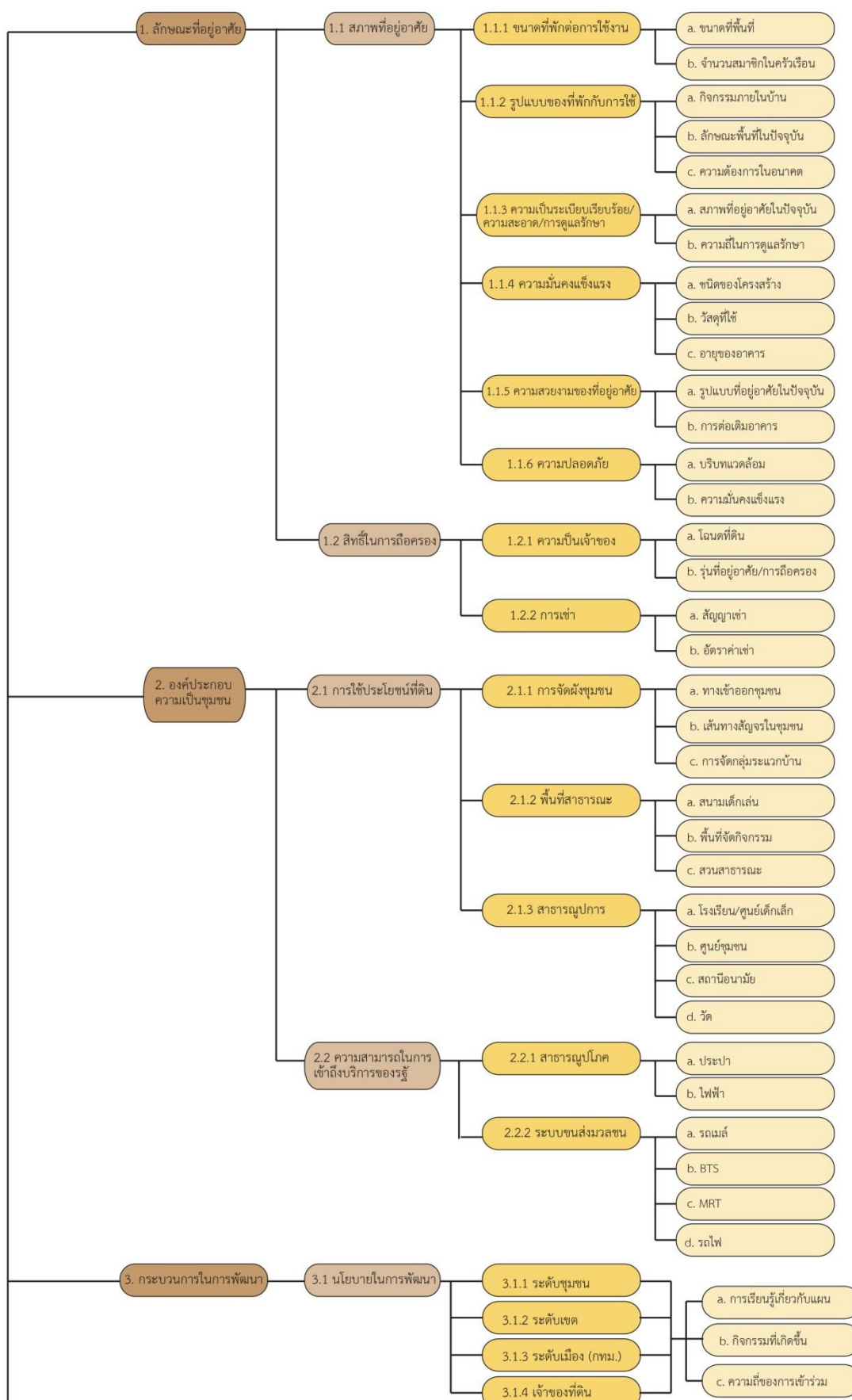
ด้านสิ่งแวดล้อม(ต่อ)	ตัวแปรหลัก	ตัวแปรรอง	สิ่งที่ใช้วัด
			3.1.2 ความถี่ของกิจกรรม 3.1.3 การมีส่วนร่วมของภาคี
4. เอลกระทบที่เกิดจากกระบวนการพัฒนา	4.1 ปัญหาก่อนการพัฒนาโครงสร้าง	4.1 ปัญหาก่อนการพัฒนาโครงสร้าง	มีปัญหาหรือไม่
	4.2 ปัญหาระหว่างการพัฒนาโครงการ	4.2 ปัญหาระหว่างการพัฒนาโครงการ	ปัญหาคืออะไร
	4.3 ปัญหาหลังการพัฒนาโครงการ	4.3 ปัญหาหลังการพัฒนาโครงการ	วิธีการแก้ปัญหา การมีส่วนร่วมของภาคี
5. การรวมกลุ่มเพื่อแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อม	5.1 การรวมกลุ่ม	5.1 การรวมกลุ่ม	5.1.1 มีการรวมกลุ่มเพื่อแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อมหรือไม่
	5.2 กิจกรรมที่เกิดขึ้น	5.2 กิจกรรมที่เกิดขึ้น	5.2.1 กิจกรรมของกลุ่มมีอะไรบ้าง
			5.2.2 ความถี่ในการจัดกิจกรรม
6. การมีส่วนร่วมด้านสิ่งแวดล้อม	6.1 ชาวชุมชน	6.1 ชาวชุมชน	การมีส่วนร่วมของภาคี
	6.2 เจ้าของที่ดิน (สำนักงานทรัพย์สินฯ)	6.2 เจ้าของที่ดิน (สำนักงานทรัพย์สินฯ)	หน้าที่ของแต่ละภาคส่วน
	6.3 ภาคีอื่นๆ	6.3 ภาคีอื่นๆ	

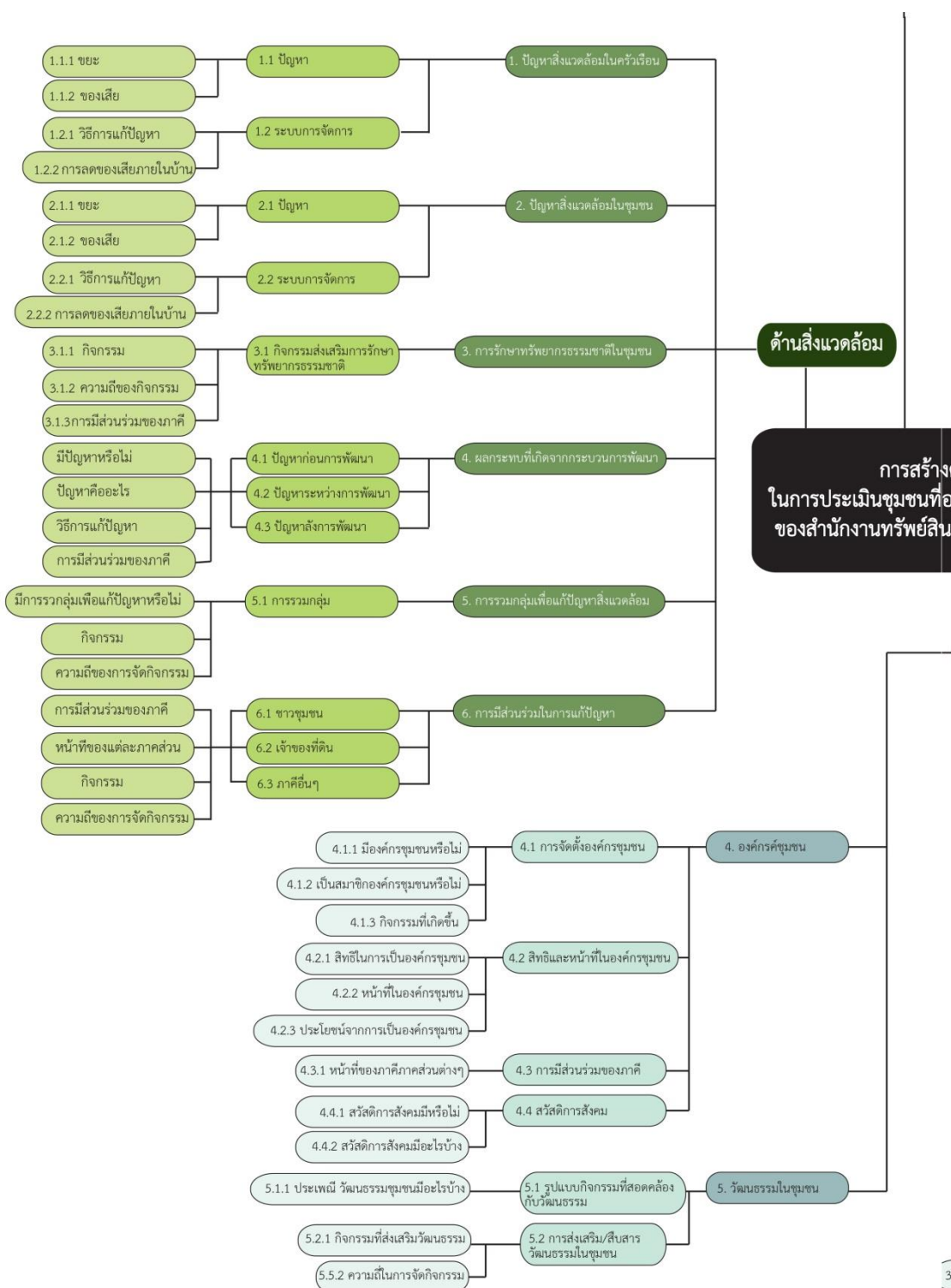

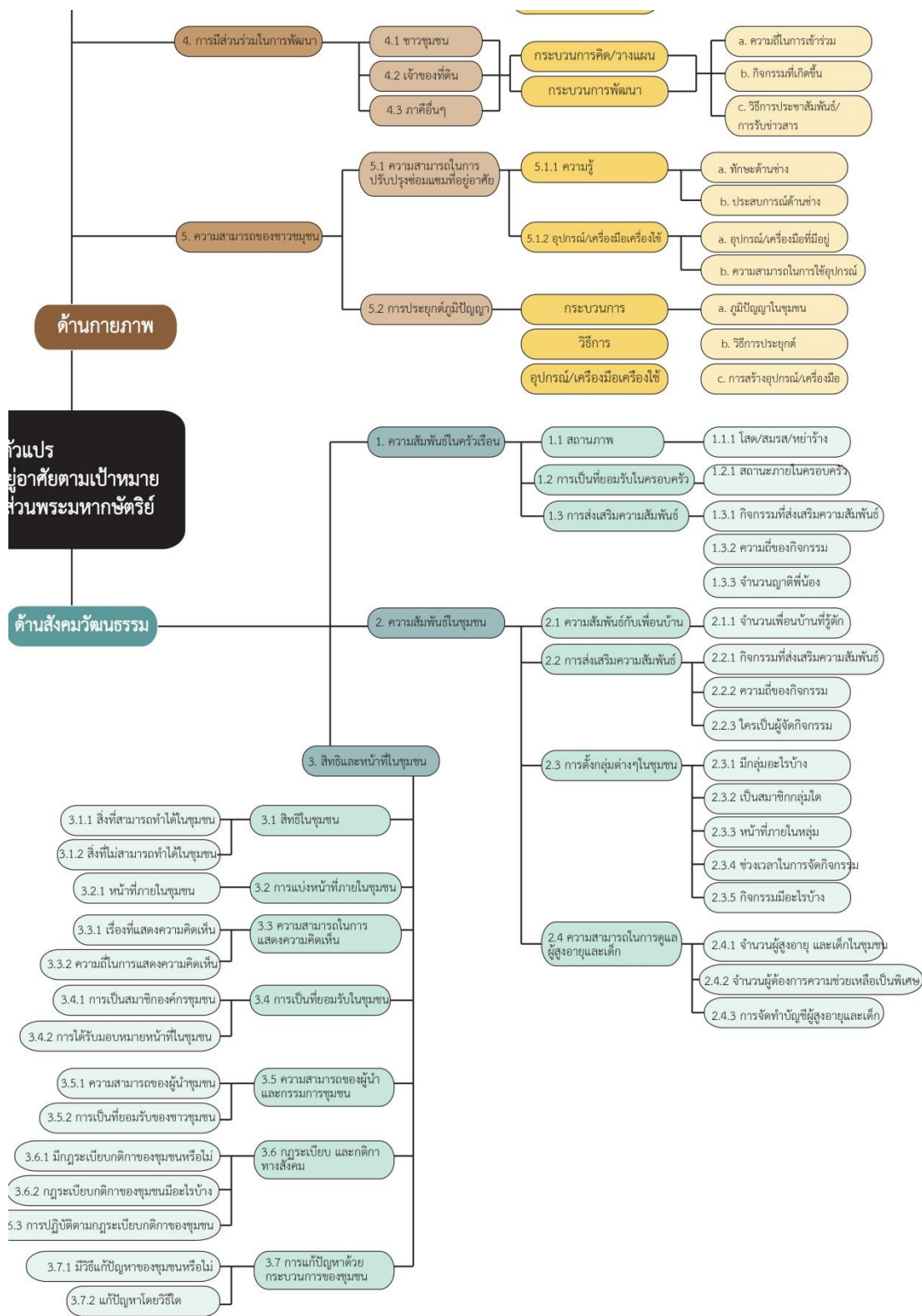
2.2 ผังความสัมพันธ์ตัวแปรในการประเมินผลการดำเนินงาน

ภาคผนวก ค.

ตารางแสดงผลการดำเนินงานจากแบบสอบถาม

ตารางสรุปผลที่ได้จากการใช้แบบสอบถาม เพื่อทราบผลการดำเนินงานแต่ละชุมชนกรณีศึกษา

ตัวแปรหลัก	ตัวแปรรอง	ชุมชนร่วมสามัคคี		ชุมชนรุ่งมณีพัฒนา		ชุมชนเทพลีลา	
		ก่อน	หลัง	ก่อน	หลัง	ก่อน	หลัง
เพศ	เพศชาย	23.5		10.3		18.5	
	เพศหญิง	76.5		89.7		81.5	
สถานภาพ	โสด	23.5		22.2		33.3	
	สมรส	47.1		51.9		44.4	
	หย่าร้าง	.0		7.4		3.7	
	หม้าย	29.4		18.5		18.5	
อาชีพเสริม	ไม่มี	25		60.0		72.7	
	มี	75		40.0		27.3	
การสถานภาพการเช่า	ผู้เช่า	100		72.4		96.3	
	ผู้มาอาศัย	0		27.6		3.7	
ระยะเวลาในการอยู่อาศัย	6-10 ปี	23.5		.0		4.0	
	11-15 ปี	11.8		.0		4.0	
	16-20 ปี	17.6		8.3		4.0	
	20 ปีขึ้นไป	47.1		91.7		88.0	
รูปแบบที่อยู่อาศัย	บ้านเดี่ยว	5.6		75.0		88.5	
	บ้านแฝด	67.8		14.3		3.8	
	บ้านแถว	11.1		10.7		7.7	
	อาคารชุด	10		.0		0	
	พนักงาน/ลูกจ้าง	17.6	5.9	37.9	21.4	30.8	37.0
	เจ้าของกิจการ/นายจ้าง	.0	.0	3.4	42.9	3.8	3.7
	ค้าขายหรือรับจ้าง	41.2	23.5	41.4	.0	42.3	44.4
	ว่างงาน	17.6	35.3	6.9	25.0	11.5	11.1
	แม่บ้าน	23.5	35.3	6.9	7.1	3.8	3.7
รายได้	น้อยกว่า 3,000 บาท	20.0	29.4	14.3	19.2	7.4	7.4
	3,000-5,000 บาท	13.3	5.9	10.7	11.5	18.5	14.8
	5,001-8,000 บาท	.0	5.9	21.4	15.4	22.2	11.1
	8,001-12,000 บาท	26.7	11.8	14.3	15.4	22.2	33.3
	12,001-15,000 บาท	13.3	17.6	7.1	3.8	3.7	14.8
	15,001-20,000 บาท	.0	11.8	7.1	19.2	11.1	7.4

ตัวแปรหลัก	ตัวแปรรอง	ชุมชนร่วมสามัคคี		ชุมชนรุ่งเรืองพัฒนา		ชุมชนเทพลีลา	
		ก่อน	หลัง	ก่อน	หลัง	ก่อน	หลัง
	เฉลี่ย	9000.0	8000.0	8700.0	8000.0	8000.0	8000.0
ความเพียงพอของรายได้	เพียงพอ และเหลือเก็บ	17.6	11.8	29.6	16.0	22.2	19.2
	เพียงพอ ไม่เหลือเก็บ	64.7	58.8	37.0	48.0	59.3	69.2
	ไม่เพียงพอ	17.6	29.4	33.3	36.0	18.5	11.5
ภาระหนี้สิน	ไม่มีหนี้สิน	81.3	6.3	38.5	36.8	53.8	54.5
	มีหนี้สิน เรื่องอื่นๆ	18.8	93.8	61.5	63.2	46.2	45.5
ตัวแปรหลัก	ตัวแปรรอง	ชุมชนร่วมสามัคคี		ชุมชนรุ่งเรืองพัฒนา		ชุมชนเทพลีลา	
ด้านกายภาพและสิ่งแวดล้อม							
หน่วยที่พักอาศัย	ขนาดหน่วยพักอาศัย	ขนาดของหน่วยพักอาศัย (ก่อนการพัฒนา)	3.25	3.56	2.89	3.63	3.27
		พื้นที่เพียงพอต่อความต้องการ	3.41	3.47	2.96	3.50	3.46
		ตำแหน่งของพื้นที่มีความเหมาะสม	3.19	3.35	3.08	3.67	3.35
			3.28	3.46	2.98	3.60	3.36
	การตอบสนองการใช้สอย	ห้องนอน	3.24	3.65	2.79	3.24	3.44
		ห้องนั่งเล่น/พื้นที่พักผ่อน	3.18	3.59	2.77	3.33	3.11
		ห้องครัว	3.18	3.47	2.75	3.24	3.07
		ห้องน้ำ	3.00	3.71	2.93	3.29	3.11
		พื้นที่ซักล้าง	2.29	2.82	2.74	3.19	3.00
		พื้นที่จอดรถ	1.69	2.25	2.54	3.13	2.48
		ความต้องการในการต่อเติม	3.69	2.62	3.20	3.50	3.54
			2.89	3.16	2.82	3.27	3.11
	ความพึงพอใจต่อหน่วยที่อยู่อาศัย	ความพึงพอใจต่อรูปแบบที่อยู่อาศัย	3.71	3.53	3.24	3.94	3.81
		สภาพที่อยู่อาศัย	3.06	4.12	2.81	4.00	3.42
		ความคงทนแข็งแรงของอาคาร	2.82	4.00	2.64	3.89	3.08
ความน่าอยู่ของบ้าน		2.94	3.82	2.79	3.94	3.40	
ความรู้สึกลดภัยในการอยู่อาศัย		3.29	4.00	3.00	3.56	3.35	
			3.16	3.89	2.90	3.87	3.41
		3.11	3.50	2.90	3.58	3.29	
ความเป็นชุมชน	ความครบถ้วนขององค์ประกอบชุมชน	เส้นทางสัญจรภายในชุมชน	3.29	3.06	3.34	3.82	2.54
		ร้านค้าภายในชุมชน	3.65	3.76	2.93	3.24	2.81
		สวนสาธารณะ/ สวน	2.24	2.29	2.25	2.19	2.19
		สนามเด็กเล่น	1.82	2.18	1.89	2.38	2.12

ตัวแปรหลัก	ตัวแปรรอง	ชุมชนร่วมสามัคคี		ชุมชนรุ่งมณีพัฒนา		ชุมชนเทพลีลา		
		ก่อน	หลัง	ก่อน	หลัง	ก่อน	หลัง	
	ศูนย์เด็กเล็ก	1.80	2.09	3.00	3.27	2.22		
	พื้นที่พบปะ/ พุดคุยในชุมชน	3.08	2.54	2.82	3.31	2.50		
		2.65	2.65	2.71	3.03	2.40		
	การวางผังชุมชน	การจัดกลุ่มบ้าน	3.47	3.59	3.08	3.77	2.72	
		ตำแหน่งเข้าออกของชุมชน	3.53	3.53	3.11	3.56	2.58	
		เส้นทางสัญจรหลักภายในชุมชน	3.47	3.82	3.00	3.38	2.44	
		เส้นทางสัญจรย่อยภายในชุมชน	3.29	3.18	2.78	3.07	2.46	
		3.44	3.53	2.99	3.44	2.55		
	สภาพแวดล้อมในชุมชน	สภาพแวดล้อมในชุมชน	2.65	3.88	2.61	3.50	2.32	
		ความเหมาะสมในการอยู่อาศัย	2.94	3.88	2.89	3.59	2.50	
มลพิษในชุมชน		2.18	3.88	2.44	3.31	1.92		
		2.59	3.88	2.65	3.47	2.25		
	2.89	3.36	2.78	3.31	2.40			
ความสามารถในการเข้าถึง	สาธารณูปโภค	น้ำประปา	2.71	4.00	3.04	3.47	3.40	
		ไฟฟ้า	2.82	4.06	3.11	3.53	3.52	
		2.76	4.03	3.07	3.50	3.46		
	การเดินทาง	รถเมล์	3.59	3.71	3.59	3.94	3.23	
		รถตู้	2.81	3.00	2.88	3.21	3.30	
		เรือ	3.12	3.47	3.27	3.57	3.63	
		มอเตอร์ไซค์รับจ้าง	4	4	3.48	3.81	3.73	
		3.38	3.54	3.30	3.63	3.47		
	สาธารณูปการ	แหล่งงาน	3.75	3.94	3.52	3.80	3.19	
		ตลาด	3.65	3.94	3.21	3.37	3.33	
วัด		3.82	4.00	3.96	4.11	3.63		
โรงเรียน		3.82	3.94	3.79	4.06	3.67		
สถาบันการเงิน		3.65	3.82	3.59	3.82	3.30		
ร้านวัสดุก่อสร้าง		3.71	3.76	3.44	3.41	3.30		
	3.73	3.90	3.59	3.76	3.40			
	3.29	3.82	3.32	3.63	3.44			
ความสามารถของชาว	ความรู้ด้านช่าง	ความรู้ด้านช่าง "ช่างไม้"	3.59	3.71	3.20	3.41	3.11	
		ความรู้ด้านช่าง "ช่างปูน"	3.59	3.59	3.20	3.38	3.12	
		1.79	1.82	1.60	1.70	1.56		

ตัวแปรหลัก	ตัวแปรรอง	ชุมชนร่วมสามัคคี		ชุมชนรุ่งมณีพัฒนา		ชุมชนเทพลีลา		
		ก่อน	หลัง	ก่อน	หลัง	ก่อน	หลัง	
ความสามารถในการซ่อมแซม	ความสามารถในการซ่อมแซม/ปรับปรุงชุมชน	3.06	3.12	2.88	3.17	3.12		
	ความสามารถในการทาสี/อุปกรณ์	2.94	3.35	3.13	3.29	3.08		
	ความสามารถในการจ่ายค่าวัสดุ/อุปกรณ์	3.12	3.29	3.00	3.39	3.12		
		3.04	3.25	3.00	3.28	3.10		
		2.42	2.54	2.30	2.49	2.33		
	2.93	3.31	2.83	3.25	2.87			
ด้านเศรษฐกิจ								
ระบบเศรษฐกิจครัวเรือน	ความสามารถในการจ่าย	ความสามารถในการหารายได้	3.50	3.50	2.71	3.33	2.92	
		ค่าอาหาร	3.41	3.12	2.85	3.11	3.04	
		ค่าที่อยู่อาศัย	3.47	3.00	2.89	3.22	2.96	
		ค่าเช่าเรียนบุตร	3.12	2.94	2.92	3.24	2.85	
		ค่าใช้จ่ายประจำ(ค่าน้ำ,ค่าไฟ)	2.94	2.88	2.96	3.22	2.96	
		ความสามารถในการออม	2.06	2.29	2.96	2.94	2.62	
		3.08	2.96	2.88	3.18	2.89		
	การวางแผนการเงินในอนาคต	การวางแผนการเงินสำหรับอนาคต	2.24	2.71	3.07	3.00	2.50	
		การออมเงินที่อยู่อาศัย	2.29	2.82	3.23	3.41	2.70	
		ความสามารถในการเข้าถึงสถาบันการเงิน/	3.06	3.59	3.26	3.56	2.62	
		2.53	3.04	3.19	3.32	2.61		
	2.81	3.00	3.04	3.25	2.75			
ระบบเศรษฐกิจชุมชน	กลุ่มอาชีพ	รูปแบบของกลุ่มอาชีพในชุมชน	2.88	3.38	2.94	3.50	2.73	
		ความสามารถในการแข่งขันของสินค้า	3.00	3.50	2.40	3.07	2.68	
		ปริมาณสินค้าที่ผลิตได้	2.88	3.38	2.24	2.75	2.64	
		ความพึงพอใจด้านผลตอบแทน	3.13	3.50	2.19	2.75	2.76	
			2.97	3.44	2.44	3.02	2.70	
	กลุ่มออมทรัพย์และสหกรณ์	รูปแบบของกลุ่มออมทรัพย์	3.53	4.06	3.42	3.82	2.91	
		ความเข้มแข็งของกลุ่มออมทรัพย์	3.41	3.94	3.33	3.82	2.96	
		ความโปร่งใสของกลุ่มออมทรัพย์	3.35	3.88	3.48	3.71	3.04	
		ความสามารถในการรับรู้ผลการดำเนินงาน	3.53	3.73	3.44	3.71	2.96	
		ความสามารถในการออมเงิน	3.25	3.19	3.33	3.82	2.92	
		กฎเกณฑ์ในการออม	3.00	3.00	3.41	3.94	2.88	
		ระบบเก็บเงิน/ ทวงเงิน	3.00	3.00	3.31	3.88	2.74	
			3.30	3.54	3.39	3.81	2.92	

ตัวแปรหลัก	ตัวแปรรอง	ชุมชนร่วมสามัคคี		ชุมชนรุ่งมณีพัฒนา		ชุมชนเทพลีลา		
		ก่อน	หลัง	ก่อน	หลัง	ก่อน	หลัง	
		3.13	3.49	2.92	3.42	2.81		
		2.97	3.24	2.98	3.33	2.78		
ด้านสังคมและวัฒนธรรม								
ความสัมพันธ์ในครัวเรือน	ความกลมเกลียวกันในครอบครัว	3.44	3.59	3.70	4.06	3.41		
	การทำกิจกรรมร่วมกันในครอบครัว	3.25	3.47	3.56	3.88	3.52		
	จำนวนญาติพี่น้องในชุมชน	2.88	2.82	3.23	3.56	3.37		
		3.19	3.29	3.50	3.83	3.43		
ความสัมพันธ์ในชุมชน	ความสัมพันธ์ในชุมชน	4.53	4.35	3.48	4.27	3.73		
	กิจกรรมภายในชุมชน	ความหลากหลายของรูปแบบกิจกรรม	3.94	3.24	3.19	3.76	3.12	
		ความน่าสนใจของกิจกรรม	3.76	3.29	3.15	3.59	3.08	
		ความถี่ของการจัดกิจกรรม	3.71	3.18	2.96	3.19	3.12	
		3.80	3.24	3.10	3.51	3.10		
	ความสามารถของแกนนำชุมชน	ความสามารถของ ผู้นำชุมชน	3.35	3.18	3.41	3.69	3.38	
		การเป็นที่ยอมรับในชุมชนของ ผู้นำชุมชน	3.12	3.12	3.37	3.63	3.46	
		ความสามารถของ คณะกรรมการชุมชน	3.53	3.76	3.52	3.81	3.19	
		การเป็นที่ยอมรับในชุมชนของ	3.47	3.71	3.52	4.00	3.19	
		ความสามารถของ คณะกรรมการกลุ่มออม	3.29	3.53	3.56	3.94	3.12	
		การเป็นที่ยอมรับในชุมชนของ	3.41	3.59	3.79	4.07	3.20	
		3.36	3.48	3.53	3.85	3.26		
	การจัดตั้งกลุ่มต่างๆภายในชุมชน	กลุ่มเด็กและเยาวชน	3.06	3.13	2.81	3.19	3.12	
		กลุ่มผู้สูงอายุ	3.06	3.13	3.42	3.75	3.26	
		การจัดกิจกรรมร่วมกันระหว่างกลุ่ม	2.94	3.25	3.19	3.56	3.04	
			3.02	3.17	3.14	3.50	3.14	
	หน้าที่ความรับผิดชอบในชุมชน	หน้าที่ในชุมชน	2.41	2.59	2.74	3.25	3.08	
ความถี่ในการปฏิบัติหน้าที่ในชุมชน		2.65	2.76	2.70	3.25	3.12		
โอกาสในการแสดงความคิดเห็น		3.12	3.18	2.89	3.13	3.19		
การปฏิบัติตามกฎของชุมชน		3.24	3.53	3.11	3.25	3.23		
วิธีการแก้ปัญหาในชุมชน		2.59	3.12	2.96	3.19	3.16		
		2.80	3.04	2.88	3.21	3.16		
องค์กรชุมชน	ความสามารถขององค์กรชุมชน	2.09	2.27	3.48	3.69	3.13		
	ความเข้มแข็งขององค์กรชุมชน	2.09	2.55	3.50	3.80	3.13		
	ความสัมพันธ์ขององค์กรชุมชนกับองค์กร	2.09	2.36	3.67	3.88	3.08		

ตัวแปรหลัก	ตัวแปรรอง	ชุมชนร่วมสามัคคี		ชุมชนรุ่งมณีพัฒนา		ชุมชนเทพลีลา		
		ก่อน	หลัง	ก่อน	หลัง	ก่อน	หลัง	
	การเรียนรู้สิ่งใหม่ๆขององค์กรชุมชน	3.00	3.00	3.30	3.63	2.96		
	สวัสดิการขององค์กรชุมชน	3.00	3.00	3.33	3.76	2.96		
		2.45	2.64	3.46	3.75	3.05		
	วัฒนธรรมในชุมชน	การมีวัฒนธรรมในชุมชน	2.94	3.41	3.12	3.53	3.40	
		การให้ความสำคัญเกี่ยวกับระบบอาวุโสใน	3.06	3.29	3.24	3.56	3.50	
		การให้ความเคารพต่อวัฒนธรรมประเพณี	3.29	3.59	3.38	3.75	3.38	
		การใช้วัฒนธรรมประเพณีในการพัฒนาชุมชน	3.29	3.35	3.35	3.63	3.27	
		ความถี่ในการจัดกิจกรรมด้านวัฒนธรรมใน	2.94	3.29	3.36	3.63	3.38	
	การเผยแพร่วัฒนธรรมประเพณีของชุมชน	2.76	3.00	3.35	3.63	3.31		
		3.05	3.32	3.30	3.62	3.37		
	3.28	3.32	3.30	3.69	3.28			
ด้านการมีส่วนร่วม								
การมีส่วนร่วมด้านกา	ระดับครัวเรือน	การมีส่วนร่วมในการ ทำความสะอาดบ้าน	3.53	3.76	3.22	3.50	3.35	
		การมีส่วนร่วมในการ ปรับปรุง/ซ่อมแซมบ้าน	3.65	3.76	3.22	3.56	3.27	
			3.59	3.76	3.22	3.53	3.31	
	ระดับชุมชน	การมีส่วนร่วมในการ พัฒนาชุมชน	3.71	3.41	3.20	3.73	3.23	
		การมีส่วนร่วมในการ ดูแลชุมชน	3.65	3.47	3.08	3.67	3.19	
			3.68	3.44	3.14	3.70	3.21	
	3.63	3.60	3.18	3.62	3.26			
การมีส่วนร่วมด้านเศรษฐกิจ		การมีส่วนร่วมในการ จัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์	1.94	2.06	2.69	2.93	3.25	
		การมีส่วนร่วมในการ เป็นสมาชิกกลุ่มออมทรัพย์	3.71	3.82	3.52	3.94	3.20	
		การมีส่วนร่วมในการ จัดตั้งสหกรณ์เคหะสถาน	2.31	2.18	2.87	3.21	3.17	
		การมีส่วนร่วมในการ เป็นสมาชิกสหกรณ์เคหะสถาน	4.00	4.00	3.13	3.43	3.17	
		การมีส่วนร่วมในการ จัดตั้งกลุ่มอาชีพ	3.27	3.00	2.88	3.13	3.13	
		การมีส่วนร่วมในการ เป็นสมาชิกกลุ่มอาชีพ	2.82	2.91	2.92	3.13	3.00	
			3.01	2.99	3.00	3.29	3.15	
การมีส่วนร่วมด้านสังคม	วัฒนธรรม	การมีส่วนร่วมในการ แสดงความคิดเห็น	3.53	3.47	3.11	3.56	3.17	
		การมีส่วนร่วมในการ เข้าร่วมประชุมประจำเดือน	4.06	3.88	3.33	3.75	3.12	

ตัวแปรหลัก	ตัวแปรรอง	ชุมชนร่วมสามัคคี		ชุมชนรุ่งมณีพัฒนา		ชุมชนเทพลีลา		
		ก่อน	หลัง	ก่อน	หลัง	ก่อน	หลัง	
	การมีส่วนร่วมในการ ปฏิบัติหน้าที่เมื่อได้รับมอบหมาย	3.41	3.65	3.27	3.50	3.24		
		3.67	3.67	3.24	3.60	3.18		
การมีส่วนร่วมของหน่วยงานและองค์กร	การมีส่วนร่วมของ สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์	2.88	3.94	3.74	3.69	3.36		
	การมีส่วนร่วมของ สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.)	4.06	4.00	3.48	3.56	3.08		
	การมีส่วนร่วมของ สำนักงานเขต	3.00	3.24	3.54	3.73	3.12		
	การมีส่วนร่วมของ สถาบันการศึกษา	2.94	3.29	2.67	2.56	3.04		
			3.22	3.62	3.36	3.39	3.15	
			3.38	3.47	3.19	3.48	3.18	

- 4.50-5.00 ingsพอใจมากที่สุด
 3.50-4.49 ingsพอใจมาก
 2.50-3.49 ingsพอใจปานกลาง
 1.50-2.49 ingsพอใจน้อย
 1.00-1.49 ingsพอใจน้อยที่สุด

ภาคผนวก ง.

ประวัติผู้มีประสบการณ์เกี่ยวกับโครงการบ้านมั่นคง

คุณสมสุข บุญญะบัญชา

จบการศึกษา	ระดับปริญญาตรีจาก คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ปี พ.ศ.2518	ได้รับใบรับรองด้าน Housing and Urbanization จาก School of Architecture สถาบัน Royal Danish Academy of Arts เมืองโคเปนเฮเกน ประเทศเดนมาร์ก
ปี พ.ศ. 2522	ดำรงตำแหน่งเลขานุการของ Asian Coalition for Housing Rights- (ACHR) ดำรงตำแหน่งประธานของ ACHR หรือ มูลนิธิศูนย์ศึกษาที่อยู่อาศัยแห่งเอเชียในประเทศไทย
ปัจจุบัน	ตำแหน่งอดีตผู้อำนวยการสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน(องค์การมหาชน)หรือ พอช. ดำรงตำแหน่งคณะกรรมการบริหารของสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน(องค์การมหาชน)หรือ พอช. ดำรงตำแหน่งประธานของคณะกรรมการปฏิรูปที่ดินและที่อยู่อาศัย(National Sub-Committee on Community Housing and Land Development) คณะกรรมการที่อยู่อาศัยแห่งชาติ คณะอนุกรรมการสมัชชาชุมชนท้องถิ่นเข้มแข็ง และ คณะกรรมการปฏิรูปประเทศไทย

รางวัลที่ได้รับ

ปี พ.ศ.2532	สมาคมที่อยู่อาศัยประเทศญี่ปุ่น (Japan Housing Association International IYSH Award)
ปี พ.ศ.2534	ได้รับเลือกเป็น Ashoka Fellow (ด้านพัฒนาเศรษฐกิจ) เคยเป็นคณะกรรมการร่วมร่าง Millenium Development Goal เรื่องการ แก้ปัญหาที่อยู่อาศัยของสหประชาชาติ เคยเป็นประธานคณะกรรมการที่ปรึกษาจากภูมิภาคเอเชีย (Advisory Committee of Consultative Committee, Cities Alliance, Joint global project between the World Bank and UN Habitat on City Development Strategy and Cities Without Slums) เคยเป็นกรรมการบริหารของ Habitat International Coalition เป็นต้น

ผลงานตีพิมพ์ทางวิชาการ เช่น

ปี พ.ศ.2525	เอกสารเรื่อง “The causes and effects of slum eviction in Bangkok”
ปี พ.ศ.2547	เอกสารเรื่อง “How poor people deal with eviction: Long-term eviction-preventing strategies from the Asia region, with special focus on Thailand” เอกสารเรื่อง “Upgrading Thailand’s Urban Informal Settlements: An Asset-Based Process of Community-Driven Social Development”
ปี พ.ศ.2551	บทหนึ่งในหนังสือ Assets and Livelihoods and Social Policy ของธนาคารโลก City-wide slum upgrading in Thailand ในEnvironment and Urbanization Journal, International Institute of Environment Development UK. และอื่นๆ

คุณทิพย์รัตน์ นพลदारมย์

จบการศึกษา	ระดับปริญญาตรี สถาปัตยกรรมศาสตร์ (เกียรตินิยมอันดับ 2) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ระดับปริญญาโท วิทยาศาสตร์ สาขาการวางแผนเมือง สถาบันเทคโนโลยีแห่งเอเชีย
ปี พ.ศ.2554	ดำรงตำแหน่ง ผู้อำนวยการ สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.)
ปี พ.ศ.2555	ดำรงตำแหน่ง ผู้อำนวยการ สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.)
ปี พ.ศ.2556	ผู้ทรงคุณวุฒิในโครงการพัฒนาข้อเสนอเชิงนโยบาย "ร่างแผนยุทธศาสตร์ร่วมแห่งชาติว่าด้วยระบบสุขภาวะชุมชน" ของคณะกรรมการจัดสมัชชาสุขภาพแห่งชาติ
ปัจจุบัน	ดำรงตำแหน่ง ที่ปรึกษา สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.)

คุณสมภพ พร้อมพ้อชื่นบุญ

ประสบการณ์การทำงาน

ปี พ.ศ. 2528	อาสาสมัครมูลนิธิดวงประทีป
ปี พ.ศ. 2531	ผู้จัดการมูลนิธิศึกษาเอเชีย
ปี พ.ศ. 2536	ผู้ประสานงานโครงการพัฒนาชุมชนได้สะพาน (โครงการคนได้สะพาน)
ปี พ.ศ. 2538	ผู้ช่วยผู้ประสานงานโครงการส่งเสริมการจัดสิ่งแวดล้อมท้องถิ่น (UNDP)
ปี พ.ศ. 2540	ทีมงานที่ปรึกษาผู้ว่ากรุงเทพมหานครด้านการพัฒนาชุมชนและ สิ่งแวดล้อม
ปี พ.ศ. 2543	โครงการการลงทุนทางเพื่อสังคม (SIF)
ปี พ.ศ. 2546	ผู้จัดการฝ่ายปฏิบัติการมูลนิธิชุมชนไท
ปี 2546- ปัจจุบัน	ผู้ช่วยผู้จัดการสำนักงานโครงการบ้านมั่นคง(สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน)

ประสบการณ์ในการดูงาน

อินเดีย อินโดนีเซีย ญี่ปุ่น มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ บังกลาเทศ
แอฟริกาใต้ สิงคโปร์ เวียดนาม เดนมาร์ค มองโกเลีย

ประสบการณ์ในการทำงานต่างประเทศ

ปี พ.ศ. 2546-2547	สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (สปป) 2 ปี ด้านการจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์ (กลุ่ม ทอนเงิน) ร่วมกับ ศูนย์กลางสหพันธ์ แม่หญิงลาว ใน3 เมือง ที่เมืองปากงึม เมืองนาทรายทอง และเมืองสังข์ทอง
ปี พ.ศ. 2547-2548	ร่วมทำงานการแก้ไขปัญหาที่อยู่อาศัยเป็นครั้งคราวที่ประเทศ กัมพูชา

ประวัติการทำงาน

ปี พ.ศ. 2529 -2531	อาสาสมัครมูลนิธิดวงประทีป
ปี พ.ศ. 2531-2535	ผู้จัดการมูลนิธิศึกษาเอเชีย
ปี พ.ศ. 2535-2537	ผู้ประสานโครงการพัฒนาชุมชนได้สะพาน

ปี พ.ศ. 2537-2540	ผู้ประสานงานโครงการพัฒนาสิ่งแวดล้อม (undp)
ปี พ.ศ. 2540-2542	โครงการเพื่อการลงทุนทางสังคม(sif)
ปี พ.ศ. 2542-2546	ผู้จัดการฝ่ายปฏิบัติการมูลนิธิชุมชนไท
ปี พ.ศ. 2546- ปัจจุบัน	ผู้จัดการโครงการบ้านมั่นคงภาคกรุงเทพมหานคร ปริมลฑล และภาคตะวันออก
ปี พ.ศ. 2547-2549	ร่วมปฏิบัติงานในพื้นที่สีนามิ ที่จังหวัด ระนอง- พังงา- ภูเก็ต- ระยะเวลา 1 ปี ร่วมปฏิบัติการในพื้นที่ดินถล่มในพื้นที่ภาคเหนือ

คุณปฐมา หรุ่นรักวิทย์

จบการศึกษา	ระดับปริญญาตรีจาก คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร ระดับปริญญาโทจาก SCHOOL OF ARCHITECTURE, OXFORD BROOKES UNIVERSITY, OXFORD, UK
1996	-BORWA COMMUNITY IMPROVEMENT PLAN, ACTION PLANNING WORKSHOP, SONGKHLA, THAILAND
1997	-CHIANGMAI URBAN COMMUNITY DEVELOPMENT STUDY PROJECT, CHIANGMAI, THAILAND -SANTITHAM COMMUNITY HOUSING DESIGN FOR RELOCATION PROJECT, ACTION PLANNING WORKSHOP, CHIANGMAI, THAILAND (PUBLISHED IN OPEN HOUSE INTERNATIONAL MAGAZINE, UCL, VOL.24, NO.3 SEPTEMBER 1999)
1998	-KLONG SAEN SOOK COMMUNITY HOUSING DESIGN FOR RELOCATION PROJECT, SAMUTPRAKARN, THAILAND
1999	-UNDERBRIDGE COMMUNITY HOUSING DESIGN PROJECT, ACTION PLANNING WORKSHOP, BANGKOK, THAILAND
2000	-PROJECT REVIEW FOR ENDA, FRANCE BINH TRUNG DONG RELOCATION PROJECT, HO CHI MINH CITY, VIETNAM -KLONG PREMPRACHAKORN HOUSING DEVELOPMENT PROJECT, BANGKOK, THAILAND -BANN KLUAY COMMUNITY HOUSING IMPROVEMENT PILOT PROJECT, KLONG TUEY, BANGKOK, THAILAND -LAB LAE COMMUNITY IMPROVEMENT PROJECT, UBONRATCHATANI, THAILAND
2003	- BAAN MANKONG PROJECT, KAOSENG COMMUNITY, THAILAND, A NATION WIDE PROGRAMME OF CITY WIDE COMMUNITY DRIVEN UPGRADING BUILDING SECURE COMMUNITY HOUSING WITH LOCAL PARTNERSHIP

- 2004 - ADVISOR TO BAAN MANKONG PROJECT, ARCHITECTURAL SECTION, COMMUNITY ORGANISATION DEVELOPMENT INSTITUTE (CODI), THAILAND
- 2005 - TEMPORARY SHELTERS/ TECHNICAL RESOURCE CENTRE/ PARTICIPATION DESIGN HOUSES FOR TSUNAMI AFFECTED, KURABURI, PANG NGA
- BANG KURU PARTICIPATORY HOUSING DESIGN PROJECT, BANGMOD, BANGKOK
- TA NAM SAMSEN COMMUNITY IMPROVEMENT PROJECT, CROWN PROPERTY BUREAU, BANGKOK

รางวัลที่ได้รับ

- 2004 - AWARD GRANTED, สถาปนิกรุ่นใหม่ที่มีผลงานเด่น YOUNG ARCHITECT WITH OUTSTANDING WORK FROM ASSOCIATION OF SIAMESE ARCHITECTS
- AWARD GRANTED, BEST ALUMNI OF THE YAER 2004, SILPAKORN UNIVERSITY BANGKOK
- 2010 - AWARD GRANTED, BEST CONTEMPORARY ARTIST SILPATHON AWARD, MINISTRY OF CULTURE, THAILAND
- 2012 - AWARD GRANTED, WOMEN WHO MAKE A DIFFERENCE, THAILAND TATELER MAGAZINE, THAILAND
- 2014 - BEST ARCHITECT AWARD FROM ASSOCIATION OF SIAMESE ARCHITECTS (ASA)
- THE GOLDEN EMERGING ARCHITECT THAILAND, ARCHITECTURE+DESIGN & CERA AWARDS, INDIA
- 2015 - HONORABLE MENTION, ARCVISION PRIZE, MILAN, ITALY
- 2016 - AWARDED, GLOBAL AWARD FOR SUSTAINABLE ARCHITECTURE 2016, PARIS, FRANCE

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

ชื่อ: นายธีรวัฒน์ พิมพ์เวิน

ที่อยู่: บ้านเลขที่ 15 หมู่ 9 ตำบลเวียงชัย อำเภอเวียงชัย
จังหวัดเชียงราย รหัสไปรษณีย์ 57210

วัน/เดือน/ปีเกิด: 9 ตุลาคม พ.ศ.2533

ประวัติการศึกษา:

ระดับมัธยมศึกษา โรงเรียนดำรงราษฎร์สงเคราะห์ จังหวัดเชียงราย
โรงเรียนสามัคคีวิทยาคม จังหวัดเชียงราย

ระดับปริญญาตรี สถาปัตยกรรมศาสตรบัณฑิต (เกียรตินิยม อันดับ2)
คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

ระดับปริญญาโท กำลังศึกษา
หลักสูตรเคหพัฒนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการพัฒนที่อยู่อาศัย
ภาควิชาเคหการ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ประวัติการทำงาน: นักศึกษาฝึกงาน
บริษัท Architects49 House Design Limited
บริษัท CASE Studio
(Community Architects for Shelter and Environment)

ความสนใจ: การพัฒนที่อยู่อาศัย/ ผู้มีรายได้น้อย/ การพัฒนาชุมชน/
กระบวนการมีส่วนร่วม

อีเมลล์: teerawat_j6@hotmail.com
tirawat.pim@gmail.com